

Reményik László

Akik a sötétben is látnak

Felelős kiadó a Vikk.net vezetője
Felelős szerkesztő, szöveggondozó: Csapó Ida
Műszaki szerkesztő, tipográfus: Perjés László

A Vikk.netnél megjelent elektronikus műveket szerzői jog védi, mindennemű további elektronikus felhasználás a szerzőkkel kötött szerződés alapján kizárólag a kiadó jogkörébe tartozik. A kiadvány még részeiben sem sokszorosítható, nem szabad átalakítani semmilyen formában vagy módon - elektronikusan, mechanikusan, hangfelvétellé vagy másképp - a Vikk.net előzetes írásbeli engedélye nélkül.

A vevő a mű kópiáját vette csupán meg, joga van egy egyszeri, saját merevlemezére történő letöltésére. Ezen kívül egy, biztonsági másolatot készíthet a vásárolt e-könyvről, amelyen viszont köteles rajta hagyni a Vikk.net Virtuális KönyvKiadó emblémáját és a szerző copyright jelzését. Minden további másolat törvényellenesnek minősül, a szerzői jogvédelem megsértésének jogszabályai értelmében bírósági eljárást von maga után. A vevő kizárólag saját céljaira használhatja a megrendelt és letöltött elektronikus művet. Minden más terjesztési és felhasználási forma esetében a szerző, illetve a kiadó engedélyét kell kérni.

Ennek a copyright szövegnek a dokumentumban mindig benne kell maradnia.

ISBN 963 9361 04 6

Vikk.net - Virtuális KönyvKiadó
1063 Budapest Szondi u. 72.
Tel.szám: (1) 302-02-09, (30) - 9561-566
E-mail cím: vikk.net@lezlisoft.com
Webhely: <http://www.vikk.net>

Tartalom

Előszó	4
EGY ANTOLÓGIA MARGÓJÁRA	6
SZERINTEM BIZTOSAN JÓ LEHET LÁTNI	6
Ócsvári Áron (8 éves):	6
Ócsvári Ádám (Áron látó bátyja, 13 éves):	8
Meszéna Alice (a fiúk látó édesanyja, 37 éves) és Ócsvári Gábor (a látó édesapa, 37 éves):	9
NINCS MIT TENNI?	15
Taskovics Adél (8 éves) és látó édesanyja, Romanek Ilona (46 éves):	15
AZT KÉRDEZZÉTEK, HOGY MI A BAJ	23
Gesztli Eszter (10 éves):	23
A VAKOKNAK A TUDÁS AZ ÉLETÜK	25
Hajner János (11 éves):	25
ILYEN AZ ÉLET	27
Arató Dávid (12 éves):	27
ÉN A KOLLÉGIUMOT VÁLASZTANÁM	30
Nagy Brigitta (15 éves):	30
MI EBBEN AZ ÉRTHETETLEN?	34
Rákli Zsuzsanna (16 éves):	34
GYERMEKKOROM	37
Nagy Tibor (17 éves):	37
JÓL TETTEM, HOGY NEM ODA MENTEM	40
Miks Csaba (17 éves):	40
INTEGRÁLT KÖRÖK	46

Varga Szabolcs (19 éves):	46
PITE	52
Pille Szilvia, „Pite” (21 éves):	52
SZÉP AZ ÉLET, HA ÉLNI TUDSZ VELE!	62
Dunavecki Leona (21 éves):	62
NEM SZERETNÉK ÚJRA LÁTNI	67
Dudás Imre (22 éves):	67
NÁLAM NINCS KATEGÓRIA	72
Matatek Judit (23 éves):	72
AZ ÉLET AJÁNDÉK!	79
Molnár Tibor (23 éves):	79
VELEM MEGSZERETTETTÉK AZ ANGOLT	84
Névtelen:	84
TUDNI KELL MEGBOCSÁTANI	93
Bellon Erzsébet (26 éves):	93
ÉLETEM LEGBOLDOGABB NAPJA	97
Ferenci István (26 éves):	97
A BIZTOS HÁTTÉR ELŐNYÉVEL	102
Kovács Ivett (28 éves):	102
FÉLÁLLÁSBAN VILÁGSZÍNVONALON	109
Szuhaj Mihály (28 éves):	109
HOVÁ, HOVÁ, URAM?	116
Farkas Anita (26 éves) és Hoó Zoltán (33 éves):	116
ÚGY, AHOGY VAGY!	123
András (51 éves) és Eszter (30 éves):	123
MÁGLYA	129
A Magyar család: Magyar Csaba (29 éves) és Bacsa Erzsébet (30 éves)	129
PÁRHUZAMOS SZÁLAK TALÁLKOZÁSA	140

Bea (42 éves) és József (43 éves):	140
FEKETE-FEHÉR.....	150
István (34 éves):	150
ARANYÖVÉRE PICI CSENGETTYŰKET TETTÜNK	154
T.-né Farkas Anikó (34 éves):	154
NAGYOT FORDULT AZ ÉLETEM	160
Matuska Imre (41 éves):.....	160
ÚJRA FELÜLNÉK A VONATRA.....	164
Kiss Katalin (34 éves):	164
MINDENKINEK MEGVAN A MAGA FELADATA.....	170
Palásti Tibor (40 éves):	170
ESÉLY AZ ÉLETRE	175
Egresics Mária (42 éves):.....	175
EMBERNEK MARADNI	181
Névtelen:.....	181
KAKUKK	185
G.-né Sepf Angéla (48 éves):.....	185
ROBBANÁS	190
Bene Elemér (66 éves):.....	190
SOHASEM TARTOTTAM MAGAM HASZONTALANNAK	196
Hubai Bertalan (73 éves):	196
ÁTLÁTOTT ÉLETHELYZETEK	200
Gerencsér Mária Jolán (78 éves):	200
KÉPTELEN ÉLET.....	204
György Istvánné Erzsike (79 éves):	204
UTÓSZÓ.....	209

Előszó

Számomra még ma is az egyik legjobb kikapcsolódási mód a kirándulás. Szívesen gyalogolok akár húsz kilométert is, nyáron pedig mindig örömmel fekszem ki a Szentendrei-sziget csúcsára, hogy élvezhessem a természet gyönyörű világát. Minderre húszéves koromban kaptam rá, amikor barátommal végigjártuk a Pilis turistaútjait. Egyszer egy lejtőn keleti irányba haladtunk – erre azért emlékszem, mert a délutáni nap a hátunkba sütött –, főleg a lábam elé figyeltem, de amikor közben felpillantottam, megállított a szemem. Az erdő rengetegében megpillantottam egy fát, amelynek színpompás koronáját a nap aransárga sugarai tették még varázslatosabbá. Csak néztem és néztem... Akkor még nem tudtam, hogy ez a kép ilyen mélyen fog beleivódni az emlékezetembe.

Jó tíz évvel később már nagyon fontos volt számomra ez az emlékfotó. A velem pontosan egyidős, hű társam, a glaukóma, kiváló munkát végzett, harmincegy éves koromra tökéletesen be is fejezte, legyőzte a szem fantasztikus képességét, a látást.

Mindkét szemem végérvényesen padlóra került, de én nem! A látásom elvesztésének pillanatában megfogalmazódott bennem, hogy nem szeretnék egy szerencsétlen, tutyimutyi ember lenni, akit a karjánál fogva ráncigálnak. Inkább legyen olyan, akit irigyelnek, persze nem az állapota miatt, hanem azért, mert le tudta azt győzni. Szembe kellett néznem önmagammal: ki vagyok, mit akarok? Őszinte önvizsgálatom után erre az alapra kezdtem lassan újra felépíteni magamat, és a folyamatosan szerzett tapasztalataim nyomán sikerült önmagam megtalálnom. Visszanyertem a

tartásomat, és következetesen tudok haladni kitűzött céljaim felé. Ezen az úton segítségemre voltak szüleim és barátnőim, de a teljes szabadságomhoz kellett leghűbb társam, Kicsi, a német juhász vakvezető kutya. Elmondhatom, hogy most, negyvenévesen jól érzem magam a bőrömben.

Sokáig láthattam az utcákon közlekedni azokat az embereket, akik a sötétben is látnak, és talán én is azt gondoltam, hogy ők a sötétség birodalmában élnek. Nincs olyan lakója a földnek, aki ne mondhatná vagy akinek ne mondhatnák, hogy: Nélküled nem megy. A maga nemében minden ember egyedi, akármilyen csoportosítás áldozata is. Csak a megismerés és a tudás rombolhatja eredményesen a sajnálkozást. Bátran mondhatjuk: járhatunk emelt fővel, mert nekünk nincs irigyünk.

E könyvben olyan emberek beszélnek az életükről, akik sohasem láttak, vagy már nem látnak. Valóságos és hiteles képet nyújtanak magukról annak érdekében, hogy a látók megismerhessék a mi zárt világunkat, hogy az őket érdeklő, de soha fel nem tett kérdéseikre választ kaphassanak. Segíteni akarunk azoknak a szülőknél is, akiknek teljesült ugyan életük nagy vágya, hogy gyermekük legyen, mégsem tudnak ennek igazán örülni, mert gyermekük nemlátóként született. Az ilyen családok gyakran tönkremennek, mert kudarcként élik meg a sorscsapást, és nagy gondot jelent számukra, hogyan neveljék fel gyermeküket. Nemlátóként született felnőttek beszélnek gyermekkorukról, arról is, hogy mi volt jó vagy rossz a neveltetésükben. Azután ott vannak azok, akik felnőttkorukban kerültek ebbe a világba, és élni akaró, tevékeny emberek szeretnének maradni – őrájuk főleg azok figyeljenek, akik ma vagy holnap a társaink lesznek. Nem

utolsósorban ajánlom a könyvet magunknak, nemlátó embereknek, mert tanulhatunk egymás erényeiből és hibáiból.

A könyvben leírt beszélgetésekben előfordul, hogy egyes intézményeket a beszélők csak a nemlátók számára közismert rövidítéssel emlegetik. A látók számára talán nem árt, ha megmagyarázom őket. A Vakoda (Kisiskola, Kisintézet) régi neve: Vakok Általános Iskolája és Nevelőotthona, újabban Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola és Diákotthon; az MGYOSZ vagy a Szövetség a Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége, a VERCS pedig a Vakok Elemi Rehabilitációs Csoportja. Észre fogják venni azt is, hogy egyes elbeszélők nem a teljes nevükkel szerepelnek. Ők különböző okokból kifejezetten kérték a nevük elhallgatását, kérésüket természetesen tiszteletben tartottam.

Sokszor elhangzik a kérdés: kinek jobb, annak-e, aki valaha látott, vagy annak, aki nem? Az én válaszom: annak, aki minél jobban le tudja győzni a látás hiányát!

Kérem, kedves Olvasó, tartson velünk. Hiszem, hogy közelebb fogunk egymáshoz kerülni, ami által mindannyian gazdagabbak leszünk!

Reményik László

EGY ANTOLÓGIA MARGÓJÁRA

*Mint akiből szállna már a lélek,
Teste izzad, kínjától szegénynek,
Úgy üvölt belőletek a bánat,
Az embernek bosszús kedve támad.
Énekeljete, ne sírjatek!
Nem csak nektek van fájdalmatok!
Nem igaz, hogy sötét éj az élet,
Látás nélkül senki már nem élhet?
Ne fojtsátok el a remény lángját,
Az nem jó, ha a vakot sajnálják!
Énekeljete, ne sírjatek!
Nem csak nektek van fájdalmatok.
Mindenkit csíp karvalya a sorsnak,
Minden embert vad szelek sodornak.
Búbánatuk elűzni próbálják,
S a világba szét nem kiabálják.
Énekeljete, ne sírjatek!
Máskor víg verset is írjatek!*

Kovács Pál

SZERINTEM BIZTOSAN JÓ LEHET LÁTNÍ

Ócsvári Áron (8 éves):

Régebben nagyon szerettem játszani a mérőszalaggal. Az volt a jó benne, hogy ki-be lehetett húzigálni, csak már elromlott. Azután jött a zenélő maci, azt még az ágyamba is bevihettem. Négy-öt évesen már fel tudtam húzni a nadrágomat, erre anya tanított meg. Ha van rá idő, jobban szeretek egyedül öltözni. Van úgy, hogy nehezen akar feljönni a zokni, ilyenkor anya szokott segíteni. Arra már nem emlékszem, hogy mikor tanultam meg kanállal enni, mert az olyan régen volt. Villával meg az oviban tanítottak meg enni. Megmutatták, gyakoroltam egy kicsit, azután megtanultam használni.

Egyszer apa megengedte, hogy én vezessem az autónkat, persze nem olyan komolyan... A kormányt azért én tekergethettem. Akkor jöttem rá, hogy ha nem lát valaki, nem tud autót vezetni. Ha kocsival megyünk valahová, nem szoktam megkérdezni, hogy mit lehet látni. Amikor sétálunk, akkor viszont szoktam érdeklődni. Ilyenkor elmesélik anyáék, hogy fát, hegyet vagy virágot lehet látni. A patak partján csigát szoktunk szedni, őket már jól ismerem. A kezemet fogni szokták szüleim, ha az utcán megyünk, de azért mentem már egyedül is. Nem félek, bátran megyek, de nem távolodom el nagyon anyukámtól.

Tévét nem szoktam nézni, és ha be van kapcsolva, csak akkor figyelek oda, ha érdekeset hallok. Anya szokott nekem esténként mesét mondani, de vannak mesekazettáim is. Őz, a nagy varázsló

a kedvencem. A zenéből sokáig a Cimborák tetszettek, Cseh Tamás és Másik János, de minden, gyerekeknek való kazettát meghallgatok.

Ádám nagyon jó testvérem, igaz, szoktunk veszekedni is. Előfordul, hogy nem akar velem játszani, de az nem baj. Meg szoktuk beszélni azt, hogy ki mit csinált az iskolában. Ez azért is jó, mert ő látóiskolába jár, én viszont nem, ezért mindketten kölcsönösen tanulhatunk egymástól. Unokatestvéreim a látó barátaim. Őket nem zavarja, hogy nem látok, játszanak velem. Nekik mindegy, hogy vak vagyok-e vagy nem. Legtöbbször babázunk, de szoktunk építeni is.

Óvodába szerettem járni, sokat játszottunk, és pénteken már nem kellett tanulnunk. Most már elsős vagyok, és szeretek tanulni. Az írás és az olvasás könnyen megy, a technikaórán meg labdát készítünk tépett gyapjúból. Az írás órában az a jó, hogy az íráson kívül nem kell semmi mást csinálni. Gyorsan haladok az órán, és ez azért baj, mert a többiek lassúbbak. Igazából én vagyok a legjobb tanuló az osztályban. Van egy barátom, aki mindent kölcsön akar kérni, és ha nem adom, akkor megy és árulkodik a tanárnak. Ma már nem olyan jó barát, mint amilyen régen volt. Az a lány tetszik nekem, aki kedves tud lenni. Ezt a hangjából szoktam megérezni.

A *Vak vagányok* című filmbe úgy kerültem, hogy Tímár Péter bácsi bejött az osztályunkba, és Andi nénitől, a nevelőnktől megkérdezte, hogy milyen ügyes vagyok. Utána beszélt anyával és velem is. Anya otthon megkérdezte, hogy akarok-e szerepelni a filmben. Igen, feleltem. Az előpróbán azt kellett eljátszanom, hogy: „Ne énekelj ezt, mindennap ezt nyávogod, maradj csendben, azt sem tudod, hogy milyen a nap. Vak!” Ezt én mint Ádámka mondtam

az osztálytársamnak, Adélnak, aki Bíborka volt, és neki erre el kellett ájulnia. Tetszett nekem ez a játék, a felnőttek meg azt mondták, nagyon jó lett. Azután egyre többet próbáltunk, majd következett a forgatás. Mindent el kellett ismételni százszor, hogy rendesen fel tudják venni a jelenetet. Legtöbbször Adéllal voltam. Sokat beszélgettem és „hülyéskedtem” a szünetekben. Nagyon érdekes a csapó, amikor „csap”. Mondott egy sokjegyű számot, mert számolják, hogy hányadik csapó. Csak addig volt szabad bohóckodni, utána csendben kellett maradni. Volt, amikor rossz volt a „kivilágítás”, ilyenkor újra fel kellett venni a jelenetet. Az is nagyon jó volt, amikor Adéllal szerepeltünk, ment a kamera a kerekén, sínen gurult, és vicces volt a hangja. Azt is megengedték a szünetekben, hogy felüljek a kamerára, van rajta egy kormány, amit ide-oda lehet tekerni, hogy kit vegyen föl... Egyszer azt is megengedték, hogy én indítsam a felvételt, közben súgták, hogy milyen számot mondjak. Mondtam is, közben szétnyitottam a csapót, és csaptam vele egyet. A kamera „csinált” egy hosszú pityegést, utána elindult a felvétel. Azért volt jó a díszteremben, mert van ott egy zongora, amivel játszhattam. Apa és anya is eljött statisztálni, gondolom, nagyon fárasztó lehetett, mert egész nap csak ücsörögtek. Tapsolniuk is kellett néha. A forgatás kapcsán ismertem meg igazán a Vakoda épületét. És olyan helyekre vittek el, ahová addig nem volt szabad mennem, múzeumba meg ilyesmikbe.

Nagyon szívesen szerepelnék újból egy filmben. Azért lenne jó, mert akkor nem unnám magam az osztályban. Mindenki csak a látókról szokott filmet készíteni, most nagyon jó nekünk, mert ez rólunk szól. Jobban felfigyelnek majd a vak felnőttekre, átkísérik

majd őket az utcán a látó emberek. Nagyon jól éreztem magam, Adéllal haza sem akartunk menni a forgatási napok végén.

Ha lehetne három kívánságom, elsőként azt kívánnám, hogy legyen egy nagy kertünk. Akkor lehetne benne ló, kutya és virág is. Másodikként azt szeretném, ha a Balaton mellett laknánk, mert akkor sokat fürödhetnék. Harmadikként pedig azt szeretném, hogy láthassak. Azért lenne jó látni, mert akkor vezethetném az autónkat. Szerintem biztosan jó lehet látni. Azért rossz nem látni, mert így nem lehet autót vezetni.

Azt üzenem és kívánom mindenkinek, hogy aki beteg, az gyógyuljon meg.

Ócsvári Ádám (Áron látó bátyja, 13 éves):

Azért szerettem volna fiútestvért, mert fiú a fiúval jobban tud játszani. Elszomorodtam, amikor megtudtam, hogy Áron nem lát. Ez azért is volt rossz, mert csak később tudtam vele játszani. Sokat sírt, de ennek ellenére bátran hozzá mertem nyúlni, és játékokat is tettem a kiságyába. Amikor talpra állt, oda kellett figyelnem, hogy mikor esik el. Néha a frász jött rám, mert alig kerülte el az ajtó élet. Később már bátran rohangu a lakásban, akkor már tudtam, hogy az egésznek az alaprajza a fejében van. Nem kellett igazából félni attól, hogy elesik. Észre lehet venni, hogy nem lát, hiszen a kezét előreteszi, és ismeretlen helyen óvatosan közlekedik. Bár ismerős környezetben tudja a lépcsők helyét, de pontosan nem érzékelheti. Ezért idejében lassít, azután centiméterenként araszolgat, utána meg lerohan a lépcsőn. Külön azért még nem kötöttem be a szememet, hogy kipróbáljam, milyen lehet nem látni,

egyszer azonban bekötött szemmel kellett csörgőlabdáznom, és teljesen belezavarodtam az egészbe. Eléggé szokatlan és kimondottan rossz érzés volt, hogy megyek és megyek, de mégsem találok a támpontomat, a bordásfalat! Ha valaki cikizné Áront a nemlátása miatt, akkor azt mondanám neki, hogy te meg nem tudnál becsukott szemmel végigrohanni a házban. Az is biztos, hogy sok mindent nem hallana meg, amit az öcsém viszont igen. Szívesen tanulom vele a Braille-t, de jókat szoktunk labdázni is. Az idegesít, amikor sokáig forog a saját tengelye körül. Érdekes, gügyögő hangokat is szokott hallatni, ezt is nehéz elviselni. Ilyenkor rászólok, és ha jó passzban van, abbahagyja. Pozitívum benne, hogy sokkal kifinomultabb a tapintása és a hallása, mint az enyém. Jó a megfigyelőképessége, és rendkívül jó a memóriája is.

Az is érdekes benne, hogy nagyon eleven gyerek. Előfordul néha, hogy füllent. Olyankor azt mondja: – Apa megígérte, hogy... Az állítólagos ígéret meg nem történtét elég nehéz bizonyítani. Imád magnózni, rengeteg régi, saját hangfelvétel van róla, még nem unta meg magát hallgatni. Imádja a kutyákat, és persze a hangjukat. Ha állat felé nyúl, kissé óvatos, és ha az állat hirtelen mozdulatot tesz, elrántja a kezét, és hátrébb ugrik. Ha nincs gáz, akkor nyugodtan simogatja, érzéssel.

A mesebeli három kívánságomból az első az lenne, hogy Áron lásson, a második pedig, hogy felnőttkoromban a NASA-nál dolgozhassak mint földi megfigyelő. Érdekel a csillagászat és a számítógép is közel áll hozzám. Harmadikként az kívánnám, hogy felnőttkoromban nagy, kertes családi házban lakjunk. Áron vakvezető kutyájának jó helye lenne ott. A nemlátó embereknek azt kívánom, hogy javuljon a látásuk.

**Meszéna Alice (a fiúk látó édesanyja, 37 éves)
és Ócsvári Gábor (a látó édesapa, 37 éves):**

Alice: Ádám fiam is koraszülött volt, hét hónapra született. Védőnő vagyok, ezért nagyon is tisztában voltam ennek a veszélyével. De Ádám teljesen egészséges volt. Nagyon örültem.

Gábor: Alice második terhessége alatt egyetemre jártam, posztgraduális képzésre. A házasságunk kezdetekor három gyereket szerettünk volna, persze hogy örültem hát a második terhességének.

Alice: Egy teljes napig feküdtem a szülőszobán, de nem sikerült leállítani a szülést. Éjjel szültem, és az orvos tanácsára nem is hívtam be Gábort. Nagyon gyorsan és jó állapotban született meg Áron. Hat hónapra, 1290 grammal jött a világra. Másnap azonban váratlanul rosszul lett. Hosszan tartó tüdőgyulladást kapott, és ezért vált szükségessé az oxigénadagolás. Inkubátorba került, és ez sajnos megpecsételte a sorsát. Az amúgy is fejletlen szemében megpattantak az erek, ez okozza a retina rossz vérellátását, ami végül látásvesztéssel járhat. A retinaleválást fagyasztással próbálják megakadályozni, amiből a fiunknak három is kijutott, de semmi hatásuk nem lett. Két hónapos korára vált világossá, hogy Áron nem fog látni. A remény utolsó szikrája akkor hunyt ki bennünk.

Gábor: Áron a tüdőgyulladása és a koraszülött mivolta miatt nem volt képes megfelelően lélegezni, ezért kellett oxigént kapnia. A túl magas oxigénszint okozza a bevérezést. Ha nyíltan akarok fogalmazni, azt kell mondanom, hogy az egész mindössze pénz kérdése! Régóta létezik már olyan mérőkészülék, amivel sohasem fordulhatna elő oxigéntúltelítettség a vérben.

Alice: Ilyen gépből nagyon kevés van nálunk, és azok is csak az intenzív osztályokon. Amelyik újszülött túl van a közvetlen életveszélyen, az pedig onnan kikerül. Hogy milyen szerencséje lesz? Európa jelentős részén az ottani inkubátorokba kerülő babák fognak látni. Vajon mennyibe kerül nálunk egy nemlátó gyerek felnevelése, tanítása és segélyezése? És mennyibe kerülhet egy gép, amely megóvná a látását? Ráadásul mennyivel jobb, ha lát valaki, és az sem mellékes, hogy aktívabb feladatokat képes ellátni.

Hogy mi zajlott le bennem az első két hónap alatt, azt nem lehet elmondani. Amit egy szülő érez, amikor a gyermeke élet-halál között van, és aztán meg az fenyegeti, hogy megvakul! Olyan mély depresszióban voltam, hogy semmi, de semmi sem érdekelt. Nagyon lelkiismeretesen fejtem a mellemet, hogy tejet vihessek Áronnak, de egyébként csak ültem a fotelban. Ádám nem járt óvodába, anyukám csinált mindent, én meg ültem és sírtam. Embert nem akartam látni, de amikor etethettem a fiamat, naponta kétszer mentem be hozzá. Nyugtatót nem vettem be, nem akartam, hogy a tejen át esetleg hasson a kis szervezetére. Így is érezhette a stresszt, akár rajtam, akár az anyatejen keresztül. Óriási fájdalom volt.

Gábor: Alice Budapesten volt Ádámmal, míg én Isaszegen dolgoztam, folyton távol voltam, igaz, telefonon tartottuk a kapcsolatot. Én voltam könnyebb helyzetben, el tudtam foglalni magam, míg a feleségem őrlődött a négy fal között. Azt hiszem, én jutottam előbb túl a sokkon. Ám befelé fordulásunk évekig tartott, még a szűk családi kört is kerültük, ha lehetett. Nem tudtuk feldolgozni az új helyzetet. Lehet, hogy furcsán hangzik, de megbélyegzetteknek éreztük magunkat. Nehéz volt elfogadni az új, de végleges állapotot. Áron a mi gyermekünk, igaz, nem lát, de

akkor is a mi gyermekünk! Nekem körülbelül két évre volt szükségem, amíg túl tudtam tenni magam a történetek letargikus hatásán.

Alice: Az én feladatom nap-nap után huszonnégy óra hosszat tartott. Áronnál rengeteg egyéb probléma jelentkezett. Nekem nem volt lehetőségem kilépni az egézből, mert egyrészt el kellett látnom a családomat, másrészt hova mehettem volna? Még egy délutánnyi szabad időm sem volt. Kint laktunk az erdőn, arrafelé rajtunk kívül szinte csak madárijesztő volt. Senki, akivel szót tudtam volna váltani. Gábor elment dolgozni, és ha a munkája révén is, de kikapcsolódhatott. Sokáig nem akart beszélni a kialakult helyzetről. Ebben az időszakban nemigen voltunk jó társai egymásnak. Én egy évig sírtam, és csak erről akartam beszélni, Gábor pedig hallani sem akart róla. Előfordult, hogy inkább haza sem jött, vagy csak nagyon későn, ilyenkor arra kért, ne beszéljünk erről.

Amikor kihozhattuk Áront a kórházból, sokáig cumizott, rendkívül nehéz volt szoptatni. A mindennapok jelentős része azzal ment el, hogy ettettem a fiamat. Minden egyéb, így Ádámra is kevés időm maradt. Hónapokkal később az okozott problémát, hogy nagyon passzívan feküdt Áron, nem tudtam hogyan játszani vele. Féléves volt, és még eszébe sem jutott, hogy megpróbáljon megfordulni. Fizikailag szépen erősödött, de folyton csak a hátán feküdt. Nem reagált a zenére, sem a csörgésre, tehetetlenné váltam. Sokat volt kézben, mert síró baba volt. Anyukámnak jutott eszébe, hogy a telefonkönyvben utánanézzünk valamilyen intézménynek, amely a nemlátó emberek megsegítésére jött létre. Így jutottunk el a Korai Gondozóhoz, de sajnos rendszeresen csak Áron egyéves kora után járhattunk el hozzájuk, mert a fiunk egészségével eléggé sok gondunk volt, szinte mindig a tüdejével kapcsolatban. Masszívan

tartott nála a negyvenfokos láz, ami kórházzal és infúziókkal járt. Életveszélybe szerencsére nem került, de az első évben bennem volt ennek a rémisztő képe!

Ádámot a lehetőségekhez képest megpróbáltuk úgy nevelni, hogy nagyon szeresse az öccsét. Igazából viszont azt kell mondanom, hogy nem érzékelhetett mást, mint egy ideges anyát és egy hasonló állapotú apát. Kevés időnk maradt rá, de megpróbáltuk a lehetetlent.

Gábor: Szemésztől szemészig jártunk, kezdve a „be nem jutunk a professzor úrhoz”-tól egészen odáig, hogy emberszámba vettek, mert azért erre is volt példa. Sok idő telt el, mire a kérdéseinkre választ kaptunk és tisztába jöttünk a lehetőségeinkkel. Melyik szülő ne kezdené el keresni azt a csillagot, amelyiket le lehetne hozni az égről, még ha tudja is, hogy nem lehet! Ilyen helyzetben mindent megpróbál az ember. A külföldi gyógykezelés lehetőségét elvetettük, ezzel pont került a lehetőségek végére.

Alice: Sajnos kellő tapasztalattal a hátunk mögött mondhatom, hogy a szemészeteken személytelenül foglalkoznak a páciensekkel, mert csak a szem létezik a számukra, maga az ember meg mintha ott sem lenne. Ez roppant fájdalmas. Általában öt kisgyermeket hívnak be egyszerre, a doktornő végigmegy rajtuk, a kis lámpájával bekukucskál a szemekbe. Ilyen körülmények között, sírással küszködve kell megkérdezni, hogy van-e valamilyen eshetősége a gyermeknek a látásra. Ennyire belső, fájó kérdésről kell ebben nem érdekelt emberek előtt beszélni. Mindenkinek megvan a maga baja, és én azért mentem oda, hogy az enyémet próbáljam minél tökéletesebben megoldani. Olyan az egész, mint a futószalag. A végén se jó napot, se vizlát. Ki kíváncsi az emberre? Ezt nem lehet ép ésszel elviselni, de egy magyar professzorasszonynak ez

a természetes. Más nem számít, csak a szakmai előmenetele. Állítólag ebben a szakmában ő az egyik legjobb. Lehet, hogy a módszerével lehet a legtöbb szemet megvizsgálni és leggyorsabban előrehaladni, de hogy embertelen, az biztos. Áron egyszer sírt, és nem akarta kinyitni a szemét. – Na, én erre nem érek rá, altassák el! – mondta a doktornő. Remegtem, zokogtam a fájdalomtól. Ki meri ilyenkor kimondani azt, ami a szíven van?

A fiam ekkor kétéves lehetett, ez még az a korszakunk volt, amikor teljesen elzárkóztunk mindenkitől. Ha egy szülő olyan helyzetbe kerül, mint mi, minden lehetőséget megpróbál. Nagyon fontosnak tartom elmondani, hogy egyetlen külföldi gyógykezelésről sem tudunk, ami eredménnyel járt volna olyan esetekben, mint amilyen a miénk. Tudomásom szerint legalábbis. Magyarországon is ugyanazt a beavatkozást végzik, mint külföldön. Nekünk is nagy problémát okozott a „menni vagy maradni”. Gábor szinte már elviselhetetlenül racionális volt ebben a kérdésben, én meg csak az érzelmeimre hallgattam. Most, hogy már túl vagyunk azon a nagy fájdalomon, tisztább fejjel én is azt mondom, hogy neki volt igaza. Nem szabad túlfeszített erővel, minden anyagi lehetőséget felélve beleugrani egy külföldi gyógykezelésbe, mert érdemleges eredményt úgysem fog hozni! Fájó, de nyugodt lelkiismerettel mondom ezt azoknak, akik hasonló helyzetbe kerülnek. Voltak, akik eladták a házukat, és mi értelme volt? A levált, elhalt látóideg nem fog képet sugározni az agynak.

Gábor: Valahol önbecsapásnak érzem, hogy arra várjon valaki, hogy majd a kamaszkorra kiderüljön, lát-e majd a gyerek. Ezzel mindössze nyitva hagytak egy kiskaput, ami majd akkor fog bezárulni! Nekem egyértelmű a beállt helyzet, nem változtatható meg, és ezt tudomásul vettük. Nem tartom valószínűnek azt, hogy

tévednék. Örültem annak, amikor ezt felismerte a feleségem. Oldódott a feszültség közöttünk, és másra fordíthattuk a közös energiánkat.

Alice: Az eszemmel ugyan tudtam, hogy Gábornak igaza van, de a vívódásom mégis a másik irányba tolt. Ma már ki merem mondani, hogy nem szabad reménykedni és ilyen indíttatással kiutazni. Bár lehet, hogy a lelkeket megnyugvással töltötte volna el.

Anyukám volt az, aki az első perctől segített. Ez meg is látszik a kapcsolatukon, mert nagyon szeretik egymást Áronnal. Apukám nagyon sokáig nem merte megfogni az unokáját, mert túl pici volt. Később már levitte biciklizni, görkorcsolyázni, és ezzel vált aktív nagypapává. Sajnos már nem teheti... Gondtalanul játszott az unokáival, mindannyiunknak hiányzik. Mindig azzal törődött, akinek a legnagyobb szüksége volt rá, de Áron volt az első az egyenlők között. Anyukám rengeteget segített a háztartásban, a gyermek felügyeletét is szívesen vállalta, ha kellett. A mai napig is mindenben a segítségünkre van. Nővérem egy hétig vigyázott Áronra, akkor tudtunk elmenni Gáborral kettesben nyaralni. Ránk fért, nagy szükségünk volt rá. Fantasztikus volt számomra az az öt nap, sajnos, sokkal előbb kellett volna! Az a rengeteg probléma könnyen felőrölhet egy házasságot. Ha másra nem, de néhány nap kikapcsolódásra folyamatosan szükség lenne. Ezt feltétlenül ajánlom mindenki figyelmébe. A feszültséget ki kell valahol engedni, máskülönben elviselhetetlen. A nagyon nagy problémákon már túl voltunk, jó volt, hogy kialudhattuk magunkat, és az is, hogy oda tudtunk figyelni egymásra. Mindennap beszéltünk telefonon Áronnal, hiszen ő ekkor szakadt el először a szüleitől.

Kétszintes szolgálati lakásban éltünk az erdőben, ezért a lépcsőt lezártuk egy kerítéssel, igaz, nem hosszú ideig. Egyszer arra figyeltem fel, hogy Áron hangja az emeletről hallatszik. Odasiettem, hát látom, hogy a drága kisfiam fejjel lefelé iparkodik, négykézláb. Ezt a szokását a későbbiekben is megtartotta. Mindent egyedül akar csinálni, eleven kölyök. Nehéz időszak volt. Áron kétévesen indult meg, tíz hónappal később, mint Ádám. Érdekes volt megfigyelnem, hogy bár Áron is felállt akkor, amikor a bátyja, de neki tíz hónapra volt szüksége ahhoz, hogy el merje engedni a biztonságot jelentő, kapaszkodásra alkalmas tárgyakat. Ez a nekem hosszú idő aggodással telt el. A Korai Gondozóban azonban tartották bennem a lelket:

– Nyugodjon meg, anyuka, el fog indulni a kisfia, csak türelem.

Amikor végre elindult, szinte ugráltam örömben. Nem volt ember, akinek ne meséltem volna el. Örültem, nagyon büszke voltam rá. Ahogy láttam a fiamon a fejlődést, a bánatom úgy csökkent.

Mind a két gyermekemet gyönyörűnek látom és minden porcikájukat szeretem. E teljes elfogadás nélkül nem lehet szeretni. Örömet jelentett a lelkemnek az is, amikor Áron háromévesen oviba került, és ott is mindenkinek a kedvence lett. Ezek a jó érzések segítettek ahhoz, hogy nagyon büszke legyek rá. Fejlődőképesnek és tanulékonynak mondták. Igazi gyereknek tartják, és talán ez a legnagyobb dicséret.

Gábor: Szeretném kiemelni a Korai Gondozó szerepét. A Vakok Általános Iskolájának egyik szárnyépületében lehet őket megtalálni. Rengeteg segítséget kaptunk tőlük, és ha valaki olyan cipőben jár, mint mi, annak feltétlenül ajánlom őket. Nem elmenni oda bűn a gyerekkel szemben. Egy nemlátó gyerekkel másként kell

megismertetni a világot, mint azzal, aki lát. Olyan egyszerű segédeszközöket adtak a kezünkbe, amikkel el tudtuk érni, hogy Áron folyamatosan, a korának és a helyzetének megfelelően fejlődhessen. Egyszerű és logikus dolgokkal ismertettek meg minket, amelyek nekünk nem jutottak eszünkbe.

Alice: Az volt az a hely, ahova úgymond szívesen jártunk. Persze belépni a vakok intézményébe fájdalmas volt, de érdemes! Mivel személyre szabottan foglalkoznak az emberekkel, nem találkozhattunk hasonló helyzetű családokkal. Az egyórás elfoglaltság mindig tartalmas volt. Sokan nem is tudják, hogy az intézmény létezik, mások pedig nem képesek túltenni magukat a bánatukon, és a – talán szégyenükként megélt – helyzetük miatt nem akarják felvállalni, hogy odamenjenek. Lehet, hogy Áron azért lett olyan, amilyen, mert korán felismertük a gondozó fontosságát.

Gábor: Lakáson belül szinte azonnal elfogadtam Áron helyzetét. Amikor ki kellett menni vele, mondjuk, a játszótérre, akkor viszont már az idegenek előtt is vállalni kellett. Ez bizony elég nehéz. Engem a gyerekek őszinte szókimondása zavart az elején: – Jé, ez nem lát! – Nem hibáztatom a kicsiket, csak rossz hallanom. Szívem szerint elmentem volna bőgni valahová. A direkt közlés eléggé fájdalmasan érintett. Áront hidegen hagyja, nem foglalkozik vele. A felnőttek részéről a klasszikus sajnálkozás nyilvánul meg, azt kell mondanom, hogy sajnós. Mert nem kell sajnálkoznia! Ilyenkor a felnőtt nem tud mit kezdeni a helyzettel, de mondani akar valamit. Úgy érzem, hogy Áron a többi gyerekhez képest sokkal kevésbé látványosan vak. Annyira nyüzsgő, mozgó, hiszen biciklizik, görizik és rohangál, valamint labdázik a maga módján.

Alice: Áronnal mindazokat a feladatokat megcsináltattuk, amiket Ádámmal. Nem zártuk el a látó gyerekek számára megélhető

világtól. Volt pedál nélküli motorja, amivel az erdőben gyakorolhattak. Itt, a házuk előtt tanítottuk meg a gyors mozgást igénylő ügyességi játékokra. Az Ádámtól örökölt játékok jó hatásúaknak bizonyultak. Utánozni akarta Ádámot, követelni kezdte, hogy ő is azt csinálja, amit a bátyja. Hátrafelé mentem, hívtam, így tanítottam meg biciklizni. Pár hónap után beleízlelt, és ekkor már igencsak iparkodnom kellett, hogy ne üssön el. Amikor meg nem bírtam már lépést tartani vele, akkor a távirányítása lett a feladatom, nehogy belerohanjon a járművével egy fába vagy egy parkoló autóba. Ádám mindig segítőkésznek bizonyult. Kézen fogta öccsét, amikor görizni tanult.

Áron csak akkor sír, ha nagyon megüti magát. Ha elesett, igyekeztem magam visszafogni, ha nagyon sírt, nyugtatgattam. Más esetekben hagyom, és ilyenkor fél perc után már szalad tovább. Pánikot sohasem okozok a gyerekeknek. Egyszer egy nagyon magas mászókáról pottyant le a homokozóba. Akkorát nyekkent, hogy azt hittem, kész, vége. Felemeltem, de semmi különös, ment tovább minden. Talán megszokta az eséseket, és ez már természetessé vált a számára. Töretlenül megy, megy előre. Élni akar! Természetesen belső lelki kényszer is volt, hogy vegyek neki játékot. A hangot adó játékok előnyt élveztek, de ennyire fontos volt az is, hogy készségfejlesztő legyen az, amit kap. Az összerakós játékoknak fontos szerepük van. Amit csak lehet, meg is szerezzük neki.

Gábor: Amíg az erdőben laktunk, Ádámot még a magaslesre is magammal vittem, de Áron kicsi volt, és mire megnőtt, addigra elköltöztünk, vissza Budapestre. Áron tejcukorérzékeny, és a gyomorszájzáró izomzata sem működik megfelelően. Az ebből adódó légúti problémák nyugtossá tették, és más egyéb is amellet

szólt, hogy jobban járunk, ha visszaköltözünk a városba. A sok-sok muszáj miatt Áronnal kellett foglalkoznunk, és Ádám bizony elhanyagolódott. Nagyon ritkán fordult elő, hogy kettesben lemenjünk focizni egyet. Úgy fociztam és kosaraztam vele, hogy Áron közben a nyakamban ült. Ez abból a szempontból segíthette a fejlődését, hogy a mozgásom révén és a játék hangulatát érezve megismerhette ezt a fajta játéklehetőséget. Az apa-fiú kapcsolat így alakulhatott ki, miközben Ádámmal játszottam. Lehet, hogy a sok betegsége miatt, de sajnos, Áront még mindig kisgyerekként kezeljük, mintha még baba lenne. Tudjuk, hogy ez nem jó, de még meg kell találnunk, hogyan bánjunk vele a korának megfelelően. Túl sokat ölelgetjük, dédelgetjük, és olykor felkérdzük ölebe. Igazából nagy gazember, mert már tud mindent, csak kihasználja a helyzetet.

Alice: Bújik és bújik. Ádám nem volt ilyen. Áronnak itthon, házon belül vannak ezek a megnyilvánulásai. Szereti a gyerekeket, és talán ezért is szívesen járt oviba, most meg az első osztályba. Mindenre kíváncsi, szeret írni és olvasni. Sokat gyakorol itthon, pedig nem is lenne rá szüksége. Jó érzéssel tölt el, ez is csökkenti el nem múló, örökös fájdalmamat. Szerencsénkre Ádám is megállja a helyét az iskolában. Kölcsönösen odafigyelnek egymásra, amikor tanulnak. Ádámot érdekli a pontírás, most éppen egy francia kártyát ír az öccsének, mert kanasztázni szeretne vele. Közösen legóznak. Mindebből én azt vonom le, hogy rendkívül fontos Áronnak az, hogy van neki Ádám. Akiben van kíváncsiság és tanulni akar, annak fantasztikusan jó egy nyitott testvér. Ádám viszont megismeri a másságot és azt is egyben, hogyan kell közelíteni az ilyen helyzetben lévő emberhez, hogyan kell bánni vele. Nem szánni, hanem segíteni kell, ha kell. A manuális tevékenységekben jobb,

ha ők ketten vesznek részt, mintha én lennék Ádám helyében. A képzeletviláguk megbeszélésébe és felhasználásába már a korom miatt sem férnék bele. Egymás mellett építenek, de közben megbeszélik a formákat és a terveket, így válik közös élményükké a játék. Egy gyerektárs, az pótolhatatlan!

Gábor: Ha Ádám bármikor azt mondta volna, hogy elege van a testvéréből, mert rá nem jut elég időnk, igaza lett volna. Lehet, hogy gondol ilyesmit, de hallani nem hallottuk tőle soha. Négyünk közül talán ő az, aki legjobban megszenvedte a történeteket, mert mi a saját életünkért tettük azt, amit, de ő a testvére miatt nélkülözött. Tolerálta a helyzetet, és bármit megtenne az öccséért.

Alice: Nem volt tabu Áron számára, hogy nem lát. Természetesen kezeltük, eszünkbe sem jutott, hogy titkolózzunk felőle. Ma már sokkal jobban érzem magam a bőrömben, mint hét évvel ezelőtt.

Gábor: Sajnos a többi, hasonló helyzetű szülővel ritkán tudtunk összejönni. Kezdetben kipanaszkodtuk magunkat, azután megjöttek a „ki mit, hogyan csinál” beszélgetések, amelyek nagyon hasznosak lehetnek. Szorosabb kapcsolat azonban nem alakult ki köztünk. Azt kell mondanom, hogy általános értelemben a nemlátás körüli információszerzés nagyon nehéz. A különböző lehetőségek vagy jogok nem jutnak el a rászorultakhoz úgy, ahogy kellene. Lehet-e tudni, hogy kinek lenne ez a feladata? Ránk, szülőkre fog hárulni a jövőben is.

Nem csak mi szembesültünk az integráció problémájával. Mi egyelőre a speciális iskola mellett döntöttünk. Számunkra egyértelmű volt, hogy a vakok iskolájába íratjuk be. A megfelelő fejlődéshez mindenféleképpen erre van szüksége.

Alice: Én is azt tartom helyesnek, ha hasonló helyzetű gyerekek egymás között kezdik megtanulni az alapokat. A családon keresztül

úgyis benne vannak a látó világ forgatagában. A tanulás területén való átállás lehetőségét majd az élet fogja megmutatni. Azt még nem tapasztaltuk meg.

Gábor: A játszótéren már voltunk, de most jön a fehér bottal való megjelenésünk. Ez lesz a következő, nagyon kemény érzésekkel járó feladat. Természetesen most mindenki számára nyilvánvalóvá válik, hogy Áron nem lát. Előre érzem a rám meredő tekintetek mázsás súlyát!

Az igazi nagy kérdés azonban az: mi lesz, ha Áron felnő? Mindig az a fontos a számunkra, hogy a jelen helyzet jól menjen, a következőre meg szép lassan felkészüljünk. Az élet az igazi nagy rendező. Nem szeretnénk, ha Áron másképp élne, mint Ádám vagy bárki más. Önálló, független, önmagát ellátó életet szeretnénk biztosítani számára. Ennek az alapjait próbáljuk most lerakni, reméljük, sikerrel.

NINCS MIT TENNI?

**Taskovics Adél (8 éves) és látó édesanyja,
Romanek Ilona (46 éves):**

Adél: Anya mondta el nekem pici koromban, hogy csak fényt látok, és elmesélte azt is, hogy miért. Feltűnt azért, hogy mások látnak, én meg alig, de nem vagyok szomorú ezért. Ugyanolyan ember és gyerek vagyok, mint a többi, csak nagyon rosszul látok. Észrevettem, hogy anyáék látják a repülő madarakat, én meg nem. Ha nagyobb tárgyról szeretnék többet tudni, akkor megkérem anyát, hogy mondja el az alakját és azt is, hogy mire használják. Nagyon megtetszett nekem az utcán egy pici fémoszlop. A tetején volt egy kis gömb, amit elneveztem a fejének, pedig nem is az. Elárulom, ettől az oszloptól nem bírnak felhajtani az autók a járdára. Egyik kedvenc játékom a zsebsörgő volt. Ha nem találtam, nyaggattam anyát, hogy keresse meg. A szomszéd kislánynak van egy zenélő hengere, amit ha tekerünk, akkor szépen zenél. Inkább a zenélő játékot választanám, mint a kellemes fogású plüsst.

Látó gyerekekkel nem sikerült még összebarátkoznom, de nagyobbakkal igen, igaz, azok már inkább kamaszok. Az oviból meg az iskolai előkészítő osztályból is vannak barátaim. Nikolett a legjobb haverom. Nálam az a fontos, hogy mindig játsszon velem, meg kellemes legyen a hangja. Aki durva és kiabál velem, annak nincs esélye a barátságomra.

Az oviba azért nem jártam szívesen, mert elég szomorú, de akik odajártak, azok nem voltak túl értelmesek. Ezért nem volt kivel

játszanom és beszélgetnem. Nem bántásként mondtam, hogy nem voltak eléggé értelmesek, de így igaz. Anya mondta, hogy nem tehetnek arról azok a gyerekek, hogy kevésbé ügyesek. Az iskolában sokat tanulunk, és örülök, hogy jól megy a tanulás. Nálunk még nincsenek osztályzatok. Korongokat kapunk helyette a tanító nénitől, ezeket válthatjuk be játékokra, amiket hazavihetünk. Aki bohóckodik az órán, az nem kap korongot. Az iskolát azért szeretem, mert lehet tanulni, és barátokat is ott találok. Mi a Braille-írást tanuljuk, ami pontokból áll. A Braille-írógépbe be kell fűzni a lapot, és akkor lehet írni. Lenyomunk egy billentyűt, mondjuk, az a-t, ami az egyes billentyűvel történik. A lapon egy gombostűfej nagyságú pont lesz, ami az a betűt fogja jelenteni. Utána, ha megnyomom a középső, nagy billentyűt, akkor szóköz lesz. Hat pont variációjából állnak a betűk. Bal oldalon található az egyes, a kettes meg a hármas billentyű, míg a jobb oldalon a hatos, az ötös és a négyes. Alul, középen pedig a szóközbillentyű van. Ha egy betű több pontból áll, akkor egyszerre kell lenyomni a szükséges billentyűket. Az a az egyes, az á a négyes, de ha egyszerre nyomjuk le az egyes és a négyes billentyűt, akkor c-t kapunk. Ennyire egyszerű. Nem volt nehéz megtanulni, sőt, még az olvasás is könnyen megy. Saját magunknak tanulunk, jó írni és olvasni meg számolni is, mert ezeknek hasznát vesszük. Élvezem a tanulást, otthon leveleket szoktam írni anyának. Szemmel olvassa el, és közösen örülünk a sikerünknek. Magamnak is írok, meséket. Egy oldal után el szokott fáradni a kezem, olyankor abbahagyom az írást. A most elkezdett mesém legalább négy oldal lesz, a címe: *Ki ette meg a málnámat?* Másolni is szoktam könyvekből, előfordult már olyan is, hogy hibátlanul sikerült.

Amikor az utcán vagyok, szoktam kérdezősködni. Az ismeretlen hangokra felfigyelek, és azok után érdeklődöm. Legutóbb a fűnyíróval ismerkedtem meg, elmesélés alapján. Tudom, hogy tolni kell a gépet, üzemanyaggal működik, és lenyírja a fűvet. Az ismeretlen hangokat meg kell tanulnom, jó, ha mindenről tudok valamit. A traktor zakatolását szeretem, de a sziréna üvöltő hangját ki nem állhatom. Attól még félttem is! A forgalom nagy zaja nem zavar, de nem is kellemes. Szeretek utazni, csak akkor izgulok egy picit, ha ismeretlen helyre megyünk. A járműveken le szoktam ülni, és gyakran megesik, hogy beszélgetést kezdeményezek a mellettem ülővel. A kezdő kérdésem mindig: – Hogy hívnak? – Egyszer egy nagy gyereksoporttal találkoztunk anyukámmal az utcán, és szinte mindegyikük megkérdezte tőlem: – Te nem látsz? – Válaszoltam nekik: – Látok, de csak fényt. – Tőlem, legalábbis eddig, nem érdeklődtek az emberek, hogy milyen nem látni.

Az Állatkertbe szívesen elmennék újra, mert nagyon jól éreztem magam ott. A „simogatóban” voltam, ahol a kecskét és a birkát is megsimogathattam. Elég bűdösek az állatok. Az utcán haladva virágillatot éreztem, ebből jöttem rá, hogy virágbolt előtt megyek el. A szagok és illatok így válnak segítőnké. Postán voltam anyuval és pufogásokat hallottam. Azt mondtam anyunak, hogy klopfolják a csekket.

Hogy mi a fontos számomra? Az, hogy azokkal találkozhasam, akiket szeretek! Imádok mesét hallgatni. Rengeteg mesekazettám van. *Ludas Matyi*, *Vuk*, *Mátyás király története*i, ilyeneket szeretek hallgatni. A *Nyunó*, a *hunyo* a zenei kedvencem a 100 Folk Celsiustól, de jöhet bármi, csak normális hangerővel szóljon. A rádióban a Calypsót hallgatom, régebben többször betelefonáltam, de állandóan vaknak titulált a műsorvezető bácsi,

pedig mondtam neki, hogy nem vagyok az! Tévét is nézek, játékos vetélkedőket, rajzfilmet. Az *Esmeralda*, *A pampák királya*, a *Dallas* mind érdekesek számomra. Van, amikor elég a hangja is a műsornak, de ha nem, akkor megkérdezem, hogy mi látható a képernyőn. Ha sokat kérdezek, előfordul, hogy „lelőnek” a szüleim. Ilyenkor mi mást tehetnék, csendben maradok. A felnőtteknek nem mondhatok ellent. Néha felmérgettem anyut, persze nem szándékosan, és akkor van úgy, hogy a fenekemre vagy a kezemre csap. Ritkán, de előfordul, hogy jogtalannak érzem a dádát, de nem szólok miatta.

Általában azokról szoktam álmodni, akiket a valóságban is ismerem. Beszélgetünk és közben felismerem a hangjukat. Táncolni is szoktam álmomban, úgy, ahogy a valóságban. Előfordul, hogy butaságot álmodom, az okát viszont nem értem. Ha ismeretlen személyről álmodom, az megmondja, hogy ki ő. Arról is álmodtam már, hogy egy bácsit baleset ért. Ez rossz álom volt, nagyon megrendített.

A legnagyobb örömet eddig az szerezte, amikor a régi beszélő macim helyett újat kaptam! Felvette a hangomat és visszajátszotta. Igazán nagy bánat még nem ért. Kis bánatot jelent számomra az, ha anya mérges lesz rám. Anyát nagyon-nagyon szeretem! Akkor éreztem magamat nagyon bátornak, amikor irtó hangosan szólt a zene a szobában, és mégsem félttem az üvöltő hangjától. Befogtam a fületem, odamentem a rádióhoz és lehalkítottam.

Egy kis fényt azért érzékel a szemem, ezért láthatom meg a nap fényét és a telehold világosságát. Ez gyönyörűségesen gyönyörű! Jó lenne látni, mert ha valami nagyon szép, akkor azt láthatnám. Nem jó, hogy nem látok, de nem is olyan rossz. Szomorú azért nem vagyok.

Ha lehetne három kívánságom, elsőnek azt kívánnám, hogy a nagymamám gyógyuljon meg. Azután szeretném, ha szárnyam nőne, hogy tudjak repülni. Fent szállhatnék a magasban, nem esnék le, és gyorsan haladnék a levegőben. Hamar el lehetne jutni így bárhová. Harmadiknak egy kiskutyát kérnék, imádom őket. Ha lehetne negyediket is kívánni, akkor azért látni is szeretnék. A látó gyerekeknek azt üzenem, hogy sziasztok, és legyetek egészségesek. A látó felnőtteknek pedig azt, hogy legyenek mindig boldogok.

Felnőttkoromban „szinkronizátor” szeretnék lenni. Anya mesélt arról, hogy a külföldi filmeket szinkronizálják. Lesz férjem, sőt, több gyermekem is. Lászon a férjem, de ha nem lát, az sem lesz baj. Beletörődnek abba is, mert nem tehetne róla, én sem látok, csak fényt. Akkor is lenne gyermekem, ha tudnám, hogy nem fog látni a megszületése után. Baj lenne, de akkor is szülnék gyermeket. Most is szerelmes vagyok. Nagyon aranyos és kedves hozzám a fiú. Ha megfogom a kezét, az sokkal jobb érzés, mintha egy másik fiú kezét fognám. Jó érzés szerelmesnek lenni!

Anyával indultunk haza az iskolából, amikor a folyosón találkoztunk Tímár Péter bácsival. Azt mondta:

– Lehet, hogy szerepelni fogsz egy filmben!

Meglepődtem, anya is. Alig akartam elhinni, hogy én is szerepelhetek egy filmben. Nagyon örültem volna, de mivel Péter bácsi azt mondta, hogy „lehet”, ezért nem mertem nagyon örülni. Apukámnak is tetszett a hír. Az első próbán Báborka szerepét kellett eljátszanom. Egy kislányt kellett alakítanom, aki nagyon megsértődik, mert vaknak titulálják, és ezért elájul. Sok gondom volt az eséssel, mert a lábamat fel kellett „tolnom”, ezt az utolsó

pillanatban tettem. Néha megmozdultam, miközben ájultan feküdtem. Forgatáskor már azt mondták:

– Jól csináltad.

Nyávognom is kellett, amint a földön másztam, ez nagyon tetszett! A filmben aztán felnövök, nagy Báborka leszek, és rémálomként fog követni gyermekkori sértődésem.

Amikor különböző jeleneteket vettek fel, más és más zene szólt a háttérben. A zenével jelezték a jelenet hangulatát. Volt egy bácsi, Szabolcs bácsinak szólítottuk, aki mindig megviccelt, azt kérdezte:

– Ki az a Taskovics?

Én meg azt válaszoltam:

– Nem butáskodási versenyen vagyunk.

Az osztálytársaimnak meséltem a forgatásról, egyikük sem irigykedett. Ha felkérnének egy újabb filmszerepre, megköszönném és igent mondanék. Azért jó, hogy rólunk készült ez a film, mert sokan láthatják majd, hogy milyen rossz, ha valakit megsértenek...

Ilona: Korábban volt egy házasságom, amit jónak lehetett volna mondani, de sajnos, az eltelt tizenegy év alatt nem sikerült gyermeket a világra hoznom. A terhességeim mind sikertelenek voltak. Álmaim és életem nagy vágya, a gyermek nem adatott meg, és erre ment rá a kapcsolat. Egymás iránti tisztelettel és méltósággal váltunk el, szörnyen nehéz volt, mert szerettük egymást, de... Volt férjemnek azóta született egy egészséges fia, az emberi kapcsolatunk azóta is jó. Gyermek után vágytunk mind a ketten! Évekig egyedül éltem a vágyamnak. Képzeletemben ölelésre tártam a kezemet és beszélgettem a nem létező gyermekemmel.

Harmincnyolc évesen kezdtem együtt élni a mostani férjemmel, Tiborral. Igazi szerelmet kaptunk egymástól. A boldogságomat csak tetézte, hogy szinte azonnal terhes maradtam. Amikor megéreztem,

azonnal rohantam a nőgyógyászhoz, mert tudtam, hogy nekem már csak ez az egy lehetőségem maradt, hogy egyszer valaki anyucinak szólíthasson, én meg őt gyermekemnek. A korom miatt fel sem merült bennem, hogy ne tartsam meg a terhességemet. Annyira, de annyira vigyáztam magamra! Minden elképzelhető betartottam, és rendszeresen utaztam fel Nagykőrösre Budapestre, hogy a klinikai felügyelet biztonságával erősítsem meg a gondosságomat. A magzatvízvizsgálatot sem engedtem meg, mert igaz, minimális, de mégis veszélyt jelenthetett volna a hasamban fejlődő gyermekemre. Csodálatosan szép volt a világ, tele az élet értelemmel.

Bármennyire vigyáztam, Adél a huszonkilencedik hétre világra jött. Nagyon gyakran fáj a hasam, görcsölt, és hiába mondtam az orvosomnak, ő csak nyugtatgatott, hogy semmi baj, ez ezzel jár. Talán makacsabbnak kellett volna lennem? Ragaszkodnom kellett volna, hogy befektessen? Kínzó és gyötrő kérdések, de nincs rájuk válasz. A huszonkilencedik hét egyik estéjén annyira görcsölt a hasam, hogy tudtam, reggel mindenféleképpen bemegyek a kórházba. De még ezt sem lett volna szabad megvárnom, egyből mentőt kellett volna hívunk! Hajnali öt órakor aztán szirénázva rohantak velünk. Minden tiszteletem a mentőké, a sorompó piros jelzése ellenére is áthaladtunk rajta. Ceglédre vittek, és a szülőotthonban hajnalok hajnalán szerencsémre egy szenzációs orvost találtam. Ez az ember a hivatásának a tökélye volt. Minden bent lévő egészségügyi dolgozó egy szívvel, egy akaráttal segített, élükön dr. Tóth Györggyel. Adél farfekvéssel született, és a halálból kellett visszahozni, újraélesztéssel! Csak utána kerültem én sorra, mert velem is volt bőven teendő. Ezek a gondok azonban eltörpülnek. Adélt azonnal Budapestre szállították a Tűzoltó utcába.

Két hétig élet-halál között volt a kislányunk, mindennap többször is telefonáltam, örület volt, amit átéltem ezalatt. Adél egy kiló száztíz grammal született és harmincnyolc centi volt. Mindennap róla álmodtam. Talán egy hét múlva azt, hogy teljesen úgy néz ki a lányom, mint én a gyermekkori fényképemen. Szép nagy szemekkel nézett rám az álom filmjéről. Annyira feltűnő volt a szeme, hogy talán ennek az emléknek a hatására kezdtek el mocorogni a fejemben a rádióriportokban korábban hallottak. Koraszülés, inkubátor, oxigéntúladagolás és... Amikor ez bekattant a fejembe, szinte örületbe estem. Nem elég az, hogy valóságos lehetőség volt a szellemi fejletlenségére, gyenge a tüdeje is, ezért kell az inkubátor az oxigéntúladagolással. Egyfolytában csorogtak a könnyeim, és bizony szomorú hangulat ülte meg a családot. Ilyenre sikerült a szerelem beteljesülése!

Három hét után láthattam meg az én kis csöppségemet, mert minden értelemben az volt. A férjem keményebb volt nálam, szavakban és akaratban is. Állandóan nyugtatott, pedig neki sem volt könnyebb, mint nekem. Szerelemgyerek született, és a férjem azt mondta, hogy ez is benne volt a pakliban. Kettőnknek kell megoldani a nehézségeket, le kell tudnunk győzni. Eljutottam odáig, hogy Tibor előtt már nem is mertem sírni. Mivel csak utcáról hívhattam a kórházat, nem szégyellem, mindig bementem a templomba, hogy csend vehessen körül, a maga megnyugtató békéjével. Ez menekülés volt, hiszen csak akkor mentem be, ha egyedül lehettem. Nem a könnyeimet szégyelltem.

Fejtem a tejemet, és az egyik rokonom lánya vitte fel vonattal mindennap Budapestre. Nekem is vonatra kellett szállnom, hogy odaadhassam neki Cegléden. Az a feszült, várakozással teli izgalom az első felutazásunkkor, az elmondhatatlan. Meglátnom

a lányomat, akiért a szívem szakadt meg. Tudtam, hogy picit, felkészültem rá, de amikor megláttam az inkubátorban, egyszerűen rogyadozni kezdtek a lábaim. Amikor megláttam azt az icike-picike, rendkívül formás, kreol bőrű tüneményt, keze-lába állandóan mozgott, meg kellett kapaszkodnom. Félelmetesen picike volt. Rövid ideig lehettünk bent, kézbe venni természetesen még nem lehetett. Mosolyogni nem voltam képes, inkább az aggodalom jelent meg bennem, hogy ez a kis falat életben tud-e maradni egyáltalán. Lesz-e egyáltalán alkalmam magamhoz ölelni? Mégis jó volt látnom, mert lett egy képem róla, amely állandóan velem lehetett. Ezzel a képpel feküdtem és ébredtem.

Inkább hétvégén utaztunk fel Budapestre, mert háromóránként fejtem a tejemet, és vonatozás közben igencsak nehéz lett volna. Három hónapon keresztül kapta ily módon a kislányom az anyatejet. A sok-sok lefagyasztott tejből később a nagykorúsi babák is kaptak. Amikor kissé felengedett bennem a feszültség, megkérdeztem az orvosokat, hogy mi várható a látásával. Nyugtattgattak, mondván, hogy véleményük szerint látni fog a gyerek. Az idegrendszerével kapcsolatos vizsgálatok jó eredménnyel fejeződtek be, de nagyon izgultam a szemészeti vizsgálat előtt. Van remény, mondták utána, de van félnivaló is. Műtetre került sor, de közvetlenül utána még nem nyilatkozott az orvos. Telt az idő, és eközben egyre nőtt bennem a rettegés. A közeli szemklinikára is átvittem, ott is nyugtatgattak, mondván, hogy az egyik szemére fog látni. Megpróbáltam elhinni, de nem tudtam!

Megadott időpontra jöttünk fel a három hónapos lányunkért, hogy hazavihessük a Tűzoltó utcából. Tudták az időpontot, mégis órákat kellett várni arra, hogy előkerüljön az orvos. A takarítónők „keresték elő” S. tanár urat. Közölte, hogy már letették a munkát,

mert másnap ünnep lesz. Megtisztelt azzal, hogy megvizsgálta Adélt, a lelkiállapotomat hadd ne ecseteljem. Amikor kihozta a vizsgálat után a lányunkat, lecövekelt mellettünk, és azt mondta:

– Hagyják sorsára a gyereket, nincs mit tenni. Az egyik szeme bezáródott, a másikkal nincs mit tenni. Viszontlátásra!

Még ma is a fülemben cseng: „Hagyják a gyereket a sorsára... nincs mit tenni...” Ember az ilyen?

Sírni sem tudtam, megalázottan indultunk a lépcsőház felé, ahol egy doktornő állított meg bennünket. Ő írta le annak a szegedi adjunktusnőnek a nevét, Pelle doktornőét, aki emberségből és szakmailag is maga volt a tökély. Sírással küszködve hívtam fel, és szinte elég volt meghallanom a hangját, stílusát. Azt mondta, másnap vár, és hozzátette, hogy mivel sokat kell majd várni, készüljünk fel erre is. Súlyos a helyzet, mondta, de mindent megpróbál, amit lehet. Pár nappal később bekerült a lányom a műtőbe. Hogy milyenérzés volt? Kis zöld ruhában hozták ki, alig volt két és fél kiló, nem lehetett meghatódás nélkül ránézni. Úgy éreztem, nem is orvosként, hanem anyaként szólt hozzám a doktornő. Erre volt szükségem! – A jobb szemén van egy kis esély a fénylátásra – mondta –, de majd meglátjuk. – Külföldre indult tanulmányútra, de még az utolsó nap is bejött meglátogatni bennünket, pedig üres volt már az osztálya. Mindig kaptam tőle gyakorlati tanácsokat, amiket mástól senkitől. Hitet adott, hogy értelmes, értékes és boldog ember lehet még a lányomból, szeretettel és törődéssel el lehet mindezt érni, mondta. Legyek a szeme helyett a szeme, ne sajnáljam, egyenértékű lényként fogadjam el. Hónapokkal később újra felmerült a beavatkozás lehetősége, de a doktornő azt mondta a kérdésemre, hogy ha az ő gyermeke lenne Adélka, ő nem műttetné meg, mert nagy a

veszély, hogy még a fénylátását is elveszíti. Ebben maradtunk, a kör bezárult. Beleremegtem.

Várom a csodát, hiszem, hogy egyszer még látni fogja a gyermekem a világ csodáit! Fejlődik a tudomány, miért ne? Megpróbálom természetes módon elfogadni a nemlátásának a tényét, és értelemmel sietek a segítségére, hogy amit csak lehet, pótoljak a számára. Ezt meg kell tanulni, mert a hogyanokra nincs recept. Egy másik világba kerültem a lányom kapcsán, együtt tanuljuk ennek a buktatóit. Hiszem és vallom, hogy teljes értékű életet fog élni. Sokkal nagyobb feladatot kaptam az élettől, mint pusztán csak felnevelni egy gyereket. Sokszor fáradt vagyok, és belesajdul a lelkem, néha jó lenne kitörni vagy ordítani egyet, de akkor rám mosolyog Adél, és kész! Egymás kezét fogjuk lefekvéskor, és reggelre mindig tele leszek energiával. Megpróbáltam jókedvűnek látszani előtte, de olykor elsírtam magam. Ilyenkor megrezzent, nem értette. Érzékeny lelkületű, nagyon kell figyelnem, vigyáznom magamra, hiszen nem mondhatom, hogy azért sírok, mert nem látsz! Lehet, hogy az igazat kellene mondani? Bár mértékkel, de hívő ember vagyok, sokáig kérdeztem Istent, hogy miért? Mára elmúlt ennek a fontossága, van gyermekem, és nekem az lett a feladatom, hogy maximális odaadással foglalkozzam vele. Adélka azt szokta mondani:

– Ha újból születnék, akkor is azt akarnám, hogy te legyél az anyukám!

Nem tudom megállni könnyek nélkül.

Egy kisvárosban bizony nehéz úgy végigmenni az utcán, hogy ismerősökkel ne találkozzon az ember. Éreztem, ahogy mögöttem összesúgnak: „Látod, alig maradt életben, és nem is lát! Mennyire sajnálom az anyját!” Ezeket a mondatokat sohasem hallottam, de

tudtam, hogy erről van szó. Lassan már stresszt jelentett az utcán tartózkodás. Mások pedig diszkréten elkerültek, hiszen egy szomorú, mosolytalan arcú anyukának ugyan mit mondhattak volna? A legnagyobb csalódást a barátnőm jelentette. Tőle vártam a megértést és a lelki támaszt, mégis, amikor bementem a volt munkahelyemre Adélkával, érdekes módon mindenki a lányom szemét kutatta a tekintetével. Később elmondták, hogyan beszélt ki a barátnőm a hátam mögött. Rájöttem, hogy lehajtott fejjel és kerülve az embereket nem lehet élni. Vállalni kell azt, ami van, és nyitottnak kell lenni, sőt, nekem kell kezdeményeznem, hogy oldjam a helyzetet. Egyre többet mentem Adélkával, és láttattam, hogy vállalom és szeretem, törődöm vele. Elég volt a szánakozásból, ugyanakkor szükségem volt az emberi kapcsolatokra. Észrevették a nyitásomat, ezzel több új ismerősre leltem, sikerült visszatalálnom a helyes útra.

Sokáig bíztam abban, hogy javulás fog beállni a kislányom látásában. Három év után indultam el, hogy elintézzem a személyi járadékát. Ez volt az a pillanat, amikor valahogy elfogadtam a helyzetét. Ezzel egyetemben azzal is tisztában voltam, hogy Budapestre kell kerülnie, mert csak ott van a számára megfelelő intézményrendszer. Tudtam azt is, hogy a családnak együtt kell maradnia, nem teszem ki Adélt a kollégiumi élet nehézségeinek. Egyértelművé vált, hogy Budapestnek kell lennie a további életünk színterének. A férjem is egyetértett velem, és nekiálltunk felszámolni az addigi szép és kényelmes otthonunkat. Mindent, de mindent el kellett adnunk, mert olyan óriási árkülönbség van a vidéki ingatlan és a budapesti, egyszerűbb lakások között, hogy rákényszerültünk. Több közeli rokon és ismerős nem értett meg bennünket.

A megnyugvást az jelentette, amikor megkötöttem az előszerződést egy József körúti lakásra. Arra azonban nem gondoltam, hogy udvari lakás lévén, alig fog oda fény beszűrődni, legalábbis annyi, hogy Adélka számára hasznosítható legyen. Szépen felújítottuk a lakást, a régi barátok csodálatos famunkát végeztek, szinte ingyen, hogy galéria is legyen. A kiválasztáskor az volt az elsődleges, hogy minél közelebb lakjunk az ovihoz és a sulihoz. A gond nem jár egyedül, mert negyven felett bizony nem könnyű elhelyezkedni, mint ahogy pénz nélkül sem lehet élni. Adélka nehezen szokta meg az ovit, szüksége volt a szülői közelségre. Észrevettem, hogy míg Nagykőrösön valamennyire használta a fénylátását, itt már csak tapogatózva közlekedett. Ez a felismerés arra sarkallt, hogy világosabb lakásba kell továbbmennünk. Kicsit félve, de határozottan kértem a férjemet, hogy lépünk tovább, bele is egyezett. Igaz, a Belvárosba kerültünk, de még közelebb az óvodához.

Sokszor eszembe jut S. tanár úr szava, hogy nincs mit tenni! Van, bőven van mit tenni! Adél elől nem titkoltam sohasem, hogy nem lát úgy, mint a többi ember. Szavakkal láttatom vele mindazt, amit a környezetből nem láthat. Fontosnak tartom, hogy minél több ismerete legyen a világról, érdeklődő, beszélgető emberré váljon. Meg lehet, sőt, kell tapintani és fogni mindazt, ami elérhető. Nem szabad a firtató tekintetek miatt lemondani róla, az esélyt meg kell adni mindenkinek. Igazi kihívást jelent ez számomra, hiszen nem könnyű megtalálni azokat a szavakat és azt a logikát, amikkel értelmezhetővé lehet tenni a nem látottakat. Olyan folyamat ez, ami által állandóan fejlődöm, más ember leszek, mintha látó gyermekem született volna. Rendkívül hatásos a gyurmával való formázás, mert az elérhetetlen alakokat jól és könnyen lehet

szemléltetni. Játék zsiráfot azért vettem, hogy Adél megértse azt, mit jelent arányaiban egy hosszú nyak. Öröm elmenni a Fűvészkertbe, órákig simogatja pici ujjával a leveleket, érzékkel dugja be az ujjacskáját a virágkehelybe, azután beszippantja az illatát. Egyre kevésbé zavar, ha megnéznék bennünket. A kislány minden iránt érdeklődik, jár a kis keze, igaz, óvatosan.

Rájöttem, hogy van belső képe a tárgyakról, de teljesen más, mint amit mi látunk. Egyszer a ceruzáját az erős fény felé tartotta, és az árnyékolását figyelve azt mondta, hogy nem ilyennek képzelte, pedig milliószor fogta már. Elmesélem a felvett ruhájának a színét, ő meg végigtapogatja a fodrokat, csíkokat, és a tapintásán keresztül képe lesz az anyagról. Kicsit későn jöttem rá, hogy számára az a fontos, hogy minél előbb önállóan oldhassa meg a mindennapi feladatait. Rendkívül nehéz volt rászoktatni az önállóságra. Tiltakozott a maga módján, de nincs más út. Ennek a felismerésnek is magam voltam a szülőanyja.

Annyi örömet tud adni Adélka, hogy lassan talán el is felejteti a bánatomat. Még nem volt egyéves, amikor énekeltem a konyhában, és azt vettem észre, hogy ritmusra veri össze a kis kezét. Gyorsabban kezdtem énekelni, mire ő is ritmust váltott, nem akartam elhinni. A nemlátása miatt, talán érthetően, később mert csak elindulni. Nagyfokú bátorság kell hozzá, még akkor is, ha neki ez természetes állapot. Mentem vele az udvarra, ahol elesett, és megjegyezte, hogy izzad a fű. Mosolyogtam magamban, azután elmondtam, hogy harmat van a fűvön, és elmagyaráztam a lényegét. Az ilyen és ehhez hasonló momentumok csökkentik az elkeseredettségemet. Sokszor rácsodálkozom a memóriájára, arra, ahogyan fogalmaz, és ahogy átél dolgokat. Mindenről van véleménye, és szeret érvényesülni. Legutóbb a nászéjszaka

fogalmáról érdeklődött, amiről a korának megfelelően el is mondtam mindent. Miért mondják, hogy a bácsiknak tojásuk van? Örülök minden kérdésének, fontos részei ezek a fejlődésének, és egyben jó fokmérői!

Egyszer azt kérte tőlem Adélka, engedjem meg neki, hogy betelefonáljon az egyik kereskedelmi rádióba. Kedvence lett a rádiósoknak és a hallgatóknak. Többen csak akkor hitték el, hogy nem több, mint hatéves, amikor személyes találkozóra került sor. A riporter azt csodálta, hogy nemcsak használja a szavakat, hanem érti is. A humoros bemondásokra csattanós választ adott a lányom, partnere tudott lenni egy felnőttnek is. Érdekes módon Adél akarta befejezni a betelefonálgatást, nem véletlenül. A riporter több ízben vaknak titulálta, amit Adél több alkalommal is kikért magának, mondván, hogy ő nem vak! Az önérzete erősebb volt a szereplési vágyánál, ami szerintem jó. Az egyik legnagyobb meglepetés az volt számomra, amikor egy Romhányi-verset akart elmondani, amit talán egyszer-kétszer olvashattam fel neki. Előbb halkán elmondta magában, és amikor biztos volt a dolgában, hangosan is előadta. Sugárzó arccal hallgattam végig, igazi meglepetés volt! Ennek a rendkívül jó memóriának a másik oldala azonban, hogy a számolás viszont nehezen megy neki. Igazából azt a módszert kell megtalálni, aminek a logikája által leginkább szemléltető lesz számára a megoldás. Számkártyát készítettem, amiről kézzel szerezhettek információkat.

Hiszem azt, hogy Adél felnőttként boldog ember lesz, akár a szakmai, akár a magánéletében. Ha ez sikerül, abban én is benne leszek egy kicsit. Legyen önálló, mert biztos vagyok abban, hogy örül annak, hogy él. Világtalan, vak, fogyatékos? Ezek a szavak felháborítóak, azok voltak már akkor is, amikor nem volt

gyermekem. Még aki szellemileg nem ép, arra sem mondom, hogy fogyatékos! Ezek a szavak hasítják a levegőt, szinte megdermed tőlük az ember. Akik ezeket a szavakat használják, emberi mivoltában kezelik le, sőt, alázzák meg azt a másikat. Mindannyian emberek vagyunk, nem világtalanok, nem vakok és nem fogyatékosak! Milyen más volna, ha látássérültek iskolája lenne, és nem...

Ne találjunk ki kategóriákat, ne rekesszünk ki és ne bélyegezzünk meg senkit. Nincs mit tenni? Van, bőven!

AZT KÉRDEZZÉTEK, HOGY MI A BAJ

Geszti Eszter (10 éves):

Ötévesen kerültem a vakok óvodájába. Előtte Gyulán voltam egy csecsemőotthonban. Hároméves koromig láttam. Minden színre emlékszem, egyedül a vörösre nem. A zöld a kedvencem, talán azért, mert ez a természet színe. A lego, az építőkocka és a barna maci képe most is előttem van. Egyik este a csecsemőotthonban lefektettek aludni. Reggel, amikor felébredtem, nagyon szédültem és nem láttam. Nagyon megijedtem! Elvittek a kórházba, megoperáltak. A műtétől nagyon féltem. Amikor felébredtem a műtét után, nem találtam a gumimalackámat, és elkezdtem sírni, de aztán meglett a malacka. Már nem szédültem, de sajnos nem láttam. A szüleim nem vihettek haza. Amikor visszakerültem az otthonba, a gyerekek viselkedése megváltozott. Gorombábbak lettek, rondán beszéltek velem. Ha a vakságom miatt kipellengéreznek, az nekem nagyon rosszulesik. A bántás után nem szoktam elmenni árulkodni, csak azt szoktam válaszolni, hogy ezt ne mondd. Sajnos nem tudták leállítani magukat.

Itt fent Pesten kedvesen fogadtak, rendesek voltak, de utána egyre szigorúbbakká váltak a nevelők. Reggelente gyorsaságra intettek, így ráztak bele az itteni tempóba. Már az idekerülésemkor sem jelentett problémát az önálló öltözködés és étkezés. Kicsi korban azt hittem, hogy csak én vagyok vak. Itt fent találkoztam először hozzám hasonló gyerekekkel. A szokatlanság miatt meg amúgy is rossz volt. Mindenki rajtam lógott, és nem tudtam, hogy

merre kell menni. Hol van az új kislány? Ez kicsit idegesített. Nem voltam játszószék gyerek, csak ültem az ágyamon, és nem is nagyon gondolkodtam. Nagyon magányos voltam. Bántott, hogy nem látok.

Nyolcéves voltam, amikor megismerhettem a szüleim lakását. Heten vagyunk testvérek, a nővérem jött el értem, hogy azután busszal hazamenjünk. Húslevesel és tortával fogadtak, mert születésnapom volt. A családban mindenki lát. Az egyik ikertestvérem mozgássérült, a másik egészséges. Első alkalommal egy hétvégére mehettem haza, azután, örömömre, sűrűbben. Boldog voltam, és miután visszahoztak a kollégiumba, szívesen meséltem az élményeimről.

A pontírást úgy tanították meg, hogy először a hat ponthely mellé odatették az a betű jelét és így tovább. Ezzel a módszerrel el tudtuk képzelni a Braille-betűpontok elhelyezkedését a papíron. Írni könnyebb megtanulni, a jó olvasáshoz rengeteget kell gyakorolni. Az első szavak, amiket elolvashattam, a *bab*, a *baba* meg az *abba* voltak. A tanulást este magnózással feledtettük, szeretem a dobokat, de a gyors ütemek mellett a lassúak is jöhetnek. Az olvasás és a nyelvtan a két kedvenc tantárgyam. Ha egy vitorlás hajóról olvasok, elképzelem, hogy a tengeren úszik, szép idő van és nem fúj a szél. Imádom a meséket, *A kristálygolyót*, *A kis gyufaáruslányt*, a *Térdszéli Katicát* és a többi. Braille-ban szoktam olvasni, egyedül.

Hatan járunk egy osztályba és elég jó a magaviseletünk. Mindegyik tanárunk lát, már aki a mi osztályunkban tanít. Naponta öt óránk van, most harmadikos vagyok. A tornaórát bemelegítéssel kezdjük, utána jöhet a „medvefogó”. Van egy „medve”, a többi gyerek meg szétszalad. A medve dörögve kezdi kergetni a többieket, és akit elkap, annak ki kell állnia. A legutolsó, aki bent maradt, lesz a győztes. „Szoborjátékot” már nagyon régen

játszottunk. Ugrálunk és futkosunk, és amikor a tanárunk tapsol, meg kell állnunk. Ilyenkor szoborrá kell válni, és aki először megmozdul, az kiesett. Van még a „tűz-víz-repülőgép” játék. Ha elhangzik a „tűz”, mindenkinek az egyik kapuba kell szaladnia. A „repülőgép”-nél gyorsan le kell hasalni a padlóra, a „víz”-nél meg fel kell mászni a bordásfalra. Az utolsók persze kiesnek. A kosárlabdával pattogtatni szoktunk, és sajnos elég régen csörgőlabdázunk. Szeretek labdázni, nem kevésbé úszni. Igazából még csak siklani tudok, meg közben lábtempózni. A mellúzás alapjait mostanában kezdtük tanulni. Az óra végén játszani szoktunk, beledobnak a vízbe nehezebb tárgyakat, amiket meg kell találnunk, és fel kell hozni a víz alól. Egyformán ügyesek vagyunk, mert mindig mindenki talál a bedobott tárgyakból.

A suliban egy-két hónap alatt tanulhattam meg az alapvető közlekedést. Nem szoktam a fal mellett menni, megérezem a bemélyedéseket és a kanyarokat. A tér megnagyobbodását érzékelem. Az iskolán belül nem kell botot használni, mert minden helyet ismerünk. Direkt nem, de véletlenül előfordul, hogy egymásnak megyünk. Ilyenkor bocsánatot kérünk egymástól. Udvarias vagyok, ezért szoktam elnézést kérni. Ha sétálni megyünk, hatunkra jut egy vagy két felnőtt kísérő. Legtöbbször a Városligetbe megyünk ki játszani. A különböző fajtátekokon elmászkálunk meg ugrálunk. Ha a nevelők maguktól ajánlják fel a kinti játszás lehetőségét, az jólesik nekünk.

Ketten vagyunk a kollégiumi szobában Szilvivel. Nem zavar a köztünk lévő nagy különbség, jól megvagyunk. A fényképezőgép használata felől érdeklődtem nála, és mivel ő meg gyűjti az aprópénzt, beváltom nála az aprómat. A barátkozásnál az a fontos, hogy a másik nyugodt legyen. Ne legyen akaratos és

dirigálós. A kinti világról nemigen szoktam érdeklődni. A rádiózás és a magnózás az egyik legjobb kikapcsolódás a számomra. Nem szoktam tévézni, szerintem nem is érdekesek a filmek, meg aztán úgysem látom őket. Ha otthon tévéznek, akkor is át szoktam menni a másik szobába és elfoglalom magam.

Szívesen megyek haza, bár magányosnak érzem otthon magam. Van anyukáméknál egy kisiú, aki Csernobilnak csúfol. Sajnos a többi látó gyerekkel sem sikerült barátilag összejönnöm. Bánt a kirekesztettség, szóltam is az egyik testvéremnek, hogy vigyen el engem is játszani. Ha néha elvisz, akkor is többnyire a padon ülök. Apukám azért megpróbálja a testvéreimet lelkesíteni velem szemben, de ez nem túl sikeres.

Álmomban nem látok. Egyik álmom az, hogy bejönnek a tesómék a kollégiumba, ráfeksznek az asztalomra és ott alszanak. Amikor felkelnek és már menniük kellene, akkor azt mondom, hogy nem az alvással kellett volna eltöltenetek az időt. Inkább szórakozunk kellett volna! Egy másik álmom, hogy ebédelni megyek, de nem kérem a kaját. Az egyik konyhás odajön és azt mondja, majd ő megeszi a levesemet. Bár látni nem látom őket, de a hangjukról felismerem az álmaimban szereplő embereket. Nem minden esetben egyezik meg a valóságos hangjukkal, de általában igen.

Ha teljesülhetne három kívánságom, akkor az első az lenne, hogy lássak. A második az lenne, hogy legalább hetente egyszer hazautazhassak. Harmadikként azt szeretném, ha szorosabb kapcsolatban lehetnék az anyukámmal. Jó lenne, ha az egész családom többet lehetne együtt. Többet szeretnék tudni a világról, és örülnék annak, ha minél többet mesélnének róla. Kíváncsi lennék rá, hogy felnőttkoromban lesz-e vakvezető kutyám. Azért szeretnék, mert akkor biztonságban érezném magam.

Azt üzenem az embereknek, hogy vigyázzanak a vakokra, és ha kell, akkor segítsenek. Ti, látó gyerekek meg ne cukkoljátok minket, mert mi nem tehetünk arról, hogy vaksik vagyunk. Ha odajöttek hozzánk, ne kérdezzétek meg azt, hogy vak vagy? Ez nekem mindig fáj. Inkább azt kérdezzétek: mi a baj? Azért vagyok szomorú, mert látni szeretnék!

A VAKOKNAK A TUDÁS AZ ÉLETÜK

Hajner János (11 éves):

Régen Pesten laktunk. Tetszett, amikor felszálltunk egy villamosra, trolira, nagyon érdekes volt számomra a város. Szépnek láttam mindent, ahová csak elvittek a szüleim. Sokan voltunk az oviban, autóval, plüssállatokkal játszottam, és jól láttam. A Gellérthegyen nagy csúszdák voltak, arra szívesen emlékszem vissza. A két testvérem kisebb nálam. Leginkább meséket néztem a tévében. A szomszéd fiával voltam jó barátságban, átjártunk egymáshoz, a szüleink is jó viszonyban voltak. Azután látóiskolába kezdtem el járni. Igen ám, de akkor már Somogy megyében laktunk, egy kis falu mellett, tanyán. Mindennap bejártam busszal, a sulikörülbelül tíz kilométerre lehetett. Akkor is meg még most is jól érzem magam kint a természetben. Akkor négy kutyánk volt, kettő harapós, kettő szelídebb. Mára megfeleződtek, minden szempontból. Van kecskénk meg tyúkunk, igazán jó otthon. Pestet szerettem, otthon meg imádok lenni. Mostanában jövök rá, hogy mi mindent lehetne otthon csinálnom, ha látnék. Milyen klassz lenne labdázni meg futkározni, a nyári lehetőségekről nem is beszélve.

Tél volt, és azt vettem észre, hogy káprázik a szemem. Összevissza kavarodtak a színek és igencsak furcsákat láttam. Lassan azonban már azt sem láttam, hol van a füzetemben a csík. Talán két nap alatt zajlottak le ezek az események. Homályosodni kezdett a látásom. A felmérő dolgozatokban egyre több hülyeséget írtam. A szüleim felfigyeltek a furcsaságok láttán, így derült fény a

látásom romlására. Elvittek a szemorvoshoz. Először azt hitte, hogy szürke hályog, de nemcsak az, hanem retinaleválás is volt. Többen voltunk, akik nem szerettünk egy kövér gyereket. Elkezdtek csúfolni, meg talán meg akartuk verni, azután mégis mi futottunk el előle. Engem kezdett el kergetni, beszaladtam a sulis folyosójára, ott ért utol. Fellökött, még a szemüvegem is eltört, igaz, nem fájt semmim. Nem tudom, lehet-e ennek köze a retinaleváláshoz.

Az elején azt hittem, hogy elmúlik majd a rossz látásom. Jóval később, a kórházban mondták, hogy vak vagyok. Én meg egyből kikértem magamnak, nem vagyok vak! Próbáltam magam nyugtatni, hogy csak egy időre ment el a látásom. Az idő múlása tanított meg arra, hogy hiába ellenkezem, mégis így van. Hallani sem bírtam azt a szót, hogy vak. Ideges nem, de szomorú voltam az állapotom miatt, sőt, volt bennem félelem is. A szüleimen nagyobb változást nem vettem észre, mindenben segítőkészek voltak. Már nem szerettem a gyerekek társaságát, sőt, egy kicsit féltem is tőlük. Ha újból látnék és bekerülnék egy látóosztályba, biztos vagyok abban, hogy hónapokig magányos lennék. Önálló akartam lenni, de ha meglátták a szüleim, hogy valamit csinálok, jöttek segíteni. Azért fontos pedig a minél nagyobb önállóságot megtanulni, mert egyszer felnövök, és akkor magamnak kell megállnom a lábamon. A másik az, hogy ne mondják, hogy ez egy vak, úgysem tud semmit.

Eleinte az álmaimban még jól láttam, ma már olykor homályosak az alakok. A műtétem körül álmodhattam, hogy megműtöttek, és kezdtem halványan látni. Tisztán láttam a kukát, hogy szürke, és a kék csempét.

Először azt hittem, egy közeli városba fogok járni suliba. Így meglett volna a lehetősége, hogy a hétvégeken hazamehessek. Megijedtem, amikor meghallottam, hogy Budapesten kell iskolába

járnom. A nagy távolság riasztott meg. Szomorú voltam. Egy gyerekefelügyelő hozott fel, és bizony, az elején mindenkit összekevertem. Hamarosan megbetegedtem, és az éjszakásnak azt mondtam, Éva néni meg Kati néni, és ő hallgatott mind a kettőre. Féltem bemenni az osztályba, mert féltem a gyerekektől. Egy nagy épület, én meg nem látok, eléggé furcsa volt. Idővel azonban nemcsak a helyismeretem lett jó, hanem megtanítottak a pontíráásra és az olvasásra is. Fél év kellett ahhoz, hogy elfogadható szinten belerázódjam az itteni világ kerékvágásába. A Braille-írógépen sokkal kevesebb a billentyű, mint a másikon. Amikor meghallottam a csattogását, nem tudtam elképzelni, hogyan lehet ilyen zajban hallani a tanár diktálását. Eleinte, amíg nem tudtam írni, csak szóban kérdeztek. A gyerekek barátságosan fogadtak. Odajöttek, kérdezték a nevemet, én meg kicsit félénk voltam. Összebarátkoztam egy fiúval, és akkor már könnyebb volt. Nem tudom, miért, de a kinti világról nem meséltem nekik.

Valószínűleg a nagy távolság miatt ritkán mehetek haza. Otthon a testvéreimmel szoktam játszani, és a családomnak mesélek az iskolában törtétekről. A régi barátaim nem jöttek, igaz, nem is szeretnék velük találkozni. Amióta nem látok, azóta nekem valahogy furcsák a látó emberek. Igazából szégyellem magam, és félnék a kérdéseiktől! Az igazi gondom a szabad mozgás hiánya és az akaratomnak az ilyen módon történő csorbulása. Mérges nem vagyok senkire, de bánt a nemlátásom. Már otthon lecsendesített. Van úgy, hogy ledőlök az ágyra, és csak gondolkodom. Persze mi máson, mint hogyha látnék, milyen más lenne.

Itt a kollégiumban leginkább rádiózni szoktam a szabad időmben. Hangjátékokat és slágerzenét hallgatok. Nagyon ritkán

tévézek, néha megnézem a Fókuszt, mert érdekes. Ebbéli szokásaimat nem befolyásolta a nemlátásom. Ritkán veszek könyvet a kezembe, de Móra Ferenc történeteit kedvelem.

A vakoknak botjuk meg kutyájuk szokott lenni. Ha felnövök, én inkább a kutyát választanám. Igaz, a kutyát etetni kell, a bot meg eláll a sarokban, de a kutya mégiscsak élőlény, a bot meg egy tárgy. A gödröt egy kutya jobban megérzi, persze csak akkor, ha jól be van tanítva, és ha szereti a gazdáját. Én a kutyát szeretném választani!

Ha három kívánságom lehetne, elsőként azt kívánnám, hogy lássak. A második az lenne, hogy gazdagok legyünk. Harmadikként meg azt, hogy jobb legyen az egész világ. Ne legyenek ilyen magas árak, ennyi gonosz emberre sincs szükség, és legyen béke mindenhol! A látó embereknek azt üzenem, hogy ha meglátnak bennünket, ne sugdolózzanak, hogy ott egy vak. Inkább segítsenek, és ha véletlenül valakinek nekimegyünk, ne morogjanak velünk. Ti, gyerekek, meg ne csúfoljatok ki minket!

Szerintem azt sem kell mondani nekünk vagy ránk, hogy szegények vagyunk. Nem kell leszegényezni, mert mi is ugyanolyan emberek vagyunk, csak nem látunk. Egy anya pedig tanítsa meg a vak gyereket sok mindenre, mert az a fontos, hogy minél többet tudjon. Ne szolgálja ki! Nekünk a rendre nagy szükségünk van, és a hallásunkkal sok mindent észreveszünk. Előbb-utóbb mindenkinek a saját lábára kell állnia, és ne mondhassa senki, hogy ez még ezt sem tudja megcsinálni. A vak embernek is mindent meg kell csinálnia, amire egy látó képes.

ILYEN AZ ÉLET

Arató Dávid (12 éves):

A látóóvodában azért volt jó, mert ott nem bántott senki. Mindenki nyugodt volt, és játszhattunk, meg azután focizni is megtanítottak. Az udvaron lévő kis pályán az óvó néni lett az edzőnk. Amikor anyukám eljött értem, akkor minden gyerektől egyenként elköszöntem. Nagyon szerettem odajárni. A tévében mutattak egyszer egy festményt, és nekem az nagyon megtetszett. A képen egy tölgyfa állt és a kék égen szálltak a madarak. A mezőn egy őzike sülkerezett a napon, de már látni lehetett egy-két felhő árnyékát. Nagyon élethűen volt ábrázolva, igazán nem véletlen, hogy még ma is élénken él bennem.

A szüleim arcára emlékszem, anyukámnak feketés-barnás a haja és közepes hosszúságú. Az arca pedig kerek. Mivel a motorkerékpár a mindenem, ezért a motorok képe él bennem a legerősebben. Családostul voltunk kirándulni Ópusztaszeren. Végignéztük a kiállítást, utána egy domboldalra leterítettük a magunkkal hozott plédet és jóízűen ettünk-ittunk. Mi, gyerekek nagyot játszottunk, aztán este hétkor elindultunk hazafelé. Nagyon tetszett a kiállított gőzmozdony és a többi nagy gép. A régi iskolát is láthattuk, amiben száz éve tanultak a gyerekek.

Összesen hat haverom volt, mindig meghívtam őket hozzánk. Napközben lent játszottunk az udvaron. Amikor elkészült az ebéd, akkor anyukám leszólt, a haverjaimmal felmentem és együtt megebédeltünk. Amikor elsőbe jártam, kimentünk a barátaimmal

egy erdős helyre. Legurítottam egy téglát, nem esett rá senkire, de az egyik srác visszadobott egy követ, ami a bal szemem aljához vágódott. Elkezdtem sírni, mire odajött a haverom testvére és megpofozta az öccsét. Este néztem volna a televíziót, ám a bal szememmel csak homályosságot láttam. Szóltam az anyukámnak, gyorsan felöltöztünk, és elmentünk az orvoshoz. – A központi ideget találta el a kő – mondta az orvos és hozzátette, hogy levált a retinám. Egy hétig még jártam suliba, ám amikor az SZTK-ba mentünk, akkor már kihívták a mentőt, és így kerültem a szegedi klinikára. Megoperáltak, és másfél hónapig a vendégszeretetüket élveztem. Nagyon rossz volt, mert alig tudtak bejönni a szüleim, hogy meglátogassanak. Sokat sírtam. Amikor kijöttem, a bal szememre nem láttam.

Sem a gyerekek, sem a tanárnőm nem hitték el, hogy kórházban voltam. Anyukámnak egy fényképet kellett bevinnie a suliba, hogy megnézhessek a kórházban rólam készült felvételt. Pedig nem voltam lógós gyerek. A tanárom megkérdezte:

- Hol voltál, fiacskám?
- Rossz volt a szemem – feleltem.
- Persze, persze – mondta a tanár.

A bal szemem hiánya zavarta a rövidlátó jobb szememet is. Ebből lettek is bajok az iskolában. Másfél évvel később, mindenszentek táján történt, hogy mentem ki az udvarra, és a hátsó lépcsőtől jött egy srác. Teljesen váratlanul belefejtelt az arcomba, pont a jobb szemembe. Sírva kérdeztem tőle:

- Te hülye, mi volt ez?

A bátyám később elkapta és jól elverte.

Percről percre romlott a látásom. Otthon anyukám megkérdezte:

- Miért tapogatod, kisfiam, a falat?

Összemosódott előttem minden és zöldben láttam a környezetemet. Másnap reggel, amikor felébredtem, anyukám arcát teljesen eltorzulva láttam. Meg is ijedtem!

Mivel nem javult a látásom, a harmadik napon este kaptuk magunkat, mentünk az orvoshoz. Újból Szegeden kötöttem ki, újból retinaleválásom lett, csak most a jobb szememen. A műtét szerencsére sikerült, ám utána valamilyen kenőccsel bekenték a szememet, ami nagyon marta. Ickike-picikével rosszabbodott a látásom. Egy hónapig otthon kellett lennem, pihentetni a szememet. Ötször kenték be, és egyre rosszabbul láttam. Anyukámnak mérgesen panaszkodtam. Amikor megtudtam, hogy nincs tovább, akkor nagyon megijedtem és szomorú lettem. Egy hétig nem is foglalkoztam semmivel. Csendben voltam. Szüleim is el voltak keseredve, és bizony, sírást is hallhattak a szomszédok.

Anyukám intézte el, hogy idejöhessek tanulni. Amikor első nap bementem az új, itteni osztályomba, mindenki köszönt nekem:

- Szia, Dávid!

Nagyon jók voltak, mindenben segítettek. Korrekciós órákon tanították meg a Braille-írást és -olvasást, ami viszonylag könnyen ment a fejembe. Három hónap alatt perfekt lettem, nagyjából. Az itteni tanárok érthetőbben adják le az anyagot, mint az otthoniak. Ha valamit nem értek, óra közben jelentkezem, és máris kérdezhetek. Amikor nemlátó tanár van bent, akkor közbe is lehet szólni. Itt jóval kevesebben vagyunk az osztályban és minden szempontból jobban érzem magam. Biztonságban vagyok, barátok vesznek körül. Néha azért összeveszünk, de egy óra múlva kutya bajunk. Olyan lányt, aki megtetszett volna, eddig még nem találtam.

Most is képszerűen álmodom. Az eddigi zuhanós álmaim, szerencsére, kezdenek egyre ritkábbá válni. Azt mondták, hogy

tizennégy éves kor után megszűnnek. Álmaimban látok, és mindig jól. Magamat úgy élem meg, mintha látnék, csak éppen nem látok. Az ovis és a régi sulis emlékeimről szoktam álmodni. A rémálmaimról meg nem is jó beszélni.

Ha a régi haverjaimmal találkozom, odajönnek hozzám és elbeszélgetünk. Kölcsönösen felkeressük egymást, ugyanolyan természetesen viselkednek velem, mint régen. Csak mi, gyerekek nem mehettünk ki együtt az utcára. Azért rossz ez az állapot, mert az ember egy nagy sötétet lát, annak a közepén meg egy nagy semmit. Ha elvész valami, nehezebb megtalálni, meg több baj kísérheti az embert.

Annak örülök, hogy láttam, mert sok mindent megismerhettem. Volt olyan eset, amikor idegesített az, hogy nem látok. Ha nem találok valamit, akkor dühöngeni szoktam. Nem okolok senkit és nem haragszom senkire azért, mert nem látok. Nem találkoztam azóta azzal a két fiúval, talán egyszer megkeresem őket. Megkérdezném:

– Miért csináltátok? Egyébként nincs nagy baj, így leszek, így maradok mindörökre. Zárjuk le, én megvakultam, ti meg láttok, ilyen az élet.

Ezt mondanám nekik.

Ha lehetne három kívánságom, az első az lenne, hogy a házunkban lévő pletykás család ne pletykáljon. A második az lenne, hogy az emberek okosak és tanultak legyenek. Legyen sok örömben részük, és boldogan, békében éljenek. A harmadik meg az lenne, hogy felnőttkoromra jöjjön vissza a látásom.

A látó gyerekeknek azt kívánom, hogy soha ne kerüljenek ilyen helyzetbe, és azt üzenem: Tanuljatok, hogy okosak legyetek!

Szeretetekben legyetek otthon. Az ovis társaimnak meg azt üzenem: Ti is örökké lássatok!

ÉN A KOLLÉGIUMOT VÁLASZTANÁM

Nagy Brigitta (15 éves):

Kedvenc színem a ciklámen volt, de a világoskéket is kedveltem. Mindegyik alapszínre emlékszem, csak az árnyalatokra nem. Ha egy tájat vagy más látványt mesélnek el, el tudom képzelni. Igazából az zavar, hogy már sok emlékképem kezd a feledés homályába veszni. Az emberi arcok szürkülnek, sajnos. Amire nagyon jól emlékszem, az a bátyám arcképe. Sokáig láthattam a fotóját a falon függve, azért ivódott bele oly mélyen az emlékezetembe.

Háromévesen egyre homályosabban kezdtem látni a bal szememmel. Szakorvoshoz vittek a szüleim, majd hamarosan el kellett távolítani a bal szememet, mert daganat fejlődött ki a retinámon. Abban bízunk mindannyian, hogy nem fog átterjedni a jobb szememre. Azután 1989 áprilisában megtörtént az, amit jó lett volna megúszni. Arra emlékszem, hogy amikor hároméves voltam – a műtét előtt –, alig bírtak kiszedni anyukám kezéből. A műtőben valamilyen mesével próbálták elterelni a figyelmemet. Annyira kicsi voltam még a második műtétemnél is, hogy nem fogtam fel ésszel a történeteket. Fogalmam sincs arról, hogy miként éltem meg azt a valóságot, hogy nem látok. Arra viszont nagyon jól emlékszem, hogy egy éven keresztül úgy teltek a napjaim, hogy három hét kórház, azután egy hét otthonlét. Erre azért volt szükség, nehogy továbbterjedjen szervezetemben a daganat. Apukám

először kiakadt azon, ami velem történt, de utána kissé megnyugodott.

Az ovis időszakomról csak azt tudom, amit a felnőttektől hallottam. Állítólag szemtelen kölyök voltam. Mint látó gyerek tanultam meg az alapvető önellátást: öltözködni, mosakodni stb. A nemlátásom után viszont anyukám teljeskörűen ki akart szolgálni. Azt hitték, jót tesznek velem, de szerencsémre belátták, hogy nem látva még inkább önállóvá kell válnom! Muszáj volt rászólnom a szüleimre, hogy ne készítsék ki állandóan a ruhámat, mert én is ki tudom venni a szekrényből. Problémaként merült fel az is anyuék részéről, hogy egyedül fürödjek mondván: nem látom a szappant. Kicsit murisnak tűnt nekem az egész! Még a lakáson belül is mindenhova kísérni akartak. Úgy kezeltek, mintha béna lennék. Muszáj volt küzdenem ellene! Azt vettem észre, hogy azok a gyerekek, akik bent laknak a kollégiumban, önállóbbak. A hazajáró gyermekeket kiszolgálják, és ez általában meg is látszik rajtuk. Ha ideális lenne az otthoni helyzetem, akkor is a kollégiumi elhelyezést választanám! Emlékszem arra, hogy járt hozzánk egy látóiskolában tanuló, de nemlátó gyerek. Elég nyápic fajta volt, de azért mégiscsak befogadtuk magunk közé. Bár túl sokat nem foglalkoztunk vele.

Elég harcias szellemben nőttünk fel a Vakodában, mert eléggé verekedősek voltunk. A konfliktusokat hajhúzással és csípéssel toroltuk meg. Pezsgett az élet, pláne amikor különböző csapatok alakultak az osztályon belül. Teljesen változó volt, hogy valaki éppen melyik bandához tartozik. Elegendő volt a váltáshoz, ha valaki összeveszett a saját csoportjának egyik tagjával. Mi, lányok nem hazudtoltuk meg magunkat, mert azért babáztunk is. Öltöztettük és betakartuk a babákat. Mindig csak egy babát hoztam

be a kollégiumba. Mindez a felnőttéletre való felkészülés jegyében zajlott. Harmadikos koromig tartott. Az egyik osztálytársnőm még ötödikes korában is hódolt a babázásnak, cikiztük is érte rendesen. Mostanra már ő is szerencsésen túlesett az egészen.

Az előkészítőben még ötös volt a magatartásom, ám az elsőben már csak hármast kaptam. Volt egy intőm is. Bezártuk egymást a vécébe, ment a harc a két összevont osztály tanulói között.

Igazából csak a felső tagozaton lett kedvenc tanárom, Judit néni, aki matematikát tanít. Nagyon jól megértjük egymást emberileg is. Van olyan tanárom is, akivel kicsit hadilábon állok. Nála akkor jó valaki, ha árulkodik. Ennyi, ugye, elég róla. A büntetés az, hogy a „gerinces” gyerek nem mehet le a teaházba, vagy éppen korábban kell lefeküdnie. Ha lapokat hagyunk a padban, a tanár széttépi, és ha valami elől marad a helyiségben, azt elteszi. Ötvenszer kellene leírni, hogy nem hagyom elől a személyes holmimat. Szerintem sok értelme nincs az ilyen büntetésnek, én még egyszer sem vagyok hajlandó leírni ilyet, az év végén úgysí visszkapom az elvett tárgyaimat. Csak a mi osztályunkban fordulhat elő, hogy egy hétre mindössze húsz Braille-lapot kapunk, és erre kellene a vázlatokat írunk, egy héten keresztül. Magyarán, ez a füzetünk. Ha nem elég, akkor is elégnek kell lennie. Ilyenkor nincs más hátra, mint hogy egymástól kunyizunk. Megkérdeztük a másik évfolyamon tanuló gyerekeket, náluk nincs ilyen adagolós módszer, ők is hülyeségnek tartják.

A matekra visszatérve, azért szeretem, mert olyan mozgalmas, gondolkodni kell rajta. Az irodalom meg unalmas, ezért nem szeretem. Néha el is álmosodom az óra alatt. Olykor leesik a fejem, ha felolvas a tanár. Van, hogy meg is kérdezi:

– Mit olvastam, Brigi?

Ilyenkor jó nagyot hallgatok. Kémiából a periódusos rendszer az, ami szintén elég álmosítóan hat a szervezetemre. A tanár rázza ki az álmot a fejemből, érdeklődött a kén iránt. Lehet, hogy véletlenül éppen arról álmodtam, mert mintha válaszoltam volna valamit a feltett kérdésre.

Azért van a fegyver, hogy ha szükséges, akkor használjuk. Ezért néha előveszem a puskámat. Csak az egyik órán lehet bevetni, meg is tesszük, mindenre elszántan. Egy nemlátó tanárunk van, angolt tanít. Nála nem szoktunk puskázni, mert az bunkóság lenne. Most kezdett el tanítani minket Anikó néni, aki szintén nem lát. Nála sem fogunk puskázni. Már jó pár éve koptatom a padot, de nem vettem észre, hogy különbség lenne látó és nemlátó tanár között. Ugyanúgy át tudják adni a tananyagot, és a látó tanárok úgy kezelnek minket, mintha látnánk. Nem fordult még elő, hogy éreztette volna valaki velünk azt, hogy nem látunk. A viszonyunk teljesen változó a tanárokkal kapcsolatban.

Ha kisgyerekként rossznak könyveltek el valakit, akkor a megítélése végig megmarad ilyennek. Néha kellemetlen helyzet is adódik. A barátnőmmel vihogtunk a kollégiumi szobánkban, bejött valaki és csendre intett bennünket. Azután belülről jól bevágta az ajtót, mintha kiment volna. Én meg bevettem, és azt mondtam a barátnőmnek:

– Ez úgy ment ki, mint egy felbőszült oroszlán!

Erre az illető elkezdett üvölteni meg pattogni, hogy ő nem felbőszült oroszlán. Ugye, milyen nehéz az élet?

A hazajárók hamarabb tudnak kapcsolatot teremteni a külvilággal, mint mi, bentlakók. Mi csak felnőtt kíséretében mehetünk ki az utcára, és néha már zavaróan hat az ottlétük az ismerkedésekre. A kapcsolatteremtésre igazából a soltvadkerti

tábor nyújt lehetőséget, ahová látó fiatalok is járnak. Jó lenne, ha látó testvérosztályra találnánk, mert akkor rájöhetnének a gyerekek, hogy azért nem vagyunk olyan hülyék, mint amilyenek talán gondolnak. Lakatos Zsuzsa néni segített bennünket abban, hogy ne érjen váratlanul a serdülés kora.

A barátommal úgy ismerkedtem meg, hogy együtt mentünk le az ebédlőbe, és útközben találkoztunk azzal a két fiúval, akivel együtt lakik. Beszélgettünk, majd később azzal az ürüggyel mentünk be hozzájuk, hogy az egyik osztálytársunkat keressük. Persze tudtuk mi, hogy nem lehet a kollégiumi szobában, mivel órán volt. A fiúk szerencsénkre helyet kínáltak, és jól elbeszélgettünk. Talán azért szerettem meg a fiúmat, mert nehezen lehet megszerezni. Nagyon makacs, nehezen lehet a szívéhez közel kerülni. A kitartó munkámnak köszönhetően azért sikerült odalopnom magam. Mára már bizalmasabb velem, sőt, néha kedves is tud lenni. Egy csókból akkora ügyet tudnak csinálni a nevelők, mintha a szüzességemet veszítettem volna el. Nem szabad lemenni délután az osztálytermekbe, mert akkor nem lát minket óvó szempár. Néha megkérdezzük a tamáskodót: ő nem szokott gyermekkorában csókolózni? Akkor még a kézen fogás is bűnnek számított! – hangzik a nem túl meggyőző válasz. Na, azért történelmet mi is tanultunk!

Az együttesek közül az Ámokfutó és a Bestiák a kedvenceim. Egy bulin találkoztunk a Bestiák tagjaival, rendesek voltak, mert elbeszélgettek velünk. Kozsó eljött a sulinkba is, gyermeknapra hívtuk meg. Autogramot írt a kezünkre, mert az akkor nagy divat volt nálunk. Este azonban muszáj volt kezet mosnunk.

Nagyon szeretek tévézni. Kedvenceim: *Esmeralda* és a *Gazdagok és szépek*. Az este fél tíz előtt kezdődő filmeket végignézhetjük. A hétvégi tévzés az éjszakás nevelőtől függ.

Anyukám meghalt, apukám meg iszik, mint a szivacs. Egy vagy két éve mentem haza utoljára a nővéremmel. Elmentünk apukámhoz, de nem nagyon foglalkozott velünk. Az egyedüli ember, aki közel áll hozzám emberileg és érzelmileg, a matektanárnőm, Lőcsei Judit néni. Bármit mondhatok neki, nem mondja vissza senkinek, és ha kérdezem, mindig válaszol, bármiről legyen szó. A gimnáziumi felvételre együtt fogunk elmenni.

Fiataloknak való programra nemigen visznek bennünket a nevelők, csak akkor, ha mi, nagyobbak kiharcoljuk. Állami nevelt vagyok, és ha színházba megyek a társaimmal, akkor a jegy felét kifizeti az iskola. Néha kiharcolunk egy-egy koncertlátogatást, de akkor a teljes összeget nekünk kell állnunk. A tizennégy éven felüliek havi kétezer-négyszázharmincöt forintot kapnak. A kisebbek ezerhét-százötvenöt forintot, amit csak az állami neveltek kaptak 1999-ben. Ez a pénz Gábor bácsinál, a kollégium vezetőjénél van, ha pénzre van szükségem, hozzá kell fordulnom. Leginkább tusfürdőt, parfümöt és műsoros kazettát szoktam vásárolni.

Vannak látó barátnőim is, tőlük szerzek információt a divatról. Most a magas sarkú cipő a divatos. Vettem egy pár cipőt, kényelmes, ha nem lett volna az, nem vettem volna meg. A ruháknál talán az a legfontosabb, hogy ismerjük a színüket. Hiába készül minden póló hasonló anyagból, a fogásuk alapján mégis meg lehet különböztetni őket egymástól. Nagyon szeretem a farmercuccot, a szoknyát viszont ki nem állhatom. Imádom a feszülő ruhát, akár lent, akár fent. Kényelmesen érzem benne magam, és fontosnak tartom azt is, hogy nőiesen nézzek ki.

Melindával, a barátnőmmel át szoktunk ugrani néha a Vakok Intézetébe, ahol több ismerősünk lakik. Egyszer eltévedtünk Zuglóban. Nagy, füves területhez értünk, tele autóval. Később átmentünk egy útesten, egy éppen felénk robogó gépkocsi előtt. Szerencsénkre mi voltunk gyorsabbak. Gőzöm sincs arról, hogyan, de egy benzinkútnál kötöttünk ki. A benzinkutas rendes volt, mert elkísért bennünket az 1-es villamos megállójához. Visszaérve a kollégiumba, elmeséltük a kálváriánkat...

Nagyon dallamos a fülemnek a spanyol nyelv. Szívesen eltöltenék egy hetet Spanyolországban.

Nem szeretnék férjhez menni, mert inkább a függetlenség híve vagyok. Az együttélést viszont elfogadom. Nem a látáson vagy a nemlátáson múlik a kapcsolat alakulása, hanem azon, hogy szeretik-e egymást a párkapcsolatban élők. A látó társ egyik előnye, hogy többet tudna segíteni. Hátránya meg az lenne, hogy ki tudja, milyen fogok ki? Apámból kiindulva, eleinte mutatná a jót, meg hogy milyen aranyos, utána meg kiderül, hogy trehány. A nemlátó társ jobban meg tudna érteni. Segíteni viszont kevesebbet tudna, mintha látna.

Azoknak a szülőknek, akiknek nemlátó gyermekük születik, azt tanácsolom, hogy úgy neveljék gyermeküket, mintha látna. Tanítsák meg kenyeret vágni és a többi alapvető feladatra. Ha ezt nem teszik meg, önállótlan lesz gyermekük, és felnőttként nem fog társra találni.

A látó embereknek azt üzenem, hogy bátran teremtsenek kapcsolatot velünk, mert szerintem néha megértőbbek vagyunk, mint a látó emberek. A vakság nem ragályos, nyugodtan oda lehet jönni hozzánk, csak ne két ujjal csippentsék meg a kabátunkat segítség gyanánt. Nem szeretnék újból látni, mert beletörődtem a

helyzetembe és megszoktam. A tanulásban igaz, hogy elég nagy hátrány a nemlátás, de nekem így is jó. A személyi igazolványba azt írják be, hogy világtalan (ha a tulajdonosa nem képes leírni a nevét), pedig csak nem lát.

Egy pillanatig sem gondolkodtam, hogy szereplőként részt vegyek a *Vak vagányok* című filmben. A táncolás megtanulása nem volt könnyű feladat, mivel a hat lánynak, nekünk egymáshoz igazodva kellett táncolnunk. Olyan remekül sikerült betanulnunk a mozdulatok sorát, hogy harmonikus egésszé állt össze a mozgásunk.

A felvételek kezdetekor állandóan feszültség vibrált bennünk. Szeretném azonban hozzátenni, hogy miattunk nem kellett a szokásosnál többször ismételni felvételt. Nagyon jó hatással volt ránk (Tímár) Péter, mert a jó beszélásaival mindig oldani tudta az idegességünket. Ilyenkor felengedett a társaság, és ment a mókázás tovább. Eleinte viszont nagyon furcsa volt számunkra a stáb ismeretlen sokasága, hiszen velük a forgatás elején találkoztunk először. Szép lassan azonban velük is összemelegedtünk, és a végére még jó barátságok is szövődtek. Az elején éreztük rajtuk, hogy nem tudják, miként segítsenek nekünk vagy hogyan szóljanak hozzánk. Egyszer elhívtuk őket a Kanizsa étterembe, ott hamar rájöttek, hogy mi sem vagyunk azért annyira furcsák.

A szerződésben – többek között – az állt, hogy napi tizenkét óránál nem dolgozhatunk többet. Annyit nem is dolgoztunk, de azért voltak jó húzós napjaink a forgatás alatt. Szünetekkel tarkítva folyt a munka, ezalatt bohémság ütött tanyát közöttünk. Nagyon rossz érzés költözött belénk, amikor elérkezett az utolsó olyan forgatási nap, amikor még ránk is szükség volt. Óriási hiányérzetet hagyott bennünk a megszűnő munka és az elmaradó emberi

kapcsolatok. Mindezek hiányát nem tudta pótolni számomra a gimnáziumba hívó csengőszó...

Remélem, hogy a film láttán jóval kevesebben fognak bennünket olyan szerencsétlennek tartani, mint amilyennek most gondolnak. Élmények sokasága tett gazdagabbá az elmúlt hónapok során. Osztálytársaim is teljesen másként viselkednek velem, amióta megtudták, hogy egy film szereplője vagyok. Az önbizalmamnak is nagyon jót tett a megfelelés érzése.

Ha lehetne három kívánságom, elsőként azt kívánnám, hogy el tudjam végezni az egyetemet. Ügyvéd szeretnék lenni. Főként azért, mert zűrés családból származom. Szeretek az embereknek segíteni. Igazából csak az ártatlanokat védeném. Másodiknak egy jó családot kívánnék magamnak, és mellé azt, hogy a leendő gyermekeimet jól tudjam nevelni. A harmadik kívánságom meg az lenne, hogy lehessen újabb három (nem gyermekem, hanem kívánságom)...

MI EBBEN AZ ÉRTHETETLEN?

Rákli Zsuzsanna (16 éves):

Az első igazi nagy élményem az volt, amikor két évvel ezelőtt megtanultam hajtogatni. Az origami egy Japánból származó papírhajtogató művészet. Jött egy aranyos néni, hogy a vakokat megtanítsa rá. Elmondta, hogy a jól sikerült munkákból kiállítást szeretne rendezni. Elkezdtem a hajtogatást, és nagyon jó, mert hasznosan tudom eltölteni a szabadidőmet. Teljes mértékben le tud kötni. Legutóbb darukosarat készítettem, nyolc kis madárból áll, amiket össze kell ragasztani. Van egy könyv, abban benne vannak a hajtogatási módok. Mivel síkírásos könyv, megkérek egy látót, hogy diktáljon le nekem egy-egy elkészítési módot. Pontírással szoktam lejegyzetelni, aztán magam, kis lépésekben megvalósítom a hajtogatást. Egy nehezebb művel háromnegyed óra alatt készülök el, ha nem sietek. A kész darabokat elteszem, a jobban sikerültek kiállításon is voltak már. Ha kérem, utána visszakapom őket. A vulkánkitöréses képpemmel harmadik helyezést értem el egy versenyen. Nagyon örültem, hogy hajtogatáshoz szükséges, jó minőségű lapokat kaptam érte. Látó és nemlátó gyerekek indulhattak azon a versenyen. Nekünk persze sokkal nehezebb megtanítani a hajtogatást, mert nem látunk. A kézmozdulatokat jól érthetően kell elmondani nekünk, hogy megértve utánózni tudjuk a hallottakat.

Háromévesen kerültem állami gondozásba. A szüleim eléggé rosszul bántak velem, vertek. Amikor bekerültem ide, úgy

emlékszem, érezhettem, hogy nem térek többet vissza a szüleimhez. Talán jobb is így. Itt nagyon jól éreztem magam, a felnőttek kedvesen bántak velem. Mesélték, hogy amikor jöttem, akaratos és makacs voltam. Sikerült jó útra téríteniük, mert alapjában véve csendes, nyugodt lány vagyok. A régi nagy szám is lecsendesedett. A szüleim egyszer sem látogattak meg. Szerintem az nem tetszhetett nekik, hogy nem látok. Nem tudhatták, mit kezdjenek velem, hogyan tanítsanak. Az is lehet, hogy nagyon szegények voltak. Ezekre az okokra gondolok. Biztosan nem tudok róluk, mindössze annyit, hogy Szombathelyen laknak, és van hat testvérem. Anyukám pár éve felhívta az intézetet azzal, hogy szeretne velem találkozni. A nevelőnek mondta el a tervét, én csak utána szereztem tudomást róla. Azt mondtam a nevelőmnek, hogy nem szeretnék az anyukámmal találkozni, mert mit mondjak neki? Ha több mint tíz évig nem volt kíváncsi rám, akkor most minek? Pár hónappal később újra felhívott, odamentem a telefonhoz, ám a vonal végén nem volt senki. Azóta nem hívtak. Nem tudom, hogyan szólítottam volna meg. Az egyedüllét miatt nem igazán szokott elszorulni a szívem. Igazából csak attól félek, hogy ha megkeresne, mit mondjak? Két napig esetleg jó leszek neki, azután?

Azt nem tudom, milyen lehet a családi légkör, de azt igen, hogy itt nagyon jól megvagyok a gyerekekkel. Tudok sakkozni, bár nem szeretek, mert unalmas, és általában én húzom a rövidebbet. Szerettem a társasjátékokat, a „Ki nevet a végén” volt az egyik kedvencem. Úgy tudjuk játszani, hogy a különböző színű bábuknak más és más a formájuk. A dobókockákban vagy kis szegek, vagy apró lyukak vannak. A táblán, a pontok helyén meg lyukak, és a bábuk talpán lévő pöckökkel bele kell állni. Egymás lépéseit ellenőrizni szoktuk, a túl sietős partnereinknek felhívjuk a figyelmét

a szabályos közlekedési tempóra. Azt viszont tudnia kell mindenkinek, hogy szándékos csalás nincs! Szerettem babázni, és az az igazság, hogy ez néha még ma is előkerül. Van egy icike-picike babám, aminek tavaly varrtunk ruhát a délutános nevelővel. A játék közben arra gondoltam, hogy a szüleim hogyan bántak velem.

Hogy kit szerettem életemben? Azt a nénit, aki idejött hozzánk, hogy megtanítsa az origamira. Nekem szólt elsőként, biztosan nem véletlenül. Neki is elmeséltem a történetemet, figyelmesen meghallgatott, azután ő is mesélt magáról. Mivel tudta, hogy nagyon szeretem a verseket, sok érdekeset olvasott fel nekem. Az még nem fordult elő, hogy elhívjon magához. Ha megtenné, elmennék. Tudom, hogy sok dolga van, történelmet és magyart tanít. Én inkább megvárom azt, hogy szóljanak, nem szoktam kezdeményezni.

Nehezen tanultam meg olvasni, nem könnyű mesterség. A látó embereknek sokkal könnyebb, hiszen csak rá kell nézniük a lapra és máris olvashatnak. Nekünk olvasás közben az ujjunkkal kell követnünk az írást. Nagyon szeretek olvasni, pláne verseket. Kedvenc költőm Arany János. Bele tudom élni magam az írásaiba és át tudom érezni az érzéseit. Közel állnak hozzám a lányáról írt művei. A *Letésem a lantot* című versét nagyon kedvelem. Igaz, ez már a komolyabb írásai közé tartozik. Kicsit szomorú. Fekete István regényeit szintén nagyon szeretem, legjobban a *Téli berek* címűt. Jókai írásainak az elején mindig meghal valaki vagy szomorúan kezdődik, ezért nem szeretem a műveit. Szívesebben olvasok Braille-ban, mint hogy szalagról hallgassak könyvet.

A történelem a kedvenc tantárgyam. Az egészet egy mesének képzelem el. Igazából a magyarok történelmét szeretem hallgatni

és tanulni. Ha más országok kereskedelme vagy mezőgazdasága van soron, az már nem érdekel. Az Árpád-házi királyokról tanultak voltak a legérdekesebbek. Uralkodásuk alatt mindegyiküknek más és más volt a fontos, mégis egészszet alkottak. Fejlesztették az országot. Kimondottan kedvenc történelmi alakom nincs. A kémiában az ragadott meg, hogy nem kell bemagolni, hanem meg kell érteni. A periódusos rendszer nagyon érdekes, el lehet rajta gondolkodni. Nagyon jól magyaráz a tanárom. Többször előfordult, hogy délután már nem kellett tanulnom, mert az órán megjegyeztem a hallottakat, és tudtam az anyagot. A matek viszont elég távol áll az érdeklődési körömtől. Nincs sok kedvem az egyenletek oldalainak a rendezgetéséhez, de a hosszú feladatok beláthatatlansága is csökkenti az ambíciómat. A kocka térfogata vagy négyjegyű szám szorzása háromjegyűvel nagyon fáraszt. Mindenesetre matekból négyes vagyok.

Talán azért szeretek tanulni, mert ezáltal okosabb leszek. Egy tanár kivételével a többiek mind követelnek tőlünk a tanulás terén. Én csak egy tárgy óráján szoktam puskázni, a többin már veszélyes. Elégge figyelmesek ilyen téren a tanáraink, sőt, néha előre figyelmeztetnek, hogy akit elkapnak, annak érvénytelen lesz a dolgozata. Sajnos énekkaros vagyok, pedig nem szeretek énekelni. Azt mondják, jó hangom van, de elveszi a szabad időmet a sok próba. Úszni és futni viszont nagyon szeretek. Egy héten kétszer mehetek úszni, az iskola uszodájába. A gyors-, a hát- és a mellúszást tanultam meg. A legtöbb, amit úszhattam egyszerre, körülbelül 100 méter lehetett. Futni a Városligetben szoktam, ha van kísérem. A délutános nevelőmmel elmentünk a Futapest rendezvény szervezőihez, hogy benevezzek. Nézték rám, jé, a vakok tudnak futni? Ezen nagyon kiakadtam! Nem értem azt, hogy a vakság

hogyan függ össze a futással. Daniella néni mellett szoktam futni, mi ebben az érthetetlen? Egy-másfél kilométert szoktam futni. A reggeli álmoság ellen nagyon jó a futás! Jobban fog utána az agyam, és ez nem utolsó szempont egy diáknál.

Az *Emmi* című színdarab közel került hozzám. Egy árva gyerekről szól, akinek a sorsa végül jóra fordul. Gyermekkorától árvaházban nőtt fel, ez nagyon szomorú, de a darab szerencsére vidáman fejeződik be. Milyen jó érzés lehetett neki, hogy volt, akihez elmehetett karácsonyra! Ez tetszett benne nagyon. Van egy óvodás nevelő, aki patronál, ő szokott elvinni magukhoz. A színdarabban szereplő kislány helyzetét a magaméhoz hasonlítottam, talán ő rosszabb helyzetben volt, mint én.

Amikor nagylánnyá váltam, az első alkalommal egy kicsit megijedtem. Előre nem szólt senki, de találtam valakit, akivel bizalmasan lehetett beszélnem. Igazából ő vette észre a történeteket. Eleinte szomorú lettem attól, amit mondott, de ez mára már elmúlt. Én még nem voltam szerelmes, de volt már egy udvarlóm. Mondta, hogy szép vagyok, megkérdezte, hogy mit gondolkodok róla. Egy ideig jártam vele, hét hónapig, akkor tizenhárom éves lehettem. Már az első napon csókolózni akart, én meg inkább a szóbeli ismerkedésnek vagyok a híve. Ráérünk még, nem kell mindent elkapkodni. Nekem természetes a kézen fogva járás, de ha egy látó meglátja, egyből arra gondol, hogy jaj! Azután beleszeretett egy másik lányba, eléggé csalfa fiú. Megharagudó típusú, legyen az ő baja. Most már akármit is csinálhat, nem fogadnám vissza.

Megszoktam, hogy vak vagyok, tudomásul vettem, már teljesen természetes. Azt is megszoktam, hogy ha megyek az utcán, rám szólnak, hogy: – Nem tudsz vigyázni?!

– Bocsánat, nem látok – szoktam felelni, utána bezzeg:

– Jaj, nem láttam.

Azt sem bírom, ha valaki meglát és kifakad:

– Szegény!

Mitől vagyok én kevesebb emberileg, mint ő? Teljesen felesleges sajnálkozni rajtunk.

Az álmaimra nem szoktam emlékezni. Ha teljesülhetne három kívánságom, elsőként azt kívánnám, hogy nagyon jól tudjak hajtogatni. A második az lenne, hogy nagyon jól tudjak furulyázni, zongorakísérettel. Harmadik kívánságom nincs.

GYERMEKKOROM

Nagy Tibor (17 éves):

Még a régi Leninvárosban születtem, ma már Tiszaújváros. Mivel inkubátoros gyerek voltam, sajnos oxigéntúladagolás miatt csak négy és fél hónapos koromig láthattam. Látó emlékem természetesen nincs, fényt és árnyékot látok mindössze.

Szüleim arra figyeltek fel, hogy a csörgő mozgását nem követem a szememmel. Ekkor vittek orvoshoz, és innen tudták meg, hogy a látásommal baj van. Nem akartak beletörődni az állapotomba, ezért a fél országot bejárták velem, sajnos minden eredmény nélkül. Otthon mindenki elfogadta a nemlátásomat, nem szégyelltek, és nem különböztettek meg. Önállóságra neveltek, ami jó és szükséges. Idővel visszaköltöztek a szüleim az ország keleti részébe. Két évig a nagyiéknál laktunk, amíg fel nem épült a házunk. Rövid ideig jártam a budapesti iskolába, mert a nagy távolság miatt úgy döntöttek a szüleim, hogy az integráció elve szerint, helyben, látóiskolában folytassam tovább a tanulmányaimat.

Nyírbogdányban jártam suliba, ott, ahol felépült a házunk. Elsőként kezdtem, bár Pesten egyszer már elvégeztem, de talán így volt természetes. Szerettem odajárni, a gyerekek is teljes mértékben elfogadtak. Anyukám és apukám kísért a sulig, illetve onnan haza. Az épületen belüli közlekedés, miután megismertem az épületet, a gyerekek segítségével, nem volt nehéz feladat. Az

osztály jelentős része kisebbségi volt, olykor egy „vakcsiszár” elröppent, és néha megtaposták az írógépet a tokjában.

A tanulmányaimat 1990-ben kezdtem el, és három évig minden felhőtlen volt. A tanáraink mindent megtettek, hogy kiküszöböljék a nemlátásom miatti hátrányomat. Anyukám az első három évben rendszeresen foglalkozott velem, és ötösökkel tudtam meghálálni a segítségét. Sohasem bántott meg, azon volt, hogy felnőttként minél jobban meg tudjam állni a helyemet az életben. Volt Braille- és síkírásos tankönyvem is, amit lehetett, a pontírásos anyagból tanultam, amit nem, azt anyukám felolvasta, én meg lejegyeztem. Ez az idilli állapot 1993. november huszonhetedikéig tartott...

Akkor azonban megbetegedett az anyukám, rákos lett. Rendszeresen kellett Debrecenbe vinni, és ezért hol jártam iskolába, hol nem. Ekkor már az egész nagy család összefogására volt szükség. Ezután apuval maradtunk hármásban, a testvéremmel, aki teljesen jól lát. Apukámra érthető módon nagy teher súlyosodott. Két év telt el viszonylag kiegyensúlyozott életmóddal. Az anyai nagyszülők maximálisan segítettek, ám a tanulmányi eredményem szép lassan romlott. Anyukám hiányát nem lehetett pótolni, de el kellett fogadni ezt az új helyzetet. Az élet ment tovább.

Azután jött a derült égből a villámcsapás, mert 1995-ben apukám is megbetegedett rákban. Most már ő volt hol Nyíregyházán a kórházban, hol otthon. Ekkor lettem magántanuló, a kialakult helyzet miatt. Amit megtanultam, azt tudtam, amit nem, azt meg nem. Igazi segítséget nem kaptam senkitől. Nagymamámékhöz kerültem, akikhez olyannyira kötődöm mind a mai napig. Apukám két évig szenvedett, addig bírta a harcot a szervezete... 1997. szeptember harmadika... Szavakkal nem lehet elmondani, amit akkor éreztem. El kell menekülnöm ebből az

életből, ez volt bennem. Akiket annyira szerettem, itt hagytak. De azért rájöttem, hogy vannak még körülöttem olyan emberek, akik szeretnek. Nem szabad fájdalmat okoznom nekik azzal, hogy én is elmenjek. Tizenöt éves voltam. Elméletileg hatodikos voltam ekkor. Csak vizsgákra jártam be a suliba. Apukám halála után szükség lett egy gondviselőre. Anyukám ikertestvére lett az, máskülönben ő a keresztmamám. Közös megegyezés eredménye alapján született meg az a döntés, hogy újból felkerüljek Budapestre, a Vakok Általános Iskolájába. Ekkorra bántam meg azt, hogy valaha is eljöttem innen, de csak a múltam ismeretében.

Szívesen jöttem. A kimaradt éveket szeretném behozni, ami bizony rendkívül nehéz feladat. Nem kerültem alacsonyabb osztályba, ezért lehetek most nyolcadikos. Annak idején anyukám tanította meg nekem a pontírást, a neki leírt táblázatból. Szegénynek sok gondja volt velem, mert nehezen tanultam meg, örökké összekevertem a pontokat. Amikor végül mégis sikerült, közösen örültünk. Ezért az írással és az olvasással az idekerülésemkor nem volt problémám. A matek kivételével a többi tárggyal kezdek helyrerázódni. Egyedül a számítástechnikát szeretem, mert fejlett, és minden benne van.

Az otthonlétnek az volt az előnye, hogy szabadabb voltam, és családi környezetben lehettem. A hátránya meg az volt, hogy nem tudtam úgy tanulni, ahogyan kellett volna. Itt a közlekedést is úgy tanítják meg, ahogy arra szükségem lesz. Nagyon jó volt az itteni közösségbe bekerülnöm. Jó hangulat uralkodik az osztályunkban, megértjük egymást. Néha vannak kisebb-nagyobb nézeteltérések, de könnyen elrendezzük. Vannak olyanok, akiket szinte a testvéremnek tekintek.

Otthon, a falunkban volt egy lány, aki nagyon tetszett. Az a legfontosabb a számomra, hogy valakinek milyen a lelke. A kedvesség és a jószívűség elengedhetetlen a szimpátiámhoz. Aztán szeretem megfogni a lány haját és az arcát, majd az egészet összekombinálom. Ebből jön ki az, hogy tetszik vagy nem. Ha nem lóg le a haj az arcáról, akkor szép, csinos a pofija, és ez már tetszeni szokott. Annak a lánynak nem mondtam meg azt, hogy tetszik, sajnos haraggal váltunk el. Itt a suliban is van egy kedves, jólelkű, aranyos lány. Szeretem benne azt, hogy megértő, hiszen kevesen vannak, akiknek elmondok mindent, és neki lehet. Azt hiszem, mindent megtenne értem, ha lenne rá lehetősége. Első nap, amikor idekerültem, ő volt az, aki kihívott az udvarra. Együtt sétáltunk, és ekkor indultak el bennem bizonyos folyamatok. Meg mertem mondani később, hogy szeretem, de ő, mint mondotta, nem akar többet barátságnál. Ennyiben maradtunk, elfogadom. Ha erőltetném, még a barátságát is elveszíteném, és ezt nem tudnám elviselni. Ennek a lánynak van egy fiú barátja, akit nem ismerek. Ha megismerném, akkor sem lenne csihi-puhi Erzsike miatt.

Szerintem nincs különbség látó és nemlátó tanár között, már ami a hozzánk való viszonyukat illeti. Bár csak közepes tanuló vagyok, nem szoktam puskázni. Ha nagyon jó a kedvünk, akkor jó hangosra bekapcsoljuk a magnót, és elkezdünk előtte táncolni. A nevetés, legalábbis nekem, nagyon jó dolog. Az egyik barátom, Bea, néha el szokott keseredni, és olyankor azt mondom, hogy olyanak szeretnék látni, amikor vidám vagy. Hiába, a szerelmi bánat búsít. Ha vidám, akkor mosolygós a hangja.

A diszkózene az, ami teljesen ki tud kapcsolni a mindennapok kerékvágásából. Ha mindenkiből elegendem van, teljes hangerőre kapcsolom a magnómat, ez egyfajta menekülés a számomra. A

Vakok Világát szoktam olvasni, néha egy-egy kutyás cikk jelenik meg benne. A tévében nálam az *Esmeralda* a sláger.

Különös álmaim vannak. A szüleimmel szoktam álmodni. Valahol voltam az anyukámmal, egyszer csak megjelent egy árnyék, ami ő volt. Megfogtam a göndör haját, a beesett arcát és a fülében a fülbevalóját. Az érdekes orra is megjelent, de mielőtt meg tudtam volna fogni, eltűnt előlem az árnyéka. Az érzés és a hangulata maradt meg bennem. Szintén nem olyan rég álmodtam apukámról. Délután a számítógépteremben voltam, nyílt az ajtó, és bejött az apukám. Azt mondta, hogy kapcsoljak ki mindent, és menjünk haza. A valóságos hangján szólt hozzám, de a képe nem jelent meg előttem, mármint annak az érzete. Ebből az álmomból felijedtem, nem tudhatom már azt, hogyan folytatódott volna. Rossz érzéseim nem szoktak lenni ilyenkor.

A legnagyobb boldogságot az utóbbi időben az jelentette számomra, hogy barátokra leltem. Kölcsönösen megosztjuk örömeinket és bánatunkat egymással. A későbbiekben számítástechnikával szeretnék foglalkozni. Otthon nem alakult ki idilli viszony a keresztmamámékkal. Nem bírták elviselni a nagyiékhoz fűződő erős kötődésemet. Megmondtam nekik, hogy nekem mindenkire szükségem van. Tavaly, 1998-ban azután változott a helyzet, mert a testvérem lett a gyámom.

Ha három kívánságom lehetne, elsőnek azt kívánnám, hogy szeretnék látni. A második az lenne, hogy éljenek a szüleim. Harmadikként pedig azt, hogy a teljes családdal a nagyiéknál lakhassunk. Ott az egész falu ismer és szeret.

A látó gyerekeknek annyit szeretnék üzeni, hogy próbáljanak olyanak elfogadni minket, amilyenek vagyunk. Ugyanolyanok vagyunk, mint ti, csak mi nem látunk, ennyi a különbség közöttünk.

A felnőtteknek meg annyit, hogy a nemlátó emberek is képesek sok mindenre, és nem kellene minket kiszorítani a lehetőségekből.

JÓL TETTEM, HOGY NEM ODA MENTEM

Miks Csaba (17 éves):

Azt mondták a szüleim, féléves koromban figyeltek fel arra, hogy amikor bejöttem a szobába, feléjük fordultam, de nem néztem rájuk. Asztmám is volt, így hároméves koromig többet voltam kórházban, mint otthon. A fulladásos betegségemet szerencsére még gyermekkoromban kinőttem. A szemorvosok csak nagy sokára találták meg a nemlátásom okát. Azt állapították meg, hogy egy milliméteres törés van a fő látóidegben. Az inkubátor nem tette tönkre a retinámat, ezért egyébként tökéletes a látóidegem. Nyolc évvel ezelőtt felmerült egy műtéti megoldás lehetősége. Az agyamban történt volna a beavatkozás, de elég komoly veszélye lett volna az agykárosodásnak. A műtét sikere viszont korántsem volt száz százalékos. Szüleim nagyon korrektek voltak velem szemben, mert megkérdezték:

– Mit akarsz te?

Előtte elmagyarázták a várható fejleményeket, ezek után kellett döntenem a további sorsom felől.

– Inkább így élek tovább – feleltem.

Hetven százalékos agykárosodással nem válhatnék önálló emberré, lehetőségem sem lenne a társadalomba való beilleszkedésre.

Édesapám négyéves koromban kezdett el úszni tanítani a Velencei-tóban. A maga stílusára oktatót. Bedobott a vízbe, de előtte elmondta:

– Ha nehézségeid támadnak, utánad ugrom.

Az általános iskola második évétől volt úszásoktatás a Vakok Általános Iskolájában. A többiekhez képest úszóbajnoknak számítottam. Harmadikos koromban elkezdtem versenyszerűen úszni. Amikor apu tanított úszni, anyukám nem volt ott a vízparton. Eléggé izgulós típus és még a mai napig is félt, ha számára megoldhatatlannak tűnő feladatba kezdek. Apukám is biztosan izgul, de rajta legalább nem érződik. Gyermekeként is szerettem a vizet. Kihívásnak tekintetem az úszást. Tetszett az is, hogy a látó gyerekeken tovább maradt az úszógumi, mint rajtam. Ügyességem nagy dicsőséggé vált számomra, feldobott.

Neveltetésem elég szabadelvű volt. Bár tisztában voltam a látáshiánnyommal, de azzal együtt is szabadságot élveztem. Nálam nem jelent meg problémaként a nemlátás ténye. Amit lehetett, azt önállóan akartam megtenni. Igazából nem gondoltam a felmerülő korlátokra. Amikor ruhát vásároltak a szüleim, mindenről megkérdeztem, mi milyen színű. Mindig kielégítő választ kaptam, szép lassan azt is megtanultam, hogy melyik színhez mi illik. Már tudom azt is, hogy milyen szín áll jól az arcomhoz. Sokat voltak velem a szüleim, ezért a nemlátásom korlátozó jellegét nem éreztem. A televízióban pergő filmek látványát a szüleim elmesélték, és lassan megtanultam a hangok által látni. Felnőve egyre inkább tudatosodott bennem, hogy állapotomnak nem szabad korlátozó hatásúvá válnia. Ki kell küszöbölnöm az esetleges negatív hatását mindenáron.

Az óvoda első hete maga volt a pokol számomra. Otthon teljesen szabad voltam, azt tehettem, amit akartam. Az oviban viszont megjelentek az áthághatatlan szabályok. Nagyon furcsálltam az időhöz kötött, nap mint nap ismétlődő, nekem monotonnak tűnő

rendszert. Megrendített az új szokásjog, és a sok gyerek is zavaróan hatott. Minden idegesített, egyedül maradtam abban az elviselhetetlen világban. Ott tudatosodott bennem a nemlátásom, hiszen nem volt helyismeretem, mindent meg kellett tanulnom. Otthon szabadon mászkáltam a kertben, és a házban is úgy mozogtam, mintha láttam volna. Teljesen meglepett az új helyzet. Teltek a hetek az oviban, és lassan már kihívásnak tekintetem a nehézségeket.

Elég vékonydongájú kölyök voltam, állandóan megvertek a nagyobbak. Valószínűleg azt akarták tudtomra adni, hogy ki a főnök. Első osztályos koromban nagyon meghíztam, ezért harmadikban beiratkoztam az iskolában rendezett fogyókúrára. A sportolás is segített a fölösleges kilók leadásában, masszív gyerek lett belőlem. Akkorra megfordult a kocka, és bizony elvertem a régi erőseket. Volt, aki megérdemelte, mások az elszenvedett sérelmek miatt kaptak egy-egy fülest. Rá kellett jönnöm, ha visszaütök, az fáj nekik. Már egyre ritkábban tarkította az arcomat harapások nyoma. Senkinek sincs joga megütni engem, és ha mégis megteszi, akkor kölcsönkenyér visszajár. Ötödikes koromig nagyon rossz kölyök voltam. Állandóan verekedtem, amit a tanárok nem értettek, mert végig kitűnő tanuló voltam. A magatartásom viszont gyalázatos volt. Egyszer nem is tudták leosztályozni.

Bekerültem egy olyan társaságba, ahol nagyon önállóak voltak a fiúk. Valamennyire láttak, én meg elkezdtem utánozni őket. Eleinte nem vettük komolyan a verekedéseket, inkább csak hálótermi játékként fogtuk fel. Később kiemelték hármunkat a többiek közül, mert nem szíveltek bennünket a szobatársaink. A kialakult helyzet még inkább összetartozóvá tett bennünket, nagyon hosszú ideig befolyásolta ez a helyzet az életfelfogásomat. A hatalom érzése

nagyon megtetszett. Kisebbeket nem bántottam, csak velem egykorút vagy nálam nagyobbakat kaptam el. Ne gondolja senki, hogy véres csaták dúltak a suliban, mert volt, hogy félóra múlva már együtt sétáltam az udvaron a volt „ellenfelellemmel”. Szüleim arra neveltek, hogy ne kezdjek ok nélkül verekedni, de ha bántanak, akkor ne hagyjam magam. Apu még azt is hozzátette:

– Ha látnál, biztosan nagy maffiózó válna belőled.

Hazaérve bevallottam mindennapi bűneimet. Osztályfőnököm és osztálytársaim egyaránt szerettek. Bármelyik osztálytársam odajöhetett hozzám, mert mindig segitettem nekik a tanulásban.

Ötödik osztályos voltam, amikor versenyszerűen kezdtem el úszni. Nem maradt energiám a bunyóra. Hatodikban elment két fiú az osztályból, helyettük viszont jött két lány a párhuzamos osztályból. Lecsillapodott a forró légkör, jót tett a nemek kiegyenlítődése. A változás ellenére is többen maradtunk fiúk az osztályban. Határozottan hangulatosabbá vált a légkör, és ez az osztálybulikra is jó hatással volt.

Hatodikban megtetszett egy lány, ám nem ez volt a kezdet. Már az oviban is törekedtem arra, hogy egyik-másik lánnyal kettesben játszhassem vagy beszélgethessek. Egyik nyáron a Vakok Szövetségének balatonboglári üdülőjében nyaraltam a szüleimmel. Megkedveltem az egyik kislányt, és hevesen érdeklődtem tőle, hogy melyik szobában laknak. Kiderült, hogy a miénkkel szomszédos szobában helyezték el őket. Közös korlát választotta el a közös erkélyt, aminek rácsai között átpréseltem magam, és beléptem a kislányhoz. Beszélgettünk valamiről, majd amikor kimentünk a folyosóra, meghívtam egy üdítőre. Azt mondták a felnőttek, hogy nagyon lovagias vagyok.

Jóval később jöttem rá, hogy a Vakok Iskolájában történő udvarlás teljesen mást jelent, mint a többi iskolában. Nagyon kevés részét fedi le a vakodai udvarlás a kinti együtt járásnak. Az alsó tagozatban az számított udvarlásnak, ha kettesben beszélgettünk vagy tettünk valamit. Nem sokkal később nyári táborban töltöttem két hetet. A nővéremmel közösen süttettük barnára magunkat. Két lánycsapat focizott, én meg „néztem” a magam módján. Nálam idősebb, tíz év körüli lány lépett oda hozzám. Beszélgettünk, megtetszett a hangja, ráadásul jó fej benyomását keltette. Egyszer csak megéreztem szétnyíló száját az enyémen, utánozni próbáltam a mozdulatát. Az az érzés, az remek volt! Fenemód meglepődtem. Ahogy a nővérem közelébe kerültem, meg is kérdeztem tőle:

– Mi volt ez?

– Csók – felelte.

Utána már én léptem fel kezdeményezőként a lánynál. Az a lány tökéletesen látott.

Erős négyes tanulóvá romlottam a felső tagozatban. A történelmet és a magyar irodalmat kedveltem. A matekkal viszont nem voltam kibékülve. Csak közepes teljesítményre futotta az erőmből. A továbbtanulásom eldöntésekor fontos szempont volt, hogy olyan gimnáziumba jelentkezsem, ahol nem kiemelt tárgy a matematika. Lehetőségem lett volna arra, hogy Érden járjak gimibe. Nem is kellett volna felvételiznem és csak vizsgákra kellett volna bejárnom. Azt mondtam rá:

– Nem! Ha nem vagyok alkalmas a gimnáziumra, akkor az derüljön ki a felvételin. Én emberek között akarok lenni, nem csak a vizsgákra bejárni. Aztán mutogatnának rám a diákok: ott van a sohasem látott osztálytársunk. Nekem nincs szükségem a kivételezésre.

Lett is otthon egy kis vita a döntésemből. A Telekibe jelentkeztem, és felvételi vizsgát tettem. A jól sikerült magyar vizsga eredményének köszönhetem, hogy felvettek a látógimnáziumba. Örülök, hogy odakerültem, mert be kell illeszkedni a látótársadalomba. Kapcsolatokat kell teremtenünk, nekünk kell aktívvá válnunk. Ha nem tesszük, egy életre elássuk magunkat és ülhetünk a négy fal között. Aztán csodálkozhatunk, hogy milyen hátrányos a helyzetünk.

Vannak látó barátaim, akikre számíthatok. Sose volt téma közöttünk, hogy ők látnak, én meg nem. Az általános tagozatra akartam felvételizni a gimnáziumba, de elvesztették azt a papíromat, ami azt tartalmazta, hogy elfogadom az általános tagozatra szóló felvételimet. Mire mindez kiderült, már csak a speciális középfaladó angol szakon volt hely. Megijedtem, mert a Vakodában nem volt valami erős az angolnyelv-oktatás. Kétszer ért nagy megtiszteltetés, mert megkaptam az „Élen a tanulásban, élen a sportban” díjat. Nyolcadikban és az első év végén, a gimiben. Nem volt olyan osztálytársam, aki ne jött volna oda gratulálni. Jólesett az elismerés és az is, hogy nem voltak irigyek.

Nagyon segítőkész osztályfőnököm lett, és az osztálytársaim is mellém álltak a tanulásban. Szinte mindegyik tanár felajánlotta, ha nem értek valamit, nyugodtan menjek oda hozzá az óra végén és bátran kérdezzek. A matek- és a fizikatanár külön korrepetálást tart számomra. Akkor mondják el, hogy mit írtak fel a táblára. El is magyarázzák, hogy megértsem. A német és az angol tanulása is nagyon táblafüggő, a nyelvtanárok is hasonlóképpen segítenek a tanulásban. Azt tudnám javasolni a nemlátó fiataloknak, hogy menjenek látógimnáziumba tanulni! Próbálják meg, mert be kell

illeszkedni a látótársadalomba. El kell fogadtatni magunkat. Nem szabad vonalat húzni a látó és a nemlátó ember közé.

Harminchatan vagyunk az osztályban, mindegyikükkel jó viszonyt tudtam teremteni. Úgy érzem, hogy elfogadtak, befogadtak társaim. Nagyon jól tettem, hogy nem mentem az érdi gimnáziumba.

Kezd csökkenni bennem a vakodai bezártság miatt érzett kirekesztettség tudata. Nagyon sok mindenben el voltunk maradva. Kezdődött azzal a felfogással, hogy ha valaki udvarolt a Vakodában, akkor azt egyes felnőttek kikezdték. A kinti iskolában füttyölnek az ilyesmire a tanárok. Eszükbe sem jut, hogy cikizzék a gyerekeket. Alapjában véve nem volt rossz az általános sulis, de nagyon keveset tudtunk arról, ami kint történik a nagyvilágban. A többiekhez képest elég sokat mozoghattam a látók között, de még az is édeskevés volt ahhoz, amire szükség lenne! Nem volt lehetőségünk arra, hogy a velünk egykorú fiatalokkal kontaktust teremtsünk. Amit lehetett, azt megpróbálták megteremteni a nevelők. Attól, hogy látó fiatalok közé kerültem, hatványozottan szabadabbnak érzem magam. Érdekes módon a nemlátás sem zavar nagyon, jelentős részben egyedül közlekedem a városban, de a barátaimmal is sokat megyek. Célul csak azt szabad kitűzni, hogy minél önállóbbá váljanak a nemlátó fiatalok.

Megalakult a Vakodában egy szakmunkásiskola, ahol szövésre, kosárfonásra, korongozásra és számítástechnikára tanítják a szakiskolásokat. Egyfolytában arra nevelik a gyerekeket, hogy a kefégyárba ne menjenek dolgozni, mert az „olyan” hely. Én úgy tartom, hogy azt az embert, aki a két kezével keresi meg a kenyerét, nem lenézni kell, hanem megbecsülni. Legalább tesz valamit magáért, megpróbál megállni a saját lábán. Ha valaki nem szeretne

„olyan” helyen dolgozni, akkor folytatni kell a tanulást, mert ha nem teszi, akkor csak az „olyan hely” marad a számára. Annyira szűkösek az elhelyezkedési lehetőségeink, hogy szinte minden alkalmat meg kell ragadnunk az életben. Sok srácot érdekel a számítástechnika, de nincs elég állás számunkra. Ezeket a nehézségeket én még nem érzem, mert még tanulok. Persze bizonyos esetekben már ma is érzem a nemlátásom hátrányát, de ezeket még meg lehet oldani.

Amikor kikerülünk az életbe, felmerül a kérdés: hogyan tovább? Azt nem lehet elvárni a szülőktől, hogy eltartsák a gyermeküket, főleg vidéken, ahol szinte mindenki nehezen talál munkát. Ezért kell tovább tanulni, ezért kellene minél több fiatalt a tanulásra ösztökélni. A szakiskola azért kiváló lehetőség, mert akinek nincs meg a képessége, hogy tovább tanuljon, mivel egy-két tantárgy nehezebben megy neki, de van kézügyessége, ezáltal lehetőséget kap. Sajnos sokan ellustulnak a Vakodában, jó a kettes is, elég az a szakiskolába. A mi osztályunkból egyedül én mentem gimnáziumba, a többiek a szakiskolába kerültek. Rajtam kívül legalább három gyereknek lett volna lehetősége a továbbtanulásra, ám ők a kényelmesebb megoldást választották. Ezt a felfogást nem fogják díjazni az életben! Bár ez az én magánvéleményem, de úgy gondolom, helytálló. Sajnos, ma már egy érettségivel sem lehet mit kezdeni...

Mivel Érden lakom, ezért a gimnáziumi osztálytársaimmal szorosabb kapcsolat kialakítására nincs módom. De jóval több esélyem van információszerezésre, mint a szakiskolásoknak. Jobban benne vagyok a korosztályom életritmusában, és belső viszonyait is megismerhetem. Valós élethelyzetekbe kerülök, megismerem őket, megtanulom kezelni. A nemlátásom abban jelent korlátot, hogy

nem tudok elmenni diszkóba, de ha látnék, akkor sem járnék oda. Távol áll tőlem az a világ. Az igazi korlátot talán ott érzem, hogy szórakozóhelyre csak látókkal vagy legalább gyengénlátókkal együtt van lehetőségem elmenni. Kirívó lenne és talán sajnálatot ébresztene a vendégekben, ha egy nemlátó ember a fehér botjával egyedül menne szórakozni.

Továbbra is imádom sportolni, legyen szó akár úszásról vagy futásról. A budapesti futóversenyeken gyakran indulok, egyik gyengénlátó barátom társaságában. Öt kilométeres távon szoktunk rajthoz állni. Először egymás kezét fogtuk, de rájöttünk a hátrányára, összeizzadt a kezünk. Legközelebb már kis kötelet fogtunk, és ennek segítségével futottuk le a távot. Igazából a tempó nem számít, gondolom, közepesnek mondható gyorsasággal haladtunk. Az számított, hogy becsületesen lefutottuk a távot. A díjként kapott pólók tetszenek és jó minőségű portékák. A célba érkezés után nem figyeltek fel ránk, de ez nem is fontos. Azt viszont el kell mondanom, hogy rengetegen csálnak, mert tömegközlekedési járműre szállnak fel, utána meg lihegésmentesen befutnak a célba. Mozgássérültek is részt vettek a futásokon, de legjobb tudomásom szerint egyedüli nemlátóként indulok ezeken a versenyeken.

A hangtechnika, a keverők és erősítők világa áll még közel hozzám. A gimnáziumban egy zenekart verbuváltam össze, és a hangtechnikára is én felügyeltem. Sajnos rövid ideig tartott tündöklésünk, mert kölcsönösen felmerült bennünk a bizalmatlanság. Erről azért nem akarok részletesen beszélni, mert a többiek nem tudnák kifejtetni a saját álláspontjukat. Dalszövegeket is írok, nemsokára egy hozzáértő szakemberrel fogok találkozni, aki majd véleményt alkot róluk. Ha pozitív szakvéleményt formál,

akkor új együttes megalakításába kezdek. Esetleg a dalszövegek eladása is felmerülhet végső esetben. A Pokolgép zenekar stílusa áll közel hozzám, ezt a világot képviselném én is a szövegeimmel. Lírai számok is vannak a dalszövegeim között, ezeket szívből írtam. Belső érzelem- és gondolatvilágomat vetem papírra, ilyen módon születnek meg szövegeim. Sikkből sose írtam. Barátaimnak megmutatom a kész szövegeket, jó véleményt mondanak róluk, de nem tudom, hogy mennyire elfogultak velem szemben. A magyartanárom segítőkészen állt a sulis zenekar mellé. Részt vehettünk az október huszonharmadiki ünnepségen is, ahol nagy sikert arattunk iskolatársaink körében. Felmerült a hangkazetta kiadásának lehetősége is, de addigra felbomlott a banda. Tanárom átnézte a dalszövegeimet, irodalmi szempontból jónak tartotta, és felajánlotta további segítségét. Diákársaim később tőlem kérdezték meg, miért nem játszottunk a következő alkalomkor. Nagy öröm volt számomra, hogy nem felejtették el a zenénket, és a hiányérzetük is arról tanúskodott, hogy odafigyeltek ránk. Fehérvárcsurgón 1999. augusztus huszonnyolcadikán a falunapok keretében léptünk fel első alkalommal a gimnáziumi együttesel. Több ezren hallottak bennünket, mert a program utolsó előtti fellépői voltunk. Műsorunkat vastapssal hálálta meg a közönség. Utánunk egy Európa-hírű külföldi táncegyüttes lépett fel, tőlük is az elismerés tapsát kaptuk. Hangszeren játszani és énekelni nem tudok, de a koncertszervezést nekem való feladatnak tekintem. A rádiózás világa is megfogott, főként a műsorvezetés tetszik.

Muszáj tovább tanulnom a gimnázium elvégzése után, mert az érettségivel semmit sem érek. Konkrét elképzelésem még nincs. Anyukám azt szeretné, ha tanárnak tanulnék. Ebben az esetben csak a Vakok Iskolájában lehetne reális elhelyezkedési lehetőségre

számítanom, de valamiből meg is kellene élni. Mindenki olyan munkáról álmodik, amit szívesen végezne, és amiből meg is lehet élni. Bízom magamban, és mindent elkövetek azért, hogy sikerüljön boldogulnom az életben.

Volt egy lány, akit szerettem. Beszélni viszont nem szeretnék az esetről...

Nővérem két és fél évvel idősebb nálam, mint említettem, mindenről lehet vele beszélni. Kisebb nézeteltérések előfordulnak, de félóra múlva már semmi baj sincs. Szüleimmel is fenntartás nélkül megbeszélhetem akár érzelmi életem legmélyebb gondjait is. Ha nemlátó gyermekem lenne, úgy nevelném, ahogy engem neveltek a szüleim. Mindig őszinte voltam velük, és „cserébe” szabad mozgáslehetőséget biztosítottak. Az agárdi nyaralások is meghatározó élményei az életemnek. Eleinte anyukámmal mentem el az Edda-koncertekre, ma már a nővérem és barátja társaságában indulok útnak.

Eredetileg nem lettem beválogatva a *Vak vagányok* című film szereplői közé. Mivel a kiválasztott srác visszamondta a szereplést, Gombos Feri ajánlott engem. Felhívott (Tímár) Péter, és röviden beszélt a filmjéről. Időt kértem a végleges válaszom megadására, hiszen teljesen felborítaná az életem addigi ritmusát a szereplés. Megbeszéltük otthon a várható nehézségeket, a sok iskolai hiányzást is bekalkulálva, és végül igent mondtam. Több olyan nemlátó szereplője van a filmnek, akivel azelőtt nem voltam jó viszonyban, a sok együttlét viszont összehozott bennünket.

Megtanultam a filmforgatás ideje alatt, hogy nem szabad gyorsan ítéletet mondani az emberekről, ahogy régen tettem. Már arra törekszem, hogy jobban megismerjem őket, és csak utána formáljak véleményt róluk. Olyan feladatot hajtottunk végre, amit

előttünk még senki. Ez a film egy nemlátó csapatról szól. Mi is igényeljük a bulit, mi is igényeljük a szórakozást. Talán lesznek emberek, akik e film hatására elgondolkodnak, és nyitottakká válnak velünk szemben. Nekem ezt jelenti a film.

Szeretnék látni, de nem mindenáron. Biztos, hogy szokatlan lenne és sok mindentől megundorodnék. Olyan újdonságot kapnék, amit nehéz lenne megszokni, de vállalnám. Kivételt az jelentene, ha agyi vagy mozgáskorlátozottság lépne fel helyette. Az utcára kerülést sem vállalnám, ha minden pénzünket felemésztené az operáció költsége. Találkoztam olyan fiúval, aki tizenöt évesen, egy szürkehályog-műtét után visszakapta a látását. Azt mondta, fel tudta dolgozni az agya a látás ingereit. A nagybetűket ki tudta bogarászni az újságlapról. Eleinte kifárasztotta a látás, nehéz volt megszokni. Mint mondta, sok olyan dolgot látott, amit el sem tudott volna képzelni azelőtt. Csodálatos képességnek tartja a látást, bár van, aminek a látványától undorodik. Autóbuszon találkoztam vele, csak általánosságban esett szó a történetéről, azért nem tudok róla többet.

Az álmaimra ritkán emlékszem. Hangokat és szituációkat álmodom a mindennapok eseményeiből. Mindenről tudomásom van, ami körülvesz az álmom helyszínén, de természetesen álmomban sem látok. A hangok nagyrészt élethűek.

Ha megadatik, ki szeretnék jutni a Paralimpiára. Akár még egy év halasztást is kérnék a gimnáziumból, és az sem zavarna, ha érem nélkül térnék haza. Maga a kijutás és a szereplés lehetősége jelentene olyan érzést, amit nagyon nehéz lenne leírni. Családot és gyermekeket is szeretnék. Igazából nem számítana az, hogy lát-e a feleségem, bár könnyebb lenne úgy az élet, az biztos. De ha megszeretek valakit, akkor az már mindegy, hogy lát-e.

INTEGRÁLT KÖRÖK

Varga Szabolcs (19 éves):

Fontosnak tartom elmondani, hogy négyen vagyunk testvérek, és van egy ikertestvérem, aki a „bátyám”, továbbá két nővérem. Mindez azért fontos, mert más az, ha valaki nagy családból származik, talán az egész helyzetet másként éli meg az ember.

Hét és fél hónapra születtem, inkubátorba kerültem, és az oxigéntúladagolás következtében a látóidegek elhaltak. Ezenkívül volt még egy sérvműtetem is, ami légzésleállással kombinálódott. Ikertestvérem szervezete fejlettebb volt, ezért szerencsére ő teljesen jól lát, bár szintén inkubátorba került, míg én tulajdonképpen vakon születtem. A kórházban az orvosok nem mondták meg a szüleimnek, hogy nem látok, otthon derült ki az egész. A hangokra természetesen figyeltem, de nem néztem oda, ahonnan jöttek. Elvittek a gyermekorvoshoz, és a szüleim tőle tudták meg, hogy valószínűleg nem látok. Állítólag azért nem mondták meg nekik, nehogy intézetbe adjanak, ami egy hülye indok. Így kezdődött az életem.

Nem volt gond számomra az elindulás, mert egy kisebb széket tettek elém a szüleim, ezt magam előtt tolva haladtam, és így nem tudtam nekimenni semminek. A következő lépcsőfok az óvodáskor elérkezte volt. Örülök, hogy nem kerültem fel Pestre, mert így nagy harcok árán, de látó óvodások közé kerültem. A vezető óvónő kivételével mindenki szívesen fogadott. Az ő kikötése is mindössze annyi volt, hogy valakinek állandóan mellettem kellett lennie.

Visszagondolva úgy érzem, hogy nyugodtan magamra lehetett volna hagyni, de hát ez volt a kikötés. Szerintem azért jártam végül is jól, mert látó gyerekek között lehettem, és így barátokat szereztem, megtanulhattam beilleszkedni a valós környezetbe. Bennem volt az, hogy nem látok, de folyton mentem, és soha nem éreztem megkülönböztetést a többi gyerek részéről. Ha bújócskáztunk, megfogták a kezemet és együtt rejtőztünk el a nagy maci mögött. A homokozóban is sokat játszottam. Még arra is emlékszem, hogy bizony rajzoltam is, mert ceruza volt a kezemben.

Nagyon fontos, hogy az ilyen helyzetben lévő szülők kapjanak segítséget, mert nem tudják igazából, hogy mit kezdjenek a nemlátó gyerekükkel. Vannak utazó tanárok, de ők igazából nem tudnak folyamatos segítséget adni.

Én hatéves koromban, 1985-ben kerültem fel Budapestre a Vakok Általános Iskolájába, és persze az intézetbe is, ahol együtt lakhattam az osztálytársaimmal. A szüleimtől való nagy távolság azonban nagyon megviselt, hiszen Győrből kerültem fel. Az első napon még nem fogtam fel azt, hogy mi történik körülöttem, beszélgettem a nagyobb fiúkkal, és nem is vettem észre, hogy a szüleim elmentek. Az esti lefekvésnél jött elő bennem az, hogy hol vagyok, és az is, hogy nem ismerem a környezetemet. A második nap volt azután nagyon rossz, de végül is beilleszkedtem és megismertem az új és végleges iskolámat. Itt támadt az a felismerés bennem, hogy mégis más lehetek, mint a többiek, hiszen az ikertestvérem és a barátaim nincsenek itt. Az új helyzetben azután jönnek az új barátok. Teljesen más azonban az olyan élet, amikor látók között él valaki, és úgy is viselkedik, meg az is más, amikor vakok között van. Ebben nincs semmilyen pejoratív értelem, mert egyik sem jobb vagy rosszabb, csak más. A kollégiumi gyerekek

nem fordítottak gondot arra, hogy ha valakivel beszélnek, feléje forduljanak. Hallották egymást és közben néztek bele a vakvilágba.

Azoknak a gyerekeknek volt talán rosszabb az intézetben, akiknek nagyon jó volt a kapcsolatuk a szüleikkel, illetve a testvéreikkel. Itt vagyok én példának, mert bizony engem nagyon megviselt ez a változás. Voltak, akiknek a szülei elváltak, ők szívesebben maradtak bent az iskolában, mert nekik ott jobb volt. Inkább a kisebbik rosszat választották, ha lehet így fogalmaznom. Ebben a korszakomban még nem lázadtam a sorsom miatt, talán a társak és az elfoglaltságom nem adott lehetőséget a felismerésre. Rájöttem az első hétvégén, hogy nem kerültem börtönbe, mert haza lehetett menni, és ez is elnyomta a felismerést. Hátrányt jelentett viszont, hogy az első három évben sokat voltam beteg, és ilyenkor hazavittek, ami kizökkentett a folyamatos beilleszkedésből.

A tanulással nem volt problémám, talán csak az olvasás ment lassabban a kelleténél. A matekot meg nem is említem, hiszen azzal mindig hadilábon álltam, nem szégyellem. Bár igazán nincs összehasonlítási alapom, de úgy gondolom, hogy a mi játszásunk, a bújócskázás, a labdázás és a többi megfelel a velünk egykorú látó gyerekek játszási szokásainak. Annak idején még volt sorakozó a folyosón, de mielőtt megtörtént volna, az egyik gyerek két karját a falhoz tette, és így bezárva tartotta a társát, akinek ki kellett szabadítani magát. Ez volt a kedvenc játékunk. A tornateremben pedig csörgőlabdáztunk. Nem jelentett gondot az sem, ha gumilabdával kellett játszanunk, mert a pattogó labda hangja jól hallható. A nagyobb bulik este a hálótérben zajlottak. Az alsóban húsz órakor volt a takarodó, és ilyenkor szerettünk a legjobban beszélgetni, vagy éppen vicceket meséltünk. Az egész

sereg röhögött, ami főbenjáró bűnnek számított, ezért kiállítottak minket a folyosóra.

Egy időben felújították a sulit, ezzel kapcsolatban van egy jó sztorim. A harmadik emeletről dúcolták alá a tetőteret, és hogy ne menjünk neki az oszlopoknak, paplannal fogták őket körül. Mi meg mit sem sejtve mentünk a folyosón, neki a „nagykabátos embernek”, és mint illetudó gyerekek, sűrű bocsánatkéréseket mormoltunk az orrunk alatt. Szívesen dobálóztunk este labdával vagy éppen szappantartóval, de a mosdóbeli fröcskölés és persze a kisebb-nagyobb bunyók is napirenden voltak. Olyanok voltunk, mint a többi hasonló korú gyerek. A taxizás azt jelentette, hogy valaki beleült a szemetesbe, és így húztuk végig a folyosón, de a jobb fuvar az volt, ha a lépcsőn is le lehetett szállítani a kedves utast. Egy kicsit speciális, de nagyon élvezetes játék.

Gyerekkorából mindenki jól emlékezhet arra, hogy ha nem valamelyik szülője szólt rá, az sokkal érzékenyebben érintette. Néha, amikor valamelyik nevelőm rám szólt, úgy éreztem, kicsit másként teszi, mint otthon volt szokás.

Elmondhatom, hogy jó időszak volt ez, és csak később jöttem rá, hogy mennyi veszélyt rejtett magában. A steril környezet a későbbiekben megbosszulhatja magát. Lehet, hogy ezzel sokan nem értenek egyet, de én akkor is így gondolom. Az iskolába bejövő idegennek is téves benyomása alakulhat ki, mert azt látja, hogy a gyerekek olyanok, mintha látnának. Igen ám, de ez nem lesz mindig így! Ez ugyanis egy tökéletesen idilli világ, legalábbis abból a szempontból, hogy rutinnal meg lehet oldani a feladatokat, és nem kell állandóan figyelni a mindennapi akadályokra. Amikor kikerülünk, akkor jövünk rá, hogy nem szolgálnak ki, és nem tudjuk, hogy mi hol vagy mi hogyan van. Mindezekre akkor ébredtem rá,

amikor gimnáziumba kerültem, és szembesültem a gyakorlati problémákkal. Igazából, bár tudtam, hogy nem látok, de épp a hermetikus környezet miatt nem volt gond.

A nagy váltás a gimnáziumi továbbtanulásomkor következett be. Látó tanárnál nem tudunk puskázni, ez szinte lehetetlen. A vak tanároknál már megoldható volt a dolog. Több módszerünk is volt, például kiraktuk a könyvet a pad tetejére, és ha jött, akkor gyorsan eltettük. Sokan az ismerőseim közül egy kicsit meglepődnek azon, hogy egy vak emberrel szúrunk ki. Nem szép dolog a puskázás, szoktam mondani, de te ugyanúgy megtetted a sulidban, mint én. A látó gyerekek szinte mindig puskáznak, a padra vagy a tenyerükre írják fel. Ha látó lennék, én is biztosan megtenném. Pontírással bizony nehéz lenne a tenyerembe írni!

Azzal viszont kezdték formálni bennünk a tudatot, hogy felsőben már többször felolvastak olyan irodalmat, amiben megjelent a vak ember leírása vagy ábrázolása. Elmondták, hogy nekünk többet kell teljesítenünk ahhoz, hogy ugyanannyit érijünk el az életben, mint az, aki lát. Ez a többletmunka, amit megkívántak akkor persze nem volt ingyünkre, de később rájöttünk, mennyire igazuk volt a tanárainknak. Amíg a látóknak egy kört kell futniuk, addig nekünk hármát vagy akár négyet is! Rossz, de ez van.

Körülbelül tizenhárom éves lehettem, amikor komolyabban elkezdett foglalkoztatni a nemlátásom. Hatévesen váltam el a látó testvéreimtől és a kapcsolatunk az idők folyamán szép lassan megváltozott. Most, ha találkozunk, nincs már meg az a barátság, mint akkor, és ez nagyon rossz. Tizenhárom éves koromra, igen, már lázadtam a sorsom ellen. Ha otthon voltam és lent labdáztunk, én lassítottam a játékot, és ezt a tudomásomra is hozták a többiek, éreztették velem. Kicsit kellemetlen volt mindezt megtapasztalnom,

de rádöbbenem a valós helyzetemre és a „helyemre”. Ez az idő haladtával fokozatosan mélyült, és egy kis gátlás is kialakult bennem. Mindez otthon történt. Én azt gondolom, bár nem vagyok szakember, hogy az integráció jó dolog! Most így utólag visszagondolva, különösen hogy már négy gimnáziumi év is mögöttem van, saját tapasztalataim alapján bátran állíthatom. Jó lenne, ha a gyerekek pár évig a látók között lehetnének a suliban, ha nem is mindenki, de aki alkalmas rá, az feltétlenül. Arra is gondot fordítanék, hogy saját városukban vagy falujukban tehessék, mert ezzel megszoknák a normális közösséget. Kell a nagy nyüzsgés, a társak és a barátok, mindez a valós környezetben. A lakóhelyen való általános iskolai integrálódás lehetősége azért is fontos, mert a tovább tanuló nemlátó gyerek a középiskolában óhatatlanul találkozhat egy-egy régi társával. Nekem is könnyebb lett volna a beilleszkedés a gimnáziumban.

A kamaszkori érzések abban az időben jelentek meg, amikor a nemlátásom kezdett tudatosulni. A közeledést jelentette, hogy odamentem egy lányhoz és elkezdtem vele beszélgetni vagy poénkodni. Ha kimentünk hógolyózni, akkor meg:

– Jaj de hideg a kezed, nem akarod, hogy megmelegítsem?

Ezt mindenki alkalmazza és rendszerint bejön. A gimnáziumban viszont nagyon oda kell figyelni arra, hogy ott a kézfogásos segítség a látó gyerekek számára már mást fog jelenteni, pláne ha lányok. Oda kell erre figyelni, nehogy kellemetlen meglepetés érje a jövő nebulóit. Mindenki dolgozza ki magának a legmegfelelőbb módszert, mert ez is egyéni megoldást kíván. A kamaszkori folyamatok is ugyanolyanok nálunk, csak kisebb léptékűek. A látó emberek azt gondolják, hogy a vakok a hang alapján lesznek szerelmesek, ami koránt sincs így. Csak a szép hang kevés,

szerintem mi jobban megkeressük a belső értékeket. Figyelünk arra is, hogyan néz ki az a lány, mert ez sem mindegy. Ez nem azt jelenti, hogy nem viselem el a másságot, de így természetes. Tetsszen, meg az sem árt, ha jól néz ki. Közelebbi kapcsolat esetén meg lehet kérdezni a haja vagy a szeme színét. Igaz, nincs fogalmam a színek érzékeléséről, tehát gyakorlatilag nem tudok vele mit kezdeni, de az ismereteim bővülnek. A belső értékek a legfontosabbak, és ebbe beletartozik a másik lelke is.

Ha egy szórakozóhelyen egy lány odajön hozzám beszélgetni, azt lehet – a feltételes mód nagyon fontos! – akár jelzésként is értelmezni. Ki kell tapasztalni, és ha igen, akkor pontot is lehet tenni a végére... A lehetőségeink szerint nekünk is meg kell élnünk a mindenkori élethelyzetünket. Nem kell túlzásba vinni, mértékkel és tartózkodással, de a sörözésnek, a táncolásnak vagy bármi másnak a mi életünknek is szerves részévé kell válnia. Ez is teljesen független a nemlátástól. Mi egy kicsit nehezebben „kalandozhatunk”, de ez alól is lehetnek kivételek.

Volt azután egy második, nagyobb forradalmam is a vakságom miatt. Mindenkit hibáztattam, kérdeztem a szüleimet, hogy miért kellett oxigént kapnom. Ha visszagondolok, butaságnak tűnik, és igencsak fárasztottam őket ezzel. Gondolom, ezen mindegyikünk átesik valamilyen formában. Az általános suliban a nagyobbak csicskázattak minket, de később mi is megtettük ugyanezt a „kopaszokkal”. Ez így van rendjén. Lám, milyen érdekes, a katonaságnál is pont ez van.

Mivel nyolcfős az átlagos osztálylétszám az iskolában, ezért mi a látók fogalmai szerinti barátokká válunk, mert annyira megismerjük egymást. Azután jött 1995 és vele Győr a gimnáziumával. Kétszintes, modern épület, rengeteg gyerekkel,

ahol vak legyen a talpán, aki eligazodik a folyosók labirintusában. A beilleszkedés nehéz feladat elé állított, mert el kellett fogadtatnom magam a többiekkel, méghozzá úgy, hogy azért önmagam maradhassak. Érdemes lenne erre is felkészíteni a 7-8. osztályosokat, esetleg szituációs gyakorlatokkal is. Ki kellene vinni őket egy látósuliba, akár több napra is, hogy szokják. Más lett minden az épületben, a hangok, a tanárok, a viszonyulások és a tanulás is, ami nem elhanyagolható. Már most bevallom, hogy a gimnáziumi évek nem sikerültek olyan jól, mint ahogy szerettem volna. Nem tudom, mi az oka. Lehet, hogy a tanárok nincsenek úgy felkészülve a „sérült” gyerekek tanítására, vagy nem tudják beleélni magukat a helyzetükbe.

Az itt eltöltött négy év alatt alakult ki bennem igazán a bosszúság azért, hogy nem látok. Mennyi mindent nem tudok megcsinálni! Nem az zavar még ma is, hogy nem látom a magnót vagy a pórázt, hanem hogy ha keresek valamit, miért nem találom meg. Bár nem volt jellemző, azért előfordult, hogy nem szólt hozzám senki, de ebből nem szabad még semmiféle következtetést levonni.

A négy év alatt nem alakult ki szorosabb kapcsolat a lányokkal. Talán elsősorban a másságom lehet az oka. Barátot viszont sikerült szereznem. Igaz, csak egyet, de vele mind a mai napig tartom a kapcsolatot. Nem vagyok panaszkodó típus, de nem is fojtok magamba mindent. Megtörtént, hogy bent voltam az öltözőben, ahol nem volt jó helyismeretem, és egyszer csak hallom, hogy becsukódik az ajtó, és nagy csend támad. Erről az ajtóról tudni kell, hogy csak kívülről lehet egy gomb segítségével kinyitni. Kérdeztem az osztálytársaimat, de nem kaptam választ. Óvatosan megkerestem az ajtót, amit zárva találtam, mindannyian elmentek a tornaterembe. Fehér botot nem használhattam, mert azt

balesetveszélyesnek nyilvánították. Elkezdtem dörömbölni, de semmi haszna sem lett az iparkodásomnak, ezért visszamentem és leültem egy lócára. Az óra végén jöttek be, és a tornatanár meglepődve kérdezte:

– Te itt voltál?

– Hát igen – mondtam minden sértődöttség nélkül. Ha ugyanis felháborodtam volna, akkor lehet, hogy kiröhögnek, ez meg kinek hiányzik. Rugalmasan kell az ilyent kezelni. Nem szabad hagyni, hogy az emberrel kiszúrjanak, mert akkor rám szállt volna mindenki, és akkor én lettem volna az ügyeletes bohóc. Bizonyos mértékben viszont benne kell lenni a brahikban és a bohóckodásokban, csak nem szabad túlzásba vinni.

Én is megszívattam a látókat, ha volt rá alkalmam, és volt is. Az egyik osztálytársammal bementünk a tornaterem öltözőjébe, ahol még csak mi ketten voltunk. Odaadta a kabátját egy pillanatra, és csak úgy megkérdezte, milyen színűre saccolom. Véletlenül ráhibáztam, és ekkor jött az ötlet, hogy szívassuk meg a többieket azzal, hogy milyen jól megérezem a kezemmel a színeket, ő meg halkan megsúgja majd. Amikor bejöttek, a haverom csodálkozó hangon mondta, hogy a Szabolcsnak rendkívüli képessége van a színeket felismerni. A többiek erre lehülyézték, mire az egyiküktől elkértem a kabátját, és nagy szakértelemmel elkezdtem „a kiáramló hő alapján megérezni az ujjammal” a kabát színét. A sűgást szerencsére csak én hallottam meg, és persze nagy körítéssel megmondtam, milyen színű a kabát.

– Jé, tényleg! – volt a csodálkozó válasz, de akkorra már több kabátot is tartottak felém. Újból jött a nagy hókuszpókusz, na meg a zseniális „megérezésem”, mert szerencsémre jó a hallásom.

Meghagytuk őket a hitükben, mi meg később jót röhögtünk azon, hogy milyen hülyék.

Akik nemlátó gyerekként most kerülnek be egy középiskolába, azoknak azt javaslom, hogy ne vegyék zaklatásnak, ha megkérdezzük tőlük dolgokat. Például mint nálam a pontírógép esetén. Nem ismerik, ezért el kell magyarázni a működését, és hagyni kell, hogy kipróbálhassák. Azt is meg kell azonban mondani, hogy könnyen elromolhat, és ezért csak módjával ismerkedjenek vele. Nyitottnak kell lenni, nem szabad elzárkózni, mert minden csoda három napig tart. Mi sem leszünk mindig központi témák. Nyilván maga a vakság misztikuma is érdekli a látó embereket, és itt is az a legjobb megoldás, ha természetesen beszélünk róla. Nem kell szégyellni, mert nem loptuk. Saját tapasztalatom alapján mondom, ha kérdeznak, nem szabad hagyni, hogy csak egyirányú beszélgetés legyen, mert ez túlságosan egyoldalú, és nekünk egyenlő partnernek kell lennünk mindenkor. Azt a hitet sem kell sugározni, hogy nekünk eminenseknek kell lennünk, mert mi sem születtünk a tökéletesség burkában. Előfordult, hogy a többiekkel együtt én sem mentem be egy-egy órára, mert nem volt kedvem. Erre a példára is vonatkozik az, hogy az integrálódásnak fontos szerepe van a mi életünkben.

Nem árt olykor ismerőstől vagy rokontól tárgyilagos véleményt kérni magunkról, minden szépítés nélkül. Fontos, hogy tudjuk, milyen benyomása lehet egy ismeretlennek, ha találkozik velünk, mert így még jobban felkészültek lehetünk, és könnyebbé teszi a formálódásunkat. Az érvényesülésünknek az egyik legalapvetőbb lehetősége a tanulás. És érdeklődőnek kell lenni. Én már kiskoromban is érdeklődő voltam, a lexikonból olvasták fel nekem,

hogy miből van a puskaapor. Utána sem tudtam, hogy mi a salétrom, de azt már igen, hogy belőle készül a puskaapor.

A gimnázium elvégzése után felvételiztem Győrben a jogi egyetemre, ahová nem vettek fel. Indult azonban egy kétéves újságírói tanfolyam a volt sulimban, oda jelentkeztem, és fel is vettek. A megyei napilap főszerkesztője megörült nekem, mivel én sajátos szempontok alapján látom a világot, és talán mélyebben tudom átgondolni az emberek helyzetét. Nem titkolt célom, hogy nagyobb teret teremtssek a nemlátó emberek számára, és közelebb kerüljön a mi világunk az olvasókhoz. Nem a vakságot, hanem a vakokat akarom népszerűsíteni, de a vak ember látószögéből is érzékeltetni lehet a változásokat vagy a történeteket.

Szeretnék a jogra bejutni, de szeretnék minél többet nyelvet is magas színvonalon megtanulni. A nyelvek ismeretével újabb világ tárul ki, tele információval és az emberi kultúrák megismerésének a lehetőségével. Egy befelé forduló vak ember sohasem fog igazi barátokat találni, mert nem tudja viszonzni az iránta megnyilvánuló érdeklődést. Sokkal jobban érzem magam társaságban, és erre szükségem is lesz a munkámban. Sokan felháborodnak közlünk, ha világtalannak titulálnak minket... Türelemmel és értelemmel kell ilyenkor elmondanunk a véleményünket, hiszen a megnyilatkozás módja és tartalma maga az ember. Egyik nevelőtanárom mesélte, hogy az utcán egy néni megkérdezte, nem fél-e attól, hogy elkapja ezektől – tőlünk – a betegséget.

PITE

Pille Szilvia, „Pite” (21 éves):

Hét hónapra születtem, eléggé súlyos légzészavarral. Inkubátorba kerültem, de szerencsémre a látásomat nem veszítettem el. Állami gondozott gyerek voltam. Amikor óvodába kerültem, akkor még rajzoltam, és láttam a nagyobb betűket és számokat is. Még könnyen el tudtam vezetni a nemlátó társaimat, és tudtam követni a sárga vagy zöld pulóveres óvó néniket.

Öt-hat éves lehettem, amikor észrevettem, hogy romlik a látásom. Ez idő tájt kezdett el dolgozni a Vakok Intézetében Mónus Viola, akinek a kedvence lettem. Az oviban történt, hogy egy társamat nekivezettem egy széknél, és ezért letoltak. Hiába mondtam, hogy nem láttam meg a széket, nem akarta elhinni az óvó néni. Mondta még azt is, hogy ne beszéljek hülyeséget, és majd megmond a Viola néninek, aki jött is nemsokára. Őszintén elmondtam neki, hogy mi történt, és félelmemben, hogy ki fogok kapni, elkezdtem sírni. Nem lettem elkalapálva, hanem mentünk a szemészetre. Viola néni a hétvégeken és a szünidőben alkalmanként elvitt a családjához, apukája lelkész, a szüleivel és két testvérével éltek akkoriban. Együtt vittek le Pécsre egy szemorvoshoz, aki azt mondta, hogy elvileg meg lehetne műteni a szememet, de ő nem teszi, mert ha nem sikerül a beavatkozás, akkor megvakulok, és ő ezt a rizikót nem meri vállalni. Alapvetően a retinámmal volt gond, talán nem feküdt rendesen a helyén. Mindezt azonban csak

tizennyolc éves koromban tudtam meg. A műtétre tehát nem került sor.

Éltem az életemet tovább. Sokat voltam a Mónus családnál, és talán nyolcéves lehettem, amikor érdeklődni kezdtem Isten iránt. Ekkor mentem el először egy katolikus hittanóra, ami után elgondolkodtam egy kicsit. Másodikos lettem, amikor az egyik tanárom megkérdezte:

– Szilvi, miért nem jelentkezel hittanra?

Kaptam egy pontírásos Bibliát, elkezdtem olvasgatni. Az egyik rész nagyon megfogott, Lukács 15. rész, 1–7, ami a jó pásztorról szól, aki megkeresi az elveszett bárányt. A kilencvenkilenc bárányt otthagyja az egyért, akit visszavisz a többiek közé. A megtérésem innen indult el. Azóta próbálok keresztényként élni.

Körülbelül tízéves koromban kezdett el bennem tudatosulni, hogy nincsenek szüleim. Az oviban ugye, mindig együtt voltam a társaimmal, és jól is éreztem magamat, ezért nem is tűnt fel a szüleim hiánya. Aztán bekerültem a suliba, a kollégiumba, ahol a korunk és a nemünk szerint különböző csoportokban voltunk. Igen ám, de itt a szünetekben már jöttek a szülők, és hazavitték a csemetéjüket, én meg egyedül maradtam. Ezt kezdtem furcsállani, és vártam, hogy engem vajon ki fog hazavinni. Miért vagyok egyedül? Azt vettem észre, hogy egypár gyerekkel összeraktak, mi voltunk az állami gondozottak! Így jöttem rá arra, hogy árva gyerek vagyok.

Mesélek arról, milyen élet zajlott a kollégiumi termekben, amikor még láttam egy kicsit. Az orvososdi játéknál az ágyunk volt a „kórházi ágy”, volt egy „orvos” meg egy „ápolónő”. Komoly orvosunk volt, az elmondott betegségünket mindig fel is ismerte, és nagyon hatásos orvosságokat tudott felírni. Néha éppen a betegből lett hamarosan ápoló vagy orvos, arra azonban nem emlékszem,

hogy lett volna hálapénz. Jó játék volt az is, amikor egyikünk a nagy szőnyeg közepére állt, és ha azt mondta, hogy a barna hajúak jöjjenek, azoknak át kellett szaladniuk a szőnyegen, a kérőnek pedig el kellett kapnia közülük legalább egyet. Ilyenkor az elfogott állt be középre és folytatódhatott a játék. Amelyikünk látott, az megmondta, hogy kinek milyen színű a haja, a ruhája vagy éppen a szeme, hogy mindenki megtudja, mikor kell vagy nem kell neki szaladnia. Azután volt még a rabosdi. A raboknak összekötötték a lábát a köntös zsinórával és így kellett a helyünkre menni, nagyon jópofa játék volt. Mi is nagyon ügyesek vagyunk, ezért bújócskázni is szoktunk, méghozzá rendszeresen. A hunyó kiment a folyosóra és számolt húszig, addig a többiek elbújtak a teremben. Hogyan tudtunk elbújni és hova? Ágyba, szekrénybe, ágyon pokróc alá vagy egy sarokba vagy éppen az asztal alá. A hunyó meg végigtapogatta mindezeket a helyeket, nagy fogás reményében. Nagyon élethűen utánoztuk a tanárok hangját, stílusát is. Jellemző mondatokat idéztünk... „Már megint nyomkodod a szemedet, ezért megintelek!” És ezen mindig jól nevtünk. Este nyolckor volt villanyoltás, ekkor volt a legjobb ízű beszélgetésekre lehetőség, ilyenkor elemeztük ki, hogy melyik tanár normális és melyik...

Amikor meg már nem láttam, akkor kaptunk pontírásos dominót és olyan társasjátékokat, amikkel könnyen tudtunk játszani. Megpróbálom elmondani a Maja nevű társasjáték lényegét. Van két hosszú tál, amibe gyűjtjük a golyókat. Mind a két félnek van hat-hat kis golyója, amit egy-egy lyukba tesz. Mindenkinek megvan a maga kis gyűjtőtálja, ahová csak akkor teheti a golyóját, amikor az pont a gyűjtőtálba jut. A gyűjtőtálhoz legközelebb elhelyezkedő golyó volt az egyes, utána a kettes stb. Csak akkor lehetett győzni, ha minél több golyót szerzett valaki, és közben persze el kellett

rontani a másik lehetőségét, hogy golyót szerezhessen! Minden játéknál nagy volt a zaj, örökké nevtünk és vidámak voltunk. Amikor az egyik kislánynak meghalt az apukája, megpróbáltunk rajta segíteni, vigasztaltuk, hívtuk játszani.

– Akkor nem fogsz örökké arra gondolni – mondtuk neki.

Ezzel a törődéssel a szeretetünkről biztosítottuk, amire mindenkinek szüksége van.

Jó tanuló voltam, felsőben 4,5–4,8-as átlaggal. A matekot azért szerettem, mert logika volt benne, és szerettem gondolkodni a megoldásokon. Hasonló a helyzet a kémiával is, ott is vannak egyenletek, amiket meg kell oldani. A biológiában nagyon érdekes volt az állatok és növények rendszerezése és az is, hogy mennyire összefügg az élővilág. Az irodalom a versek, novellák miatt volt jó, nagyon szerettem már akkor is olvasni. A történelemben nagyon sok száraz tény van, amit nem szerettem. Magát a német nyelvet megkedveltem. Amikor hetedikes voltam, fél éven keresztül járt be egy német lány a sulinkba, akitől nagyon sokat tanultam. A komoly- és a népzenevel elsősorban az énektanárom ismertetett meg, de ha valamelyikünk otthonról el tudott „csórni” egy érdekes zenei felvételt – a nagyitól régi olasz dalokat –, akkor azzal is bővült a zenei ismeretünk. Jött persze az Illés és a Koncz Zsuzsa, és véleményt alkottunk a hallottakról. Ha valamelyik tanárommal kimentünk vásárolni, akkor hallottam a rapet meg a többit is, de én ezeket csak „düm-düm” zenének nevezem. Pfuj! Ennyi a véleményem, de persze vannak, akiknek ez tetszik, és ez így jó.

Minél több időt akartunk tölteni kint, a mindennapok világában. Voltak jó fej tanárok, akik kivittek minket táncházba és más jó programokra. Mivel egyébként is jártam látó közösségekbe, tudtam, milyen a kinti világ, és azt is, hogy minek kell megfelelnünk,

ha be akarunk illeszkedni. Éreztem azt is, hogy mi az, amit nem tudnak elfogadni, és ezt el is mondtam a többieknek. Nekünk alapvetően alkalmazkodnunk kell a látó világ elvárásaihoz, ezért nem szerencsés, ha egy vak rázza a fejét vagy éppen hintázik, de az is megütközést kelt, ha valaki örökké nyomkodja a szemét! Ezt elmondtam a társaimnak, azzal kiegészítve, hogy erről mindenkinek a saját érdekében le kell szoknia. Fontosnak tartottam elmondani azt is, hogy miben más a látók viselkedése és esetenként a szokásaik.

Amikor hatodikos voltam, a társaimmal sokat meséltünk egymásnak az otthoni történetekről. Arról is szó esett, hogy ki hogyan tud barátokra szert tenni, és arról is beszélünk, hogyan lehet észrevétlenül jó kapcsolatokat kialakítani. Egyetértettünk abban, hogy nyitottabbnak kellene lennie a sulinknak. Nagy szükségünk lenne rá, hogy minél több látó gyerek jöjjön be és nézzen szét, hogyan megy nálunk az élet, és azt is megismerhetnék, milyen csukott szemmel tanulni. Jó lenne a minél több és minél mélyebb személyes kapcsolat, beszélgetni és játszani is remek lenne közösen. Megmutatnánk azt is, hogyan sportolunk, és szívesen látnánk őket akár egy csörgőlabdameccsre is. Négy éven keresztül versenyszerűen úsztam, közben csörgőlabdáztam is, és végül a második sport mellett döntöttem. Nyolcadik osztályos koromban egy nemzetközi versenyen bronzérmert értünk el, és 1998 májusában Nürnbergből hazahoztuk a kupát az aranyérmel együtt!

Nem ért egészen váratlanul a nagylánnyá válásom. A nevelők havonta megkérdeztek mindenkit, hogy mikor volt meg a mensesük, mert ezt jegyezték egy füzetbe. Erre azért volt szükség, mert ha valakinek több hónapra kimaradt, akkor szakorvoshoz tudták vinni.

Ilyen körülmények között mindenkinek kellett tudnia a várható eseményről, így voltam ezzel én is. Persze a nagyobb lányok kellőképpen tájékoztatták a kisebbeket. Emlékszem, tornaórán voltam éppen, amikor megjött. A tornatanárom, Judit néni mondta, hogy nagylány lettem, és ott akkor minden szükségeset megkaptam tőle. Délután a nevelőmtől kértem segítséget, szerencsésen zajlott le, nem okozott semmiféle lelki megrázkódtatást. Igazából nem vártam, és amikor megjött, akkor egy kicsit meglepődtem, azután különösen nem foglalkoztam a dologgal.

A kollégiumnak van egy gyermekorvosa, aki odafigyel a gyerekekre. Ebben az időszakban a fiúknál is észrevettünk bizonyos változásokat. Mikor a nyári szünet után újra találkoztunk, észrevettük, hogy megváltozott a hangjuk és a jellemük is. Az osztályunk tízes létszámából hat volt a fiú, és nagyon sokszor engem piszkáltak, mert én sportoltam, meg reagáltam az ötleteikre, a másik három lány meg csak ült, őket nem tudták húzni. Nekem kellett mennem bunyózni is, és ekkor vettem észre, hogy ezek már nem azok a piti gyerekütések, amik eddig voltak. Rájöttem, hogy nekem is stílust kell váltanom, ha talpon akarok maradni.

A tanároknak ez már nem tetszett, felhívták a figyelmemet, hogy ne akarjak férfi lenni, inkább a nőiességemet domborítsam ki. Azt is mondták, hogy ne közöljem a fiúkkal azt, hogy mikor jön meg havonta, mert az nem tartozik rájuk. A fiúk viszont örültek, hogy elmondtam, így legalább lett arról fogalmuk, hogy miért nem tudok néha elmenni úszni. Úgy gondolom, hogy pláne a vakoknál, akik azt sem láthatják, hogy valaki betétet tesz a zsebébe, ha valaki nem közli, „mizújs”, nem fogják tudni. Márpedig erről a dologról egy vak fiúnak is tudomást kell valahonnan szereznie! Olyan is volt, hogy adtunk a fiúknak betétet, ők meg szétszedték, így nézték

meg, milyen belülről. Mindebből tanultak, és ezzel okosabbak lettek. Mi ezt a változó kort a maga természetességében kezeltük, nem titkoltuk, ami a nevelőknek bizony nem nagyon tetszett. Az osztálytársaim szerettek, talán a kedvencük is voltam, de a fiúk csak jó barátoknak tekintettek. Nem udvarolt nekem egyikük sem, nem is volt egy a stílusunk.

Jó volt a suliban az is, hogy sokat kirándultunk és túráztunk. Szép emlékként maradt meg bennem a bükkszentkereszti túra, ahol tíz kilométereket tettünk meg, és mivel akkor még láttam, társaimat vezettem az úton, akik már nem láttak. Tizenegy éves lehettem, harmadikos voltam, amikor egy kirándulás közepette elvesztettem a maradék látásomat is. Pontosan már nem emlékszem, hol voltunk, de azt tudom, hogy vonattal utaztunk. A vasútállomásra mentünk, és ekkor szóltam a tanáromnak, hogy nem látom az előttem haladó osztálytársamat. Amikor a buszról szálltunk, akkor még láttam, a vasútállomáson már nem! Két osztálytársamat vezettem, de hirtelen elsötétült előttem a világ, megálltam. Elkezdtem kiabálni, hogy Judit néni, nem látok! Felrakott a vonatra, és én tovább bizonygattam, hogy már nem látok, de azt hitte, hogy viccelek. Mondjuk, egy órával azelőtt még másfél méterről meg tudtam volna számolni az ujjait, de a vonaton már akár az orrom elé tett kezét sem láttam. Folytattuk a kirándulást, ám benne az a tudat maradt meg, hogy látok, ezért csakhamar elestem egy gödörben, és kibicsaklott a bokám. Judit néni elnézést kért tőlem, de rám ezek után már nem lehetett számítani, hogy segítek a társaimnak, már én is mások segítségére szorultam. Nagyon sokat sírtam, nehéz volt feldolgoznom. Azt hittem, ez a vég, ennyi!

Érdekes volt, hogy amikor már nem láttam, a többiek nagyon nehezen tudták ezt elhinni és megszokni. A tudatukban sokáig

megmaradt az, hogy látok, és ezért állandóan kérdeztek a színek felől, vagy egyéb látó segítséget kértek tőlem, mindhiába. Évek teltek el, mire a helyzetem tudatosult bennük és sajnos bennem is, de sikeresen át tudtam térni, és a látás hiánya ellenére is mindent meg tudtam csinálni, még azt is, amit a jól látók közül sokan lehetetlennek tartanának. A tanulásban sem jelentett különösebb gondot, hiszen a látásomra addig is csak a tornaórán és a technikaórán volt szükségem. Olvasásra és írásra ott volt a Braille, és maradt is.

Abban az időben, amikor végleg elvesztettem a látásomat, a Mónus család is sokat segített, és ott volt az Istenben való hitem is. Ekkor éreztem meg azt, hogy szükségem van Istenre. Nekem mindig úgy jelenik meg, úgy képzelem el, mint egy pásztort, egy jó atyát. Úgy is mondhatnám, mint egy apukát, aki végtelenül szeret. Amikor ezekre a fogalmakra gondolok, olyankor egy személyt képzelek el, és az imáim alatt úgy érzem, mintha egy emberrel beszélgetnék, és a válasza benne van a Bibliában.

A megvakulásom után kezdtem eljárni a Regnum Marianumba, ami egy katolikus közösség, ahol velem egykorú gyerekek voltak, akik láttak. Minden héten pénteken találkoztunk. Már az általános sulis vége felé jöttem rá, hogy valójában a keresztényi funkciókat nem tölti be igazán a közösség. Egy-két imát „eldaráltak”, meg énekeltünk egy kicsit, de haveri alapon jöttek össze, én pedig jóval többet vártam ettől a kis csoporttól, és ezt meg is mondtam nekik. A meglévő másfél órát játékszóra használták fel, nem arra, hogy közösen legyünk Isten közelében.

Nyolcadikos koromban hagytam ott a Pelikán csoportot. Velük is sokat kirándultam, bicikli- és kenutúrákon is részt vettem, meg sátoroztunk is egypárszor. A keresztény lényeg azonban hiányzott

nekem, és ezért tovább kutattam, és így leltem az Emmauszra, ahol megtaláltam azt, amit kerestem.

Mivel állami nevelt vagyok, évente kétszer ??? ezer forintot kapok az államtól ruházkodásra. Ezt a nevelőnk segítségével vásárolhatom el, ő segít, ötleteket ad, de én döntöm el végül, hogy mit veszek meg. A ruhatáram bővítéséhez a tanárok és a nevelők is hozzájárultak, az otthonukból hozott gyerekruhákkal. A Mónus család is nagyon sokat segített, Viola néni hívta fel a figyelmemet a jó illatú dezodorokra és a parfümökre. A ruhavásárlásnál nekem elsődlegesen az anyag volt a fontos, az, hogy milyen érzés benne lenni. Odafigyeltem a színekre is, mert mivel sokáig láttam, jól megmaradtak az emlékezetemben. Tudtam, hogy egy adott színű szoknyához milyen színű pólót vehetek fel. A kékben és a zöldben a finom árnyalatokat szeretem, a fehér viszont mindenhez megy, és még a piros is szóba jöhet. Nőiesen kezdtem járni, és amikor kaptam egy magas sarkú cipőt, ami kopogott, azt nagyon élveztem. Ekkor már szinte el is hittem, hogy kész nő vagyok. Mindezt a fiúk is észrevették, ami nagyon jólesett. Nem volt rám jellemző a kihívó viselkedés és öltözködés, de örültem, ha jól éreztem magamat egy ruhában.

Amikor gimnáziumba jártam, egy közös tanár ismerősüknél sokat beszélgettünk egy gyengén látó fiúval, Attilával, azután meg elkezdett udvarolni, majd elhívott egy teaházba. Egy-két hónap alatt jöttünk rá, hogy szeretjük egymást. Attilának a szövőtanára, aki engem is ismert, mert én is nála tanultam meg szőni, 1996 júniusában elhívott minket Veresegyházára. Sokat segítettünk a ház körül, de néha azért kettesben is tudtunk lenni. Egyszer csak észrevettem, hogy Attila elég furcsán izeg-mozog, mintha valamit akarna, de nem merné! Megkérdeztem:

– Mi a baj?

– Semmi, semmi – volt a határozott válasz.

Mondtam neki:

– Nagyon furán viselkedsz, nem szoktál ilyen lenni. Biztosan valamit szeretnél.

– Hát igen – felelte. – Szeretnék megcsókolni – bökte ki nagy nehezen.

Én persze gondoltam, hogy mit akar. Közös akaratunk megvalósítása nagyon kellemes érzés volt.

A nyár folyamán keveset tudtunk találkozni, leginkább telefonon keresztül tartottuk a kapcsolatunkat. Az év végén együtt voltunk Stuttgartban, a taizéi mozgalom találkozóján. Ez a mozgalom Franciaországból indult el, egy kis faluból, ahol egy „testvér” a menekültekkel foglalkozott, lelkileg és fizikailag próbált meg segíteni a rászorultaknak. Eleinte csak katolikus testvérek segítettek neki, és csak később vált ökumenikussá a segítségnyújtás. Minden év december 28-tól január 2-ig Európa valamelyik országában, egy nagyvárosban van egy ilyen találkozó. Én 1996-tól kezdtem el odajárni. Stuttgart, Bécs és most Milánó volt a színhelye a találkozóknak.

Az első találkozón, amelyen voltam, ott volt Attila is, és a szabad időnkben elmentünk futball- és kézilabdameccsre. Ő győri, én meg Fradi-drukker vagyok, és ha itthon a két csapat egymás ellen játszott, mindig nagy nézetkülönbség alakult ki közöttünk, legalább kétórányi időre. Bár már az 1994-es VB-t is végignéztem, és elég hangosan végig is szurkoltam, igazából itt, Németországban ízleltem meg ennek a hangulatát, mert személyesen megtapasztalhattam, és rendkívüli módon megtetszett. Nagy élmény volt, utána kezdtem kijárni a meccsre. Azóta, ha van rá

lehetőségem, kézilabdameccsre is járok, legyen az akár férfi, akár női meccs. Az fogott meg, hogy rengeteg ember buzdítja kint a csapatot, kiabálnak és énekelnek, aminek a varázsa rám is átragad, és teljes hévvel részt is veszek benne. A televízió és a rádió ezt a hangulatot nem tudja visszaadni. A hely varázsa csak a helyszínen érhető tetten, át tudom élni a történeteket, buzdítom a csapatot, és ha kell, szidom a bírót. Az egésznek van hangulata, és talán ez a legfontosabb az egészben. Az a tapasztalatom, hogy ingyen engednek be a mérkőzésekre, ha felmutatom a vakok tagsági igazolványát. A Vasas–Ferencváros női kézilabdakupamérkőzésre nem akartak beengedni, talán mert hárman már túl sokan voltunk. Aztán valaki szól:

– Géza, engedd be őket, úgysem látnak semmit!

Jót nevettünk, és persze egyből felmentünk.

A nővéremet akkor ismertem meg, amikor nyolcadikos voltam. A lejárt útlevelemet kellett megújítani, mert síelni mentünk volna külföldre. Be kellett menni a GYIVI-be, hogy engedélyezzék a kérésemet, és ott megkérdeztem, van-e testvérem, tudnak-e róla. Másnap telefonáltak, hogy van két testvérem, és megadták a nővéremnek, Juditnak a címét. Az öcsémről csak annyit mondtak, hogy ő az anyukámmal van. Tizenöt éves koromig azt hittem, hogy senkim sincs a világon! Írtam magamról egy levelet a nővéremnek, és nagy izgalommal vártam a választ, ami egy hónap múlva meg is érkezett. Amikor az első levelemet írtam, fel sem fogtam, hogy a testvéremnek írom. Örültem és egyben sírtam is. Milyen jó, hogy van testvérem! Két hónapig leveleztünk, azután Judit feljött Pestre a Vakodába meglátogatni. Éppen az osztályfőnökömmel volt óránk, amikor a portás bácsi bekopogott:

– Szilvi, látogatód jött!

Andi néni mondta, hogy a nővérem van itt, és menjek, beszélgessek vele. Felálltam, odamentem Judithoz, és pusztit adtunk egymásnak. Egymásra borultunk és nagyon örültünk a találkozásunknak. Egy kicsit sírtunk, és elég nehezen tudtunk megszólalni. Elmentünk a szobámba, azután a nővérem csak pakolt, pakolt, narancsot, banánt, csokit, sütit, én csak néztem, ő meg nevetett!

Érdekes volt, hogy nagyon nyíltan beszélgettünk, nem volt egymással szemben idegenkedés egyikünkben sem. Megmutattam az egész iskolát, ami nagyon tetszett neki. A beszélgetéseink során anyu is szóba került, és azt vettem észre, hogy Judit azt várta, dicsőíteni fogom anyukámat. Elmesélte, hogy hétévesen találkozott anyukánkkal, és bizony nem volt túl jó benyomása az egészről. Bár akkor anyukánk megígérte, hogy többször fognak majd ezután találkozni, nem így történt, és Judit ezért lett csalódott. A nővérem nevelőszülőknél nőtt fel. Mivel semmit sem tudok anyuról, mondtam a nővéremnek, hogy én nem mondhatok róla véleményt. A Judittal folytatott eddigi levelezésünk alapján sem tudtam tiszta képet kapni az anyukánkról. A későbbi találkozásaink alkalmával már nem került szóba, inkább a mi kettőnk személyes kapcsolata fejlődött, aminek örültem.

Mint megtudtam, a nővérem is hét hónapra született, de ő jól lát. Ami talán érdekes volt a számomra az az, hogy Judit tíz hónappal idősebb nálam. Féltestvérek vagyunk, én nem ismerem az apukámat. Azt is megtudtam, hogy az öcsémmel is féltestvérek vagyunk. Mindezek ellenére nagyon boldog voltam, hogy nem vagyok egyedül ebben a világban, van valaki, akit családi alapon közel érezhetek magamhoz. Végre büszkén mondhattam azt, hogy van testvérem, ráadásul jó testvérem. A kettőnk közötti kapcsolat

az idő haladtával egyre mélyült, és már kölcsönösen látogattuk egymást. Amikor lementem hozzá, azt mondta, már tudja, hogy a sok beszédem és a nevetésem hiányzott neki. Kölcsönösen örültünk egymásnak.

A továbbtanulásom is napirenden volt, hiszen nyolcadikos voltam. Olyan gimibe akartam jelentkezni, ahová még nem járt vak diák, hogy ott is ismerjék meg a vakokat. Mivel 4,5-nél jobb volt az átlagom, nem kellett felvételiznem. Fél évig jártam az újpesti Kanizsai Dorottya Gimnáziumba, Krisztivel, aki szintén nem látott. Mint később kiderült, nagyon nem volt jó, hogy egy osztályba kerültünk. Teljesen más volt a stílusunk, ő ki akart tűnni, én meg csendesebb voltam. Keresztbe is tett nekem, amit nem vártam tőle, olyan dolgokat talált ki és mesélt a kollégiumban, amik nem voltak igazak. Végül beismerte, hogy azért volt ilyen velem szemben, mert azt akarta elérni, hogy menjek el abból a gimiből.

Az első félév után el is mentem a Kós Károly Gimnáziumba, ahová azóta is járok. Az új helyen bizony egy kicsit furcsa szemmel méregettek a diáktársaim, nem tudtak hová tenni. Én mentem oda hozzájuk beszélgetni, csodálkozva hallották, hogy mi mindent csinállok, versenyszerűen úszom, csörgőlabdázom, síelek, nagyon szeretek szőni, és mindemellett főzök is. A vasalás és a takarítás említése után már nemcsak a szemük nyílt tágra, hanem a szájuk is tátva maradt a csodálkozástól! A tévénézés, a moziba, színházba járás is szóba került. Mindezeknek nagy hatása volt arra, hogy ne tekintsenek rám úgy, mint kívülállóra. Az igazi meglepetés az volt a számukra, hogy imádom a focit és a kézilabdát meg a vízilabdát, nem is beszélve arról, hogy a meccseket is látogatom, és önfeledten tudok szurkolni a lelátón! Amikor kiderült, hogy Ferencváros-drukker vagyok, akkor a fiúk a szívükbe zártak. Azután már ők hozták a

sportújságot, és rendszeresen olvasták nekem a cikkeket, amiket bőven megvitattunk, kielemeztünk. Sohasem hallottam tőlük:

– Jaj, már megint segíteni kell ennek a vaknak!

Inkább az fordult elő, hogy összeeszték azon, ki kíséren át a következő órára a másik terembe. Előfordult, hogy egész napra előre be kellett osztanom a segíteni akarókat. A sokrétűség és a nyitottság az, amivel mi, vakok közel tudjuk hozni magunkhoz az embereket. A lányoknak meg ajánlom, hogy legyenek jártasak a sport terén, mert a fiúk ezt díjazni fogják, baráti kapcsolatokat lehet ezzel szerezni.

Suli után bandába verődve megyünk a metróig, ott sokáig beszélgetünk, azután néha egészen váratlanul felajánlják, hogy akkor most hazakísérnek. Tudják pedig, hogy nekem nem gond a közlekedés, rájöttek, hogy ugyanolyan ember vagyok, mint ők! Megmutattam nekik, hogyan kell használni a fehér botot, el is kérték, csak úgy heccből, kipróbálni. Rövid időn belül azonban dobálták is el a botot, hogy ez szörnyű, ezt nem tudnák elviselni, így nem lehet élni! Ilyenkor persze jót nevetek rajtuk.

Baráti viszonyt eredményezett az egyik fiú osztálytársammal a sportolás. Ő focizik, edzésre is jár. A többi lány nem érdeklődik a foci iránt, de mi ketten nagyon jól meg tudjuk vitatni a dolgokat, és elmeséljük egymásnak az edzéseinken történeteket. Bármilyen látó társaságban, ha szóba kerül a foci, én is bekapcsolódom, ilyenkor rám csodálkoznak, jé, ez is szereti a focit? Vak is, meg lány is, mégis? Először meglepődnek, azután befogadnak, és nagyon figyelmesek, előzékenyek lesznek, ki érti, hogy miért? Így már nem kínos az, hogy adott esetben segítsenek.

Kölcsönösen segítettük egymást a tanulásban is az osztálytársaimmal. Ha kellett, én segítettem matekból az egyik

fiúnak, más esetben meg ők nekem. Ezért is fontos, hogy minél jobban tanuljunk, mert csak így tudunk segíteni a látó társainknak a tanulásban, ami csökkenti az esetleges előítéletek kialakulását. Nem leszünk szerencsétlen vakok!

Sajnos nincsen számítógépem, ezért nekem több energiát kell fektetnem a tanulásba. Az órák anyagát pontírógéppel jegyzetelem, és persze a kazetták is bevetésre készen állnak. Ha síkírásos anyagot kell beadnom, villanyírógépet használok, ezzel ugyanis ki lehet javítani az elütéseket. A tanárok is segítenek, ahol tudnak. Tőlem is számon kérnek mindent, és nem is voltam még lemaradva egyetlen tárgyból sem. Geometriából úgy felelek, hogy lediktálja a tanárom a feladatot. Ha az elméletet elmondom, kettest vagy hármast kapok. Ennél csak akkor kaphatok jobb jegyet, ha ki is számolom a feladatot! Matekból is ugyanúgy ki kell számolnom a feladatokat, legyen az egyenlet vagy bármi egyéb. Véleményem szerint minden elméleti tárgyat meg lehet tanulni, csak akarat kérdése. A matek a geometriával együtt azért jó, mert fejleszti a memóriánkat és a térképzetünket. A rajz alól sem kell felmenteni minket. A művészettörténet is a rajzhoz tartozik, és ezt meg tudjuk és meg is kell tanulnunk.

Nem tartom jónak azt sem, hogy testnevelés alól felmentik a vakokat, mint engem is, bár nemzetközi versenyeken is szerepelek. A Vak Diákok Sportegyesülete meghívott neves sportolókat: Kovács István „Kokót”, Erdei Zsolt „Madárt”, Vukovics Lászlót és Albert Flóriánt. Eljöttek, és kipróbálták a csörgőlabdát, hogy milyen bekötött szemmel játszani, és bizony egy kicsit bénáztak. Nagyon elcsodálóztak, amikor nyitott szemmel dobtak nekünk kapura, és azt is ki tudtuk védeni! Hiába lőtt sarokra Vukovics Laci, azt is kivédtük. Számukra az volt a furcsa, hogy a hang irányába kellett

vetődniük, csak a fülükre hagyatkozhattak, mert a szemük be volt kötve. Nagyon sajnáltam a vendégjátékosokat, mert elég csúnyán kikaptak tőlünk, de azért jól érezték magukat, és szoros kapcsolat alakult ki a Ferencváros és a mi egyesületünk között.

Az osztálytársaimmal annyira jó a viszonyom, hogy az egyik srác meghívott a házibulijára. Régi zenéket hallgattunk, jókat beszélgettünk. Tulajdonképpen most senki sem udvarol nekem, talán nem is hiányzik annyira, mert amúgy is zajlik körülöttem az élet.

A gimnáziumi évek alatt továbbra is megmaradt a nővéremmel a kapcsolatom, ami már testvérivé vált. Nagyobbrészt a mindennapjainkról esett szó, sokat beszélgettünk, és ezáltal teljesen megismerhettük egymást. Azután 1997 nyarán írt, hogy anyukánktól kapott egy levelet. Tőlem kért tanácsot, hogy mit válaszoljunk. Ha már megkeresett minket, mondtam egy jó pár héttel később, akkor nekünk is pozitívan kéne reagálnunk, bár nem lesz könnyű. Judit csak úgy volt hajlandó a találkozásra, ha én is ott leszek. Megbeszéltük, megegyeztünk. A nagy találkozás 1997. október tizenegyedikén történt Kecskeméten, ahol a nővérem lakik. Anyukámék Nagykovácsról jöttek autóbusszal. Mondanom sem kell talán, hogy milyen feszült várakozással voltam tele. Annyi megválaszolatlan kérdés volt a fejemben, és el sem tudtam képzelni, hogy anyu milyen lehet. Előítélet nem volt bennem, hiszen nem tudtam, milyen okok játszottak abban közre, hogy ilyen lett a sorsom. Örömmel teli félelem volt bennem. Nem akartam csalódni, így is elég sok pofont kaptam már azélettől.

A találkozásunk kellemes csalódás volt. Valójában sem ő, sem mi nem tudtuk egymást igazából hová tenni. A kecskeméti buszpályaudvaron találkoztunk, ahová öcsémmel meg további két kis testvéremmel és az élettársával, Lajossal jött el. A közeli parkban

beszélgettünk, amire mintegy két óránk volt, mert úgy ment vissza a buszuk. Mi értünk oda később, kerestük a buszt, ekkor ők „leszólítottak”, hogy nem a nagykőrösi buszt keressük-e. Bemutatkoztunk egymásnak, puszt is adtunk és kaptunk, és Gergőtől egy-egy szál virágot. Lajos nagyon szimpatikus volt, és persze az akkor alig pár hónapos meg a kétéves testvérem is. Számomra kellemes volt anyukám hangja, de semmilyen külső képet nem tudtam kialakítani róla. Kedves volt hozzánk, és azt hiszem, a nővérem is kellemesen csalódott benne. Anyukánk élete már sok mindenben rendeződött. Akkor még nem tudtam, hogy mennyi problémája volt. Nagy vonalakban elmesélte, hogyan élnek, és mi is elmondtuk a magunk életkörülményeit. Öcsém is jó humorú srác, jókedvű volt, sokat nevtünk már akkor is. Hamar egymásra találtunk, jól megértettük egymást. Viszonylag egykorúak voltunk, és volt közös témánk. Anyukánk elmondta, azt szeretné, ha mindenki élné tovább az életét, de minél szorosabbá válna a kapcsolatunk. Úgy érzi, mondta, hogy nem szólhat bele az életünkbe és nem is akar. Ez számomra nagyon szimpatikus kijelentés volt. Kapásból elhívtak hozzájuk, de nem mentem el, mert Juditnál voltam. Megértették, de meghívtak a kis öcsém születésnapjára, ami pontosan megegyezett az enyémmel, október huszonhat.

Október huszonkettedikén le is utaztam hozzájuk. Rend és tisztaság volt náluk, és azt is észrevettem, hogy anyu rendszeresen főz. Látszott, hogy harmonikusan élnek. Anyukám megkérdezte, szeretem-e a madártejet, a bundás kenyeret, a kelkáposzta-főzeléket és a fasírtot, mert olyat akart főzni a születésnapomra, amit szeretek. Úgy éreztem, hogy most egyszerre mindent pótolni akar, amit eddig nem adhatott meg. Abban a négy napban

rengeteget beszélgettünk. Akkor tudtam meg, hogy a nagyszüleim nem foglalkoztak az anyuval gyerekkorában. Amikor tizenhat éves korában megszülte Juditot, a szülei úgy, ahogy volt, gyerekestül kirakták az utcára.

– Ide többet be nem teszed a lábad – tették hozzá útravalónak.

Anyukám azt sem tudta, hová menjen, hiszen még ő maga is gyerek volt! Teljes káosz volt nála, ezért beadta Juditot egy nevelőintézetbe. Azután hol ide, hol oda csapódott, azt hitte, hogy egy férfi mellett csak megtalálja a nyugalmát. Tizenhét éves volt, amikor megszült engem, akkor együtt élt valakivel, Juditot is kihozták az intézetből, ám ez az állapot nem tartott sokáig, mert elváltak, és így mind a ketten visszakerültünk állami gondozásba. A nevelőapukám a nevére vett, de később megmástittam a nevemet, a telefonkönyvből „kölcsonöztem”, de hasonlít az „eredetire”.

Megtudtam tehát, hogy anyu alól teljesen kicsúszott a talaj, azt sem tudta, mit tegyen, így sokáig csak csapódott mindenhová. Azt is elmesélte, hogy a fiútestvérével kivételeztek a szülei. A bátyja mindig kapott új ruhákat és több zsebpénzt uzsonnára, és ez mind anyu szeme láttára történt. Gyakorlatilag azóta nem találkozott a szüleivel, amióta kirakták az utcára. Húszéves volt, amikor az öcsémet megszülte. Öt évig élt együtt az akkori férjével, de az ital miatt nem bírta tovább, és válás lett a vége. Kinek jó, ha verik? Azután több idős néninél lakott albérletben, így próbálta felnevelni az öcsémet. Lajost több mint négy éve ismeri, már van két gyereke tőle.

Ezeket tudtam meg a négy nap alatt. Nagyrészt a nagymamámékat hibáztattam a törtétekért, mert hogyan teheti ki egy szülő az utcára a tizenhat éves gyereket az unokájukkal együtt? Mi lett volna, ha tizenhatévesen engem is kitétek volna a Vakok

Intézetéből, és azt mondták volna, hogy éljél meg úgy, ahogy tudsz? Tudás és tapasztalat nélkül nehéz. Nem haragudtam anyukámra. Meg tudtam bocsátani neki, amit annak is köszönhetek, hogy a Mónus család segítségével keresztényi szellemben nőtem fel. Ők is mondták, hogy bocsássak meg anyunak, mert így mindenkinek jobb lesz. Anyukánk is félt, hogy neki fogunk esni és a szemére hányunk mindent, és mint mondta, jólesett neki, hogy nem zaklattuk és megértettük. Mindennek alapfeltétele volt az őszinte beszélgetés a négy nap alatt. Higgadtan folyt le, egyikünk sem sírt el magát.

Az egész találkozóra azért került sor, mert amikor Lajos megtudta, hogy anyunak van még két nagy lánya, elkezdte szorgalmazni, hogy vegye fel velünk a kapcsolatot. Lajos szobafestő, de mindig olyan munkahelye volt, ahol gyerekek között lehetett. Szerette is őket, akár ovisok, akár sulisok voltak, és ezért úgy érezte, az a legkevesebb, hogy ösztönözze anyukámat, vegye fel velünk a kapcsolatot.

Amikor visszamentem a kollégiumba, örömmel meséltem a nagy találkozásról. Részletesen kikérdeztek mindenről: hogyan vártak, mit főztek, milyen volt a születésnap, és hívtak-e újból? Igen, hívtak disznótorra, mondtam nagy örömmel. Mindenről részletesen beszámoltam, és megkínáltam őket a hazaiból is. Mondták is később:

– Pite, rajtad nagyon érezni, hogy jól kijössz az anyukáddal!

Mióta rendszeresen járok haza, sokkal nyugodtabb és kiegyensúlyozottabb lettem, ezt mindenki észrevette körülöttem. A tanárok viszont nagyon féltettek.

– Anyukád majd el fogja szedni az összes pénzedet – mondták. Biztosan volt már ilyen tapasztalatuk. De a Vakoda az csak Vakoda, és milyen más, ha az ember azt mondhatja, hogy megyek haza az

anyukámhoz vagy a testvéreimhez! Furcsa volt a többi gyereknek, amikor ezt hallották tőlem, meg hogy „Nézzétek, mit kaptam otthonról!” Vagy hogy „Milyen harapnivalót csomagoltak be nekem!” Ilyen szavak tizenkilenc éves korom előtt nem hagyták el a számát.

Anyukám nagyon tisztel és becsül azért, mert nemlátóként jól tanulok, és nem hagytam el magamat, másrészt azért is, mert szeretek kézimunkázni. Ez nagyon fontos kapocs kettőnk között, közös témánk. Megmutatta, hogyan horgol, és a kalocsai hímzésre is megtanított. Állandóvá és folyamatossá vált a kapcsolatunk, a szünetek nagy részét is otthon töltöm. Anyukámnak már egészen természetesen tudom mondani, hogy „anyu”. Ő inkább „lányom”-nak szólít, ritkán mondja, hogy Szilvi. Mindenki örömmel vár otthon. Állatokat tartanak és sok gyümölcsfájuk van. Bár sportos csaj vagyok, de ha jövök vissza Pestre, beleizzadok, mire a „bátyummal” hazaérek, egy jó erőnléti edzéssel ér fel a táska cipelése. Néha már szólok is, hogy mit gondolsz, ki fogja mindezt cipelni? Hát te, válaszolja anyukám. Felszakadt bennem egy gát és betört a napfény. Így tudnám elmondani a változás hatását.

Pesten szeretnék tovább tanulni és dolgozni. Szeretném elvégezni a Pázmány Péter Egyetemen a hitoktatói szakot és a Szövetségben a gyógymasszörőtanfolyamot. A szabad időmben nagyon szeretek kézimunkázni. A szövés áll hozzám a legközelebb, rongyból lábtörölőt, fonalakból terítőt és falvédőt csinállok. A mintákat is én találom ki, megtervezem és kivitelezem. Tájképet is szoktam szőni. Az egyikben fehér keretben a hegyoldalon egy ház áll, meg egy bokor, felettük az ég. A másik tájképemen egy templom látható egy bokorral, a harmadik képemen meg egy tanya, füves, virágos, bokros előtérrel, majd búzamező pipacssal,

és egy kis gaz is van a képen. A kis ház mellett veteményeskert található. Néhány látó embert már megtanítottam szőni Nagykőrösön, és szeretném majd letenni a mesterfokú vizsgát szövésből. Szakember mondta, hogy nem lesz nehéz számomra. Ritkán jutok az agyagozáshoz. Azt azért szeretem, mert a fantáziám által és a kezem segítségével tudom alakítani az anyagot.

Elég ritka a vakoknál az, ha valaki szízik. Az általánosban volt egy tanár, aki alternatív katonai szolgálatát töltötte a sulinkban. Síoktató volt, és az ő kezdeményezésére kiutaztunk Szlovákiába, ahol megtanított minket síelni. A szízés felszabadult érzés egy vak ember számára! Az sem baj, ha hason csúszva érünk a bokorba, mert az élmény feledhetetlen. Az a jellemző, hogy a sílécen tesszük meg az utat a végállomásig, és csak a száguldás van, minden más megszűnik a számomra. Mindent el lehet felejtetni, nagyon jó kapcsolódás. Lelkileg is nagy pluszt ad az embernek.

SZÉP AZ ÉLET, HA ÉLNI TUDSZ VELE!

Dunavecki Leona (21 éves):

Elsőéves egyetemista vagyok. Nagyon jó családi körülmények között nőttem fel, sok szeretetet kaptam. Régebben jobban láttam, akkor csak gyengénlátónak számítottam, ma már inkább nemlátónak. Születésemtől fogva magas a szemnyomásom, de mindig láttam annyit, hogy egyedül meg tudjak mindent csinálni magam körül. Debrecenben jártam a gyengénlátók sulijába, ahol flottul mentek a dolgok. Kilencéves koromban meghalt az anyukám, apukám meg lemondott rólam. A nagymamámhoz kerültem, de tizennégy éves koromban ő is meghalt.

Tizenhárom éves koromban levált a retinám. A nagynénim felügyelete alatt voltam, amikor bekerültem egy miskolci gimnáziumba, és az itt eltöltött négy év alatt fokozatosan, de erőteljesen romlani kezdett a látásom. Szegény nagynéném nem tudta, hogyan kell bánni egy rosszul látóval. Egyrészt azt mondta, hogy csináljak meg mindent, másrészt pedig megtiltotta. Nem engedett el sehova, annyira féltett, hogy szinte bezárt maga mellé. Úgy éreztem magam, mint vitrinben a giccs, csak áll és porosodik. A gimnázium elvégzése után másfél évig otthon voltam, mert azt mondta a nagynénim, hogy minek tanulnál tovább, a diplomások is seprik az utcát. Vakon meg azután semmi értelme. Másrészt meg azzal jött, hogy mennyire szeretné, ha szép lenne a jövőm. E „jótékony” együttlét alatt sikerült megtudnom, hogy létezik a VERCS, ahová 1997 októberében kerültem fel. Csaknem kilenc hónapot

töltöttem itt, ahol teljesen más életszemléletet láttam. Megtapasztalhattam, hogy milyen sokan tanulnak felsőfokú tanintézményekben, hogyan tanítanak meg mindenkit az önálló közlekedésre, és megismertem a számítástechnikát, ami ma már szinte nélkülözhetetlen a számunkra. Eljártunk korcsolyázni, nem voltam bezárva, magyarul elkezdtem élni a magam életét. Nagyon élveztem, hogy vakon is lehet élni!

Azután 1998 februárjában eljött az az idő, amikor a nagynénikémnek nemet mondtam. Teljesen magamra maradtam, önálló lettem. Megszűnt a függőségem, nem hallom már többet, hogy örüljek annak, hogy befogadott, és hogy gondoskodik rólam. Addig ugyanis állandóan hallgatnom kellett a felhánytorgatásait. Ha akarok, sem tudtam volna megfelelni neki, mert ő maga sem tudta igazából, hogy mit akar. A VERCS-en mondták, hogy ne másnak, hanem magamnak akarjak megfelelni. Tűzzek ki célokat magam elé, és valósítsam meg. Jelentkeztem az ELTE szociológia szakára, fel is vettek. A félévi vizsgáim felét már megcsináltam, eddig ötösöket kaptam. Az egyetemen nagyon tetszett, amikor azt mondták, hogy vak még nem járt ide, de próbáljuk meg!

A látásom romlása okán kezdtem el gondolkodni a látók és a nemlátók viszonyán. Miért vannak az emberekben előítéletek, miért alakulnak ki, és milyen társadalmi folyamatok vannak e mögött? A szociológiát pontosan nekem találták ki. Olyan ez, mintha rám szabták volna, hiszen benne élek a teljes valómmal! A későbbiekben szeretném ezt az ügyet szolgálni. Diplomával talán többet tudok csinálni. Szakmailag finomítani lehet azt a tudást és tapasztalást, amit az ember mindennap megél mint nemlátó. Szívesen lennék az ügyünk szószólója, mert talán sokszor mi sem tudjuk azt, hogy mi a bajunk, vagy hogy mit akarunk. Sokunknak

szüksége lehet arra, hogy egyáltalán megértse a saját helyzetét, és hogy el tudjon igazodni, mire van vagy nincs lehetősége. Az egyik véglet az, hogy olyanok vagyunk, mint a látók, csak bizonyítsuk be. A másik meg a teljes feladása mindennek, ebből alakul ki a depresszió. Szerintem a középutat kell eltalálni: amennyi segítség kell, azt tudni kell elfogadni, amire meg nincs szükség, azzal nem kell élni. Szerintem jó lenne, ha minden nagyobb városban lenne a vakoknak egy önismereti csoportjuk, ami segíthetne belülről megtalálni önmagunkat. Mindegyikünknek meg kell keresnünk azt az életformát, amelyben mint nemlátó emberek maximálisat tudunk nyújtani, önmagunkhoz és a helyzetünkhöz képest. Nem kell megváltania senkinek sem a világot. A mi céljainkat nagyon meghatározhatja az, hogy milyen környezetben, milyen hatások közepette nőünk fel. Míg én otthon ültem a „vitrinben”, mások arra törekedtek, hogy megvalósítsák önmagukat. A talpraesett, életrevaló embert, bármilyen hátrányos a megjelenése, egy idő után már nem fogja sajnálni senki.

Mostanában éppen azon töprengek, mennyit számít az, hogy mi hogyan gondolkodunk saját magunkról, és ezt hogyan vetítjük ki a látókra. Nekem például régen bemagyarázták, hogy milyen szerencsétlen vagyok, és a végén tényleg kezdtem szerencsétlen lenni. Itt fent mutatták meg nekem a többiek, hogy akarással – és persze emberi segítséggel – akár csodákra is képes lehet az, akinek van elképzelése, akarata meg olykor szerencséje. Erre az egyetemre sokan csak azért járnak, mert nem vették fel őket máshová. Többségük nem is foglalkozik gyakorlati problémákkal, ehelyett csak nagy eszmefuttatások vannak. Inkább azok gondolkodnak el a mi helyzetünkön, akik gyógypedagógusnak tanulnak vagy szociális munkásnak. Én nemcsak nagyban

gondolkodom, hanem a valóságot próbálom tetten érni. Mitől tudomány a tudomány? Gyakorlat kell hozzá, az egészen biztos.

Van egy-két évfolyamtársam, aki segítőkész, akár a gyakorlatban, akár az elméletben, de sokan csak érdekességnek tekintenek engem. A kíváncsiság teljesen normális dolog a vaksággal szemben, de az már érdekes, hogy magára az emberre már nem vonatkozik az érdeklődés. A kíváncsiság kielégülése után elmúlik az érdeklődésük. Egyrészt akadály az, hogy nem látok, mert nem tudok odamenni az emberekhez, és nem is nagyon merek. A tanulásban az a nehéz, hogy mivel rengeteg az olvasnivaló, felolvasókat kell szerezni, akik magnókazettára olvassák fel azt az anyagot, ami kell a vizsgákhoz. Szerencsémre a következő félévre már megvannak az önként jelentkezők. Ezek között van egy-két gimnáziumi tanárom, barátok és ismerősök.

Lelkileg én másként fogom fel a dolgot, amihez semmi köze sincs annak, hogy nem látok. Mindig adok magamnak időt a pihenésre, ha tanulnom kéne, akkor tanulok, ha el kell mennem valahová, akkor meg elmegyek. Hiszek Istenben, és mindig megkérdezem Tőle, hogy mit csináljak. Nem vagyok tanuláscentrikus, hanem a tanulást az életem egyik részének tekintem. A sok-sok rész teszi ki az egészet. Van, aki a tanulásával akar bizonyítani. Én senkinek semmit nem akarok bebizonyítani, csak szeretném jól megtanulni a szakmát. Persze örülök a jó eredményeknek, és bennem van, hogy mit tehetek másokért és Istenért.

Gyerekkoromban vallásos nevelést kaptam az anyukámtól, és később találkoztam Istennel. Az egész kapcsolatban van a vaksággal. Egyszer, amikor már katolikus gimnáziumba jártam, rossz napom volt. Menzára mentem ebédelni, és nem volt, aki

átkísérjen, ami addig még nem fordult elő. Mindenki kibújt a segítség alól, ezért éhesen maradtam. Délután evangelizációra mentünk egy templomba, ahová francia apácák jöttek. Ők tanúbizonyságot tettek arról, hogy mit tett velük Isten. Elmondtak egy-két bibliai igét, megérintett az egész, és amikor kijöttem a templomból, éreztem, hogy valami megváltozott bennem. Akkor még nem tudtam, hogy mi. Ekkor kezdődött el Vele a személyes kapcsolat, aminek nagyon örülök. Mindent meg tudok Vele beszélni. Bátorságot adott, hogy ki merjek menni az utcára, és jobban el tudtam fogadni ezt az állapotot, amivel együtt kell élnem. Reménykedem abban, hogy nem fogok teljesen megvakulni, bár az orvosok nem sok jót ígérnek. Tudom viszont, hogy nekem jó, mert Ő velem van. Olyan békességet ad, amelyben könnyű tanulnom bármit is. Sokkal több értelme van így az életemnek, mintha magamban vegetálnék. Személyes megváltóként fogom fel, egy olyan személynek, aki mindig velem van, és akitől mindennap kapok erőt. Személytelen ideálhoz az ember nem beszél, arról csak úgy elmélkedik. Mivel személyes Isten-képem van, tudok Vele beszélgetni, mert befogadtam a szívembe. Magamban nem szoktam beszélni, csak Vele, ha imádkozom hozzá. Így élem meg!

Visszatérve a tanulásra, az is örömet szerez, hogy újabb és újabb támpontokat kapok, ami alapján még komplettebben tudok elmélyülni a világunkban. Érzem, hogy még precízebbé válik a gondolkodásom, lényegében egyre inkább erősödik. A látóköröm is szélesedik, és ezzel egy időben színesebbé válik. A félévi vizsgák eddigi sikerei nagyon jól tesznek nekem, mert további erőt kapok a tanuláshoz. A visszahúzódásom inkább személyes eredetű, a nemlátásomon alapul. Ha már megismertem valakit, azzal szemben nyitottabb vagyok, és az érzéseimet is ki merem fejezni. Ha

ismeretlen közegben mozgok, inkább beburkolózom, és elvagyok magammal, ezzel meg is elégszem. Ha nemlátó az illető, talán merészebb vagyok, de ilyenkor is jobb, ha nem nekem kell nyitnom. Előfordul az is, hogy belső késztetést érzek, de akkor felmerül a kérdés, hogy mit mondjak. Kéne egy kis önbizalom, és valószínűleg a kamaszkorom neveltetése is benne van a mostani helyzetemben. Az egyetemen is odamennék a többiekhez, de a botorkálásomat „égőnek” érzem. Mindezt idővel fel kell dolgoznom, és akkor már sínen leszek.

Abban a korban vagyok, amikor az érzelmek jelentősége a legerősebb. Nagyon lényegesnek tartom azt, hogy egy fiú mennyire figyelmes velem szemben. Az ember, amikor szerelmes, nem gondol bele abba, hogy a másik lát vagy sem. Olyankor nem jelenik meg akadályként a nemlátás ténye. Volt egy látó barátom, de miután vége lett a kapcsolatunknak, elgondolkodtam azon, hogy teljesen más világot élt, mint én. Egy lány szerintem csak egész finom jelzéseket tehet az ügy érdekében, az igazi kezdeményezés a férfi feladata. A társkeresésbe sem bonyolódok bele elvi szinten, hagyom, hogy az élet kialakítsa a maga útját.

Tavaly nagyon szerelmes lettem egy vak fiúba. Temperamentumos, úgy nevelték, hogy ne a szokásos életet élje, nagyon önálló és életrevaló. Én meg pont akkor kerültem ki a családi inkubátorból, tele voltam kisebbségi érzéssel. Igazi példaképem lett, nemegyszer felugrottunk a vonatra, és lementünk a Velencei-tóra, vagy meglátogattuk az apukámat, akit több mint tíz éve nem láttam. Olyan dolgok történtek az életemben, amikre nem számítottam, és ez is hitet adott a megváltozás lehetőségéhez. Kilenc hónap után egy kicsit bizonytalanná vált a kapcsolatunk, de ne gondolja senki, hogy ehhez a kilences számnak bármilyen

köze is lenne. Ha nincs meg az a „valami”, akkor maga a nemlátás ténye sem lehet összetartó erő. Nem tudok könnyen feladni dolgokat, de ha el akar menni a másik, akkor el kell engedni. Nem félek, mert tudom, hogy Isten nem akarja, hogy egyedül maradjak. Igaz, árva vagyok, és nem is látok, de azért teljes családiéletet szeretnék élni. Ha valakinek kell a szeretetem, és el is tudja fogadni, akkor sikerülni fog, persze a kölcsönösség alapján. A mostani helyzetemben sem vagyok elkeseredett, nem ér annyit az egész. A dolgok nem kívülről, hanem belülről jönnek, és szerintem ez a lényeg. Ha ez a harmónia megvan, akkor nincs baj!

Itt a VERCS-en megtanítanak az önálló életvitel minden fontosabb elemére. Főzni, mosni, vasalni, takarítani, varrni, szőni, pontírást használni, na meg persze közlekedni. Minden nemlátó ember számára a legalapvetőbb dolog a minél nagyobb önállóság, ami által csökkenni fog a rászorultsága a többi emberre. Önállóság nélkül élőhalott lehet az ember! Bár itt is tanítottak főzni, de Ildikó, aki szintén rosszul látott, elvitt hozzájuk, mert mint ötvenéves háziasszonynak megvolt a gyakorlati tapasztalata a konyhában. Rengeteget tanultam tőle, jól vissza tudja adni, hogy számunkra mi a praktikus. Húszévesen erre a tudásra is szükségem van.

Sokan mondják ismeretlenül:

– Te vak vagy.

Van egy olyan újság, hogy a *Vakok Világa*. Érzelmileg nekem ez elég nyersnek tűnik, mennyivel másképp hangzana a „nemlátó” titulus. Akik ebben a helyzetben vannak, azok inkább azt mondják: nem látok. Minden helyzethez emberséggel kell hozzáállni, ez a nyitja az egésznek.

Minden életkoromnak megvolt a maga barátnője. A gimiben Betti, aki teljesen jól látó volt, vele olyanok voltunk mintha testvérek

lettünk volna. A mostani barátnőmet egy gyülekezetben ismertem meg, azután meg sokat beszélgettünk. Több embert ismertem meg a VERCs-en keresztül is, nagyon jó ez a közösség, még ha változnak is időnként a „tanulók”. Mindig van, akivel el tudok beszélgetni, és ráadásul még kíváncsiak is vagyunk egymásra, ami önmagunk alakulásának a szempontjából mindegyikünknek fontos. Ha valahonnan elmegy az ember, óhatatlanul leépülnek a kapcsolatok, ez nem jó, de talán törvényszerű. Szép emlékeként maradnak meg, azzal a reménnyel, hogy azért számíthatunk egymásra. Ki a barát, akivel nap mint nap együtt lehet az ember, vagy akihez évente egyszer elmegy? Barátokra nekünk sincs jobban szükségünk, mint a látóknak, de figyelmes, segítőkész emberekre a helyzetünknel fogva igen!

Én még nem tudom jól megfogalmazni azt, hogy mi a barátság. A Bibliában van egy idézet, amely megragadta a figyelmemet. A tartalmát tekintve így szól: a barátok egymás mellett vannak, de baj esetén testvérekké válnak! Ha sok barátja van valakinek, akkor az széttöretik, de van barát, aki ragaszkodóbb a testvérnél!

A nagynénikém teljesen ki volt akadva, amikor azt mondtam, hogy nézem a tévét. A kép, az ugye az agyban keletkezik. Mi nem látunk, de hallunk, és ehhez az érzékeléshez is elengedhetetlenül fontos az agy. Ez az én „tudományos” válaszom a kérdésre. Azt szoktam mondani, hogy nekem a legjobb, mert olyan a képem, amilyent én akarok. Lehet akár háromdimenziós is, színes, minden úgy néz ki benne, ahogy én akarom! Nem szemcsés és sohasem romlik el. Én így fogom fel ezt.

Ami az álmaimat illeti, azok megfelelnek a valóságban látottaknak. Képekkel szoktam álmodni, mert van vizuális emlékem. Úgy tudom elképzelni, hogy akik születésüktől fogva nem látnak,

azok is a mindennapjaikat álmodják, csak a kép helyett hangok jelzik vissza számukra a történeteket. Kinek milyen lehetősége van rá, úgy tudja a sajátos belső világát megélni. Az információ, ha más utakon is, de összeadódik, és ez alapján jön létre a sajátos kép. Többször előfordult, hogy álmomban jobban láttam, mint a valóságban. Ennek az lehetett az oka, hogy volt egy képemlémem jól látó koromból, és ez került bele az álmomba. Annál viszont sohasem láttam jobban álmomban, mint a valóságban. Mindebből adódik az is, hogy álmomban még nem voltam vak.

Én azt a címet adnám ennek a beszélgetésnek: „Szép az élet, ha élni tudsz vele!” Pontosan azért, mert úgy látom az életemet, hogy minden a helyén van, és sikereim is vannak. Tudom azt, hogy Isten mindig velem van, és akkor szép az élet, ha az ember belülről szépek tudja látni, akár használni tudja a szemét, akár nem. Belső látása ugyanis mindenkinek van!

NEM SZERETNÉK ÚJRA LÁTNI

Dudás Imre (22 éves):

Elsősorban azokra az eseményekre emlékszem, amelyek a közlekedésem során adódtak. Az iskolából hazafelé vezető útra és a lakás környékére, színeire és formáira. Arcokat viszont sohasem láttam. Az embereket a hajukról, a ruhájukról ismertem fel. Amit valaha láthattam, az mind megvan az emlékezetemben, fel tudom idézni. Ha új helyre megyek, kialakul bennem egy kép róla, de addig ismeretlen tárgyak képe is meg tud jelenni a képzeletemben. Nálam a kezem jelenti a videokamerát. Szeretem tudni, hogy a közvetlen környezetemben milyen tárgyak vannak. Érdekes volt megfigyelnem, hogy az elsőre kialakult benyomásom egy-egy tárgyról később változik. Mihelyt jobban megismerek például egy bútort, más lesz a hangulata.

A látásom elvesztése mindenképpen egy folyamat része vagy inkább végállomása volt. A szüleimnek ugyanaz a szembetegségük van, mind a hárman glaukómások vagyunk. Szüleim már nem láthatták az arcomat, én még igen. Az biztos, hogy egyszerre sohasem volt jó mind a két szemem. Nem adatott meg a számomra az, hogy megismerhessem a két szemmel látás élményét. Úgy gondolom, talán állandóan ott volt a tudatomban, hogy el fogok jutni a nemlátás állapotába. Talán a szüleim által rögzíthetett belém. Igazából elfogadtam a várható fejleményeket, nem lázadtam a sorsom ellen. Minden emberben van életösztön, mindenki szereti az életét, így vagyok ezzel én is. Elítélem azt a

nemlátót, aki azért nem vállal gyerekeket, mert ha a gyereke sem látna, milyen szörnyű lenne az neki. Nekem nem szörnyű! Nekem semmi bajom a nemlátással. Igaz, „könnyen” beszélek, mert mind a két szememet kivették már. A műszem nem zavar, sőt sokan azt mondják, hogy sokkal szebb, mint amilyen az eredeti volt. Egy glaukómás szem bizony eléggé bizarr látványt nyújthat, ha nagyon magas benne a szemnyomás.

Az egyik szememet egy baleset miatt kellett eltávolítani, ekkor kezdődött óriási változás az életemben. Lassan a másik szememre is elvesztettem a látásomat, és mindig féltem attól, hogy nekimegyek valaminek. A szemem nem fáj, de ekkor már középiskolás voltam, látókkal tanultam együtt. Igazából nem tetszettem magamnak, iszonyúan rondán nézhetett ki a kidudorodó szemem. Nem akartam ilyen külsővel odajárni, valahogy zavart, pedig nem bántottak miatta. Ezért vettem ki, vállalva azt, hogy ettől kezdve már csak két műanyagdarab lesz a szemeim helyén.

Az első szememet tizenhárom éves korom körül vették ki, utána nem jártam szemorvoshoz. Kellett volna, de én szemcseppet sem használtam. Nyúgnak éreztem a csepegtetést, még hasonszőrűek között is. Utólag sem tartom felelőtlenségnek, amit és ahogyan tettem. Ma sem csinálnám másképpen. Igazi esélyem nem volt a nemlátással szemben.

Fel szoktam tenni magamnak a kérdést: vállalnám-e azt, hogy egy beavatkozás után újra láthassak? Mindig arra lyukadok ki, hogy nem szeretnék újra látni. Egyszerűen azért nem, mert százszázalékosan megtanultam a nemlátással élni. Nem érzem magam hátrányos helyzetűnek a többi emberrel szemben. Megfelelően el tudom látni magam. A nemlátás annyi mindent adott nekem az életemben, gondolkodásban, mentalitásban, annyira

befolyásolta és meghatározta a kialakulásomat, hogy félnék attól, hogy ezt elveszíthetném. Mindenféleképpen megváltoznék, átalakulnék, ha újból láthatnék. A másik – talán meglepő, de így van – újból meg kellene tanulnom élni, és ezt sem szeretném.

Igencsak iszonyú emlékeim vannak általános iskolás koromból. Felmerült egy-két diáktársamban és tanáromban is, hogy érett vagyok-e a középiskolai tanulmányokra, van-e helyem a látók között. Talán az lehetett a „bölcsségük” alapja, hogy mindig volt humorom, és az öniróniával sem álltam hadilábon. Akármilyen helyzetben meg tudtam mondani a véleményemet, ráadásul meg is tudtam védeni. Már akkor is megpróbáltam érvekkel alátámasztani a gondolataimat. De bizonyos dolgokat nem vagyok képes megtanulni. Ilyen volt az angol is, pedig erre a szakmámhoz égető szükségem lenne. A szakmai részét egyébként értem, egy számírástechnikai szövegen el tudok igazodni, ami kell, azt megérteném belőle. Ha viszont azt kérnék, hogy fordítsam le, az már nem menne. A Vakok Általános Iskolájába jártam, és a mi osztályunk kettészakadt az angolul jól és kevésbé jól tudókra. Nem ecsetelem, hogy melyik csapatot erősítettem. Máskülönben nem értek egyet semmilyen megkülönböztetéssel.

Általában a jobb tanulók közé számítottam. Ott kezdődött a galiba, hogy a rossz angolok közé betettek egy jót. Ettől a diáktársamtól meg a tanárunktól is állandóan a lekicsinylésünket hallhattuk. Ez különösen a tanártól volt furcsa. Amikor az óra vége után bejött az osztály másik fele, akik szintén angolok voltak, csak jobbak nálunk, a mi kedves eminens angolunk közröhej tárgyává tett, amit gyerek lévén roppant rossz néven vettem. Engem nem, de az illetőt alkalmasnak tartották az életre! Az, hogy milyen emberek vagyunk, persze kit érdekelt. Tavaly volt

osztálytalálkozónk, ahol kiderült, hogy én sokkal magasabb szintre jutottam el az illetőnél. Akiket annak idején tartottak valamire az osztályból, azok közül rajtam kívül senki sem volt képes beilleszkedni a látó középiskolai osztályba. Nem tudtak magukkal mit kezdeni, de hozzáteszem, nem biztos, hogy az ő hibájukból. Az integráció akkor lehet valamelyest sikeres, ha a nemlátók az első években speciális intézményben tanulnak. Később meg lehet próbálni integrálódni, de a siker az egyéntől függ. Nem lehet általános érvényűen nyilatkozni.

Az osztálytalálkozón többször felálltam és kimentem. Az egykori jó angolos csoporttársunk az életfilozófiájáról beszélt, elkeseredetten. Amin én kiakadtam az az volt, hogy szerinte mérlegelni kellene, ráadásul tudományosan, hogy ki születhessen meg! Kritérium lehetne a várható szépsége, a tűrő- és a teljesítőképessége, ráadásul az agyi funkciók is fontosak lennének. Aki ezeknek az igényeknek nem volna képes legalább kilencven százalékgig megfelelni, azt ki kellene... Ezt nem hallgattam végig! Talán fölösleges mondanom, hogy szerinte ő az élők sorába tartozna. Egy ember élete csak a halálával teljesedik kerekké, csak akkor derülhet ki, hogy mit tudott kezdeni az életével. Az ember az utolsó pillanatáig fejlődhet, remélem, hogy ő is fog még. Aki előre meg merné mondani, ki születhessen meg és ki ne, az nem ember! Ő lenne az első, aki fennakadna a saját szűrőjén.

Az általánosban mindegyikünknek volt egy abakuszunk, ami nem más, mint egy golyós számoló. Nem emlékszem már, kinek az ötlete volt, de unalmas órákon az abakusz segítségével Braille-ban kezdtünk el levelezni. Roppant jó volt, csak eléggé lassú, mivel alig pár betűt lehetett „felírni” a számolásra használt eszközre.

Ebből jöttem rá arra, hogy minden, ami nem átlagos, az valahol örültségnek tűnik.

Nekem nem volt sok barátnőm, mert én sokáig tudok szeretni egy lányt. Az eddigiek a közvetlen környezetemből adódtak. A viselkedésük, a gondolkodásmódjuk vagy éppen a magányosságuk hívta fel a figyelmemet rájuk. Az általános suliban egy magányossága miatt sebezhetőnek tűnő lányra figyeltem fel, és kiálltam mellette. Elfogadta, bár úgy igazából sohasem lett ebből semmi. A lány érettebb volt a hasonló korú társainál és a mi közösségünkénél is. Aki nem lát és értelmes, általában fejlettebb a saját korosztályánál. Ez azért van így, mert a helyzetéből adódóan hamarabb érik a gondolkodásmódja. Nem mondom azt, hogy a lány okos volt, mert nem volt az, de rossz tanuló azért volt, mert a családi helyzete nem adott okot irigylésre. Mindenki letorkolta, én meg elkezdtem vele beszélgetni. Megismertem, és rájöttem, hogy emberileg és ami a gondolkodást illeti, jóval fölöttünk áll. Mellesleg emlitem meg, hogy az osztálytalálkozóra meg sem hívták. Talán hatodikos koromtól már egyedül mentem haza a suliból, és mindig megvártam, amíg a lányért jönnek, addig legalább jó beszélgethettünk. Nem mondott marhaságokat. Igazából nem szerelem volt ez, lehet, hogy még annál is több, emberség diktálta kapcsolat.

A szerelem mellett mindenféleképpen barátságnak is kell lennie, mert különben a dolog nem működik. Addig nem tudok szerelmes lenni, amíg meg nem ismerem a másikat, mert a saját megítélésem alapján, számomra kell értékesnek lennie mint embernek. Csak így lehet valakibe szerelmes az ember, vagy szeretheti meg. De rám is hatott a tömegpszichózis, szégyellni kezdtem, hogy foglalkozom a lánnyal. Ma már bánom, már más a mentalitásom.

Ő akkor érettebb volt nálam, és ezzel tisztában is lehetett. Felnőttként nem találkoztunk többé.

Amikor feltették a kérdést, hogy hová szeretnék jelentkezni tovább tanulni, számomra a válasz teljesen egyértelmű volt. Bár az általánosban messze nem én voltam a legjobb számítechtechnikából, mindamelllett ötös voltam belőle. Ezt éreztem közel állónak magamhoz, és szerencsére bejött. A Neumann János Számítechtechnikai Szakközépiskolába jelentkeztem. Hozzá tartozik az igazsághoz, felvételi csak azért volt, hogy magunknak bebizonyítsuk: oda valók vagyunk. Réges-régen eldőlt ugyanis, hogy ha nemlátó jelentkezik, azt automatikusan felveszik. Nem akarom bántani az általános iskolát, de a színvonala eléggé alacsony. Engem több képesítés nélküli tanár is tanított. Nem is minden óra szólt igazán arról, amiről szólnia kellett volna. Ezért jó, hogy a továbbtanulás lehetőségét megadják, de ott már el kellene várni a teljesítményt is. Ez a mi hármunk esetében, akik oda jelentkezünk, meg is történt. Azért kell követelni a nemlátótól, mert mit ér, ha van papírja a szakmáról, csak éppen mégsem ért hozzá. Így ma már nem kaphat munkát. Mi akkoriban csak gyenge alapokkal léphettünk ki a sulis kapuján. Lehet, hogy azóta változott a helyzet, de nem sokat.

Én az általános iskolában négyes-ötös voltam matematikából, de a középiskolában az is nagyon kevésnek bizonyult! Ott már tanulni kellett, méghozzá komolyan, és így is csak kettes-hármas eredményre voltam képes. Előfordult, hogy a kettesért is küzdenem kellett. Másodiktól volt egy jó matektanárunk, aki eleinte segített abban, hogy hasonló eséllyel tanulhassunk, készülhessünk az óráira, de később lanyhult a buzgalma. Szerintem pedig, ha az iskola vállalja a tanításunkat, mi pedig azért járunk oda, hogy

tanuljunk, akkor a tanároknak meg kellene adniuk az alapvető segítséget ahhoz, hogy kisebb legyen a hátrányunk a nemlátásunk miatt. A tanárok általában ugyanazt várták el tőlünk, mint a látó osztálytársainktól, persze tanára válogatta. A számítástechnikai eszközökkel jól felszerelt iskolában külön terem volt számunkra, speciális kiegészítőkkel, mint például a beszédszintetizáló. Plusz óraszámként betettek két programozásgyakorlatot. Azt nem várhatták el tőlünk, hogy fizikából vagy éppen matekból ábrákat magyarázzunk a táblánál, meg érthető módon a munkáink külalakját sem voltunk képesek úgy kivitelezni, ahogyan elvárták volna. Volt arra is példa, hogy a bizalom jegyében úgy adtak fel dolgot, hogy otthon írhatjuk meg. Nagyon bízom benne, hogy a másik két osztálytársam is olyan tisztességesen írta meg, ahogyan én. Úgy érzem, nem élünk vissza az ehhez hasonló lehetőségekkel. Szóban alkalmatlan voltam a felelésre, azért, mert néhány diákról éreztem, hogy különbséget lát köztem és a látó társaim között, és ez zavart. Az osztálytársaimhoz fűződő viszonyom változatos volt. Van, akihez még ma is jó barátság fűz, de volt, aki amikor elment az asztalunk előtt, a földre köpött. Ezért mondtam az integrációra, hogy egyedi és eseti.

Kijelenthetem, hogy tisztességes tanulással nemlátóként is megállhatja az ember a látók között a helyét. Messze nem mi voltunk a legrosszabb tanulók az osztályban. Az érettségikor dicséretet is kaptunk. Négyünket emeltek ki számítástechnikából, ebből ketten nem láttunk. Az érettségizető tanárnak viszont kételyei voltak, hogy tényleg értenek-e a vakok hozzá. Erről csak jóval később szerezhettem tudomást. A mi szakmai vizsgánk „csak” egy nagyon igényes szakmai beszélgetést jelentett, amelynek során meghökkentettük a vizsgáztatókat. A kihúzott tételmet eredeti

gondolatmenettel adtam elő, és a véleményemet meg tudtam védeni! Tetszett nekik, jól elbeszélgettünk. Szívesen maradtam volna velük tovább is, de mások is vizsgázni akartak.

Én nem látok nagy jövőt a számítógép előtt akkor, ha a jelenlegi irányzat marad. Az üzlet felé megy el az egész, ezért néha kedvetlennek érzem magam a szakmámban. Már nem rajongok érte annyira, mint kezdetben. Rendkívül jó benne viszont, hogy megtanít gondolkodni. Ez a gondolkodásmód jó irányba viszi az emberi elmét, de csak akkor, ha munkára és nem játékra használjuk a számítógépet. A szerkezete és a működése is érdekelt, talán ezért tetszett meg a szakma.

Ma már szeretem kikapcsolni a számítógépet – persze azért bekapcsolni is jó. Lassan úgy vagyok vele, mint a suszter a cipőjével. Zenei szerkesztéshez szoktam leginkább használni, de az inkább szórakozás. Mára eszközzé vált számomra a számítógépem, valószínűleg nélkülözhetetlenné. A Budapesti Kézműves Kamarában dolgozom mint számítógéptechnikus-mindenes. Hárman vagyunk az osztályon, de a munka dandárját tulajdonképpen egyedül végzem. Rengeteget kell túlórázni, máskor meg lógotom a lábam. Ha bejön egy meló, akár két nap alatt is be kell fejeznem, ha törik, ha szakad. Idegileg sokszor teljesen kifáradva térek haza. Rendszerkiépítés, szoftverírás és minden egyéb hozzám tartozik, egyszemélyes vállalként működöm. Az örökös fejlesztéseket – esetleg visszafejlesztéseket – kissé nehezen tudom követni. A nemlátás ténye nem zavar a munkámban, ha kell, van segítségem, ami talán más esetben is meglenne. Amit a nemlátásom folytán nem tudok elvégezni, olyat nem is várnak el tőlem. Mostanában fejlesztik ki például a grafikus megoldású

programokat, ezekhez feltétlenül látni kell. A képernyőolvasó programok sem nyújtanak teljes körű információt.

A középiskolai éveimet egy lány emléke kíséri végig, akivel a mai napig is tartom a barátságot. Elsős voltam, alig két hét telhetett el, amikor egyik reggel, mint mindig, metróval utaztam az Örs vezér térre, hogy onnan trolival menjek tovább az iskolába. Egy osztálytársam rám köszönt, ettől rossz irányba kerülhettem ki valamit, és beleestem a metrógödörbe. Ezután útvonalat változtattam, jól, mert egyből összefutottam az egyik osztálytársnőmmel. Beszélgettünk, és egy aranyos, kedves lányt ismerhettem meg a személyében. A nemlátásom igazából nem zavarta. Szerény, szégyenlős fiú voltam, akinek nagy a szája, meg tudja védeni magát, de rohadtul nem értettem a nőkhöz. Csak a szexért nem ismerkedem, ha belefér, akkor belefér. Nálam az emberi oldal az első, csak azután jöhet a testi kapcsolat, fordítva semmi értelme.

Mindenesetre lett egy társam, egy lány, akivel jól megvoltunk. Rövidesen rájöttem, hogy szeretem. Teltek a hónapok, szép volt a lelkemnek az ősz és a tél is. A kapcsolattartásunk igazából az iskolán kívülre korlátozódott. Bár nyíltan nem került szóba közöttünk, mégis érzem, hogy mi lehetett ennek az oka. Az osztálytársaink közül egyesek eléggé rossz szemmel néztek bennünket, vakokat. Úgy gondolom, a többiek meg átvették ezt, mert nem mertek vagy nem akartak a társaikkal ellentétbe kerülni. A lány nyíltan nem merte vállalni a baráti kapcsolatunkat. Magában azonban másképpen gondolta, mint az a későbbiekben kiderült. Amikor nyíltá akartam tenni a találkozásunkat, legalább az utcán akkor hónapokig elkerült, sőt még a suliban sem beszéltünk egymással. Rosszulesett, azt hiszem, teljes joggal. Addig morgolódtam magamban, amíg

rá nem jöttem, hogy ne legyek már olyan rátarti! Újra kezdeményeztem, és utána szinte mindennap együtt mentünk a suliba, és gyakran jöttünk el együtt. Ebbe a kapcsolatba már minden belefért. Az iskolán belül számítógépes levelezést folytattunk, ez volt az egyik jó lehetőségünk.

Később a lány rossz társaságba került, lazább erkölcsű lett. Korántsem szélsőségesen férfifaló, de már lazább erkölcsű volt, mint én. Nem tudtam elfogadni a hülyeségét, pedig ő el tudta fogadni az enyémet. Ezért vesztettem el mint barátnőt. Óriási fájdalom volt. Valahol még ma is szerethetjük egymást, telefonon tartjuk a kapcsolatot. Úgy érzem, ebből még bármi lehet. Olyan a kapcsolatunk, mint egy alvó vulkán. Bármikor kitörhet és megindul a láva árja.

Nehezen tudtam megemészteni a történeteket, de azért továbbléptem, és találtam magamnak egy lányt, akivel hasonló beállítottságúak voltunk. Ment a szekér, ám döcögött. Vagy az út, vagy a szekér kereke volt rossz, mindegy, ez már úgylis a múlté. Csapkodtak a fejem felett a hullámhegyek meg a -völgyek. Aztán felhívtam az új barátnőmet, meg akartam mondani neki, hogy most már komolyan szeretném folytatni vele a kapcsolatot. A telefon túlsó végéről azonban azt a megdöbbenő hírt hallhattam, hogy a lány autóbaleset következtében elhunyt.

Igazából nincs hely manapság sem, ahol ismerkedési céllal össze lehetne jönni. Látó barátaimmal beszélgettünk erről, ők is azt vallják, hogy diszkóba jóérzésű ember nem megy be. Mi, akiknek ennél több kell, a munkánk meg a hobbink után mehetünk haza, és nekünk konzerválódik a magányosságunk. A középiskolában sok barátom lett. Túlnyomórészt diáktársak, de több volt tanárom is barátommá vált. Ha együtt vagyunk, leülünk a poharak mellé, és beszélgetések

végtelen sora kezdődik. Meg akarjuk váltani a világot, és arra az időre, amíg beszélgetünk, meg is váltjuk.

A mai napig minden iskolai kirándulásra meghívnak, ezzel mindent megmondtam, azt hiszem. Ha nem mennék, megsértődnének. A kirándulásokon láttatják velem a környezetet, sőt, a cseppkőbarlangban megtapogathattam a falakat, és még a képződményekhez is hozzáérhettem, hogy fogalmam legyen a cseppkő formájáról. A táborozásokon megvárnak a paprikás krumplival, még akkor is, ha netán csak a harmadik napon tudok lemenni. A közös múzeumi látogatásainkon elmesélik a festményeket vagy a kiállított érdekesebb látnivalók lényegét. A lovaglásból, tekézésből, lövészetből sem kellett kimaradnom, mert vannak, akik fontosnak, egyben természetesnek tartják, hogy az én életemhez is ugyanúgy hozzátartozik az ilyesmi, mint bárki máséhoz. A sakkozás sem ismeretlen a számomra, van egy jó partnerem, igaz, a sakkolimpiára nem akarok kijutni. Ezeket a barátságokat az alapozhatta meg, hogy diákként nyitott voltam. Nem majréztam, ha ellent kellett mondanom, meg tudtam védeni az álláspontomat. Megálltam a helyem az iskolában meg az életben is.

NÁLAM NINCS KATEGÓRIA

Matatek Judit (23 éves):

A mai napig is mihályfai lakosnak tartom magam. Zala és Veszprém megye határán fekszik kis falum, Sümegtől pár kilométerre. Szüleim ott éltek. Megszületésem után másfélévvel a bal szememre elveszítettem a látásomat, mert a retinámon kifejlődött egy daganat. Négyéves koromra a jobb szememet is elérte a végzetes sejtburjánzás, és emiatt ezt a szememet is el kellett távolítani.

Érdekes módon derült ki, hogy valami nincs rendben a szememmel. A családukna volt egy jó barátja, aki nagy buzgalommal fotózott. Ő említette meg a szüleimnek, hogy nem úgy tükröződik a fény a szememben, ahogyan kellene. Talán valami gond lehet Judit szemével! Vidéken azonban úgy van, hogy amíg nem ég a ház, addig nem érdekes. Látszólag nem volt semmi baja a szememnek, nem is vittek el az orvoshoz.

A második szemműtétem előtt meséltek először a szüleim arról a fényképről, amelyen látható volt a szemem árulkodó fénytelenége. Akkor született meg az öcsém, aki teljesen jól lát. Ezt azért említem, mert sokszor nem mernek újabb gyermeket vállalni a szülők, ha az első lurkóval probléma adódott. Szüleink sose tettek különbséget köztünk. Talán rám egy kicsivel több figyelmet fordítottak, mint az öcsémre. Alig lehettem több tízévesnél, amikor megtanítottak a kerti munka alapjaira. Segítettem a kertben gyomlálni, a házban mostam, főztem és takarítottam, amíg a szüleim

a munkahelyükön dolgoztak. Anyukám gyakran mondta az öcsémnek:

– Nézd, a nővérednek még mindig tiszta a ruhája, de neked már négyet kellett cserélni!

Pontosan emlékszem egy képsorra, amely az utolsó volt életemben. Már a kórház műtőjében voltam, hogy kivegyék a jobb szememet is. Nálam volt a *Dörmögő Dömötör* című gyermekújság. Mondtam is az orvosnak, hogy nézze csak meg, én jól látom ezt az újságot! Engem nem kell megoperálni! Amikor a műtét után felébredtem, akkor meg arra emlékszem, hogy borzasztóan féltem, mert egyedül voltam a kórteremben. Ebből a félszből egy nagyon kedves hang rántott vissza a valóságba, és attól fogva igazából meg is barátkoztam a megváltozott helyzetemmel. A kisgyerekek szerintem jóval könnyebben viselik el a tragikus helyzetet, mint a felnőttek. A meleg hang egy kedves nővére volt. Hogy mit mondott, arra már nem emlékszem, de együttérzés volt a hangjában, megmutatta, milyen módon teremthetek kapcsolatot az emberekkel. Úgy is mondhatnám, hogy biztonságérzetet kaptam tőle, és már nem féltem a sötétől!

A szüleimen külsőleg nem látszott a bekövetkezett tragédia hatása. Azt azonban megtapasztaltam, hogy magukban rettenetesen őrlődtek, később a lelki bánatukat alkoholba fojtották. Teljesen úgy kezeltek, mint egy látó gyermeket. A falubeli játszópajtásaimnál azonban változást idézett elő a nemlátásom. Az utolsó műtétem előtt egy évet járhattam óvodába, ahol szintén sok barátra leltem. Azután egyszer csak mindenki eltűnt mellőlem. A szomszéd gyerekek is hamarosan elmaradtak, szerintem a szülők hibájából, azért, mert nem tudták megfelelően kezelni az új helyzetet. A változást ezen a téren öcsémnek és barátainak

köszönhetem. Jöttek homokozni, majd később focizni, és engem is bevontak a játéukba. Az, hogy én is fociztam – mint kapus –, természetes volt számunkra. Mi, gyerekek meg tudtuk oldani azt a feladatot, amire a felnőttek képtelenek voltak.

Igazából azért sem válhattam magányossá, mert hamar felkerültem Budapestre, a Vakok Általános Iskolájába. Nem volt könnyű az intézetet megszokni. Borzasztó volt, egyszerűen mindentől féltem, a trolitól kezdve az intézeti szagokig. Élénken megmaradt bennem az udvar és az épület füstös szaga. Azért is nehéz volt az elején, mert otthon bármikor kirohanhattam az udvarra, játszhattam a kutyával, vagy kergethettem a tyúkokat. Itt, Pesten csak a tilalmak voltak. Nagyon nehéz volt megszoknom az intézeti bentlakást, és az is rossz volt, hogy hetente csak egyszer mehettem haza. Amikor rubeolás lettem, és nem mehettem a pesti rokonokhoz, majdnem megőrültem, még nyugtatót is kaptam. Öt nap után egészen egyszerűen kezdtem bedilizni! Teljesen magamba roskadtam, hisztiztem, vertem az ajtót, és közben ordítottam. Fertőző betegségem miatt egyedül kellett lennem a gyengélkedőn.

Viszonylag hamar barátokra találtam a suliban, mert szerencsére könnyen barátkozom. Addigra tulajdonképpen már vak gyerekké váltam. A kicsik hamar megszokják a változást, még akkor is, ha rossz nekik. Mindannyian természetesnek vettük, hogy nem látunk. Közvetlenek voltunk egymáshoz, ezért az alkalmazkodással sem volt problémánk. Nagyon szerettünk az intézeten belül bújócskázni. Ez nálunk külön szám! A vak elől ugyanis egy jól behatárolható területen nagyon nehéz elbújni. Meghatározzuk azt, hogy például csak a folyosón lehet elrejtőzni. A hunyó elindul megkeresni a többieket. Persze nem kukkant be minden ficakba, hanem

körbehallgatózik, hogy hol szuszog valaki, és nagyon figyel a mozdulatok árulkodó neszére is. Szerintem nagyon jó ez a játék, mert kifinomulttá teszi a hallásunkat. Ha valaki el akar szaladni, a futás zaja árulja el. Teljesen normális szórakozás a fogócska is a vakok között. Egy-két fának nekirohantunk az udvaron, ha éppen ott játszottunk, de ez bőven belefért a játék hevébe.

A labda gömb formáját nagyon kedveltem, ezért volt otthon gumilabdám. Állandóan pattogtattam, de nagy baj volt, ha elgurult, mert nem hallottam meg, hogy hová. Érdekes volt az is, hogy a bátyámmal mindig házat építettünk. Az ő autója szállította a babáimat. Ez a játék folyt a házban, az udvaron és az istállóban is. Székekkel és plédokkal teremtettük meg a magunk játékvilágát.

Otthon sose volt az az érzésem, hogy eltévedtem, ha egy kicsit letértem az útról. Tudtam, hogy visszatalálok. Az a tág mozgástér nagyon hasznos volt számomra, mert folyamatosan lehetőségem volt az önálló közlekedést megtanulni. A tájékozódási képesség kialakulásában jelentős szerepe lehet a szülőknek és a testvéreknek is. Annak, hogy mennyire hagyják önállóan érvényesülni a nemlátót, hogy mennyire fogadják el mint szuverén személyt, fontos szerepe lesz a későbbiekben. Nem jó, ha tutujgatják a csetlő-botlót, de ha ráadásul az anyuka folyton a szoknyája mellett akarja tartani a gyermekét, abból tiszta csőd lesz!

A nagypapám, ha takarmányt akart vásárolni az állatoknak, mindig elvitt magával a malomba. Útközben gyakran fogott nekem egeret. Anyukám hősiezen próbált védeni a magtárak szürke eminenciásával szemben, s gyakran hallottam:

– Öreg, ne adjál egeret a gyerek kezébe, mert még megijed!

Én meg imádtam megérinteni a kis cincogókat, de még a békát is megsimogattam! A közvetlen érintésen alapuló megtapasztalás

pótolja leginkább a látás hiányát. Mivel mi nem látunk, ezért számunkra nem lehet egy állat ronda vagy szép. A kéz érintése fogja eldönteni, hogy megszeretjük-e azt a kis állatot vagy sem. Mivel négyéves koromig láttam, ezért nem igazán kérdezősködtem a külvilág látványa felől. A minden évben megújuló természetet, a virágokat és a növényeket pedig könnyen meg lehetett érinteni.

Számomra már az iskolában sem volt fontos, hogy néz ki a tanárok arca. Az arc formája és a kifejezése, ha áttételesen is, de kiérezhető a másik ember hangjából és mozdulataiból. Nagyon jól fel lehet ismerni azt is, hogyan viszonyul az illető az élethez és másokhoz. Szerettem a tanáraimat és a nevelőimet, gyakran megöleltek, a nevelőktől pusztit is kaptam. Megengedték, hogy a kezünkkel „megnézzük” a hajukat és a ruhájukat. Ez teljesen normális a Vakok Iskolájában. A szüleimet persze nem tudták pótolni a tanárok, de jó barátaimnak tartottam őket.

A Vakodában töltött tíz év szuper volt! A lehetőségekhez képest szabadon tudtam mozogni, a tanárok maximálisan segítettek mindenben. Abban is, hogy minél jobban megismerjük a világot, és azt is fontosnak tartották, hogy eljussunk különböző helyekre, talán többre is, mint a látó gyerekek. Sokat kirándultunk, még cseppkőbarlangban is voltunk, hogy megtapasztaljuk a légkörét. A sok utazás mellett a kenuzás és a lovaglás sem maradt ki az életünkből.

A kenuzással kapcsolatban van egy csodálatos, felejthetetlen emlékem. Talán hetedikes lehettem, amikor elmentünk egy kenus táborba, Dunakilitibe. Többen voltunk vakok és gyengénlátók, na meg tanárok és egy sportoktató is. Egyik vak társammal beültettek egy kétszemélyes kenuba, és azt mondták, hogy a két sziget között keljünk át! Attól a tudattól, hogy mindenki bízik bennünk, és nekünk

is bízunk kell magunkban, bíztunk is, a dolog maga volt a tökély. Felhőtlen szabadságban evezünk a barátnőmmel a Duna vizén!

Mit érdemes vakon megtenni? Csak ha próbálkozunk, akkor jövőnk rá, hogy sokkal, de sokkal többet véghez tudunk vinni, mint azt bárki gondolná. Ha valaminek a kipróbálása nem jár túl nagy veszéllyel, akkor azt meg kell tenni. Az élmény és a siker is minket fog gazdagítani. A kirándulásokon nem volt gond, ha egyedül akartunk menni, akár a csapat élén, akár ha éppen hátul kullogtunk. Árgus szemekkel figyeltek a felnőttek, de ha felbuktunk egy kőben, az számunkra természetes volt. Meg is tanultunk ügyesen esni. Nem közismert az a tény, hogy a kirándulásokon nem viszünk magunkkal fehér botot.

Tízéves koromtól jártam egy katolikus közösségbe, ahol én voltam az egyedüli nemlátó gyerek. Befogadtak, és nagyon jól éreztem magam közöttük. Sokat kirándultunk, hátizsákkal, sátorral. Táborról táborra vándoroltunk, kondérunk volt, állandóan ropogott alatta a tűz. Volt tehát egy alapélményem, ami kissé növelte ingatag önbizalmamat.

Matematika tagozatos osztályba jelentkeztem a gimnáziumba. E tárgy szeretetét elsősorban az általános iskolai tanárainak köszönhetem. Az idegen nyelvekkel nem, de a többi tárggyal ki voltam békülve. Sajnos a mai napig sem tudok hatékonyan idegen nyelvet tanulni, pedig egyre nagyobb szükség lenne rá a mai világban. Persze azért próbálkozom!

Az első évem a József Attila Gimnáziumban, az valami iszonyú volt! Az ősz folyamán sorozatban kaptam az egyeseket, de ehhez azt is tudni kell, hogy volt, amit a Vakok Általános Iskolájában alig tanítottak meg nekünk. Ilyen volt a geometria is. Amikor már fel akartam adni a geometria tanulását, a tanárom azt mondta:

– Legyen kitartásod!

Leült velem tanulni, és ennek köszönhetően négyessel végeztem a gimnáziumot matekból. Nem biztos, hogy mindig reálisak voltak a jegyeim, de valószínű, hogy a szorgalmamat is értékelték. Nagyon megszerettem a térgeometriát, amit pedig sok vak nem tud vagy nem akar megtanulni. Annyira lelkes volt a tanárom, hogy hurkapálcikából, fóliából és amiből csak lehetett, szemléltetőeszközöket készített nekünk. Tudom, hogy sok vakot felmentenek e tárgy tanulása alól, sőt, egyesek ezt kérik is, de én ezt nagyon rossz szemmel nézem. Mert igenis, egy vak képes megtanulni a matekot, ha akarja!

A másik tárgy, amiből fel szoktak menteni minket, a rajz, de én nem mentettem fel magamat az alól sem. A művészettörténet és a rajz egy tárgy. Annyira fantasztikus volt a tanárom, hogy ha egy viszonylag könnyen megvalósítható munkát kellett elkészíteni, akkor bevont bennünket. Kivágtunk egy formát papírból, és azt rá kellett ragasztani egy lapra, majd egy festékes hengerrel belenyomtuk a másik papírba, ami egy kicsit más színű lett.

Örök dilemma a testnevelés alól való felmentés is, ami sokszor teljesen automatikus. Én az általános iskolában futottam, távolugrottam és kislabdát dobtam. Minden követ megmozgattam az ügy érdekében, és annyit elértem, hogy az igazgató végül azt mondta:

– Ha a tanárod vállalja, akkor lehet róla szó!

A tanár vállalta, mondván, hogy majd meglátjuk, mire leszek képes. Ment a gimnasztika, sőt, még a távolugrás és a futás is, és volt olyan osztálytársam, akinél nagyobbbat ugrottam. Mindezek ellenére osztályzatot év végén mégsem kaptam. Nem is jártam tovább testnevelésórára! A magam lehetőségeihez képest azért

továbbra is gondot fordítottam a testmozgásra, mert erre mindenkinek nagy szüksége van.

Elmondhatom, hogy nagyon szerencsés voltam, mert a tanáraink szinte kivétel nélkül megértették a helyzetemet. Volt olyan tanárom, aki megtanulta a Braille-t, és így olvasta el a dolgozatomat. Nagyon vártam azt, hogy látó gyerekek közé járjak iskolába, de azt sajnáltam, hogy el kell válnom a régi osztálytársaimtól, akikkel tíz éven keresztül szinte éjjel-nappal együtt voltam.

Bízom abban, hogy a gimnáziumban is olyan jó fejek lesznek a gyerekek, mint amilyenek az általános iskolában voltak, de nem így történt! Nem sikerült beilleszkednem az osztályközösségbe, mert igazából nem is volt. Nagyon jó emberek jártak oda, de annyira más volt mindenki, ezért nem találtuk meg a közös nevezőt. Úgy gondolom, engem senki sem utált. Ha megkértem valakit, akkor segített, de maguktól nem nagyon. Az első hónapokban volt egy abszolút negatív élményem. Még nem tudtam az épületben megfelelően tájékozódni, és mindig más tanteremben volt a következő óra. Az osztályfőnökünk megkérte a társaimat, hogy ilyenkor legyenek a segítségemre. Egyszer meghallottam, hogy a lányok között elhangzik:

– Most te segítsél neki, mert a múltkor én segítettem.

Ezek után már nem is fogadtam el a segítségüket. Többet ilyet nem hallottam tőlük. Lehet, hogy nem szívesen segítettek, de azért odajöttek hozzám.

Meglepődtem, amikor egy főiskolás lány felmérést készített: hogyan érzik magukat a vak gimnazista diákok? Nagy meglepetésemre állítólag én éreztem magam a legjobban. Ez a felmérés második vagy harmadik osztályos koromban volt. Addigra már kialakult egy kisebb baráti kör az osztályban. Ezek a

haverságok már az élet minden területét átfogták. Egyenrangú partnerükké váltam.

A kollégiumtól az iskoláig vezető utat könnyen megtanultam. Idővel egyre többen rám ismertek a villamoson. Elkezdtünk beszélgetni, sok ismerősre tettem így szert. A mai napig rám köszönnek az utcán a volt diáktársaim, és őszintén érdeklődnek a sorsom alakulása felől. Annak idején az iskolatársaim, amikor segíteni akartak az utcai közlekedésben, alig mertek hozzám érni. Ilyenkor megmondtam:

– Nekem az a legbiztonságosabb, ha beléd karolok.

Ez végül tudatosult a diáktársaimban. Később már ők mondták fel nekem ezt a „leckét”.

A különböző heccekben és csínyekben nem vettem részt. Ennek az is oka lehetett, hogy azok a társaim is távol maradtak a balhéktól, akikkel szorosabb volt a kapcsolatom. A szalagavató után a többiek elmentek diszkóba. Engem is hívtak, és felajánlották, hogy utána autóval hazavisznek. Nagyon bízom bennük, tudtam, hogy számíthatok rájuk, de én annyira nem szeretek diszkóba járni, a hangerő miatt. Nem túl szerencsés dolog az, ha se, kép se hang.

Egyre nagyobb lettem, és barátokra is leltem. Ezért sokszor nem is mentem haza a szüleimhez, hanem elfoglaltam magam, kezdtem élni a saját életemet. Nyáron szinte már alig voltam otthon, mert egyik táborból a másikba vándoroltam. A szüleim meg egyre jobban hiányoltak.

Anyukám 1992-ben, apukám 1994-ben meghalt. Azóta ketten vagyunk az öcsémmel. A tragédia után nem sokkal egy katolikus leányotthonba kerültem, Fehér Anna néni jóvoltából. Ő vette gyámság alá az öcsémet. Hosszú évekig segített bennünket, amiért külön köszönettel tartozunk neki.

Érettségi után a Pázmány Péter Katolikus Egyetemre jelentkeztem, a Jogi és Államtudományi Karra. Felvettek, de igazából mégsem volt nekem való ez a terület, ezért később abbahagytam az egyetemet. Tényleg nem azért nem fejeztem be, mert nem bírtam ésszel, hanem mert nem felelt meg az egyéniségemnek.

Még az egyetemi évem alatt megszűnt az Anna néni által vezetett kollégium. Albérlet után kellett néznom. Barátnőmmel költöztünk egy idősebb hölgyhöz, aki szinte a szárnya alá vett, rengeteget tanultam tőle. Rövid három hónapot töltöttem nála, mivel akkor az örökségünkből sikerült vennem az öcsémrel egy önálló lakást. Azóta ott lakunk mind a ketten.

Két év telt el azóta. Gyógymasszörőtanfolyamra járok, amit sokkal szívesebben teszek, és jobb kapcsolatban vagyok a mostani tanulótársaimmal, mint az egyetemi diákokkal voltam. Oda – tisztelet a kivételnek – inkább rideg karrieristák járnak. Még nem tudom egészen biztosan, hogy mit, de szeretnék tovább tanulni.

Barátommal, Gáborral egy rejkiklubban jöttem össze. Az univerzum energiáját és az isteni energiát közvetítik a másik ember számára. A kéz segítségével juttatják a befogadó emberbe. Így lehet feltöltődni. A klubba először 1998 áprilisában a barátnőm vitt el, aki szintén nem ismerte még az energiaátadás hatását. Én is kértem energiát. Mandalába, vagyis körbe kellett feküdnünk, lábbal befelé. Nekem Gábor adott rejkít, de persze teljesen személytelenül. Fantasztikus élmény volt, úgy éreztem, mintha az édesanyám érintett volna meg. Szeretetet és áramló melegséget éreztem. A feltöltődés után szerettem volna megköszönni annak, aki nekem ezt nyújtotta, ezért megérdeklődtem az illető kilétét. Gábor volt. Szóba elegyedtünk, és akkor este sokáig beszélgettünk. Úgy éreztem, hogy ezért az élményért nekem is adnom kell valamit cserébe.

Felajánlottam, hogy szívesen megmasszírozom. Telefonszámot cseréltünk, és mondtam, hívjon fel, ha gondolja. Fel is hívott, így ismerkedtünk meg.

Mivel sokáig csak ketten laktunk az öcsémrel, aki cukorbeteg, rám maradt a házimunka összes nyűge. Főzni, mosni, takarítani, emellett minden papírmunka és az ügyintézés terhe. Nem volt könnyű megtanulnom úgy főzni és sütni, hogy az öcsém azt nyugodtan megehesse. Amikor albérletben laktam, a házinéni, Marika néni tanított meg a konyhai munka alapjaira, ennek köszönhetem, hogy lassan-lassan megtanultam e nem könnyű mesterséget. Független szakértői vélemények szerint elég jól végzem a kavargatást.

Öcsém már tizenhét éves, és bizony egyre kevesebbet találkozunk. Akkor jön haza, amikor éhes vagy álmos. Ha megkérdezem, nem kéne-e valamit itthon is mozdítania, a válasz:

– Na jó, leviszem a szemetet.

Az, hogy nem látok, semmit sem nyom a latban nála.

– Ne gyere nekem azzal, hogy nem látsz – szokta mondani.

Bizonyos helyzetekben cikinek tartja a dolgot. Ha a papír- és írószobában megfogok egy dossziét, hogy „megnézzem”, rám szól, hogy mindenki minket bámul. Na és, azért van kitéve, hogy megfogjuk, és én csak így tudom megnézni! Ezt a szokását azonban szerencsére kezdi levetkőzni. A barátai előtt viszont nem szégyell. Ők maximálisan elfogadják, nagyon aranyosak. Bár anyagiakban nem dúskálunk, de mindig voltak segítőkész emberek körülöttünk. Eddig olyan még nem volt, hogy ne ettünk volna valamit.

Eleinte felmerült bennem az a kérdés, hogyan fognak Gábor szülei arra reagálni, hogy nem látok. Addig ugyanis még nem volt kapcsolatuk nemlátó emberrel. Hogyan, mi alapján fognak

véleményt alkotni? Azután eljöttek hozzánk, és nagyon liberális gondolkodású embereknek ismertem meg őket. Jól állnak a dolgokhoz, és azt hiszem, amikor összeismerkedtünk, már abszolút nem okozott gondot nekik, hogy nem látok. Szerencsés vagyok abban is, hogy nagyon sok látó barátom van, úgy hozta az élet, hogy belőlük van több. Nincs nálam „vak” és „látó” kategória.

Meglepődve hallgattam Tímár Pétert, amikor azt ecsetelgette, hogy a *Vak vagányok* című új filmje egyik főszereplőjéül szeretne megnyerni. Kezembe nyomta a forgatókönyvet, amit hazaérve elkezdtem tanulmányozni... A mai napig is hihetetlen számomra, hogy éppen engem ért ez a szerencse. Péter először a Vakok Általános Iskolájában fellelhető filmanyagot nézte át, ismerkedett a volt tanulókkal. Különösen a táncos lábú lányok iránt érdeklődött.

Azért mondtam végül is igent a felkérésre, mert a forgatókönyv alapján minden, általam eddig ismert „vakos” filmnél hitelesebbnek tűnt a *Vak vagányok*. Elhittem, hogy ez a film tényleg rólunk, nemlátókról szól. Az is növelte bizalmamat a film iránt, hogy Péter minden vakos szerepet nemlátó emberre bízott. Rugalmas volt abból a szempontból is, hogy ha nem volt számunkra hiteles a forgatókönyvben megálmodott vak alakja, elfogadta változtatási javaslatunkat. Ilyen módon mi is hozzájárultunk ahhoz, hogy ilyen szempontból is hiteles legyen a film minden kockája.

Igazából én legalább öt éven keresztül alig voltam nemlátó emberek között. Itt viszont volt belőlünk bőven, ráadásul sokan nem is ismertük egymást. Az elején egy kicsit ódzkodtam a többiektől, de pillanatokon belül baráti társasággá álltunk össze. Felszabadulttá tett az oldott hangulat.

Hihetetlen türelemmel tanított meg bennünket táncolni Ivet, és nem volt megalkuvó. Valamilyen szinten tanultam társastáncot, de

ide más kellett. Nehéz volt megszoknom azt is, hogy premier plánban kellett táncolni. Ehhez nem voltam hozzászokva. Csak belülről láthatom magamat hitelesen tánc közben, de hogy valójában milyen látványt nyújtok? Objektív-e az, aki látóként véleményt formál a táncomról? A film ismeretében majd mindenki véleményt alkothat a tánctudásunkról is.

Eleinte kissé blokkolt a forgatáson nyüzsgő emberek sokasága, de miután megismertem őket, már ösztönző hatással voltak rám. Készültek olyan felvételek a forgatáson, amikor teljesen „happy” voltam.

A teljesség harmóniáját jelentette a lányok számára, amikor a forgatáson dolgozó férfiak nemcsak a vakot látták meg, hanem észrevették bennünk a nőt is. A látó férfiak egyébként nehezen kezelik az ilyen szituációt. A nemlátásom és önmagam elfogadásában is rendkívül nagy szerepe volt ennek a forgatásnak meg a nemlátó társaimnak! Szeretném megőrizni a velük kialakult meleg, emberi barátságot.

Azóta sokkal biztonságosabban érzem magam a világban, mert feloldódott az a sok gátlás, amit belém kényszerített az élet. Biztonságosabban érzem magamat az utcán és az emberek között is. Már nem zavarna, ha egyedül kellene bemennem egy teljesen ismeretlen látó közegbe. Úgy érzem, megerősödtem belülről, egyéniséggé váltam. Ebben Péternek is meghatározó szerepe volt, őszinte volt mindnyájunkkal, és már végleg közénk tartozik.

AZ ÉLET AJÁNDÉK!

Molnár Tibor (23 éves):

Csíksomlyón születtem, és ott végeztem el az általános iskolát. A bal szememmel egészen jól láttam, a jobbal meg tompán. Életemnek volt olyan időszaka, amikor nem kellett szemüveget hordanom. A gimnázium utolsó évében, közvetlenül az érettségi előtt, elmentem egy szemészeti magánrendelésre, ahol alapos vizsgálat után megállapították, hogy glaukómás vagyok. A vizsgálat alatt már 30-40 volt a szemnyomásom, ami körülbelül duplája a normálisnak. Mivel nem voltak fájdalmaim, meglepetésként ért az egész. Hazaérve elmondtam a szüleimnek, ők is meglepődtek. Azt tudtuk, hogy rosszul látok, de hogy szembetegségem van, azt nem. A doktornő azonnali műtétet javasolt, de mivel érettségi előtt álltam, azt tekintettem az elsődlegesnek. Erdély egyik legerősebb középiskolájában, Gyulafehérvárott, a román katolikus gimnáziumban tanultam, nagy nehézségek árán. Érettségi után akartam megműttetni a szememet.

Sikeresen leérettségiztem, Mivel a doktornő szabadságra ment, én meg eljöttem Magyarországra nyaralni, elhanyagoltam a műtét kérdését. Ősszel, Kaposvárott mentem el egy szakorvoshoz, és ott is megállapították, hogy nagyon elhatalmasodott a szembetegségem, a látótérvizsgálat eredménye is alátámasztotta a diagnózist.

Nekem érdekes módon nem tűnt fel annyira, hogy romlik a látásom. Római katolikus pap szerettem volna lenni, és már a

gimnáziumban elhatároztam, hogy ha lehet, Magyarországon végzem el a teológiát. A veszprémi egyházmegyénél kezdtem el a tanulmányaimat. Ekkor már komolyan vettem a szembetegségemet, és újból elmentem a szemészetre, ahol szemcseppet írtak fel, és ezt rendszeresen használtam. Csak részleges eredménnyel, mert a szemnyomásom újból magas lett. Eleinte, amikor tudatosulni kezdett bennem, mennyire komoly az állapotom, rossz volt, de megpróbáltam nem foglalkozni vele. A teológián nagyon jól éreztem magam, fantasztikus élmény volt ott tanulni. A bal szememmel ekkor még elég jól láttam, talán négydioptriás szemüveget viselhettem, ezért a tanulás nem okozott gondot. A jobb szememre azonban már nem láttam. Az első évfolyam elvégzése után hazautaztam a szüleimhez. Ekkorra már nagy fájdalmaim voltak, és nem halasztódhatott tovább a műtét.

A pécsi szemklinikára kerültem negyven-ötvenes szemnyomással. Megműtötték a jobb szememet, de a varratok örökké kiszakadtak. Négy hét alatt hatszor vittek a műtőbe, hogy rendbe hozzák. A második év alatt már folyamatosan fájt a szemem, hiába szedtem rendszeresen fájdalomcsillapítót, nem használt.

A bal szememet Budapesten operálták meg, mindent végig éreztem, mivel nem használt az érzéstelenítő injekció. A műtét közben felültem, alig bírtam ki. Ettől kezdve rohamosan romlott a látásom. Hiszem azt, hogy az orvosok mindent megtettek, hogy megmentsek a látásomat. A püspököm minden esetben beszélt az orvosokkal. A szemklinika professzora szerint tízéves koromban kellett volna először megoperálni a szememet. Itt már megmondták, hogy a rohamosan romló látásomat nehéz lesz megmenteni.

Amikor visszakerültem az egyetemre, már nem tudtam írni és olvasni. Eléggé visszahúzódtam, magányossá váltam, nagyon

egyedül éreztem magam. Alaptermészetem a csendesség, de korábban azért voltak barátaim. Diktafonnal sem tudtam tanulni, fel kellett fognom az állapotomat, és el kellett helyeznem az életemben. Lelkileg is tudomásul kellett vennem. Törést nem okozott, de nagy bizonytalanság vett erőt rajtam. Sokat beszélgettem Miklós atyával, aki megerősítette bennem a hitet, segített felfogni és feldolgozni a helyzetemet.

Karácsony előtt úgy döntöttem, kérek egy év betegszabadságot, és hazamegyek a szüleimhez. Megpróbálok megnyugodni és feldolgozni a történeteket, gondoltam. Az is rossz volt, hogy a műtétek alatt nem volt a családomból látogató, igaz, messze laktak, és nem is tudtak róla. Mindez és a honvágyam 1995 karácsonya előtt hazavitt. Az állomástól taxival mentem a szülői házhoz. Nem mondtam meg egyből a tényt, amit én már tudtam. Óvatosan a látásom „romlásáról” kezdtem beszélni, és különböző segédeszközökre is utaltam. Később aztán elmondtam, hogy az éjszakai közlekedés már nem megy, meg azt a tervemet, hogy pár hónapig itthon szeretnék lenni, azután visszamegyek, és remélhetőleg folytathatom a tanulmányaimat. Így tudattam fokozatosan az állapotomat a szüleimmel.

Pár napig nagyon jó volt velük lennem, de valahogy nem találtam a helyem. Elkezdtem eltékozolni magam. Nagyon vágytam társaságra, barátokra. Az egész napos otthon ülés után este ki kellett szabadulnom, mert meghülyültem volna. Olyan szörnyű két hónap következett, amelyet legszívesebben kitörölnék az életemből. Utólag azonban úgy tekintek vissza erre az időre, hogy valamilyen szinten ez is hasznos lépcsőfok volt az életemben. Szerencsémre sikerült túljutnom rajta. A két hónap alatt nagyon lecsúsztam a lejtőn. Elég sokat ittam és dohányoztam a barátaimmal. Barátnőm nem

volt. Nem éltem bűnös életet, csak sokat ittam. Talán egy rossz menekülés volt a helyzetemből, ami nemcsak morális kárt okozott, hanem további látásromlást is. Nagy hülyeség volt az is, amikor a nyolcvan kilós barátomat vagy két kilométert vittem a hátamon, brahiból. Hiába mondtam a barátaimnak, hogy meg fogok vakulni, nem hitték el. Bátorítottak és vigasztaltak, hogy nem hagynak el, bármi történjék is. Ez nagyon jólesett! De azt hiszem, egyikünk sem hitt ebben igazán.

Egy kedves ismerősömtől hallottam a VERCS-ről, ők ajánlották, hogy próbáljam meg. Igazából egy levélből szereztem tudomást erről a lehetőségről, ahol olyan hasznos dolgokat tanítanak meg, amikre feltétlenül szüksége van egy gyengénlátó vagy vak embernek. Bizonyos fokú menekülési lehetőséget is jelentett, hiszen már nagyon vágytam el Csíksomlyóról, fájt az életmódom hasztalansága, ki akartam lépni belőle. Tudatosabb, hasznosabb életet akartam élni.

Visszautaztam Budapestre, és beszéltem Katival, a VERCS vezetőjével. Megtudtam tőle, hogy megtanulhatok számítógéppel tanulni, aminek nagyon megörültem, hiszen akkor akár folytathatnám is a teológiát, gondoltam. A püspök atya azt mondta, ha a látásom úgy javul, hogy tanulhatok, szívesen visszafogadnak. A mostani látásommal azonban nem tud biztatni. Az emberek nem értenék meg, hogy egy pap nem lát. Sokan támadhatnák az egyházat. Én ezt nagy lelki nyugalommal tudomásul vettem. Hasznosnak tartottam az ott eltöltött időt. Végül is azért tanácsoltak el, mert nem biztos, hogy falun a hívek elfogadnának egy vak papot. Utalt a püspök atya még arra is, hogy hátravan még a tanulásból öt évem, ami nagy idő. Élhet valaki pap módjára felszentelés nélkül is, áldásos hatással lehet a környezetére, tette

még hozzá. Nem éltem meg a dolgot diszkriminációként, inkább Isten akaratának tekintettem az egészet. Lehet, hogy csak én akartam pap lenni, de Ő nem akarta.

Eljött 1996 májusa, amikor végérvényesen megvakultam. Fokozatosan romlott a látásom, de az igazi látásvesztés egy-két hét alatt történt. Egyik nap még láttam az arcokat, két nap múlva viszont már nem. Akkorra már csak homályos foltok voltak. Totálkáros lettem, hat hétig az alvásba menekültem, és egyáltalán nem tudtam magammal mit kezdeni. Szerencsére akkor már a VERCS-en laktam, mert azt a segítséget, amit itt kaptam, nem hiszem, hogy bárhol máshol megadták volna. Kati, de főleg Zsuzsa segített rajtam, sétáltunk, beszélgettünk, nem maradtam magamra a szörnyű helyzetben. Mindezek ellenére is szörnyen nehéz volt. Nem akartam öngyilkos lenni, mert tudom, hogy az életet Istentől kaptuk. Az viszont igaz, hogy végig öngyilkos hangulatban voltam. Pokol volt az egész, nagyon megszenvedtem.

A sivatagon azonban túl kell jutni, mondták nekem. Az embernek ilyenkor talán az a legfontosabb, hogy legyen, akinek kibeszélheti magát, persze úgy, hogy oda is figyeljenek rá. Gyöngyi néni, a pótszülőm, aki a levelet írta, szintén meleg emberséggel viseltetett irányomban. Hétféteken olykor elhívtak magukhoz, próbálták feledtetni velem a problémámat. Előfordult, hogy pénteken lefeküdtem, és vasárnapig aludtam! Nehéz ezt a hangulatot megfogalmaznom, de talán akkor járok legközelebb az igazsághoz, ha azt mondom, hogy nem akartam élni, menekültem a valós világból. Menekültem, menekültem. Sokat dohányoztam, de alkoholhoz nem nyúltam. Zenét viszont csak olyat hallgattam, ami mélabút, szomorúságot fejezett ki.

A megvakulásomkor megmondtam Istennek:

– Meg vagyok győződve arról, hogy vagy, de hagyjuk egymást békén! El akarok Tőled szakadni, hagyjuk egymást békén!

Tudatosan elszakadtam Istentől, bár tudtam, Ő nem akarhatta, hogy megvakuljak, mert Isten nem tesz rosszat. Zsigmond, az egyik VERCS-es barátom azonban elvitt hetente egyszer hittanra a domonkos templomba, hogy kikapcsolódjam, emberek közé kerüljek. Később Gergővel jártam oda. Sokszor kérdeztem magamtól, hogy mit keresek itt, hiszen elszakadtam Istentől. Egyik vasárnap a hatórás szentmisén azonban úgy éreztem, az atya prédikációja személyesen nekem szólt. Mintha rajta keresztül Isten szólna hozzám! A prédikáció arról szólt, hogy az élet úgy működik, ha rábízunk magunkat Istenre, elfogadjuk az akaratát és belenyugszunk. Ha Istenre bízunk magunkat, meg fogja mutatni nekünk, hogy irgalmas.

A mise után a templomban maradtam, csendben sírtam, és bocsánatot kértem Istentől. Nagyon örültem, hogy újra rátaláltam, megtapasztalhattam az Ő irgalmasságát. Nagy lelki élmény volt, amikor ki tudtam mondani:

– Visszatérek Hozzád, Rád bízom az életemet. Legyen meg a Te akaratod!

Azt a napot nem fogom soha elfelejteni. Remény, fény gyúlt a szívemben. Már akartam élni, mert tudtam, ha bízom Istenben és az emberekben, akkor tudok élni. Eleinte nagyon sokat szenvedtem, nagyon nehezen ment, a későbbiekben is volt, hogy elbizonytalanodtam, de türelmesen, vért izzadva megtanultam mindazt, ami kellett ahhoz, hogy talpra állhassak.

Ettől kezdve beindult az életem. Először az épületen belül kellett megtanulnom tájékozódni. A bottal közlekedést a Városligetben gyakoroltatták velem, Zsuzsa mutatta meg a bot használatát. Útba

ejtettük a kis kápolnát, ahol imádkoztunk, fantasztikusan jó volt, feltöltődtem a csendben. Később, amikor már bátrabban közlekedtem, kimentünk egy csendesebb utcába, és ott gyakoroltunk tovább. Hónapok teltek el, mire egyedül, igaz, még bizonytalanul, de közlekedni mertem. A mai napig is nagyon zavar, amikor a járdán parkoló autókat kell kerülgetni. Ha nekimentem valaminek, annyira bepipultam, hogy elborult az agyam. Szó szerint agresszív lettem, nagyokat csapkodtam a botommal. Nem tudom megérteni azt az autóst, aki feláll a járdára, hogyan képzei vajon azt, hogy az emberek kerülgessék az autóját? Ha olyankor mentem neki egy ilyen kocsinak, amikor közvetlenül utána úttest jött, akkor idegességemben nem is vettem észre, és simán leléptem a járdáról az úttestre. Ez a feszültség öt-tíz percig szokott tartani.

Lassan megjött a nyár, és a gondviselésnek köszönhetően nagyon jól és tartalmasan telt el. Az egyik számítógépes oktatóm segítségével eljutottam egy táborba, ahol egy hetet tölthettem. A Szent Imre-plébánia szervezte a tábort, Eger mellett. Több százan voltunk. Elmondtam az ottlévőknek, hogy három hónapja vakultam meg, és kértem őket, legyenek erre tekintettel. Fantasztikus volt az ott eltöltött egy hét. A fiatalok segítettek elmenni a programokra, néha labdáztunk. A kitárt kezembe dobták a labdát, majd amikor nekem kellett dobnom, tapssal jelezték az irányt. Nagyokat sétáltunk a réten, és volt egy túra, amire én is elmentem, el is fáradtam iszonyúan. Gondtalanul telt el a hét.

A látásom elvesztése után problémát jelentett a kulturált étkezés. Nem éreztem az ételek ízét, a leves kifolyt a kanalamból, és nem találtam meg a villával a húst a tányéromon. Sokszor ment az evőeszköz „üresjáratban”. Nagyon bonyolulttá vált az étkezés, ezért nem is ettem szívesen főtt ételt. Nekem a közlekedés után az

étkezés jelentette a legnagyobb nehézséget. Két hónap után Zsuzsával elmentünk egy étterembe, ahol teljes „nyugi” volt, rendeltünk, majd amikor kihozták az ételt, Zsuzsa azt mondta, nyugodtan ehetek kézzel-lábbal. Ügyesen segített, a végén még jól is laktam, a mosogatónak nem hagytam sok munkát.

A legnagyobb feszültséget még ma is az jelenti számomra, ha ismeretlenek között vagyok, és rám jön a szükség. Nem merek szólni, inkább szorítom.

Az Eger melletti táborban sikerült két látó lánnyal baráti kapcsolatot kialakítanom, mind a mai napig rendszeresen szoktunk találkozni. Megismertem Gergő baráti körét is, akivel együtt jártunk templomba. Az ő segítségével eljutottam egy kéthetes tiszai táborba. Mozgalmas időket éltem, nem volt sok időm a sebeim nyalogatására. Persze mindezek ellenére néha rám tört a valóság könnyörtelen képe. A reggeli felébredés után szoktam egy kicsit elkeseredni, a várható nagy feladatok miatt.

Májusban vakultam meg, de a szüleim még júliusban sem tudták. Az utolsó ottlétem után elhatároztam, hogy nem megyek többet vissza Erdélybe, és teljesen megszakadt a kapcsolatom a szüleimmel. Aztán mégis hazamentem. Két hetet töltöttem otthon. Egész nap csak hallgattunk, a szüleim meg sírtak. Apukám szipogva mondta, hogy már nem láthatom a kertbe ültetett virágokat. Nehezen teltek a napok, étel sem akart lecsúszni a torkunkon. A barátaim is féltek velem találkozni, ha mégis, talán leginkább az időjárásról tudtunk csak beszélgetni. Nagyon vártam, hogy visszatérhessek Budapestre, mert jobb, ha egy ilyen eset fokozatosan emésztődik meg. Időt, még hozzá hosszú időt kell hagyni a feldolgozására. Akkor még nem próbáltak marasztalni,

szerintem ők sem tudtak mit mondani. A sok cimborából hárman maradtak mellettem, ők a mai napig is jó barátaim.

Az 1996-os karácsonyi ünnepeket már Pesten töltöttem. Röviddel később újra útnak indultam haza. A felszállásnál segített egy lány, aki az útitársam lett, majd két hónapos szerelem fakadt az ismeretségből. Nagyon-nagyon szép volt, fantasztikusan jó volt. A lány szülei már régen áttelepültek, de mivel ugyanaz a város volt az úti célunk, sokat sétáltunk a városunkban, és a szüleim is megnyugodtak egy kicsit.

Az 1997-es év nyarán egyetemistákkal egy kis boszniai faluba zárandokoltam. Ennek az útnak az lett a gyümölcse, hogy a szüleimmel rendeződött a kapcsolat, megtaláltuk egymást újra, úgy, mint a régi szép időkben. Nagyon szeretjük egymást, és már mindent meg tudunk beszélni, teljesen ideális a kapcsolatunk. Egy év kellett ahhoz, hogy az én hibámból megromlott kapcsolat helyreálljon. Tavaly már kilencszer voltam otthon, és telefonon is tartjuk a kapcsolatot. Ha nem tudom elintézni a magyar állampolgárságot, előfordulhat, hogy haza kell mennem. Még egy évig tartózkodhatom hivatalosan Magyarországon, aztán majd kiderül, mi lesz a sorsom. Szeretném, ha maradhatnék, ez azonban nem rajtam múlik. A szüleim azt mondták, nekik az a jó, ami nekem, mindemellett azért aggódnak értem.

Ősszel azután újra elkezdtem egy VERCS-es tanfolyamot, és az elvégzése után mondhatom, hogy nagyjából egyenesbe kerültem. Megtanultam használható színvonalon azokat a dolgokat, amelyek feltétlenül szükségesek a viszonylagos önállósághoz. Egyre több az ismerős arc, kezd kialakulni egy baráti kör. Lassan szállásról is kellett gondoskodnom, de se munkám, se pénzem, bizony így elég nehéz lesz, gondoltam. A Vakok Intézetébe nem költözhettem be,

mert nem vagyok magyar állampolgár. Az utolsó pillanatban mégis megoldódott nehéz helyzetem, mert sikerült egy 3 négyzetméteres helyiséget kapnom, de ezen a 3 négyzetméteren kívül semmit sem használhattam a lakásban. Enni, mosni és fürödni a VERCS-re kellett bejárnom. Kilenc hónap után egy másik albérlet következett, ahol normális körülmények mellett nyolc hónapot tölthettem el. Innen Gergőékhez költöztem, itt most külön szobában lakhatok.

Vakon közlekedni nagyon nehéz, és szinte őrültségnek tűnik. Nagyon fárasztó csukott szemmel mászkálni a városban, folyton erősen figyelni, nagyon fárasztó idegmunka. Eleinte zavart, ha nekimentem egy oszlopnak, mostanra már inkább csak mosolygok rajta, olyan természetes lett, mint amikor egy látó kikerül egy oszlopot vagy egy kocsit. Nekünk ez, nekik meg az a természetes

Az emberek segítségét mindig elfogadom, legtöbbször rosszul segítenek, de mindig a jó szándékot próbálom meglátni bennük. Ha leszálllok a buszról, a kezemet fogják meg, amivel tulajdonképpen megnehezítik a leszállásomat, mert ha a botot nem tudom használni, az olyan, mintha egy látó embernek bekötött szemmel kellene leszállnia. Az is rossz, ha kérdés nélkül megragadják az embert, és viszik, sokszor arra, ahová nem is akart menni. Gyakran vittek már át az úttest túloldalára, pedig csak a járda szegélyét akartam követni. A 6-os busz helyett raktak már fel a 72-es trolira. Ez szerintem mind jóindulatból van, csak az emberek rohannak, és nem igazán tudják, hogyan kell jól segíteni egy vak embernek. Mivel félénk és gátlásos vagyok, ritkán merek szólni, segítséget kérni. Inkább megvárom, hogy valaki felajánlja. Ha vásárlás után fizetnem kell, oda szoktam adni a pénztárcámat, kiveszik a pénzt, a visszajárót meg beleteszik. Ez részben kényszer, hiszen a papírpénzeket nem tudom megkülönböztetni. Ha az em-

ber vállalja a vakságát, és kimegy vele az utcára, mindig fog találni jó embereket, akik segítenek neki!

Jelentkeztem a gyógymasszázstanfolyamra, felvettek, elvégeztem. Nagyon megszerettem a szakmámat, de elhelyezkedni nem tudtam, mert nincs meg az állampolgárságom. Magyarországon abból a pénzből élek, amit a barátaimtól kapok, az egyház nem támogat.

Amióta megvakultam, a hitem egyre fontosabb. Szükségem van egy baráti közösségre is, ahová tartozónak érezhetem magam. Bár utálok közlekedni, de a baráti társaságért mindent megteszek, még azt a szörnyű közlekedést is vállalom. Mivel már tudom, hogy nem leszek pap, vágyom arra, hogy legyen egy társam, nagyon érzem a hiányát. Nyitott szívvel élek a világban, és türelmesen várom azt a lányt, aki beköti majd a fejemet. Ha feleségül jön hozzám, az lesz az igazi csoda!

VELEM MEGSZERETTETTÉK AZ ANGOLT

Névtelen:

Anyukám le akart szállni a villamosról, két férfi nyújtotta feléje a kezét. Már lépett le a járműről, a segítő kezek elhúzódtak, anyukám pedig megbotlott és elesett. Hat és fél hónapos terhes volt, három nappal később megszülettem. Másfél éves koromig Budakeszin laktam. Nagyszüleim óvó figyelemmel kísérték első lépéseimet. Nagypapám állandóan mesét olvasott, később meg ifjúsági regények tucatjait. Nagymamám korai halálát még nem fogtam fel. Sírni sírtam, de mély nyomot nem hagyott bennem. Nagypapám viszont nagyon el volt keseredve, bánata engem is szomorúsággal töltött el.

Négyéves voltam, amikor anyukám megismerte mostani apukámat, aki az új férje lett. Az igazi apukám csak ígérette, hogy meglátogat, de sohasem jött el. Új apukám viszont a kedvemben akart járni, ezért apró ajándékokat kaptam tőle. Néger babát is hozott, sokáig az volt a kedvenc játékom. Kiegyensúlyozottá váltak napjaink. Angyalföldre költöztünk, azóta is ott lakom. A ház csendes környezetben áll, nagy udvara velem egykorú gyerekekkel volt tele. Itt jöttem rá, hogy nem látok. Ennek ellenére száguldoztam a többiekkel én is, jó nagyokat estem. Amikor négyéves elmúltam, szabad lejárásom lett az udvarra. Mániákus gyűjtővé váltam: madártoll, kavics vagy virág nálam egyre ment. Tele lett a kis vödröm, belefeledkeztem a játékomba. Elég gyakran riadtam fel arra:

– Itt van a vak Kriszti!

Gyakran hallhattam ezt az udvaron játszó gyerekek szájából. Vidám alaptermészetű kislány voltam, de ilyenkor szomorúsággal lett tele a szívem. Az udvar kacifántos világ volt. A gyermekek eléggé rapszodikusan viselkedtek velem. Ha egyedül volt lent valamelyikük, odajött hozzám, játszottunk. Ellenségesek nem voltak, igaz, sokszor nem hagyták, hogy játsszam velük. Igazából a csúfolás volt a legrosszabb. Néha visszaszájaltam.

Sose unatkoztam. Gyermeki világom nem volt zárt. Hatévesen már egyedül mehettem el a barátnőmhöz. Ez akkoriban nagy kiváltság volt! Egy olyan kislánnyal hozott össze a sors, aki már babának is túlsúlyos volt. Őt is csúfolták a gyerekek, pedig nem tehetett hormonális problémájáról. Barátnőkké tett bennünket az egészséges gyermeki csúfolkodás. A magunk nehézségeiről nem beszélgettünk. Ennek oka az volt, hogy emberi értékünk alapján fogadtuk el egymást. Kissé furcsállhatták az emberek, hogy kézen fogva mentünk az utcán, nem baj, máig megteesszük. Ma már nemigen van közös témánk, de sose feledkezünk meg egymás felköszöntéséről vagy megajándékozásáról

Rendkívül természetesen és bátran mozogtam, még ma is csodálom gyermeki bátorságomat. Ha szüleim teheték, leutaztunk nagyiékhoz vidékre. A falusi ház ablakán ugráltam ki, bele a rózsákkal tele kiskertbe. Bujkáltam az ágyak alatt is, nem maradtam el csínytevésben a többi gyermektől.

Nem hiszem, hogy barátnőmmel tartalmasabb gondolataink voltak gyermekként, mint a többieknek. Állandóan folyt a harc fiúk és a lányok között. A fiúk szellemet idéztek a pincében, hogy azzal riogassanak bennünket. Mi meg zsákokat tettünk keresztbe a

folyosón, hogy felbukjanak benne a jópofa szellemeskedők. „Kölcsönkenyér visszajár” alapon folyt a móka.

Anyukám elmondta, hogy négyéves koromig nem volt képes gyerekekre nézni. Óvodáskoromtól találkozhatott hasonló helyzetben lévő anyukákkal. A beszélgetések hatására csökkent nagy fájdalom. Sikerélményt jelentett számára az is, amikor az oviban elkészített gyurmafiguráimat mutogattam otthon. A festés és a rajzolás is igen nagy örömet jelentett. Mindezek hatására anyu elindult a megbékélés hosszú, rögös útján. Láthatta fejlődésem töretlenségét és talpraesettségemet.

Nekem fel sem tűnt, hogy ovis társaim nem látnak. Játszottunk és labdáztunk az óvó bácsival. Odaadták nekem Nyuszi Macát, egy akkora plüssnyulat, hogy csak a fülénél fogva bírtam magam után húzni. Rengeteg gyerek kuksolt a játszóteremben. Sose szerettem egyedül játszani, levettem egy játékot a polcra, és odaléptem vele egyikükhöz, ám kis társam nem volt hajlandó hozzám csatlakozni. Ezen kissé meglepődtem, de mi mást tehettem volna, tudomásul vettem. Az idő azután közelebb hozott bennünket egymáshoz. A mai barátnőimmal ott ismerkedtem meg.

Nagy traumát jelentett, hogy amikor beléptem az oviba, egyből elvették tőlem a cumimat. Hiába könyörögtem az óvodai alkalmazottaknak, nem adták vissza. Az általam igazságtalannak tartott fegyelmezési módra is felfigyeltem. Ha nem tetszett a dadának valamelyik gyerek viselkedése, akkor hátravitte a tálalóba, és hideg szódavizet fröcskölt a gyerek hátára. Az ilyesmi persze csak akkor történhetett meg, amikor a bejárósokat már hazavitték a szüleik. Én biztosan elmondtam volna otthon. Viszont sokat álltam büntetésben. Kanállal vertem az asztalt, szerettem volna elérni,

hogya a többi gyerek is ezt tegye. Olyan mulatságos volt. A többiek vették a lapot meg a kanalat is.

A makacsság sem állt távol tőlem. Egyszer, már az iskolában, amikor tornáznom kellett volna, kijelentettem:

– Az édes kicsi Krisztike most nem csinál semmit.

A tanár meg azt mondta:

– Az édes kicsi Krisztike most fogja magát és kimegy a folyosóra.

Nem voltam félős kislány. Egy másik alkalommal rám szóltak, hogy hamisan énekelek. Erre tele torokból kezdtem fújni a nótát, hadd hallja az illető, milyen kristálytisza hangom van. Igaz, akkoriban még gondot jelentett nekem a sziszegős hangok kiejtése.

Az egyik lánnyal nagyon sokat verekedtünk. Főleg haraptuk egymást, aminek jól látható nyomai nem kerültek el fürkésző szemű szüleink figyelmét. Nem szíveltük egymást a lánnyal. Egyik pénteken azonban mindkettőnkért később jöttek a szüleink. Amikor már csak ketten voltunk az oviban, odamentem hozzá, és megkérdeztem:

– Játszunk?

Igennel felelt, és az alatt a rövid idő alatt annyira közel kerültünk egymáshoz, hogy utána minden hét végén ellátogattunk egymáshoz. Hetedikes korunkig töretlen volt a barátságunk, utána ő a vallásba mélyült, én meg a rockerség felé vettem az utamat. Jó pár évvel utána újból egymásra találtunk, azóta is barátnők vagyunk.

Amit nem kaptam meg az udvari gyerekektől, a gyermeki közösséget az oviban találtam meg. A két dolog azonban jól kiegészítette egymást. Kint szabad voltam, az udvari gyerekekkel kijártam a játszótérre, csúszdáztam és hintáztam velük. A térdem sose tudott begyógyulni, állandóan sebekkel volt tele. Gyakran botlottam meg a járdaszegélyben, állandóan térdre estem. Iskolás

voltam már, amikor úgy nekiszaladtam a mászóknak, hogy felrepedt a bőr az arcomon. Varni nem kellett, de a heg mindmáig látható.

Minden tárgyat megszagoltam, gyakran érdeklődtem a környezetem színei iránt. Kíváncsi fruska voltam. Tudni akartam, ki mit csinál, és miért teszi. Gátlástalanul, jó hangosan kérdeztem bele a vakvilágba, amivel nemegyszer kínos helyzetbe hoztam a szüleimet.

Szerettem tanulni mindent, faltam a tananyagot az iskolában. Gyakorolni viszont nem akartam, csak újat, mindig újabbat tanulni! Jó képességű gyerek voltam, ezért írni-olvasni megtanulni nem jelentett különösebb gondot. Az ábécéskönyvem fedőlapja olyan papírból készült, amelyen régi Braille-írásnyomok voltak tapinthatók. Na, itt aztán nyomozhattam az ujjammal régi gondolatok után.

Az volt a baj, hogy maximalista voltam. Lehet, hogy azért is, mert a szüleim sokat vártak tőlem, és kissé féltem, hogy nem leszek képes ennek megfelelni. Felnőtt fejjel is jogosnak tartom mindazt, amit a szüleim elvártak tőlem. Egymagam tanultam, csak a verstanulásban kelt el a nagypapám segítsége. Sokszor szívesen elvettem volna a verssorokból vagy hozzájuk tettem volna a saját gondolataimat, ilyen módon azonban nem élhettem ki a szabadságvágyamat. Az angol nyelvet egy fiatal lány tanította, utolsó éves főiskolai hallgató lehetett. Sokat énekeltünk és játszottunk a nyelvórákon. De ami meglepő volt, ugrálhattunk és fetrengthettünk is az órán, és ez igazán remek volt! Senki se higgye, hogy közben nem kellett figyelniük. Miért csak ülve lehetne tanulni? Én bizony a kötetlen viselkedésünknek köszönhetően annyira megszerettem az angolt, hogy angolnyelv-tanár lett belőlem. A lelkesedést nem csendesíteni, hanem fokozni kell!

Az otthoni gyerekekkel összehasonlítottuk a tankönyveink tartalmát. Tanulásban mindig előtűk jártam, hiszen még mielőtt az első osztályba kerültem volna, már megtanítottak írni és olvasni. Ahogy nőttek, egyre ritkultak az udvaron a gyerekek. Néha még „vak Kriszti” voltam, de lassan kiélték a csúfolkodó kedvüket.

Az egyik kedvenc időtöltésünk az volt a barátnőmmel, hogy emberek és ruhák papírlapra nyomtatott rajzait vágtuk ki. A ruhák alján és oldalán kis, behajtható fül volt, ezzel lehetett őket rögzíteni az emberképekre. Rengeteg látós dolgot vittem be a suliba, örültek is neki az osztálytársaim. Keveseknek adatott meg, hogy olyan sokrétű látóközeg vegye körül őket, mint engem. Úgy gondolom, vezető szerepet töltöttem be. Nem törekedtem rá, így alakult. Egyszer indultam az iskolai Ki mit tud?-on, verset mondtam. Ám azt, hogy csak hatodik lettem, akkora katasztrófának éreztem, hogy a délután hátralévő részét végigbögtem. Roppant keserűnek éreztem az ajándékba kapott tejcsokoládét.

A matekra viszont nem állt rá a fejem. Hármás-négyes közötti jegyeket kaptam belőle. Apu matekpéldák tömkelegét adta fel szorgalmi gyanánt. Amennyit elrontottam belőle, annyiszor tízet kaptam helyette. Verés nem volt, de a sok példa megoldása igencsak megizzasztott. Ilyenkor az udvarra sem mehettem le. Sírtam, toporzékoltam, lázadtam. Az egészben talán az volt a legrosszabb, hogy ezt a módszert kezdte alkalmazni a többi szülő is, én meg azután megkaptam érte a magamét az osztálytársaimtól. Pedig hát tehettem én róla?

Apukám lett az állandó segítőtársam a tanulásban. Anyut eléggé lefoglalta a munka és a mindennapi háziasszonyi teendők. Foglalkozott és játszott is velem, de a tanulásban nem vett részt. Nagypapám mindennap felolvasta a *Kacor királyt*, de mára csak

annyi maradt meg belőle a fejemben, hogy valamilyen macska is szerepelt benne. Szerettem beleképzelni magamat a mesékbe, milyen jó volt ábrándozni! Minden játékomba beleéltem magam, órákig remekül elvoltam így. Énekeltem, ha kellett, ha nem, és meséket írtam számolatlanul.

Kilencéves voltam, amikor nagypapám súlyosan megbetegedett, majd kórházba került. Megrendített a halálhíre. Nagyon szeretett, talán mondhatom azt is, hogy imádott. Apukám mamája, az új nagymamám vette át a felolvasás kitüntető feladatát. Anyukám meg veszélyeztetett terhes lett, emiatt is izgultunk. Anyuék régóta kívántak gyermeket, de sokáig nem úgy alakult, ahogy szerették volna. Ebben talán az is közrejátszott, hogy anyukám sokáig a Patyolat vállalatnál dolgozott vegyszerek között. Nagyon örültem, hogy testvérem lesz, boldogan elújságoltam a társaimnak. Izgatottan várták ők is a fejleményeket.

Öcsém megszületése után sem éreztem, hogy csökkent volna szüleim szeretete irántam. Hamarosan megtanultam a pelenkázás fortélyát, és megtörtént, hogy anyu fél napra is kettesben hagyott az öcsémmel! Amikor magunkra maradtunk, megéreztem az orrommal, hogy nem stimmel valami. Kibontottam a pelust, és olyan gazdag volt a csomag tartalma, hogy jutott belőle mindenhova. Öcsémet ki kellett vinnem a fürdőszobába, és lemostam. Utána szépen visszaállítottam a szoba eredeti rendjét, és átöltöztettem az öcsköst. Élveztem azt is, ha én etethettem meg. Örültem, hogy képes voltam mindezt megtenni. Szüleink mindenből kettőt vásároltak, nehogy megjelenjen köztünk az irigység. Öcsémmel jó testvérek lettünk.

A nagylánnyá válásom nem ért váratlanul. Apám vette észre, hogy nő lettem. Gratulált hozzá, ami jólesett. Már az oviban is

szerelmes voltam. Általában olyan fiúkhöz vonzódtam, akik nem figyeltek fel rám. Plátói szerelmeimre éveket szántam, egymagam éltem át, amit igazából kettesben kellett volna. Titkomat ritkán árultam el másnak. Ebben a furcsa helyzetben azt tartottam jónak, hogy elég mély érzések keletkeznek bennem, tehát egészséges vagyok. Sajnos, nekem többségében a tiltott gyümölcs jutott. Ennek hozadékaként viszont sokat fejlődtem belülről. Történeteket írogattam, versek is szép számmal születtek, később megdalszövegek kerültek ki Braille-írógépem billentyűi alól. Rendkívül tartalmas időszakom volt ez, egyik helyen elvett az élet, a másikon meg adott.

A Vakodára jellemző, hogy nagyon kevés jó „pasi” van, aki meg jó, arra rászállnak a lányok. Az is előfordul, hogy a fiú válik röpködő típussá. Nekem is kijutott egy ilyen, virágot is kaptam tőle, igaz, csak egy alkalommal. Aztán egyszer csak nekiálltak a fiúk, hogy fizikailag feltérképezzék a lányokat. Igen gyakran elhangzott:

- Bocs, teljesen véletlenül mentem neked.

Nálam attól függött a reakció, hogy ki volt a „térképészjelölt”. Ha szimpatikus volt a legény, akkor csak egy gyengéd „ejnye-ejnye” hangzott el a számból. Máskülönben elég bunyós lány voltam, simán karatézta a fiúkkal. Mindenesetre nem volt az olyan nagy tragédia, ha megtapogatták a fiúk a lányokat. Természetes ösztönük nyilvánult meg ily módon.

Ha van egy szimpatikus srác, akkor abba az összes lány belezúg. A fiúnak ilyenkor nem is kell választania, hiszen túlkínálat van. A hoppon maradt lányok nem értik, hogy miért nem ők lettek a szerencsések. A mi osztályunkban hét lány volt, és két fiú, kell-e ennél többet mondanom? Idővel aztán a lányok válogatóság lesznek. Felnőttként az sem mellékes, lehet-e beszélgetni a hódítóval.

Nagyon jófejű gyerekekkel jártam egy osztályba. Mindegyikünk leérettségizett, hatan tovább is tanultunk. Benne voltunk minden csínyben. Egyszer nem akartuk, hogy az egyik órát megtartsa a tanár. Egyik srác még látott annyit, hogy síkírásban is képes volt írni. Hamarjában előkerült egy fehér lap, ő meg ráírta: „A Ligetben vagyunk.” Kiragasztottuk az ajtóra a cédulát, és bekuporodtunk osztálytermünk sarkába. Síri csend honolt addig igencsak lármás termünkben. Jött is a tanár nagy sebbel-lobbal, de elolvasta a cetlinket, és visszament a tanáriba. Azt gondolta, egyik kollégája vitt ki bennünket a Ligetbe. Nagyon elégedettek voltunk az eredménnyel, nem torolta meg tettünket az átvert tanár.

Az sem volt semmi, amikor megbirizgáltuk az ajtó kilincset. A serényen benyitni akaró tanár nagy meglepetésére kezében maradt a kilincs. Együttérzésünket hangoztattuk az osztályteremből, sopánkodtunk, mintha nagy baj történt volna. Egyesek a sarokba futottak, hogy kihihogják magukat. A következő eset meg még alsó tagozatban történt. Egyikünk épületes ötlettel állt elő, amit látó gyerekektől hallott: erősen megsózott folyadékot kell inni, mert attól be lehet lázasodni, és akkor hazaküldenek a suliból. Másnap vittem is a zacskó sót, vizet engedtünk az iskolatejes pohárba és alaposan megsóztuk. Mindegyikünk felhörpintette bájitalát. Nem sokkal később úgy hánytunk, mint a lakodalmass kutya, mire persze hazamehettünk. Az egyik lány elkottyantotta a sószállító kilétét, de nem lett belőle semmi. Gondolom, otthon mulathattak az ilyen gyermekcsínyeken. Felnőttként én is csak mosolyognék rajta.

Egész általános iskolai pályafutásom alatt majdnem ötös tanuló voltam. Továbbra is igen kedveltem az angol nyelvet, tanárunk is szimpatikus volt. Ám nyolcadikban új tanárnőt kaptunk. Írországból érkezett, és egy szót sem tudott magyarul. Hegyeztük a fülünket,

hogy megértsük. Apukám évekkorábban megtanított harminc angol szóra, én meg tanárt játszottam a suliban: sorba állítottam a diáktársaimat, és aki jól felelt „Kriszta néninek”, az kapott egy gesztenyét. Ezzel mindössze azt szerettem volna jelezni, hogy milyen távlati terveim voltak az életre. Szerettem másoknak örömet szerezni.

Gimnáziumba jelentkeztem, fel is vettek. Lakásunkhoz elég közel volt egy iskola, ahová egyedüli nemlátóként jártam. Annyiban könnyebb volt az én helyzetem a régi társaiménál, hogy én erőteljes látó közegben nőtem fel. A gyerekek a gimnáziumban nagyon érdeklődőek voltak. Mindegyiküknek le kellett írnom a nevét Braille-ban, hogy ereiként hazavihessék, megmutatni a szüleiknek. Hamar túlesett a társaság az újdonság megismerésén. Látták azt is, hogy jól megy nekem a tanulás is, kivéve a matekot. Az igazi nagy baj az volt, hogy a tankönyvek kazettára voltak felolvasva. Akik valaha láttak, jól tudnak hang után tanulni, de én csak úgy vagyok képes hatékonyan tanulni, ha olvasom a szöveget. A jegyzeteimet Braille-írógéppel írtam, de otthon órákat vettem igénybe, amíg kijegyzeteltem a tankönyvkazettákat. Nem elég, hogy a hétköznapi túl munkája elfárasztott, de a hétvégeket is elvette tőlem a tanulás.

Talán elsős lehettem, amikor elkapott a rockerőrület. Egy vak lánnyal kerekedtünk fel, hogy kitomboljuk magunkat. Eleinte a szüleim kísérték el a Lord- és a Pokolgép-koncertekre. Másodikos koromtól már kettesben jártunk a barátnőmmel. Rendszeresen ellátogattunk a Fekete Lyukba, korántsem volt olyan vészes, mint amilyen hírek szállingóztak róla. Ha az ember nem keresi a zűrös dolgokat, azok nem is fogják megtalálni őt. Az ember megtanulja leszerelni a nem kívánt alakokat. Csak olyan együttesek koncertjére

mentem el, amelyek zenéjét nagyon jól ismertem. A nagy hangerő nem zavart, sőt, igen kedveltem. Barátnőmmel együtt énekeltünk és csápoltunk. Igazából addigra teljesen elegendő lett a vakos környezetből, vágytam a kinti világ után. Félre ne értse senki, nem volt bajom senkivel és semmivel, de elég volt!

A gimnáziumban is tartani tudtam a jó tanulmányi átlagomat, közel álltam az ötöshöz. Nem voltak részrehajlók a tanárok, de figyelembe vették a nemlátásomat. Fizikából bejelöltettem azt, ami a legfontosabb, és azt tanultam meg. Rajzórán természetesen nem rajzoltam, helyette gyurmáztam. Fiatal matektanárom úgy magyarázta el az anyagot, ahogy kellett. Nem volt könnyű feladatuk a tanáraimnak, hiszen az első nemlátó nebuló voltam a suliban.

Diáktársaim diszkómániások voltak, én meg metálpólóban jártam és a csuklómon szöges csuklószorítót hordtam. Külsőleg teljesen mások voltunk, ám ha kinyílt a szám, nem kapa esett ki belőle. A tinédzserek külsőre ítélnék, velem is ez volt a helyzet. Jól elvultunk egymással, de testi-lelki jó barátokra nem találtam közöttük. Szívesen ültek mellém dolgozatíráskor – síkírógéppel írtam –, mert a lapról könnyen lehetett puskázni. Természetesen fordítva is igaz volt a történet, mert ők is segítettek, ha kellett. Sajnos a gimnáziumi tanulás annyi időmet vette el, hogy elmaradt az addigi írogatásom, és amikor újra akartam kezdeni, akkor már nem ment. Elvesztettem egy olyan adottságomat, aminek a hiányát mind a mai napig érzem. Igaz, iszonyú nyomás nehezedett rám a négy év alatt! Pedig mennyi haszontalan anyagot kellett megtanulnom, aminek semmi hasznát sem fogom venni az életben.

Mivel eltávolodtam a nemlátó közegtől, ezért az érdeklődésem a látó fiúk felé fordult. Az osztálytársaim két évvel fiatalabbak voltak

nálam, ez számomra egyértelművé tette az ottani lehetőségemet. A rockklubban megesett egy kis intimitás, de az ember ne várja, hogy egy ottani ismeretségből komoly kapcsolat alakulhat ki. Tehát az a lehetőség is ki volt lőve. Plátói szerelmem újra lett, az egyik együttes tagja. A nemlátás olykor előnyökhöz is juttatja az embert. Van humánus rendező is a bulikon, így juthattunk be barátnőmmel a színpalak mögé. Közelről ismerhettük meg a zenészeket. Olyan közvetlen kapcsolatba kerültünk, hogy telefonon hívogattuk egymást, és bárhol találkoztunk, köszöntek. Sokszor az éjszaka közepén indultam haza a koncertről, de mindig belebotlottam egy elázott ürgébe. Kissé macerások voltak ezek az esetek, ezért úgy voltam vele, inkább hajnalhasadtával kelek útra, akkor már nyugisabb a város. Vállalni mertem a rockerséget, jól éreztem magam abban a világban, teljessé tette az életemet. Aztán megszűnt a kedvenc klubom, és vége lett a nagykamaszkoromnak.

Kitűnő eredménnyel érettségiztem. Igazából nem borultam ki a tanulás terhe alatt, de ebben jelentős szerepe volt nagy munkabírásomnak. Megtanultam szelektálni, erre az egyetemen volt nagy szükségem. Az ELTE angolnyelv-tanári szakára vettek fel. Itt jóval több volt a metodika, és egy év kötelező gyakorlati oktatást kellett tartanunk. Az ott szerzett képesítéssel bárhová mehetek tanítani. A féléves szemináriumok miatt nem alakulhatott ki hosszú távú kapcsolat a hallgatók között. Egy lányt azonban igen megkedveltem, szinte állandóan együtt voltunk. Sokat segített az egyetem falai között, ám síelés közben eltörte a lábát, és utána sokáig nem találkoztunk. Csoporttársaim közül többen mellém szegődtek, hogy alkalmi segítségükkel pótolják barátnőm hiányát. Nem voltam tipikus egyetemi fej, mert az elvont tárgyak nem érdekelték. Szerencsére nagyon profi beszélőkém van, és olyan

vizsgákon, amikhez sokat kellett volna hozzáolvasnom, kivágtam magam. Ez azonban csak az angol jellegű tárgyakra vonatkozott.

Az egyetemen a hallgatók között ugyanaz a folyamat ismétlődött meg, mint az életben az emberek között. Nem figyeltek egymásra. Addig jó az ember, amíg odaadja a jegyzetét, de fordítva már nem működik a rendszer. Szinte eltapossák egymást egy-egy feliratkozásért. Fiatalokról van szó, de már felismerhető bennük, hogy milyenek lesznek az életben. A mi szakunkon nem alakult ki baráti társaság, ezzel szemben más szakon pezsgett az élet. Egyedül egy kávézó oldotta ezt a siralmas állapotot, de ha mégis kialakult egy klikk, akkor már lehetetlen volt közéjük kerülni. Mivel végig lány volt mellettem az egyetemi évek alatt, ezért igazából külső kapcsolatra sem nyílt lehetőségem. Az egyik férfi hallgató szimpatikussá vált. Nálam mindenképpen fontos a másik hangja. Két perc elég ahhoz, hogy kialakuljon a véleményem az egyéniségéről. Ha „átjön” az illető az a valami, akkor azt az első beszélgetés alkalmával megérezem. Egyéb igényem mindössze annyi van egy szimpatikus férfival szemben, hogy a normális várakozásoknak megfeleljen.

Az egyetem utolsó évében végig gyakorlati oktatást kellett tartanunk. Szerencsére lehetőségem adódott arra, hogy egykori általános iskolámban kezdhettem el a hatodikosokat tanítani. Élénken élt emlékezetemben a múlt, ahogy velem megszerettették az angolt. Ezért az én óráimon is volt játék meg éneklés. Nem vagyok kiabálós alkat, fegyelmezési gondjaim néha nehézzé tették, hogy egy-egy tanórát zökkenőmentesen tarthassak meg. Az én elvem az, hogy emberi hangon szóljak hozzájuk, így hassak a gyermekekre. Nehezebb ez a módszer, mert csak idővel tudok tekintélyt teremteni magamnak. Megfelelő érett tanulók is kellenek

hozzá. Minden kezdő pedagógus tapasztalja, hogy fiatal kora és gyakorlatlansága eleinte sok nehéz pillanatot okoz. Úgy gondolom, nem csak a megszokott viselkedési formák megkövetelése lehet az egyedüli hatásos módszer a tanításban. Nagyon kevés embernek adatik meg, hogy azt a feladatot végezze az életben, amire gyermekként vágyott. Igazi öröm számomra, hogy legjobb tudásom szerint angolra taníthatom a gyermekeket. Mivel a vakodaiak két évvel idősebbek a kintieknél – két év az előkészítő –, a tizennégy éves tanulókat elég nehéz volt kezelni. Azután lediplomáztam és elbúcsúztam a gyerekektől. Nem tudtam, hol fogok munkát kapni, ha egyáltalán kapok.

Többfelé kerestem magamnak állást, ám mindig volt valamilyen kifogás. Egyik helyen annyira találékonyak voltak, hogy azt mondták, az angoltanárnak a néptáncoktatásba is be kell segítenie... Ezzel adták tudtomra nagyon tapintatosan, hogy próbálkozzam inkább máshol. Ráerőszakolni nem akartam magam senkire, ott már úgysem érezném jól magam. Felvetődött bennem az a lehetőség is, hogy ha nem bírok elhelyezkedni, továbbtanulással fogom gyarapítani magamat.

Ám júliusban megcsörrent otthon a telefon, és azt tudtam meg, hogy kilépett az angoltanár a Vakodából. Megkérdezték, elvállalnám-e az állást, amire rögvest igent mondtam. Ilyen szerencse csak egyszer fordulhat elő az életben. Pedagógustársaim barátsággal fogadtak, de igazi felnőttek talán azért nem éreznek, mert ott tanultam náluk. Átmenetileg a Braille-könyvtár könyvtárosa lettem, aminek azért örülök, mert nagyon sokat lehet formálni a könyvolvasó gyermekeken. Már az is jó, hogy olvasni akarnak, de ügyes-bajos dolgaikat is elmondják. Sokszor elég nekik, ha meghallgatom őket. Elég sok árva gyerek tanul az iskolában, néha

azon töprengék, nem kerülnek-e túl közel hozzám. Ebben a helyzetben azonban nincs félút, és bizony, én közel engedem magamhoz azt, aki bizalommal van irántam. Bízom abban, hogy emberségem melegségével hatni fogok rájuk, és figyelnek majd minden szavamra.

A kicsikkel nagyon szigorú vagyok az órán. Fél év alatt kiderül, hogy ki mire képes. A jó képességű gyerekektől a maximumot követelem meg, hiszen belőlük még bármi lehet. A kevésbé eszes, de szorgalmas diákokat hagyom, hogy ritmusuk szerint haladjanak a tanulásban. Akik meg sehogy sem állnak a tanuláshoz, nos, ez még megoldásra váró feladat. A szakmunkásiskola tanulói esetében alacsonyabb a mércém, mert az ő helyzetük más. Velük más nyelven kell beszélnem. Úgy tapasztalom, sikerült megfelelő hangot találnom velük. Kifelé nem mutatom, de egynémely gyermek közel került hozzám. Elvileg nem lenne szabad a karomba kapnom, urambocsá, megpuszilnom őket, de megteszem. Nem bírok ellenállni a kísértésnek. A nagyobbak közül a magukba zárkózó fiatalok kerülnek hozzám közel. Talán vonzom is a gondterhelt kamaszokat, de a tapasztalataim átadása szintén az életre készíti fel őket. Ez is hozzátartozik a pedagógusi munkához. Alig várják, hogy a könyvtárban kettesben maradhassanak velem.

Imádok énekelni. Gyermekként állandó tagja voltam az iskola énekkarának. Most éppen azon vagyok, hogy megtaláljam azt az embert, akivel teljessé válna öttagú kórusunk. Barátaimmal álltunk össze, hogy színvonalas kultúrával szerezzünk örömet az embereknek. Pár éve basszusgitárt is vettem, mert a rockzene annyira az életemmé vált, hogy együttest szerettem volna alapítani. A kefégyárban is dolgoztam nyáron, mert nem volt annyi pénzem, hogy gitárt vegyek. Elég költséges volt a tanulás is, de megfizettem

a magánórák díját. Sajnos kicsi a kezem a gitárhoz, erről viszont nem tehetek. Saját dalszövegeim az asztalfiókomban pihennek, egyre kevesebb az esély arra, hogy nyilvánosság előtt elhangozhassanak. Egy rockegyüttes életre hívása és fenntartása nem egyszerű. Színjátszó társulatot is létrehoztunk a barátaimmal. Olyan elképzelést próbálunk megvalósítani, hogy teljes sötétségben játszanánk a színpadon, bevonva a közönséget is a játékba.

Szeretném megélni az életben, hogy ne csak a plátói szerelem lángja perzseljen meg. Jó lenne, ha közös nevezőre tudnék jutni egy értelmes emberrel. Gyermekeket viszont mindenféleképpen akarok! Mint ember remekül érzem magam az iskolában, de tudom, hogy itt elfelejtek angolul. A tudásom szinten tartásához feladatok kellenének, van min elgondolkodnom. A Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola tiflopedagógia szakán tanulok. Itt arra oktatnak, hogy miként kell tanítani a nemlátó gyerekeket.

A humor nagyon fontos része az életnek, pláne annak, akinek nehéz a sorsa. Kevésbé érzi magát szerencsétlennek az ember, és a külső szemlélőben is más benyomás alakul ki az illetőről. Sokan agyonsajnálhatnak a nemlátásom miatt, én ezt viszont másképp látom. Örülök, hogy jól közlekedem, képes vagyok önmagam ellátására, vannak gondolataim és életcélom is. Számomra már eddig is értelmetlen volt az életnek.

Tímár Péter az iskola könyvtárában keresett meg. Nagyon tetszett az elgondolása, hogy nemlátó fiatalokkal akarja eljátszatni *Vak vagányok* című filmjében a nemlátó szerepeket. De az is kíváncsi volt az érdeklődésemet, hogy táncos szerepeket kíván. Zene, tánc, színjáték, hiszen erről szól az egész magánéletem! Lehetőséget

kaptam arra, hogy megmutassam mindazt, ami bennem rejlik. Kiskorunktól azt hallottuk a szüleinktől:

– Milyen aranyos, milyen szép vagy!

Nagyon sok lány jelentkezett, és sokuk kudarcként élte meg, hogy nem válhatott a film szereplőjévé. Mi nem vagyunk képesek objektíven megítélni sem magunkat, sem másokat. El kell fogadnunk, hogy aki ezt megítéli, objektív.

Az első próba rémesen megviselt, mert szó szerint bénának éreztem magam. Volt egy táncmozdulat, sehogy sem értettem meg. Péter az erőlködésem láttán végül megjegyezte:

– Látványos fejlődésnek indultál.

Tudom, hogy egy nemlátó nem képes úgy táncolni, mint egy látó ember. Hangot mi is parodizálhatunk, de mozdulatokat nem. Eleinte sokat gyakoroltam otthon a természetes mozdulatokat. Mindenki tudhatja, hogy mi eléggé mereven mozgunk. Meglehetősen negatív szerepet kaptam a filmben, állandó harcot vívok az egyik főszereplővel egy fiúért. Viszont rendkívül tetszett a szerep, mert amúgy is küzdő típus vagyok.

Nagyon fontos számomra ez a film, hiszen rengeteg ember szembesülhet majd azzal, hogy mire vagyunk képesek mi, nemlátók, ha lehetőséget kapunk rá. Hiteles képet kaphatnak rólunk, olyanok vagyunk az életben is, amilyenek a filmben látnak. Remélem, az embert fogják meglátni bennünk, és nem a vakot. Azt a hitet erősítette meg bennem a filmforgatás, hogy az ember mindig csak önmaga legyen.

TUDNI KELL MEGBOCSÁTANI

Bellon Erzsébet (26 éves):

Debrecenben születtem. Hat és fél hónapra jöttem a világra. Az ezerötven grammos súlyommal nem dicsekedhettem. Inkubátorba tettek, és elég sokáig benne tartottak. Rövid otthonlét után, tíz hónapos koromban a bal szememet szürke hályog miatt megoperálták. Szüleim elmondása szerint láttam, de erre én nem emlékszem. Az elbeszélésekből tudom, hogy nagyon szerettem lehúzni a papucsokat a lábakról, és azt is, hogy a kulcscsomó volt a mindenem.

Hatéves koromban Budapestre kerültem, az Ajtósi Dürer sor 39.-be, az óvodai részbe. Nem tudtam arról, hogy odavisznek és otthagynak. Állami gondozásba akartak venni, de anyukám nem engedte. A kedvesebb óvó néniktől szeretetet kaptunk, míg a durvábbaktól szó szerint huszonötöt a fenekünkre. Úgy emlékszem, elég nagyot csattant a vonalzó a hátsónkon. Hajhúzásért, rágalmazásért kaptuk, vagy ha nem ezt, akkor mehettünk a sarokba. Ha nem tudtunk időre elkészülni az öltözködéssel vagy a mosakodással, azért is büntetés járt. A magam részéről nem tartom igazságosnak azt, hogy ha egy nemlátó gyerek nem készül el tizenöt perc alatt, akkor megbüntetik. Azt az alapvető dolgot sem vették figyelembe, hogy valaki lehet, mondjuk, lassú típusú. Persze én is álltam a sarokban, ilyenkor hisztiztem, hogy miért kell nekem ott lennem!

Szeretettel emlékszem viszont Fehér Jutka gyereknevelőre, aki engem patronált. Többször kivitt hozzájuk, kézbe vette az ügyeimet és szeretettel gondozott. Nem tudom, miért pont engem választott, de mindenesetre jól tette! Jutka néni a szüleivel és a nagypapájával lakott. Sokat énekeltünk, többek között a *Pancsoló kislányt*. A szülei szeretettel fogadtak, általában péntek délutántól hétfő reggeli náluk voltam. A hétfő reggelek sírással kezdődtek és az óvodával folytatódtak. Jutka néni azzal bátorított, hogy ha nem sírok, akkor máskor is kihoz, de ha nem hagyom abba a bőgést, maradhatok bent.

Azzal, hogy Jutka rendszeresen, éveken keresztül kivitt a kollégiumból, megtanított szeretetet adni. Nagy örömmel meséltem az ovisoknak, milyen finomakat ettem, és hogy válogathattam a sok finomságban. Előfordult, hogy irigykedtek rám, de csak amúgy ártatlanul. Mivel a szüleim messze laktak, velük inkább csak a nagyobb szünetekben találkozhattam. Nagyon örültek otthon annak, hogy van, aki patronál, és anyukám helyett anyukám.

Nehezen hagytam ott az ovit, de velem sem tettek kivételt. Mennem kellett a suliba. Engem is felvilágosítottak, hogy ott fognak megtanítani írni-olvasni és számolni. Az előkészítő után kezdődik a nyolc osztály. Alapjában véve szerettem tanulni, arra is volt példa, hogy a tanítási órán írtam meg a leckémet. A többiek persze irigyeltek, de én megmondtam, hogy délután lusta vagyok tanulni. A lassúbb vagy gyengébben tanuló társainknak megpróbáltunk segíteni. Felolvastam nekik a könyvből a tananyagot, vagy ha kellett, a vers megtanulásában segítettem úgy, hogy többször, értelmezve olvastam fel. Mindez talán túl szépen hangzik, ezért elmondok egy korántsem dicséretes történetet is. Nagy ügybuzgalommal megírtam az egyik osztálytársam helyett a dolgozatát. Csak az

lett a szépséghiba, hogy egyest kapott rá! Nem lehettem valami nagy formában.

Az iskolai évekre már önálló voltam. Otthon a szüleim sajnos teljes mértékben kiszolgáltak, öltöztettek, etettek, a kanalat is ők tették a számba. Ez rossz hatással volt a fejlődésemre, mert ahogy bekerültem az oviba, egyből éreztem ennek a negatív hatását. Ott tanítottak meg az önállóság alapvető fortélyaira, ami sok keserves pillanatot okozott. Teljesen vegyes képet mutattunk, voltak köztünk önállóak, voltak, akik már tudtak valamit, de voltak, akik kézzel-lábbal ettek. Nem irigyeltem az ügyesebbeket, mert fel sem tudtam fogni, hogy mi folyik itt. Egy kisgyereket különben sem érdekel az, hogy ki milyen. A nevelők tanítottak meg késsel-villával enni, az épületen belül önállóan közlekedni, mosakodni, arra, hogy igényeljem a tiszta fehérneműt, meg mindenre.

Akkoriban is volt már szemle, most is van még. Ez azt jelenti, hogy megnézik az általunk kimosott zoknit, bugyit és trikót. Ha nem volt elég tiszta, moshattuk újra. Az esti lefekvéskor a szék háttámlájára terítettük a pulóvert, a nadrágot és a pólót a trikóval. A fehérneműket a szék keresztlécére kellett tenni. A szemle végén dicséret vagy kipellengérezés következett. Rossz emlékként maradt meg bennem, hogy volt egy nagyon szép dzsekim és hozzá egy kitűnő csizmám. Az egyik tisztességtelen nevelő fogta és hazavitte! Amikor anyukám bejött, a másik nevelőtől tudta meg, mi történt, és nem tehetett mást, mint hogy új holmikat vett.

Az olvasás nemcsak a tanulás szempontjából fontos, hanem azért is, mert új információkat kapunk. A tengerről azt tudom, hogy nagy, sós a vize és ellepheti az embert. Mindemellett azt is, hogy gyönyörű. A repülőgéppel annyiban más a helyzet, hogy azon már ültem, Budaörsön. Érezhettem, hogy milyen belülről, és be is

indították a motorját. Nálunk, nemlátóknál az olvasott, de ismeretlen fogalmak kicsit zavaróak lehetnek, illetve mások, mint a látóknál. A kerek erdő nekem mindig virágokat jelentett, réttel és friss levegővel. Az erdő közepén ház jelent meg a képzeletemben, kicsi szobával és még kisebb konyhával. Pontosabban ennek a hangulata és az érzése. Sok mesét hallhattunk az iskolában. A kedvencem a *Hetvenhét magyar népmese* volt. Arra is volt lehetőségünk, hogy a Braille-könyvtárból tetszésünk szerinti könyvet hozzunk ki. Ma is a Braille-könyvek teszik számomra változatossá a mindennapok egyhangúságát. Nagyon tetszett például Abe Kóbo *A homok asszonya* című könyve.

A játékok is megmaradtak az emlékezetemben. Volt ott dömper, triangulum, xilofon, zongora és csörgős meg húzós játékok. De nemigen volt játszás irigykedés és veszekedés nélkül. Este nyolc órakor volt villanyoltás, akkor ágyba kellett mennünk, de halkan még rádiózhattunk. Ilyenkor játszottunk „négysarkosat”. El kellett mondani, hogy valakinek mit adunk enni, inni, hova fektetjük és hova visszük kirándulni. Persze jó nagy malacságok hangzottak el, és csak a végén derülhetett ki, hogy kiről van szó. Jókat nevettünk, és persze agyonsajnáltuk egymást. A nemlátás egyik nagy előnye viszont, hogy este, paplan alatt is jókat lehet olvasni!

Sokat énekeltünk, Zsuzsi-vonatot játszottunk, ami azt jelentette, hogy megfogtuk egymás vállát és már mehetett a vonat. Többnyire vidámak voltunk. Ha valakinek nem volt jókedve, megpróbáltuk bevonni a játékba. A hazulról kapott csomagokon testvériesen megosztottunk. Éjjel-nappal együtt voltunk, szinte már mint a testvérek.

Mind a mai napig fontos nekem, hogy megfoghassam vagy megérinthessem a másikat. Szeretem a göndör haj érintését, mindig jó hatással van rám. Én is szeretem azt, ha hozzám érnek!

Amikor kezdetét vette a kamaszkor, zavart egy kissé a változások jellege. Nem esett jól, ha célzásokat tettek egyes testrészeim méretére. A nagylánnyá válás is zavart. Előre nem tudtam semmit, mert nem világosítottak fel.

Tizennégy évesen megtetszett egy fiú, szép volt az arca, kedves volt a hangja, szeretett énekelni és művelődni. Mivel nem egy osztályba jártunk, reggel mindig az ő osztályába vezetett az első utam. A fiú előbb örült nekem, de azután megunt, hogy lógok rajta és továbbállt. Mire beértem a saját tanterembe, ott már folyt az óra. A „Hol voltál?”-ra az feleltem, hogy a Tamásnál. A suliban aztán már nem udvarolt nekem senki, faképnél hagytak. Volt olyan lány, akit a fiúk hajkurászhattak, én azonban nem szerettem az ismerkedésnek ezt a formáját. Egyszer három fiú azzal csalt el, hogy majd adnak cukorkát. Én meg mentem, és majdnem belefojtottak a homokba. Ők élvezték, én meg szóltam a nevelőknek.

A földrajzot azért szerettem, mert megismertetett más emberekkel és városokkal. A gyakorlati óra meg azért volt jó, mert kézügyességre tanított, amire nekünk nagy szükségünk van. A biológia, a fizika és a kémia viszont távol állt az érdeklődési körömtől. A felső tagozaton jöttem rá, hogy fontos a tanulás. Nem jó, ha buta az ember. Jó tanulónak számítottam, bár azért egy-egy hármast becsúszott. A speciális szakiskolában tanultam tovább.

A Vakok Intézetébe 1989-ben kerültem. Ismeretlen volt minden, ezért az első hónapokban idegenül éreztem magam. Nem voltam

tisztában a szokásokkal, az ügymenettel, de minden kötelességemmel sem.

A kefégyári munkát szeretem, csak kicsit fárasztó fizikailag. A névleges norma napi tizenöt-húsz partvis elkészítése. Vigyázok arra, hogy csak tökéletes munkát adjak ki a kezemből. A főnökeimmel meg vagyok elégedve, a fizetés meg annyi, amennyi. A hússzezer forintot kimondani talán sok, de elkölteni nagyon gyorsan megy.

Szívesen kötök pulóvert és mellényt, szeretem a *Vakok Világa* újságot olvasni, vannak benne érdekes cikkek. Nemrég olvastam a vakvezető kutyásokról, akik egész nyáron jártak kirándulni a Börzsönybe és a Szentendrei-sziget csúcsára.

A szüleim nem neveltek vallásosan, de megtértem. 1994-ben kezdtem el gyakorolni római katolikus vallásomat. Volt egy betegségem, ami nagyon elkeserített. Nőgyógyászati jellegű probléma volt. Nyugtatókon éltem, és ekkor, miután részt vettem egy misén, kerültem közel a valláshoz. Ezután már könnyebben viseltem el a fájdalmaimat. Egy évvel később úgy döntöttem, hogy megkeresztelkedem. A magam ura akartam lenni ebből a szempontból is. A megkeresztelés, az elsőáldozás és a bérálás együtt történt. A szüleimtől, a barátaitól és a munkatársaimtól is szép ajándékokat kaptam. Ha visszagondolok rá, még ma is meghatódom. Felért egy lakodalommal, töltött káposzta és bor volt az ünnepi asztalon, és körülötte mindenki, aki fontos volt a számomra.

Istent úgy fogalmaznám meg, hogy a szívemben van. Látni nem lehet, de ha beszélek Hozzá, meghallgat. Nagyon sokat ér, mert erőt ad, és sokkal könnyebben viselem el a nehézségeket. A vallás vagy a hit biztosságot ad. A hitem többet jelent nekem, mint az

emberek. Csendesebb lettem, több szeretetet vagyok képes adni, nem vagyok önző.

Sajnos volt rá példa, hogy kihasználták a jóságomat. A szüleim kölcsönkértek tőlem egy nagyobb összeget, mondván, hogy a villanyszámlát akarják kifizetni. A keresetemből és a személyi járadékomból megspórolt pénzből adtam nekik kétszázezer forintot. Megígérték, hogy visszaadják, de azóta is leshetem. A pénz nem arra kellett nekik, amire kérték, hanem az autót festették át belőle. Apukám azóta cukorbeteg lett, és már sajnálja az egykori kölcsönkérést. Én megtartom Isten törvényeit, így természetesen azt is, hogy tiszteld a szüleidet. Ennek ellenére úgy gondolom, hogy ne csak addig kelljen valaki, amíg a pénzéből tart. Úgy érzem, becsaptak, és aligha állok messze az igazságtól, ha azt mondom, tudták, hogy nem arra fogják költeni a kölcsönként pénzt, amit nekem mondtak.

Két éve a húgom esküvőjére is kértek ötvenezret, de akkor már nem adtam, és örülök, hogy nem haragszanak rám ezért. Később fürdőszobára kértek kölcsön százezret, és bár összevesztem azzal, aki azt mondta, hogy persze, csak adjál megint kölcsön, dolgozzál csak rájuk, mégis neki adtam igazat, nem adtam pénzt a húgomnak. A testvérem biztosított arról, hogy nem haragszik rám. Rosszulestek ezek a dolgok, de tudni kell megbocsátani.

Talán kissé zárkózott vagyok, viszont akkor is bemegyek a munkahelyemre, ha éppen nem vagyok valami jól. Fontos, hogy emberek között legyek, mert akkor nem érzem annyira a nemlátásomat. A környéket ismerem, de a városba már nem tudnék egyedül elmenni. Mivel az állandó lakcímem a szüleim lakása, itt csak addig lakhatom, amíg van munkahelyem. Nem szeretnék hazamenni, mert ott társaság nélküli világ fogadna.

Mostanában fordult elő, hogy a szüleimről álmodtam és láttam őket. Ezt úgy kell elképzelni, hogy megfogtam őket és éreztem a testüket, a kezükön a sima bőrt vagy a ruha anyagának a fogását. A hajukat, az arcuk formáját is látom a lelki szemeimmel. Sokszor álmodom arról, hogy az utcán vagyok, hallom a cipők kopogását, mint a valóságban. Azt, hogy hol vagyok éppen, nem tudom. A valóságot tükrözik az álmok, hol valóságghűen, hol zűrzavarosan.

Egy férfitől leginkább a megértést várnám el. Szeretném, ha egy kicsit gyengénlátó lenne, az nagy segítséget jelentene nekem.

A szeretetet úgy élem meg, hogy én is vágyom rá, és segítek, ahol tudok. Nem szabad a jószívűségünket egymástól megtagadni! Jó, ha az ember szereti a társát, még akkor is, ha haragszik rá. Tudni kell megbocsátani.

ÉLETEM LEGBOLDOGABB NAPJA

Ferenci István (26 éves):

Szegeden születtem, 1972 május tizennegyedikén. Fél órával utánam megszületett ikerhúgom, Edit. Senki sem tudta előre, hogy ikerszülés lesz, még anyu sem. Mivel hat hónapra jöttünk a világra, inkubátorba kerültünk. Sajnos egyikünk sem látott. Gyerekkoromból arra emlékszem, hogy nagyon betegesek voltunk, alighogy egyikünk meggyógyult, a másik biztosan beteg lett. Nekem asztmám volt, de szerencsémre sikerült kinőnöm. Edittel különböző típusúak voltunk, én visszahúzódó, gátlásos és bátortalan, ez mára sem múlt el bennem teljesen. A húgom indulatosabb és határozottabb volt.

A családi körülményeink sajnos nem voltak a legjobbak. Édesapám alkoholfüggő volt, nagyon sok veszekedés, ütlegelés fordult elő nálunk, nemegyszer majdnem emberölés is. Mindez mély nyomot hagyott bennem. Ilyenkor összebújtunk Edittel, így vészeltük át a veszekedéseket, bár később már előfordult, hogy Edit közbelépett. Nemegyszer állt édesanyánk elé, bátran rászólt apura, sőt, kiabált vele. Ha ez sem segített, szó szerint nekiment apunak és ütötte-verte, ahogy csak bírta. Apukánk először nem reagált rá, de később elszégyellte magát és elment lefeküdni. Ha kijózanodott, mindenkivel normálisan beszélt, de azután pénzt kért anyutól és ment megint a kocsmába. Sajnos volt arra is példa, hogy bántott minket.

Anyu nagyon szeretett bennünket, ez sok mindenben megnyilvánult. Gyakran mesélt, énekelt, sőt, énekeket is tanított nekünk. Kár, hogy úgy hitte, mivel nem látunk, nem is tudunk megcsinálni semmit. Nem hagyta, hogy egyedül fürödjünk, öltözködjünk, és ha apu nem szól, még az evőeszköz használatára sem tanított volna meg. Azt hiszem, nekem jólesett a kényeztetés. Edit már ekkor kezdte kiharcolni a maga önállóságát. Anyu úgy készítette fel bennünket az iskolára, hogy úgy tanított írni és rajzolni, mintha látnánk. Sajnos azonban nem volt türelme a tanításhoz, ha rosszul fogtuk a tollat vagy a ceruzát, nagyon ideges lett. Fogalma sem volt róla, hogy létezik a pontírás.

Amikor eljutott a tudatomig, hogy nem látok, úgy éreztem, nincs különösebb jelentősége, mivel otthon mindent megkaptam. Az igazi gondot az jelentette, amikor felkerültünk az iskolába és magunkra maradtunk. Akkor döbrentünk rá a helyzetünkre. Úristen, most hogyan tovább? Ha szüleim nem tudják meg, hogy létezik a Vakok Iskolája, mi még most is analfabéták lennénk. Szerencsénkre apukámnak volt egy szegedi szemészorvos ismerőse, és tőle megtudta, hogy létezik ez a speciális intézmény. Anyukám ragaszkodott volna ahhoz, hogy otthon maradjunk, nem akart elengedni minket.

Végül is 1978-ban elindultunk Budapestre, de engem nem vettek fel, mert nem tartottak iskolaérettnek, valószínűleg az otthoni kényeztetés miatt. Ezért a testvéremet sem hagyta ott anyukám az iskolában, bár őt felvették volna. A következő évben már nem volt akadálya annak, hogy mind a kettőnket beírassanak. Szüleim hoztak fel bennünket, és elmondták, hogy ezentúl itt fogunk lakni, meg hogy a testvérem külön szobában fog aludni. Az elválás bizony nem volt könnyű. Teljesen magunkra maradtunk. Ez főleg

engem érintett nagyon rosszul, mert ha nem kaptam meg valamit, abból nagy problémát csináltam, eltörött a mécses. Nehéz volt amiatt is, mert a nevelők nagyon szigorúak voltak.

Azt azért megengedték, hogy az étkezéseknél egy asztalnál ülhessünk. Amikor azonban észrevették, hogy Edit megosztja velem az ennivalóját, mert vagy nem bírta megenni vagy megsajnál engem, hogy éhes vagyok, büntetésből másik asztalhoz ültettek, olyan gyerekek közé, akikkel rossz viszonyban voltam. Egyik hét végén anyuék jöttek látogatni, és látták, hogy más-más asztalnál ülünk. Ezen nagyon felháborodtak, és egyből megkeresték az ügyeletes nevelőt, akitől megkérdezték, hogy mi ennek az oka. Azt a választ kapták, hogy ellopom az ételt a húgomtól és attól félnek, hogy el fogok hízni. Anyunak ez a válasz nem tetszett, és jól megmondta a magáét. Ennek azonban nem lett eredménye.

A látogatás napján mindig kint voltunk az udvaron. A szüleimet már a lépteik hangjáról megismertem. Amikor odamentünk a kerítéshez, már éreztük az illatukat is. Volt úgy, hogy tévedtünk, de ritkán. Egyből elindult a beszélgetés a kerítésen át, nagyon örültünk egymásnak. Anyukámék mondták, hogy mindjárt bejönnek, és indultak tovább a kerítés mellett. Mi persze kiabáltunk, hogy „Anyu, ne menj el!”, mert nem tudtuk, hogy arra is van bejárat az iskolába. Mindig tele táskával érkeztek, és amit kaptunk, azt általában az osztályteremben fogyasztottunk el. Ha anyukámékkal kimentünk, az úti cél mindig a Vidámpark vagy az Állatkert volt, ahol nagyon jól éreztük magunkat. A visszafelé úton már elkezdtem sírni:

– Anyu, ne hagyj itt bennünket!

Erősen kapaszkodtunk belé és mindnyájan sírtunk. Mindennek ellenére anyukánk megpróbált nyugodtnak látszani. Apukám is gyakran meglátogatott bennünket, ilyenkor józan volt. Ekkor úgy

éreztem, hogy szeretjük. Nagy öröm volt, amikor hazautazhattunk. Büszkén mutattuk a pontírást, a segédeszközöket és az általunk készített kis tárgyakat. Anyukám eleinte csodálkozott, később azonban boldogan mutogatta őket a szomszédoknak és a barátnőjének. Időnként elsírta magát, de örömmel mondta:

– Látjátok, milyen ügyesek az én gyerekeim!

Ekkorra már megértette, hogy attól, hogy nem látunk, még értékes emberek vagyunk.

Az iskolában a húgommal egy osztályba kerültünk. Igaz, nem ültünk egymás mellett, de ez valahogy nem zavart. Inkább az osztálytársaimmal barátkoztam, bár ők sokat csúfoltak, csipkedtek. Általában én is agresszíven válaszoltam, húztam a hajukat, karmoltam és haraptam. Az sem tetszett nekik, hogy szótlán és visszahúzódó voltam. A későbbiekben szerencsémre kezdtek oldódni a gátlásaim, és ekkor már éreztem, hogy társaim egyre jobban elfogadnak, sőt, barátkoznak velem.

Gyermekkorom kedvenc időtöltése a zenehallgatás volt. Otthon mindig megkérdeztem, hogy éppen milyen hangszer szól, és arról álmodoztam, hogy bárcsak nekem is lenne egy ilyen hangszerem. Nagyon felkeltette az érdeklődésemet a hangszerek világa, és megörültem, amikor megtudtam, hogy az iskolában lesz zeneoktatás. Az előkészítőben csak a furulyával ismerkedhettünk meg, ez csalódás volt számomra. Apukám sokat tangóharmonikázott, valószínűleg ezáltal kedvelhettem meg a zenét. Megpróbált otthon tanítani, de kevés sikerrel, ennek ellenére ezen a téren példaképemnek tekintettem. Az első osztályban a zongora lett a hangszerem. Szigorú zongoratanárom volt, ha valamit nem tudtam vagy elrontottam, már szinte ütött, vagy odavágta a kezemet a billentyűkhöz. A zongoraoktatás előtt mindig

kezet kellett mosni. Aki nem tette, az nem ülhetett le a zongorához, hanem nehéz zeneelméleti feladatot kapott. Hála istennek, volt olyan évem, hogy tizenöt darabot is meg tudtam tanulni.

Harmadik osztályos koromban ért az a csapás, hogy matematikából megbuktam. Nemcsak az volt a baj, hogy ezután nem járhattam a testvéremmel egy osztályba, hanem az is, hogy felmentettek a zongoraoktatás alól. A mai napig sem tudom, miért volt erre szükség, de nagyon rosszul érintett, és még most is a hatása alatt vagyok, bár már nem annyira, mint annak idején. Szerencsémre a következő év elején beindult a blockflöteoktatás. Eleinte magánóraként száz forintért, amit a saját zsebpénzemből fizettem ki. Hat évig keményen tanultam, három osztálytársammal reneszánsz zenét játszottunk három szólamban. Így lett egy kis zenekarunk, a Kabezon. Többször szerepeltünk a Zeneakadémián. Két társam sajnos a hetedik év végén lelépett, és ezért megszűnt az együttesünk. Ez idő tájt az iskolánk kapott egy szintetizátort, amit kölcsön lehetett kérni, én is gyakran éltem ezzel a lehetőséggel. Így tudtam fejleszteni tudásomat a billentyűs hangszeren.

Hétéves koromban kerültem fel az iskolába, kilencévesen lettem első osztályos, és az évisméltés miatt tizennyolc évesen fejeztem be az általános iskolát.

Úgy tizennégy éves lehettem, amikor változást éreztem magamon. Kezdtém férfi lenni. Éppen a születésnapomra esett egy énekkari fellépés az egyik iskolában. A műsor végén beszélgettünk, egyben megvendégeltek bennünket. A lányokkal való beszélgetés közben éreztem, hogy juj, de aranyos, nagyon kedves, jó a hangja, és tetszik a keze. Rájöttem, hogy már hiányzik valami az életemből, amit mellel sajnos a mai napig sem sikerült elérnem. Mostanában is kosarakat kapok még, és nem tudom, mi lehet az oka. Szerintem

a visszahúzódom, gátlásosságom, bátortalanságom is befolyásolhatja a sikertelenségemet.

Ekkoriban történt, hogy Edit keresztmamájáéknál voltunk vendégségben. Az a nyár nagyon rossz volt, szörnyű dolgok történtek. Azzal kezdődött, hogy apu kaszával akarta megölni anyut, és úgy hiszem, a nagymamám halálát ez befolyásolhatta, ugyanis körülbelül két héttel később agyvérzést kapott, és a következő héten meg is halt. Apu hol józan volt, hol ivott. Amikor abba a vendégségbe mentünk, én már kicsit nagyszájú, visszabeszélős voltam. Apuban már elég szépen volt itóka, és abból lett a bonyodalom, hogy én magnózni szerettem volna, lakodalmas rockot hallgatni, ő pedig a jugoszláv adókon magyar nótát. Ezen összeesztünk, és majdnem megölt. Megfogta a nyakamat, úgy akart a székkal együtt felborítani. Az összes ottlevőknek erővel kellett lefogniuk, csak így bírtam megszabadulni. Szerintem ennek következtében alakulhatott ki bennem a máig tartó szorongás és idegesség meg a gátlásosságom. Néha úgy érzem, mintha összeszorítanák a torkomat, mindig akkor, ha valami rosszul érint vagy kudarcot vallok. Teljesen magamba roskadtam, és sajnos mindez a mai napig tart.

Amikor kiballagtam a nyolcadikból, otthon ebéddel ünnepeltünk. Az ajándékba kapott pénzemet szüleim kipótolták, a dupláját tették hozzá. Apukám jól keresett, mivel kubikos volt. Vehettem magamnak egy szintetizátort. Most már volt lehetőségem fejleszteni a zenei tudásomat. Egyre több számot tudtam megtanulni, és a testvéremmel közösen készítettünk kazettát. Edit énekelt, én pedig kísértem. Nagyon szerettük ezt csinálni. Húgom ekkor már telefonközpontosként dolgozott.

1990 augusztus huszonegyedikén felkerültem a Vakok Intézetébe. Itt először megtanultam közlekedni, ami szerencsére könnyen ment. Igazán rendesek és türelmesek voltak velem a tanárok. Sajnos az intézetben nem a dolgozói részre kerültem, hanem a kollégiumba, nagyon rossz körülmények közé, mert a szobatársaim italozó rockerek voltak, ami zavart. Teljesen olyan volt, mint a katonaság, kezdődött a szívatás és a kopaszozás meg a kiszúráások. Mosószeres vizet öntöttek ki az ajtó elé és kényszerítettek, hogy mossam fel. Az is előfordult, hogy az ágyamat teleöntötték vízzel. A kollégiumban emeletes ágyak vannak, kiszedték a felső ágy léceit, és persze nagyot pottyantam. Ők ezt élvezték, nevettek rajtam. Sokszor széttúrták az ágyneműmet, és más heccek is csináltak. Hála istennek, a kollégium egyik vezetője volt olyan rendes és megvédett. A dolgozói részen kaptam egy szobát. Mindez azonban fokozta a szorongásaimat, a gátlásaimat.

A telefonkezelői tanfolyam elvégzése után egy hónappal munkához jutottam, amit magamnak is köszönhetek. Sokat jártam a Szövetségbe és mindig érdeklődtem munkalehetőség felől. Az egyik nap nagyon megörültem. A mentálhigiénés csoporttól egy polgári szolgálatos kiskatona jött fel hozzám, és azt mondta, jött egy levél a Szövetségből, hogy van munkahelyem, menjek át. Sietve át is mentem és mindent megtudtam a leendő munkahelyemről. Ezután felhívtam őket és megbeszéltük, hogy másnap reggel hét órakor jelentkezzem. Nem kellett egyedül mennem, a mentálhigiénés csoport vezetője elkísért. Az első nap az ismerkedésé volt, valamint lediktálták a mellékállomások számait és az ott dolgozók neveit. Másnap már úgy mentem be a munkahelyemre, hogy a kísérem a hátam mögött jött és ellenőrizte, hogyan közlekedem. Az orvosi vizsgálat után aláírtam a

munkaszerződésemet, a főnököm vezette a kezemet a papíron. A próbaidő után véglegesítettek, és azóta is itt dolgozom.

Sajnos barátkozni is nehezen tudok, valószínűleg megérzik a problémáimat. Szerencsémre a Landini Együttesben, ahol én is játszom, az együttes tagjai kitartanak mellettem. Az egyik kedvenc szórakozásom a diszkó lenne. Eleinte csak kíváncsiságból mentem oda, de rájöttem, hogy ott nagyon jól oldódik a feszültségem. Ezt elmondtam anyukámnak, de neki nagyon rossz véleménye van erről a szórakozási módról. Annyira félt, hogy szinte semmit sem enged meg, így ha otthon vagyok, nem mehetek el sehova. Még az otthoni környezetben közlekedni sem tanított meg, legfeljebb annyit mondott, hogy erre vagy arra, nem pedig azt, hogy jobbra vagy balra. Ha meg nem jól csináltam, egyből ideges lett. A testvérem szeretne megtanulni főzni, de anyukánk azzal hárítja el, hogy úgysem tudja megtanulni. Pedig ez nem igaz, mert a nemlátó nők nagy része tud főzni.

Egyedül azért nem mehetek diszkóba, mert ki vagyok szolgáltatva. Több alkalommal is próbáltam, de különböző kifogásokkal nem engedtek be. Egyszer az egyik kereskedelmi rádió játékán nyertem két belépőt az egyik neves diszkóba. Egy gyengénlátó nővel sikerült elmennem. Először azt mondták, hogy ide nem lehet bemenni, mert itt diszkó lesz, mire megmutattam a borítékot. Az illető megnézte, elment, majd nagy sokára visszajött. Bevitt minket, leültetett a bárpulthoz, és azt mondta, hogy maradjunk itt. Táncolni nem engedett bennünket, így csak messziről hallottuk a jó zenét. Reggel hatig bírtuk az egy helyben ülést, nagyon rossz volt. A pultos közben kérdezte, hogy miért nem táncolunk. Amikor megmondtuk, ő is annak adott igazat, aki odaültetett. Azóta is próbálkozom, sajnos sikertelenül.

Az igazság az, hogy börtönben érzem magam az intézetben, mintha sehova sem mehetnék. Jó lenne színházba, moziba, múzeumba járni, de mindenhova látó segítség kéne. Hiába próbáltam keresni megfelelő partnert, nem sikerült. Soha sem értek rá. Mindenki oldja meg a saját problémáját, szokták mondani. Azt hiszem, a látók félnek a vak embertől. Ezt azzal is tudnám bizonyítani, hogy anyunak van egy barátnője, aki ezt nehezen, de kimondta. Többször is próbálkoztam öngyilkossággal, kivétel nélkül mindig akkor, amikor nem mehettem el szórakozni a faluba. Még az a szerencse, hogy valami megmagyarázhatatlan dolog megakadályozott benne. Bele-belefogtam, de befejezni már nem mertem. A visszatartó erő talán az volt, hogy milyen nagy bánatot okoznék ezzel.

Azért vannak örömeim is az életben. Az egyik hobbim a CD-k gyűjtése és a zene. A számítógép is az lenne, de hiába vennék, nem tudnám hová tenni. Ha elvégeznék is egy tanfolyamot, utána nem tudnék hol gyakorolni. Nagyon szeretek olvasni, leginkább a romantikus, szerelmes, erotikus könyveket. A könyvek elterelik a figyelmemet a gondjaimról. Idén vettem egy szintetizátort, olyan igazit, hogy igazibb nem is kell. Ezzel a hangszerrel már vállalni mertem, hogy belépjek egy együttesbe, amely az intézetben gyakorol, ahol lakom. Örülök, mert egyre több fellépésünk van, és ez nagyon jó. Az utóbbi három hétben szinte minden napom foglalt volt. Ez a teljes körű elfoglaltság jó hatással van rám. Igaz, fárasztó, de így legalább jólesik az alvás. Ez a sokrétű elfoglaltság reményt ad, hátha sikerül barátokat találnom.

Sohasem fogom elfelejteni életem legszebb napját. 1997 november elején történt. Egyik vidéki barátom munkahelyén néha összedobnak a dolgozók egy kis pénzt és rendeznek egy táncos,

zenés estét. Meghívtak engem is egy ilyen mulatságra. Szólt a diszkózene. A barátom egyik kolléganője, aki pár évvel fiatalabb nálam, hiába hívta, a barátom nem akart táncolni, viszont bemutatott a hölgynek és engem ajánlott neki. Órákon át táncoltunk, és én a világ legboldogabb emberének éreztem magamat. Olyan természetes volt hozzám az a lány, mintha tudná, mi a vakság. Úgy éreztem, ugyanolyan embernek tart, mint teljesen jól látó önmagát. Sajnos a barátom szülei már korán haza akartak menni. A lány marasztalt, felajánlotta, hogy majd ő hazakísér, de mennem kellett. Később felhívtam a lányt, hogy tartsam vele a kapcsolatot, de éreztem, hogy valamiért nagyon zavarban van. Hogy miért, azt nem értettem.

A legnagyobb öröm az életemben az lenne, ha megismerkedhetnék egy lánnyal. Ha nem is alakulna ki köztünk mélyebb kapcsolat, csak barátság, az is jobb lenne a semminél. Van egy furcsa szokásom, nem tudom, miért: ha egy hölgy segíteni akar, egyszerűen nem bírom megállni, hogy ne fogjam meg a kezét. A kézfogás nagyon jó hatással van rám, és örömet szerez. A sima kéz nyugtatólag hat rám és egyben biztat is. Sokan azt mondják, ebben még nincs semmi szemtelenség, mások szerint viszont egy kicsit fogjam magam vissza, mert félreérthetik a dolgot. Voltak lányok, akik úgy utasították ezt vissza, hogy elengedték a kezemet.

Nagyon jó volt mindezt elmondani. Senki sem volt kíváncsi eddig a problémáimra. Nem volt senki, akivel igazán jól kibeszélgethettem volna magamat. Úgy érzem, mintha változás ment volna végbe bennem. Oldódott a feszültségem, a torkomat sem szorítja már az a valami, nem nyomja már a mellkasomat az a szorító érzés. Úgy érzem, mintha valamitől megszabadultam volna.

A BIZTOS HÁTTÉR ELŐNYÉVEL

Kovács Ivett (28 éves):

Az egyik szememre egyéves, a másikra ötéves koromra vakultam meg. A szemeimet daganatos betegség miatt kellett eltávolítani, és féltő volt, hogy továbbterjed. Ezt szerencsémre megúsztam. E korai időszakomra nemigen emlékszem, lehet, hogy már előtte sem láttam semmit, csak azt hittem. Arra viszont emlékszem, hogy a nagymamám hozott ki a kórházból, és ő mondta meg, hogy a másik szememet is kivették. Én ennek nagyon örültem, mert akkor már nem kell többet kórházba mennem. Lényegében nem fogtam fel a történeteket.

A kórházból szinte egyenesen a Vakok Általános Iskolájába vittek felvételi elbeszélgetésre, és besoroltak a nagycsoportos óvodások közé. Problémát jelentett nekem az, hogy a többi gyerek nem lát. Elsőre biztosan furcsának tűnik, de sokkal többet tudtam a világról, mint ők. Egészen egyszerűen sokkolt, nem értettem, hogy ezek a gyerekek miért ilyen buták. Éreztem viszont azt is, hogy vannak dolgok, amiket ők sokkal jobban meg tudnak csinálni, mint én. Ilyen volt például az, hogy eszméletlenül gyorsan tanulták meg a verseket, és bizony ebben én lettem az utolsó. Furcsák voltak számomra, de nem néztem le őket. A bekerülésem után is megmaradt az átjárásom a két világ között, mert minden nap hazavittek, otthon laktam. A látó gyerekekkel csak keveset játszhattam, hiszen anyukám a munkavégzés után jött értem, és mire hazaértünk, már este hat óra volt, akkor meg már kinek van

kedve játszani? Nyaraláskor vagy egyéb szabadidőben persze mindig volt látó játszótársam.

A szocializáció szempontjából kiszakadtam a látótársadalomból, a vak gyerekek társadalma lett számomra domináns, ez teljesen egyértelmű. Az első években kicsit háttérbe szorultam az osztályban, máig sem tudom az okát, lehet, hogy azért, mert nem aludtam bent velük. Kilenc-tíz éves koromra megszűnt ez a különállás; ezután már szinte vezéregyéniség lettem az osztálytársaim között. Anyukám belém sulykolta, hogy a nem túl nagy követelmények között kiváló tanulónak kell lennem. Ezt próbáltam is teljesíteni, teljes sikerrel: kitűnő tanuló voltam végig. A tanárokkal eléggé családias hangulat alakult ki, más iskolában sohasem fordulhatott volna elő ilyen. Voltak tanárok, akik teljesen egyenrangú emberként kezeltek minket, már amennyire egy diákot lehet. A vak tanárokat kicsit mindig példaképünknek tekintettük, jobban figyeltük is őket. A diák-tanár viszonyban nem játszott szerepet, lát-e a tanár vagy sem.

A tanulásra három dolog ösztönzött. Az egyik, hogy anyukám elvárta tőlem, hogy jól tanuljak, a másik, hogy ez nem jelentett problémát, a harmadik pedig a tudásvágyam volt. Édesanyám közgazdász, és azt hiszem, példaképül ajánlhatom minden vak gyerek szülőjének. A szüleim egyéves koromban elváltak. Ez talán nem függött össze az egészségi állapotommal, nem tudom. Ott maradtam anyámnak egy szemmel, és azt sem tudhatta, felnőhet-e egyáltalán. Megmondták neki, hogy meg fogok vakulni, de az is lehet, hogy meghalok. Nagyon szerettek és vártak engem a szüleim, de most anyukám egyedül maradt velem. Úgy nevelt fel, hogy én ebből semmit sem éreztem, magyarul eszméletlenül okosan szeretett. Sohasem ajnározott, beíratott művészi tornára, teljesen

normális életre fogott. A megvakulásomat azért sem fogtam fel, mert anyám az égarda világon semmit nem éreztetett velem ebből. A mai napig sem értem, hogyan csinálta. Meghálálni, tudom, nem lehet, csak megköszönni.

Az, hogy egy vak hogyan fogadja el magát, nagyrészt azon múlik, hogy őt mennyire fogadják el, pláne gyerekkorában. Annak ellenére, hogy hiperérzékenynek tartom magam, mégsem volt rossz, hogy édesanyám szigorúan fogott, mert éreztem, hogy szeret. Következetes és szigorú, de szeretetteljes nevelésének, valamint nagymamám lelki gazdagságának köszönhetően váltam olyanná, amilyen vagyok. Teljes önállóságra neveltek. Egyedül kellett öltözködnöm, fogat mosnom, később kimoshattam a ruháimat és a konyhai munkában is részt vehettem. Ennek a legteljesebb mértékben örültem, a kezdeti játék szép lassan életritmussá lett.

A megvakulásom után annyi változást észleltem, hogy többet jártak velem kézen fogva, de nem éreztem lelki törést a családban. Az önálló közlekedésre az iskolában tanítottak meg, de amikor a nyolcadik vége felé jártam, és tudtam, hogy melyik gimnáziumban fogok tovább tanulni, akkor közösen mértük fel a legpraktikusabb útvonalat. Anyám ebben is a fokozatosság elvét követte, egyre többet hagyott önállóan közlekednem, míg végül már egyedül mentem a suliba.

Sokat voltam anyukámmal színházban. Lehet, hogy furcsának fog tűnni, de ez annyira természetes volt, hogy igazából nem jelentett különlegességet. Megbeszéltük otthon, hogy mit veszek fel. Nekem abban az időben ez még majdnem mindegy volt, de anyukám nemcsak azt mondta meg mindig, melyik ruhát vegyem fel, hanem azt is elmagyarázta, miért, és pontosan leírta a holmik színeit, tehát „láttatta” velem a felöltöztetett önmagamot.

Megtanított arra is, hogyan kell viselkednem. Elmesélte, milyen ruhában vannak körülöttünk az emberek, mindent elmondott vagy elmesélt, ami érdekes vagy fontos lehetett. Én is sokat kérdeztem, mert kíváncsi voltam és vagyok is, mind a mai napig. Amennyire lehetett, illetve amennyire szükség volt rá, láttatta velem anyám a színpadon történeteket is, és otthon gyakran megbeszéltük. Elmondhatom, hogy bár akkorra már mind a két szememet kivették, láttam a történeteket.

A világlátásomat azáltal teremtette meg anyám, hogy olyan életet élhettem mellette, mint bárki más, aki lát. Nem jártam úszómesterhez, hanem anyukám tanított meg úszni. Ha utaztunk, az épületekről csak akkor szólt, ha valamilyen szempontból érdekesek voltak, de elmesélte a tájakat. A legelő nyájak megelevenedhettek, a világ élővé, színessé vált a számomra. Ami még rendkívüli anyukámban, hogy mindezt nem vitte túlzásba, nem terhelt túl. Ha ugyanis mindent töviről hegyire elmesél, nem tudtam volna hozzászólni, az nem beszélgetés lett volna. Természetellenes lett volna, ha „beszélő szemmé” válik, erre nem volt szükségem, csak a lényegre, a másság megismerésére vagy arra, ami formálhatja az egyéniségemet. Ő ezt nagyon jól felismerte, és miközben a világot láttatta velem, folyamatosan eszmét is cseréltünk. Érdemes ezt minden szülőnek megszívlelnie, akinek nemlátó gyereke van!

A látásom hiánya legerősebben a gimnáziumba kerülésemkor jelentkezett, annyira, hogy sokkoló hatással volt rám. Szörnyű volt, elvesztettem mindazt a biztonságot, amit a Vakok Általános Iskolája jelentett. A kivívott tekintélyemet is, hiszen az ottani gyerekek tudták, hogy jó tanuló vagyok, itt a gimnáziumban viszont, mivel nem láttam, nagy hátránnyal indultam. Emberileg érthető, hiszen más

voltam, mint az itteni gyerekek, nem tudtak mit kezdeni velem. Én voltam ugyanis az első vak diák a Szilágyiban. Olyan tanárnő osztályába kerültem, aki ezt nem akarta. Nem is tudott mit kezdeni a dologgal a teljes négy éven keresztül. Idővel mindegyik tanárom rájött a megfelelő módra, hogyan teremthet velem kapcsolatot, csak az az egy nem. Nem engedte meg, hogy a történelemdolgozatot írásban készíthessem el, szóban kellett felelnem, én pedig írásban sokkal jobb voltam. Magyarból síkírógéppel írhattam meg a fogalmazásaimat. Pontírással leírtam volna a történelemdolgozatot, és az óra végén felolvastam volna az osztályfőnöknőnek. Végigúgy éreztem, hogy ellenérzések vannak benne irántam. Esetleg közrejátszott ebben az is, hogy az első órák egyikén mindünket sorra megkérdezett, szereti-e a történelmet. Én őszinte ember vagyok, kereken megmondtam, hogy nem. Nem tudtam még ekkor, hogy szeretnem kellene. Később a tanárnő közölte anyukámmal, hogy igencsak furcsállta a válaszomat. A mai napig sem értem, miért kell feltenni olyan kérdést, amire csak egyetlen válasz létezhet. Nem voltam egy padból kieső típus, ha felszólítottak, válaszoltam a kérdésekre, de nem szoktam jelentkezni. Az erős négyeseim vagy a gyenge ötöseim azért váltak négyessé, mert nem jelentkeztem a tanárnő óráján, márpedig ez nála alapvető követelménynek számított. Volt arra is példa, hogy mindent tudtam, és mégis négyest adott. Négy év pókerpartija volt ez. Nem hiszem, hogy annyira lényeges lenne, hogy négyes voltam történelemből, azóta sem firtatta senki, de a dolog nyomasztott.

Feladatot jelentett az új osztályközösségbe beilleszkedni is. A nemlátásom miatt hátrányos helyzetből kellett megtalálnom a helyemet. Ha sokan nem is akarják elhinni, kicsit visszahúzódozó és szégyenlős voltam, ma sem szeretek annyira ismerkedni. Itt viszont

nem ülhettem négy évig egyedül, ezért ismerkedni kellett. Kinéztem magamnak valakit, és ez nagyon jól sikerült, mert ez a barátság a mai napig is tart. Természetes volt, hogy lányt keressek barátnak. Ezen a barátságon keresztül eljutottam a többiekhez, de a biztonságot mindig ő jelentette számomra. A kapcsolatunk kialakításában én voltam a kezdeményező, az egyik órán a padtársával beszélgetett, én meg hátrafordulva beleszóltam. Erre el kellett határoznom magam, tehát tudatos lépés volt részemről. Segíteni addig is segítettek a többiek, de inkább haverságból, az nem barátság volt. Újdonsült barátnőmnek technikai kérdései voltak a vaksággal kapcsolatban. Meg kellett kérnem, hogy a lépcső előtt szóljon, mert különben repülök, azt meg ki szeret, legalábbis lépcsőn le. Ha vezetnek, nem szoktam botot használni, amit egyébként bevihettem az iskolába. Mint vak embert viszont teljes mértékben elfogadott a barátnőm.

Mára a gimnáziumi tankönyveket a Szövetség már mind magnóra olvastatta, de akkoriban még nem, és ez is nehézséget jelentett. A fizikatanárunk, Balaskó Attila sem nagyon tudott eleinte velem mit kezdeni. A későbbiekben viszont a giminkben megszervezte, hogy a diákok felolvassák magnókazettára a tankönyveket, és az anyagból sokat megkapott a Vakok Szövetsége. E jelentős segítség mellett még számítógépes programot is írt a könnyebb tanulás érdekében. Lehet, hogy az változtatta meg a szemléletét, amikor ötöst kaptam egy fizikadolgozatra, aminek a kiszámolásához abakuszt használtam. Ettől a tanár úr teljesen odavolt. Az osztálytársaim is mind körülálltak, jóérzés volt. Tudtam bizonyítani, már nem voltam „a vak”.

Amíg nem voltak felolvasva a könyvek, nagy segítségemre volt, hogy az órai jegyzeteimből jól fel tudtam készülni. Pontírással jegyzeteltem az órákon, később az egyetemen is, máig. Nem a sok írás a lényeg, hanem a jó jegyzet. Rájöttem, jobb, ha a sajátomból tanulok, így a későbbiekben már nem kellett az osztálytársaimnak indigóval készíteniük a jegyzeteiket. Egy-egy tanórán leadott anyagot két-három oldalra jegyzeteltem le pontírással, de előfordult, hogy hatoldalas lett. Második osztálytól kezdve már bevittem a Braille-írógépet, egyik kezemmel fogtam a kocsit, hogy halkan írjak, fél kézzel meg használtam a hét billentyűt. Fontos volt, hogy csendesen írjak, ne zavarjam a többieket, de Balaskó tanár úr számítógépe segítségével még könnyebb lett. A gimnáziumban 4,1-4,5-ös eredményeim voltak.

Az, hogy ötéves koromban megvakultam, kamaszkoromban tudatosult bennem. Ez a tudat nagy válságot okozhat, akár önmarcangolást is. Rájöttem, hogy legalább tíz lépés hátrányom van mindenkivel szemben, aki lát. Tisztán láttam, hogy gondjaim lesznek a pályaválasztással, a magánéletemmel, a beilleszkedéssel és a mindennapok forgatagával, nem is beszélve az előítéletekről. Amikor mindezt felfogtam, akkor rohadtul megutáltam a vakságot.

Első osztályos koromban tértem meg. Ezzel kapcsolatban több misztikus élményem van, ami megalapozta a nyitottságomat. Az előzmény az volt, hogy bár anyukám – lehet, hogy pont miattam – a mai napig sem hisz Istenben, engem mégis járatott hittanra. Az elején még szerettem, de mire hetedikes lettem, a hét végén mindig állt otthon a balhé, amikor hittanra kellett volna mennem. Egészen egyszerűen utáltam. Az utolsó nyáron azonban még elmentem egy vakok részére szervezett hittantáborba. Ott aztán olyan magatartással találkoztam, olyan szeretetet tapasztaltam, amire

azt mondtam, hogy ez igen! E mögött kell valaminek lennie. Vajon ők miért ilyenek? Attól kezdve van Isten, mert én ott a táborban találkoztam vele.

Személyes kapcsolatom volt és van Istennel. Az Ószövetség szerintem jelképes könyv, hiszen nyilvánvaló, hogy Isten nem úgy teremtette a világot, ahogyan ott áll. Sok benne a jelképes beszéd. Ugyanakkor az Újszövetségben is sok jelkép van, azonkívül, hogy Jézus csodái valóban megtörténtek, de ezeknek is van jelképes értelmük is a számomra. Jézus nem szórakozásból tett csodát. El tudom képzelni azt, hogy a vakok visszanyerték a látásukat, ennek szerintem nem lehetett akadálya.

Azáltal, hogy megtértem, elveszítettem a régi barátaimat, akik nem értették, mi a fene történt velem, mert addig nagy istentagadó voltam. A gimnázium kezdetekor ezért nem voltak barátaim, a gimnázium elvégzése után viszont már nagyon sokan voltak ebből a körből. Nagyon jól éreztem magam a Regnum Marianum keresztény közösségben, nagyon sokat kaptam tőlük emberségből. Második és harmadik osztályos koromban találtam vissza abba a világba, amelyet ötéves koromban elveszítettem. Ekkor kezdtem igazán jól érezni magam. Megtanultam, hogyan kell közelednem a látó emberekhez, hogyan értessem meg magamat velük, és ha kell, hogyan nyugtassam meg őket. Már tudtam mit kezdeni a tartózkodásukkal, és megtanultam feloldani. Nagyon aktív életet éltem, az iskola után általában nem mentem haza. Énekkarra jártam meg különangolra, és ott voltak a barátok is. Mindennek az ára az volt, hogy nagyon keveset tudtam aludni.

Matekból és angolból ötösre érettségiztem, de történelemből „véletlenül” csak négyest kaptam. Nem volt kérdés, tovább akarok-e tanulni. Nemcsak anyukám miatt, de hajtott a tudásvágy is, nem

is beszélve arról, hogy egy vak ember, ha érvényesülni akar, minél több a tudása, annál jobban befogadják. Körülbelül tízéves koromban kitaláltam, hogy tanár akarok lenni. Volt példa arra, hogy az iskolában megkértek, tartsak egy órát az osztálytársaimnak. Ilyenkor nagyon boldog voltam.

Érettségi után csak az volt a kérdés, hogy a továbbiakban mit tanuljak. Nehezen találtam rá választ. Először biológiából akartam felvételezni, de kiderült, hogy erre a szakra vakot nem vesznek fel. Ajánlották a történelmet is, de... A mai napig sem tudom, hogy a magyart miért nem választottam, pedig szerettem. Maradtak a nyelvek. Anyukám mindig azt mondta:

– Tanulj nyelveket, akkor leszel ember.

De én nem tanultam, sőt, egy időben még utáltam is, az első években hármás-négyes voltam angolból, csak negyedikben lettem ötös. Tudtam, hogy a felvételire a tudásom kevés, ezért a következő évet egy katolikus intézményben angoltanítással töltöttem el. Kisgyerekeket tanítottam, közben pedig készültem a felvételire. Egyszer csak csöngött a telefon és a Vakok Általános Iskolájának az igazgatóhelyettese megkérdezte:

– Ivett, nem akarsz egy évre Amerikába utazni, szinte teljes ellátással?

– Nem – vágtam rá.

Megpróbált meggyőzni, elmondta, hogy egy pályázat révén több mint húsz országból mehetnek vak fiatalok angolt meg számítástechnikát tanulni. De én nem szerettem volna itt hagyni a barátaimat és valahogy nem akaródzott a dolog. Azért abban maradtunk, hogy gondolkozzam rajta, majd visszahív. Hármunknak nyílt lehetőségünk, végül mégis én utaztam ki harmadikként. Előtte mindannyiunkkal elbeszélgetett a nemzetközi program vezetője.

Figyelmeztetett arra is, hogy repülés előtt érdemes jelezni, hogy vak utas lesz a gépen, mert így a légikisasszonyok „felügyelnek” ránk, és a célállomáson kikísérnek, egészen a minket váró ismerősig.

Senki se vessen rám követ, de nem igazán éreztem jól magamat Amerikában. A fogyasztói társadalom és az én ízlésemtől eltérő kultúra nem volt túl szimpatikus. Kollégiumban laktunk, és mivel mindnyájunkat patronált egy-egy amerikai család, a hétvégeket velük tölthettük, rendszerint közös programot szerveztünk. Rajtuk keresztül tapasztalhattam meg az amerikai mindennapokat és tanulhattam meg a nyelvet. A kollégiumban viszont az ottani diákokon keresztül szerezhettem tapasztalatokat erről a világról. Nyitott voltam magam is, énekarba és csörgőlabdázni is jártam. Úgy tapasztaltam, hogy az emberi kapcsolatok nagyon felszínesek ott, gyorsan alakulnak, de azon a szinten is maradnak. Nem tetszett az sem, hogy taposnom kell ahhoz, hogy érvényesüljek. Lehet, hogy a legnagyobb problémát az jelentette, hogy kiszakadtam az otthoni jól ismert, biztonságos társadalomból és kultúrából, amit nagyon szerettem. Máskülönb a mai napig is abból „élek”, amit ott tanultam. Bár a számítógépet korábban nem szerettem, de a kintlétem alatt állandó szoros kapcsolatban voltam vele, és talán e kapcsolatnak köszönhetően meg is szerettem, mert rájöttem, hogy egészen egyszerűen nélkülözhetetlen egy vak ember számára.

Hogyan lát a vak világot? Embereken keresztül. Mivel több országból jöttünk, különböző kultúrákkal és viselkedési normákkal találkozhattunk. Sokat meséltünk magunkról egymásnak, ez is remek lehetőség a másik megismeréséhez és megértéséhez. Világot láttam, beleszagoltam az ottani légkörbe. Az egyik tanárom felajánlotta, hogy tanuljak ott kint tovább az egyik egyetemen, azt is megígérte, hogy szerez hozzá pénzt. Megéreztem, hogy Amerika

a lehetőségek országa úgy, ahogy az meg van írva. Azt is észrevettem, hogy ez az ország sokkal több támogatást nyújt a vak embereknek, mint a mienk.

A városnézés helyett inkább a patronáló család életéből ismerhettem meg azt a világot. Láttam, hogyan élnek, összehasonlíthattam a szokásaikat a mieinkkel. Megérinti az embert az is, hogy Amerika mennyire nagy. Egészen más a lépték. A négyszobás lakás például teljesen átlagos. Ha a hangok nem is, a szagkultúrájuk merőben más. Azt is tudjuk, hogy itt mindenki autóval megy mindenhová, hogy száz kilométert kocsiznak a munkahelyre, ez számukra mindennapos fáradozás. Teljesen más életvitelű ország.

Eljött 1993 nyara, és vele a hazautazás. A felvételizésről ebben az évben már lemaradtam, így visszamentem tanítani a katolikus gyermekotthonba. A magánéletem viszont egy kicsit átalakult, mert a központi szerepet átvette benne a jövődöbéli férjem. Igazán akkor jöttem vele össze, amikor hazaérkeztem, de akkor már két éve ismertük egymást, jó barátok voltunk. A Vöröskereszt által szervezett táborban találkoztunk, Svájcban, a tábor öt-öt magyarból és svájciból meg a kísérőikből állt. Ő egy gyengénlátó barátját kísérte. Esténként nagy dumálások voltak a tóparton a kemping mellett. Gábor éjjel kettőkor megkérdezte, lenne-e kedvem elmenni tandemozni. Igent válaszoltam a valószínűleg poénból feltett kérdésére, neki meg nem maradt más hátra, mint hogy az éjszaka közepén elvigyen biciklizni. Ezzel kezdődött a barátságunk és a sok közös biciklizésünk. Mind a ketten eléggé zárkózottak vagyunk, tetszettünk egymásnak, de nem történt semmi különös.

Érdekes, hogy vajon minek az alapján válik szimpatikussá egy férfi egy vak nő számára. Az első benyomás a hang és a stílus

nyomán alakul ki, de ezt az elsődleges benyomásomat felül szoktam bíráltni, és akkor már nem az számít, hogyan mondja az illető, hanem hogy mit mond, és a intelligencia a fontos. Ezek már tudatos szempontok. Nem ennyire racionális dolog, de minden embernek van kisugárzása. Fontos a férfi szaga is, mármint a bőréé, nem az arcszeszéé. Számít a külső is, nem szeretem az alacsony férfiakat, meg a kövéreket sem, de nem szoktam „megnézetni” a férfiakat, amúgy is kiderül.

Az Amerikában töltött egy év alatt Gábortól kaptam a legtöbb levelet, és amikor hazajöttem, elmentünk egy katolikus táborba. Ott lépett egy olyant, amire nekem is lépnem kellett. Később mesélte, hogy kezdettől fogva szimpatikus voltam a számára, de a vaksággal nem tudott mit kezdeni, ehhez bizony időre volt szüksége. Nagyon jó volt, hogy amikor elfogadott, akkor viszont teljes mértékben tette. A szülei nem hangolták ellenem, és nagyon sokat voltunk együtt. Mindenhová együtt mentünk, változatos programokat szerveztünk, és sokat olvasott nekem. Száz százalékig elfogadott, ami fantasztikus érzés volt. Még jó is volt, hogy nem laktunk együtt, így önállóan is kellett közlekednem, mert ezt állandóan kell gyakorolni, hamar el lehet „felejtetni”. Gábor ugyanúgy segített, ahogy anyukám tette gyermekkoromban, fantasztikusan jól csinálta. Háromévi együtt járás után 1996-ban összeházasodtunk.

Másfél évvel később úgy döntöttem, hogy elválok. Az egyik barátom azt mondta, ha egy látó férfi elvesz egy vak nőt, az verje a fenekét a földhöz örömeiben. Valóban nagyon ritka az ilyesmi, meg kell becsülni, mert nagyszerű és kényelmes dolog. A mai napig is nagyon szeretem Gábort, aki nagyon értékes ember. Amiért mégis úgy döntöttem, hogy nem tudom folytatni a házasságunkat, annak

semmi köze sem volt a vaksághoz. Bennem is felvetődött persze, hogy szabad-e kilépni egy ilyen kapcsolatból, lesz-e másik, mi lesz, ha egyedül kell leélnem az életemet? Testvérem nincs, mi lesz, ha anyukámmal történik valami, és ha a barátok sem lesznek majd mellettem? Vajon mit veszítek? Mindig arra gondoltam, hogy ha valakit annyira szeretek, akkor éppen, mert annyi mindent kaptam tőle, nem tarthatom meg... Ha nem a saját tartásom miatt, hát miatta. Nagyon nagy vívódással járt, mindkettőnk megviselt a válásunk. A barátságot szerencsére meg tudtuk tartani, és már ez is nagy dolog.

Amikor Amerikából hazajöttem, utána felvettek az ELTE Tanárképző Főiskolájára angol szakra. Százhusz pontot sikerült elérnem, nem kellett felvételiznem. A beilleszkedéssel már nem voltak problémáim, nagyon jól éreztem magam, itt is szereztem egy barátot, akivel a mai napig is tartom a kapcsolatot. A tanárokkal sem volt semmi gond, megszűnt a vakság általi „kiszolgáltatottságom”. Az egyedüli problémát az jelentette, hogy nehéz volt anyanyelvi szintű felolvasót találnom az angol anyagokhoz. A tanulás mellett továbbra is dolgoztam a katolikus gyermekotthonban, és később már saját tanítványokat is tudtam vállalni. Hajtós élet volt, de így éreztem jól magam, a többiek meg nagyon tiszteltek ezért.

Közben felvételiztem a magyar szakra is, de azt hiszem, ha azt elvégzem, már nem folytatom tovább a tanulást, az életkorom miatt. Szeretem ezt a felpörgetett életformát, és el kell tartanom magamat. Egyedül élek, nem költöztem össze senkivel, amióta elváltam. Édesanyám persze segít, ha kell, de anyagilag nem szorulok rá. Jelenleg öt tanítványom van, és egyszerre két órát adok, ezenkívül, ha adódik, fordítást is vállalok. A Láthatatlan Kiállításon is

dolgoztam Egerben. Szeretnék a gyógymasszörtanfolyamra jelentkezni. Kell, hogy több mindent csináljak. Csak tanár nem akarok lenni. Jó lenne, mondjuk, egy gimnáziumban félállásban nyelvet tanítani, és mellette valami egyéb, akár változatosabb formában valami kiegészítő, teljes embert kívánó elfoglaltságot találni. Akár olyant is, mint amit most csinálok, a Drog Stopot.

A vak ember számára legnehezebb az információszerzés, folyamatosan és állandóan le vagyunk maradva. A másik a kommunikáció. Meg kell tanulni vakon kapcsolatot teremteni és a kapcsolatokat fenntartani. Ezzel lényegesen többet kellene foglalkozni. Nagy problémánk a közlekedés is. Tizenkét évet közlekedtem egy szál bottal, nem történt velem soha semmi baj, még egy rendes gödörbe sem estem bele, annak ellenére, hogy rengeteget mászkáltam. Gyorsan is járok. De a vak tele van stresszel, pontosan a küzdés miatt, mert mi mindig a nagyobb körön futunk, sokkal többet kell harcolnunk, mint amire képesek lennénk. Nagyon szeretek mászkálni, és nem akarom, hogy ez sok energiát vegyen ki belőlem. Szeretnék kényelmesen elmenni valahová, úgy, hogy ne kelljen állandóan arra figyelnem, mikor megyek neki egy oszlopnak.

Egy hete járok a vakvezetőkutya-képző iskolába. Azért vállalom a kutyát az összes nyűgével együtt, mert érzem, hogy Rockyval, a labradorral sokkal gyorsabban tudok menni. Ha megindul, akár futólépésben is haladhatunk. Még nem érezzük egymást százszázalékosan, de azt hiszem, be fogja váltani a hozzá fűzött reményeimet. Nagyon jól érzem vele magam, és ha kimegyünk gyakorolni, azon vagyok, hogy ne menjen olyan gyorsan, mert nem bírok vele lépést tartani!

FÉLÁLLÁSBAN VILÁGSZÍNVONALON

Szuhaj Mihály (28 éves):

Tizennyolc éves korom óta élek Budapesten, de vidéken születtem, Békés megyében, Kondoroson laktam. Szüleim és testvéreim most is ott élnek. Tízéves koromig tökéletesen láttam, akkor agydaganatom lett, hogy miért, vagy hogy mi váltotta ki, a mai napig sem tudjuk. Sajnos nagyon későn ismerték fel, emiatt későn kerültem szakorvoshoz. Amikor rájöttek a betegségemre, már olyan súlyos állapotban voltam, hogy csak az operációról lehetett szó. Felkerültem Budapestre az Amerikai úti idegsebészetre, és 1980 augusztusában megoperáltak. A műtét előtt láttam, de amikor kijöttem a kórházból, akkor már nem. Amikor a műtét után felébredtem, még láttam valamit, de amiért végül is vak lettem, annak az oka egy orvosi műhiba. Közvetlenül az operáció után követték el, de erre most nem szeretnék kitérni. Ezt követően nagyon súlyos állapotba kerültem, és amikor magamhoz tértem, már tényleg vak voltam. Így hoztak ki a kórházból. Ekkor tízéves voltam, és az egész kórházasként és vakságot olyan dolognak tekintettem, ami majd elmúlik, vagy az orvosok meggyógyítanak. Eszembe sem jutott, hogy tartós állapot lehet. Miután hazakerültem, még rendszeresen kellett járni ellenőrző vizsgálatokra, ezért szeptemberben nem tudtam elkezdeni az iskolát, otthon kellett maradnom. Továbbra is bíztam abban, hogy visszajön a látásom, de valamit mégiscsak kellene csinálni addig is. A szüleim azt akarták, hogy továbbra is járjak iskolába, de ragaszkodtak hozzá,

hogy ne a Vakok Általános Iskolájába. Ők is erősen hittek benne, hogy lehet még segíteni, nem akarták és nem is tudták elfogadni végleges állapotnak. Szüleimet nagyon megviselték a történetek, talán azért, mert olyan hirtelen jött, hiszen tíz nap alatt kerültem ilyen lehetetlen helyzetbe. Nagyon nehezen tudták feldolgozni, de én gyerekfejjel nem igazán törődtem vele.

A szüleim hosszas küzdelembe kezdtek, hogy otthon, Kondoroson folytathassam a tanulmányaimat. Akkoriban még fehér hollónak számított az a vak, aki látók között tanul. Az volt a tipikus, hogy a vak tanuljon a Vakok Iskolájában. A helyi általános iskola igazgatója el is zárkózott attól, hogy ott folytathassam a tanulmányaimat. A látszat kifogások ellenére szüleim ragaszkodtak ahhoz, hogy továbbra is odajárjak. Emellett szólt az is, hogy van egy fiú ikertestvérem, akivel egy osztályba jártunk, sőt, egymás mellett ültünk végig. Kézenfekvőnek tűnt, hogy ez így is folytatódjék, a látó testvérem elkísérné az iskolába, és bent is tudna segíteni. Az otthoni tanulás meg ezek után már gyerekjáték lenne. Ténylegesen csak a jóindulat hiányzott az iskola részéről. Egy év telt el, mire szüleim erőfeszítése meghozta a számunkra oly fontos eredményt. Ehhez kellett az is, hogy a tanárok mellém álltak. Nagyon sokat köszönhetek az osztályfőnökömnek, Vadai Istvánnénak, aki mindent megtett, amit csak tudott. Segített meggyőzni a kollégáit arról, hogy képes leszek a többiekkel együtt tanulni.

Az ötödik osztályt mint magántanuló végeztem el, úgy emlékszem, hogy négyes átlaggal. Szerettem tanulni, az első négy osztályt 4,5 körüli eredményekkel fejeztem be. Amikor magántanuló lettem, a vizsgán dolgozatot is kellett írnom. Ezt úgy oldottuk meg, hogy bevittünk az iskolába egy Erika írógépet, és ezzel leírtam a kért féloldalas fogalmazványt. Természetesen síkírásban. A hatodik

osztálytól már rendszeresen jártam az osztálytársaimmal. A testvéremmel mentem és jöttem, az osztály visszafogadott, és mindenben segítettek, ami nagyon jólesett. Tanáraim is mindig minden segítséget megadtak, köszönet érte. Mondanom sem kell, milyen nagy öröm volt, hogy visszafogadtak, és talán ennek a hatására felélénkült bennem a tanulási vágy, bizonyítani akartam, hogy így is képes vagyok jó eredményeket produkálni. Ezt mi sem bizonyítja jobban, minthogy 4,8-5-ös eredménnyel végeztem az évvégeken, és én lettem az osztály legjobb tanulója.

Eközben a szüleim nem adták fel a harcot, és szemorvostól szemorvosig vittek, hogy segíteni próbáljanak rajtam. Eltelt három év, befejeztem az általános iskolát, de a látásom nem javult. Úgy emlékszem, hetedikes lehettem, amikor annyira benőtt a fejem lágya, hogy felfogtam: ez a vakság van, és huzamosabb ideig így is kell élnem. Éreztem, hogy minden jóakarat és jó szándék ellenére a vakok kicsit hátrányosan vannak megkülönböztetve. Nem tehetem meg ugyanazt, amit a látó ikertestvérem. Például nem mehettem el az osztálykirándulásokra és táborba, mivel az ezeket a programokat szervező tanárok azt a felelősséget már nem vállalták, hogy rám is vigyázzanak. Szép lassan tudatosult bennem az is, hogy az emberek másként kezelnek, mint a többieket.

Jött persze a továbbtanulás kérdése. A testvérem úgy döntött, hogy kertészeti szakközépiskolába megy, ahová én természetesen nem jelentkezhettem, semmi értelme sem lett volna. Végül egy gimnázium mellett döntöttem, Budapestre szerettem volna jönni, olyan iskolába, ahová már jártak vak tanulók. Ezt a szüleim azonban nem fogadták el. Békéscsabán választottunk ki egy gimnáziumot, amit levelező tagozaton végeztem el. Ez annyiból volt jó, hogy hetente csak két alkalommal kellett bejárni.

Akkoriban én még nem közlekedtem egyedül, vagy a nővérem, vagy az édesanyám kísért be az órákra. Mind a ketten dolgoztak, ennél többet nem tudtak vállalni. Az osztálytársaim idősebbek voltak nálam, többnyire olyanok, akik a nappali tagozaton valami miatt félbeszakították a tanulmányaikat, és később felnőtt fejjel ismét folytatni akarták.

A gimnáziumban is nagyon rendesek és segítőkészek voltak a tanáraim, nem is beszélve az igazgatónőről. Bármilyen gonddal fordultam hozzájuk, azonnal segítettek. Írásbelit csak egyszer kértek tőlem a négy év alatt. A könyveket a nővérem és az anyukám olvasták fel kazettára, otthon erről tanultam. Volt időm bőven, mert hetente csak két délután kellett iskolába mennem. Elég sokat tanultam, mert szerettem és élveztem a tanulást. Volt bennem tudásvágy, ezért nemcsak a szimpla tananyagot tanultam meg, hanem például matematikából versenyfeladatot is kértem és oldottam meg. Nagyon szerettem fejben számolni. Ameddig csak lehetett, fejben számoltam, utána, ha már le kellett írni, akkor vagy Braille-ban írtam le, vagy megkértem valakit a családból, hogy jegyezze le. Utána tovább számoltam fejben a részeredményekből. Szó szerint sportot csináltam a fejszámolásból. Kifejezetten szerettem a fizikát és a kémiát a képleteikkel együtt, és ráadásul még értettem is. A matematikát már az általános iskolában is szerettem, nagyon jó tanárom volt. Szerencsémre a gimnáziumban is igazán partnerek voltak a tanárok a tanulásban. A nővérem is nagyon sokat segített, hiszen pénzügyi és számviteli főiskolát végzett, így közösen oldhattuk meg a matematikai feladatokat. Segített szemléletesen elmagyarázni a geometria-tananyagot is. Tizenhét éves voltam, amikor megkaptam az első kis beszélő számítógépemet, ez a Braille Lab család első tagja volt.

A gimnáziumot végig jeles eredménnyel végeztem. 1988-ban Békéscsabán sikeresen leérettségiztem. Újból jött a nagy kérdés: hogyan tovább? A szüleim nem erőltették, hogy önállóan csináljam a dolgaimat, így nem is közlekedtem egyedül, csak a házban és a kertben. Egyre nagyobb volt bennem a vágy, hogy jó lenne egyedül kimenni a kapun, társaságba járni. Ez idáig erre csak akkor nyílt mód, ha valaki ráért a családban. Azt hiszem, ez igazából senkinek nem volt jó.

Hiába jártunk továbbra is a szemorvosokhoz, nem tudtak nálam javulást elérni a gyógyszeres terápiájukkal sem. Tizenöt éves koromra jutottam odáig, hogy felismertem: ez az állapot tartós, egész életre szól. A felismerés egybeesett a kamaszkorommal, azzal a korszakkal, amikor máskülönben is lázad a gyerek az egész világgal szemben. Őszintén megmondom, nagyon megviselt ez a tudat. Lelkileg mélypontra kerültem. Nem tudtam, hogyan tovább, mihez kezdjek, milyen céljaim legyenek. A gimnázium második évében jártam, de éreztem, hogy a tanulás mellett valami más is kellene. Ebből a lelki válságból nehezen tudtam kilábalni, gyakorlatilag tizennyolc éves koromra álltam végre talpra. Igazából nehezen tudtam erről beszélni, szüleimnek nem is nagyon szóltam róla, a testvéremnek is csak néha. Tulajdonképpen elmagányosodtam.

A talpra állásban nagyon nagy segítségemre volt egy barátom, akivel ez idő tájt ismerkedtem meg. Ő akkor jött Kondorosra, karateedzéseket tartani. Véletlenül összeismerkedtünk, és a fejébe vette, hogy engem, a vakot megtanítsa karatézni. Rettentően belelkesített, a dolog önbizalmat és erőt adott ahhoz, hogy talpra tudjak állni. Arra is jó volt, hogy elfogadjam az állapotomat, azt, hogy vak vagyok. Ne töprengjek a helyzetemen, hanem küzdjem

le az előttem álló akadályokat. Azzal, hogy megtanított küzdeni, ez a barátom nagyon sokat segített, hadd említsem meg a nevét: Horváth Lászlónak hívják. Körülbelül egy évig foglalkozott velem. Ez idő alatt nagyon megszerettem a keleti küzdősportokat, és egy kicsit bepillantottam a keleti filozófiába is. Később a karatézést egyéb okok miatt nem tudtam folytatni, de mindig kedves emlékként marad meg bennem ez az egy év.

Amikor eljött az érettségi ideje, a szüleim úgy gondolták, hogy a sikeres vizsga után maradjak otthon. Ők majd gondoskodnak rólam, ne tanuljak tovább, mert nincs sok értelme. Én másként vélekedtem, ezért az érettségi után feljöttem Budapestre, és jelentkeztem a Vakok Elemi Rehabilitációs Csoportjának egy tanfolyamára. Itt tanultam meg a fehér botos közlekedést és az önálló élet alapjait. A VERCS-en Csattos Márta volt a tanítónőm, vele azóta is tartom a kapcsolatot. Ezzel a tanfolyammal párhuzamosan elvégeztem egy alapfokú számítástechnikai tanfolyamot is a Vakok Szövetségében. Én fejeztem be a legjobb eredménnyel, ezek után felajánlották, hogy bejuttatnak a SZÁMALK-hoz, és ott felsőfokú számítástechnikai végzettséget szerezhetek.

Ahogy felkerültem Budapestre és elkezdtem ezeket a tanfolyamokat, úgy éreztem, megnyílik előttem a világ, egyszerűen szabadnak éreztem magam. Oda mehettem, ahová csak akartam. Euforikus állapotba kerültem, minden ismeretet magamba gyűjtöttem. A VERCS-en dolgozó mozgástrénerek tanítottak meg a szükséges helyismeretre. Először az épületen belül gyakoroltunk, azután kimerészkedtünk az utcára, először a sarokig meg vissza. Persze több napon át. Szép lassan nőtt a megtett távolság, de a tanítóm mindig mellettem volt, azaz néhány méternyire követett, és

ha kellett, segített. Csaknem húsz éve tanítják itt a vak embereket biztonságosan közlekedni. Nagyon jó kis társaság jött össze, többükkel barátságot kötöttem.

Mint az igazi „jó diákok”, mi is kilógtunk esténként, hogy a magunk kedvére bóklásszunk a környéken, és ezt nagyon élveztük. Talán egy kicsit újraéltem a kamaszkoromat. A lányokkal igazán még nem kerestem a kapcsolatot. Egyszerűen élveztem az önállóságot, és ez nekem akkora élményt jelentett, hogy teljesen kitöltötte az életemet. Elkezdtem viszont azon gondolkodni, hogy mi lesz a tanfolyam elvégzése után. Lehetőségem adódott, hogy elvégezzek egy telefon-alközponti tanfolyamot, amit sikeresen végig is csináltam. Utána egy angolnyelv-tanfolyam következett, de ezt már nem vakoknak tartották. A LINGVÁRIUM-ban tanultam, én voltam a csoportunkban az egyetlen, aki nem látott. Itt is nagy szerencsém volt, mert egy szenzációsan jó tanár tanított, Afrikából jött Budapestre, de anyanyelvi szinten tudta az angolt. Itt tanult Magyarországon szociológiát, és emellett tanított minket. Összebarátkoztunk, és ez idő tájt döntöttem el, hogy az angollal és a számítástechnikával szeretnék komolyabban foglalkozni. A számítástechnika révén egzisztenciát tudnék magamnak teremteni, és igazából érdekel is.

Tudomásomra jutott, hogy az Eötvös Loránd Tudományegyetem programozó matematikus szakán már végzett vak hallgató. Vele összeismerkedtem, és ekkor vettem a fejembe, hogy én is megpróbálom elvégezni ezt a szakot. A Szövetségben felajánlották, hogy bejuttatnak a SZÁMALK-ra, de úgy döntöttem, hogy először az ELTE-t próbálom meg, és ha nem sikerül, akkor jöhet a SZÁMALK. Édesanyámmal bementünk az ELTE tanulmányi osztályára, ahol a dékán helyettesével beszéltem, aki végtelenül kedvesen fogadott,

és azt mondta, nyugodtan adjam le a jelentkezési lapomat. Ha a felvételin megfelelek, szívesen látnak. Elkezdtem nagyon hajtani, hogy sikerüljön a felvételem. Az angol tanfolyam mellett matematikát és fizikát is tanultam rá. Újra felvettem a kapcsolatot a gimnáziumi tanáraimmal, különórákat kértem tőlük.

Amikor véget ért az angoltanfolyam, hazautaztam Kondorosra. 1989 májusa volt, majdnem egy évig éltem a Vakok Intézetében. Otthon azután jöttek a magánórák, nagy lendülettel napi tizenkét órát tanultam a felvételire. Kemény volt, jól megizzasztottak. Szerencsémre csak szóbeli feladatokat kaptam, végigzongorázták az egész négyéves gimnáziumi tananyagot. Körülbelül két órát foglalkoztak velem, míg a többi felvételizőre tíz-tíz percet szántak. Ezután persze izgatottan vártam az eredményt, és hála istennek, felvettek.

A nagy vállalkozás 1989 szeptemberében kezdődött, az ELTE programozó matematikus szakán. Beköltöztem az egyetem Budaörsi úti kollégiumába, ahol már élesben próbálhattam ki az önálló életvitel terén szerzett eddigi, még igencsak friss tapasztalataimat. Három év alatt elvégeztem a programozó matematikus szakot, azután tovább léptem a programtervező matematikus szakra, és ott 1994-ben diplomáztam.

Ezekről az évekről érdemes kicsit részletesebben mesélnem. Azt mondhatom, hogy viszonylag naivan kezdtem el az egyetemet. Abból indultam ki ugyanis, hogy van a tananyag, azt nekem csak meg kell tanulnom, majd levizsgáznom a tárgyakból, és akkor minden rendben lesz. De mindjárt kezdetben jöttek a kemény meglepetések, mert azén szakomon csak elvétele létezik használható nyomtatott jegyzet. Mivel a számítástechnika világa állandóan változik, ezért amit az előző évben kinyomtattak, az a

következőben már elavul. Így igazán csak az előadó tanárok órai jegyzetéből lehet tanulni. Ez viszont nem volt hozzáférhető sem kazettán, sem Braille-ban, sem számítógépen. Ott álltam tananyag nélkül, követelmények viszont voltak. Az első félév ilyen körülmények között telt el, egy kicsit bukdácsolva.

A korábbi sikereim után nagyon elkeserítettek ezek az „eredmények”. Szerencsémre sikerült találnom felolvasókat. Eleinte azzal próbálkoztam, hogy magnószalagra veszem az előadásokat, és utána majd Braille-ban kijegyzetelem. Két hónap után feladtam, teljesen reménytelen volt. Az egyetemen töltött hat-nyolc óra után már nem volt még egyszer ennyi órám arra, hogy leírjam, amit hallottam. Egyszerűen fáradt voltam. Nem volt tapasztalatom abban, hogyan tanuljak, milyen technikát alkalmazzak. Igazából a többi vak diák sem tudott ebben segíteni. Végül is azt találtam a legkényelmesebbnek és a legjárhatóbbnak, ha az órai jegyzeteket az osztálytársaimmal kazettára felolvastatom. Olyan évfolyamtársakat próbáltam kiválasztani, akik valóban értették a tananyagot. Nemcsak az volt a lényeg, hogy felolvassák, hanem hogy jól értelmezzék. Ez ugyanis a matematikában nagyon fontos, és a programozáshoz is elengedhetetlen. A második félévben már volt három felolvasóm, azután egyre többen lettek. Igazából nekik köszönhetem, hogy el tudtam végezni az egyetemet. Teljesen önzetlenül segítettek, nem fogadott el közülük senki sem pénzt. Nekem csupáncsak a diktafonokat és a kazettákat kellett adnom, és amikor felolvasták az aktuális anyagot, cseréltünk.

Összességében elmondhatom, hogy az egyetem nem könnyű, nagyon nehéz vakon elvégezni. Számomra a legnagyobb problémát nem is a tananyag elsajátítása, hanem az összeszedése jelentette. Ha mindezt kézhez kaptam volna, sokkal kevesebb

fáradtsággal végeztem volna el az egyetemet. Viszont az is meglehet, hogy pár barátommal kevesebb lenne. A felolvasókat ugyanis megismerhettem emberileg is. Néhányukkal még most is tartom a kapcsolatot. Braille-íráshoz csak akkor fordultam, ha rossz minőségű lett a hanganyag.

Másodévtől kaptam egy számítógépet, 1991-ben a Vakok Szövetsége minden egyetemistának adott egy IBM 286-ost, és ezek után már számítógépen írhattam a jegyzeteimet és a gép segítségével olvastam. Ez óriási segítséget jelentett. Az egyetemen volt egy számítógéplabor, ahol a nemlátóknak rendelkezésükre állt minden, amire szükségünk lehetett. Az egyetemi tanáraink rugalmasak voltak, mindig meg tudtam velük beszélni, hogyan legyen a számonkérés. Többször megelégedtek azzal, ha szóban feleltem a kérdéseikre, a matematikai feladványoknál nem kérték az eredményeket, hanem elég volt a számítás elvét elmondanom.

A felolvasóknak köszönhetően egyre jobb eredményeket értem el, a legjobb 4,3 lett, amivel már maximálisan elégedett voltam. Amikor 1994-ben diplomáztam, minden felolvasómnak, akik az elmúltöt évben a segítségemre voltak, készítettem egy-egy „felolvasói diplomát”, amit a saját programozói diplomájukkal vehettek át. A mostani feleségem segítségével csináltam az okiratot, próbáltuk külsőre is olyanná tenni, amilyen egy igazi egyetemi diploma. A pecsét helyére viszont magnószalagcsíkokat ragasztottunk. Sikerült úgy megcsinálni, hogy szinte hű mása lett az eredetinek. Az egyetem tanulmányi osztályán olyan rendesek voltak, hogy a leadott névsor alapján vállalták, beleteszik az illetők diplomájába az enyémet. Így, amikor a felolvasó hallgatótársaim kimentek, hogy a dékántól átvegyék a diplomájukat, egyszerre

kettőt kaptak. Meglepődtek, hiszen teljesen titokban készült a meglepetés, és persze nagyon örültek neki.

Az egyetemi évek alatt már nem kerülgettem annyira a lányokat. Volt egy barátnőm, akivel rövid ideig együtt jártunk, és utána pedig megismerkedtem a későbbi feleségemmel. Mint említettem, a Budaörsi úton laktam a kollégiumban, és ő is a XI. kerületben lakott. Budapesten 1993-ban volt egy nagy felmérés, a Nyitott Város Kalauza Akciócsoport nevű társaság elvállalta, hogy megszervezi Budapest középületeinek felmérését a sérült emberek szempontjából. Egy-egy ilyen felmérő csoport ideális esetben négy főből állt: egy hallássérültből, egy mozgássérültből, egy látássérültből és egy segítőből. Volt egy kidolgozott szempontsor, ezzel felszerelve a csoportok bejárták a középületeket. A szempontok között olyanok szerepeltek, hogy hány lépcsőn kell felmenni, van-e korlát, milyen széles az ajtó, kezelhető-e a lift vakon, van-e elég tájékoztató a hallássérültek számára stb., összesen vagy százhet szempont lehetett. Ezt a felmérést a XI. kerületben a feleségem koordinálta, és természetesen részt vett a gyakorlati munkában is. A véletlen úgy hozta, hogy egy csoportba kerültünk. A munkát mindannyian nagyon komolyan vettük. Sorba jártuk az épületeket, méricskélünk, kipróbáltuk, hogyan lehet vakon tájékozódni stb. Nagyon összebarátkoztunk, és ez a barátság kettőnknek a házasságot hozta meg.

Két évig udvaroltam a lánynak, 1995-ben kötöttünk házasságot. Úgy érzem, az, hogy vak vagyok, igazán nem jelentett gondot a szülei számára. Más jellegű gondok miatt viszont talán idegenkedtek egy kicsit. A feleségem és a szülei hívő katolikusok, engem pedig katolikusnak kereszteltek ugyan, de nem gyakoroltam a vallást, hívő sem voltam. Templomba sem jártam, nem úgy

neveltek, a szüleim sem voltak vallásosak. A feleségem mellett viszont közel kerültem a katolikus hithez, vele én is elkezdtem templomba járni, és ott olyan baráti közösséget találtam, amelyet szívesen kerestem fel újra meg újra. A feleségemmel nagyon sokat beszélgettünk a hitről, eleinte vitáztunk, később azonban elfogadtam az ő álláspontját. Nemcsak azért, mert szerelmes voltam bele, hanem azért, mert én is ráéreztem a keresztény hitre. A feleségem mellett gyakorló katolikussá váltam. Rendszeresen járunk templomba, de nem ez a lényeg, hanem az, hogy próbáljuk megélni a keresztény hitünket.

A felmérés, amelyben együtt dolgoztunk, egy év után véget ért, viszont olyan jó kis csapat verődött össze a kerületben, hogy a feleségemmel úgy gondoltuk, kár lenne, ha szétszélednénk. Ekkor már létezett a kerületben egy polgári társaság, a Szent Imre Városi Egyesület, amelynek a feleségem tagja volt. Az egyesület keretén belül dolgozott egy szakcsoport, annak volt a vezetője. Azt terveztük, hogy a kerületben élő fogyatékos emberek számára közösséget hozunk létre. A csoportnak a feleségem lett a névadója, Guriga néven működünk. Minden hónapban együtt töltünk egy péntek estét, beszélgetünk, vendégeket is hívunk. Havonta egyszer kirándulunk, az elmúlt öt év alatt az ország minden nagyobb városában voltunk. Általában vonattal utazunk, körülbelül húszan szoktunk lenni.

Amikor elvégeztem az egyetemet, már két hónappal a diploma előtt foglalkozni kezdtem azzal, mi lesz utána. Az egyik osztálytársammal elmentünk egy állásbörzére, szereztünk címekeket, amelyekre elküldtem az önéletrajzomat és vártam. Az önéletrajzomba nem írtam be, hogy vak vagyok, úgy gondoltam, ez eleve azt jelentené, hogy félreteszik a jelentkezésemet. Néhány

cégtől fel is hívtak, mondták, hogy be kéne mennem egy beszélgetésre. Ekkor szoktam megmondani azt, hogy nem látok, és ezt mindig döbbszent csend fogadta. Majd visszahívjuk, szokták mondani. Egyedüli kivétel a Tungsram volt. Bementem hozzájuk az elbeszélgetésre, de olyan feladatot kellett volna ellátni, amit vakon tényleg nem lehetett megoldani.

A kudarcokat tapasztalva egy kicsit megszeppentem, de gondoltam egy nagyon merészet, és felhívtam Magyarország egyik élvonalbeli szoftvercégét, a RECOGNITA Rt.-t, és elmondtam nekik, hogy most végeztem, munkát keresek, mehetnék-e a céghez dolgozni. Nem a megszokott választ kaptam, hanem behívtak egy beszélgetésre. A céget már ismertem egy kicsit, mégpedig a szakdolgozatom révén. Az ötödéves szakdolgozatom témája a nyomtatott Braille-karakterek optikai felismerése volt. Ennek a cégnek is ez a profilja, az optikai karakterfelismerés, ebben világelső. Anyagot kértem tőlük a szakdolgozatomhoz, innen volt némi ismeretségem velük. Ismét óriási szerencsém volt, mert a jelentkezéséssel egy időben döntött úgy a cég vezetése, hogy készítenek egy karakterfelismerő programot vakok számára. Felvettek, és egy kimondottan a látássérült felhasználók igényeit kiszolgáló karakterfelismerő program elkészítését kaptam feladatul. Hatalmas lendülettel fogtam munkához, mert nagyon lelkesített az a gondolat, hogy én, a vak programozó a többi vak ember számára dolgozhatok. Ez már tényleg meghaladta az álmaimat! Van állásom egy élvonalbeli cégnél, és a munkámnak gyakorlati haszna van a többi vak ember számára! És végül én magam is felhasználója voltam a RECOGNITA programjainak. Fel tudtam használni a korábbi tapasztalataimat és ismereteimet.

Mindezek alapján hozzáfogtam a munkához. Be kell vallanom, hogy egy kicsit lassabban készült el a program, mint ahogy eredetileg elgondoltam. Sokkal több programozási nehézséget kellett leküzdenem, mint eredetileg sejtettem. Végül is 1996. augusztus elsejétől forgalmazni kezdte a RECOGNITA cég a RECOGNITA READER 3.0 elnevezésű programot, amelyet én terveztem, tehát az úgynevezett felhasználói felületet túlnyomórészt én készítettem el. Ahhoz, hogy a program megszülessen, igazi csapatmunka kellett. Összesen tizenhatan dolgoztunk a feladaton. A program készítése közben mindent megtettem azért, hogy mindenki, aki majd használja, elégedett legyen vele, de kicsit önző módon magamra is gondoltam, mivel magam is felhasználója lettem a saját magam által készített programnak. A RECOGNITA cég 1997-ben benevezte az Európai Unió által kiírt Információs Technikai Díjra, amelyet minden évben kiadnak. Abban az évben több mint kétszáz pályázatot nyújtottak be, és közülük huszonötöt díjaztak, köztük a RECOGNITA READER 3.0-t, vagyis bennünket is. A díjat maga az Unió elnöke, Jack Santer adta át 1997 novemberében, Brüsszelben. Hárman utaztunk ki a cégtől, és életem legszebb pillanata volt, amikor átvehettük a díjat. Minden kollégám lát, aki a cégnél dolgozik, csak én nem.

A Vakok Iskolája és a Vakok Szövetsége hardversegítséget is kapott már a cégünktől, számítógépeket és szkennereket, de magánszemélyeknek nem tudunk ilyenben a segítségükre lenni. Mondanom sem kell, hogy jól érzem itt magam, igaz, félállásban dolgozom, de világszínvonalú munkát végzek mint szoftverfejlesztő. Napi öt-kilenc órát töltök a munkahelyemen.

Amint elvégeztem az egyetemet, egyből jelentkeztem egy másik szakra, informatikatanár-hallgatónak. Most már ötödéves vagyok,

és ha továbbra is jól mennek a dolgok, 1999 júniusában államvizsgázom. A jövő év első fele egy kicsit húzós lesz, mert egy szakdolgozatot is meg kell írnom, emellett küldött lettem az MVGYOSZ helyi szervezetében, ahol szintén aktívan próbálok az érdekeinket képviselni. Idén tagja lettem az Országos Segédeszköz Bizottságnak, és épp a múlt héten bízták rám, hogy a Pest megyei szervezetben legyek a közlekedési bizottság elnöke. Egy kicsit félek is, hogy túl sokat vállaltam, majd meglátjuk. Nagyon szívesen dolgozom a látássérült emberek számára és javára, ez már életcélommá vált.

HOVÁ, HOVÁ, URAM?

Farkas Anita (26 éves) és Hoó Zoltán (33 éves):

Anita: Valahol a szívemben mindig vágytam Isten után, de sokáig nem találtam meg Őt. Az életemben volt egy nagy törés 1991 – 1994 között, nagyon nehéz időszak volt, nem láttam belőle kiutat. Elég keményen ittam, tulajdonképpen alkoholista lettem szép lassan. Emiatt az életem tönkrement, a szüleimmel is megromlott a kapcsolat. Tulajdonképpen azért kezdtem el inni, mert nem találtam a helyemet az életben. Egyszerűen nem tudtam felengedni az emberek között, gátlásos voltam, és úgy gondoltam, ha iszom, biztosan jobban fel tudok engedni. Nagyon nehéz volt, mert ugyanakkor tudtam, hogy nem jó, amit teszek, de nem tudtam megállni. Próbáltam leszokni az ivásról a saját erőmből, de nem jött össze. Esetleg egy-két hétig bírtam, ám a környezetem is arra ösztönzött, hogy igyak. Nemcsak a környezetemet okolom, hanem saját magamat is, a gyengeségem miatt. Nagyon sokat csavarogtam a barátommal, ami azt jelentette, hogy kocsmáról kocsma jártunk. Rengeteget ittam, és ezt az idegeim is nagyon megsínylették. Hála Istennek, már kezdek rendbe jönni, kezdem összeszedni magam.

Egyszerűen nem volt kiút, folyamatosan féltem attól, hogy úgy kell élnem, mint a szüleimnek, mint szegény anyukámnak, aki nem tudott megszabadulni az alkoholtól, és ezért harminchat éves korában meghalt. Folyamatosan rettegtem, hogy rám is ugyanaz a sors vár, ha folytatom, de ugyanakkor mégis tovább csináltam. A

régi barátok szép lassan eltűntek, nem vállaltak velem közösséget, mert züllött életmódot éltem, ami szerintem sem vonzó.

Azután 1992-ben elmentem egy táborba Ausztriába. Keresztény tábor volt, két pedagógus szervezte. Éreztem, hogy itt van VALAMI. Jó dolog, hogy Istennek énekelünk és imádkozunk. Sok előadás volt, amelyekre szívesen jártam. Itt hallottam először arról, hogy Isten úgy szerette a világot, hogy az egyszülött fiát adta, hogy aki hisz benne, az ne vesszen el, hanem örök élete legyen. Ez nagyon megfogott. Lehet, hogy akár engem is? Az előadás után kimentünk kakaózni, és rám jött egy nagy szomorúság. Egy lány szólított meg, és neki mondtam el, hogy rosszul érzem magam a bőrömben, és nagyon szeretnék Istenhez tartozni, hogy benne legyen az életemben. Elmentünk imádkozni, imádkozott értem, hogy Isten érintse meg az életemet. Ennyi volt az egész.

Ahogy hazamentem a táborból, ugyanúgy folytatódott minden, mint azelőtt. Még jobban is belemerültem az alkoholizálásba, talán a szokás hatalma miatt. A barátom, Zoli 1993-ban kapott egy lakást, odaköltöztünk. Azt hittem, minden szépen rendbe jön, nem lesz ennyi ivászat. Bíztam abban, hogy most már révbe jutunk. De semmi sem változott, ugyanúgy teltek a napjaink, ivászattal. Szörnyű volt, mert vagy az egyikünk, vagy a másikunk volt berúgva, vagy mind a ketten. Állandóan veszekedtünk, kiabáltunk egymással, és ez bizony nem volt jó.

Azután 1994-ben ismét volt egy keresztény tábor Debrecenben. Én ekkor már azt éreztem, ha most ott nem történik velem valami, akkor én nem tudok megállni, le fogok csúszni végleg a lejtőn. A Kiserdőben voltunk, ahol nagyon jól éreztük magunkat, sokat kirándultunk, jókat beszélgettünk. Ugyanazt a kedves légkört éreztem, mint első alkalommal. Megint átéltem, hogy hú, ez milyen

jó! Láttam, hogy az itt lévő emberek hogyan örülnek Istennek. Ugyanaz volt a rendszer, mint Ausztriában, előadásokat tartottak. Az egyik előadáson egy külföldi testvér is volt nálunk, és ő mondta azt, hogy Jézussal újra lehet kezdeni az életet, újjá lehet születni. Új élet?... Nem kell ezt a mocskos életet tovább így élnem, ilyen alantasan, szennyesen, koszosan és bűnösen? Annyira bűnösnek éreztem magam, hogy tudtam, csak Isten segíthet rajtam.

Két nappal később egy újabb összejövetelen voltam, imádkoztunk. Mindenki a saját szavaival, én is úgy, ahogy tudtam, mert nem tanított meg rá senki. Mondtam Istennek:

– Bocsáss meg nekem, mert én bűnös vagyok, és szeretném Neked átadni az életemet.

És éreztem, hogy Isten megbocsátott nekem. Hatalmas öröm és békesség jött az életembe, olyan, amilyen eddig még soha. Fantasztikus volt! Tudtam, hogy most jó felé indulok, és hogy ez nagyon jó döntés volt. Tudtam, hogy ezt sohasem fogom megbánni és nem is bántam meg. Másnap jött a debreceni tévé, és mondta a táborvezető, hogy mondjam el, mi történt velem. Ez meg is történt, és még jobban megerősödött bennem a hitem!

A tábor vége után ugyanabba a légkörbe mentem haza, amelyben korábban éltem. Sajnos kicsit megint visszacsúsztam. Továbbra is akartam én Istent, de be-becsúszott egy-két elhajlás. Aztán találkoztam egy lánnyal, aki már régebben beszélt nekem Istenről. Engem mindig megtaláltak az utcán a hittérítők, de nem mondtam meg neki, hogy én már megtértem. Nemsokára találkoztam egy fiatalemberrel is, aki említette, hogy jó lenne, ha megkeresztelkednék. Vágy ébredt a szívemben, de hová forduljak? És ekkor ismét találkoztam azzal a lánnyal, és ő elvitt a gyülekezetbe, ahova most is járok.

Az első pillanatban furcsa volt, de jól éreztem magam. Úgy vettem észre, hogy az emberek örülnek Istennek, és olyan kedvesek voltak egymáshoz. Az összejövetel úgy zajlott le, hogy először imádkoztunk, utána dicsérték az Urat, mintegy másfél órán át énekeltek az Úrnak, és úgy éreztem, hogy ezeknek az embereknek tényleg benne él a szívükben az Isten. Két hét múlva elmentem a vízkeresztségre, ahol úgy történik minden, mint ahogy a Bibliában meg van írva, tehát alámerítik az embert. Adtak nekem egy fehér ruhát, abban kellett mennem a vízhez, ott rátették a kezüket a fejemre, és mondták, hogy imádkoznak értem, hogy hálát adnak az életemért az Úrnak. Ezután alámerítettek, és amikor kijöttem a vízből, azt éreztem, hogy most tényleg teljesen új életet kezdek, mert megnyílt előttem az út.

Boldog voltam, nagy békeesség öntött el. Annyira örültem! Még ma sem tudom szavakkal elmondani, hogy milyen csodálatos volt. Azt éreztem, hogy nem vagyok egyedül, most már nem kell belekapaszkodnom senkibe, mert velem van Isten, a világmindenség Ura. Hiszen annyira szeret engem, hogy odaadta értem az egyszülött fiát, Jézust! A vízkeresztségem után is jártam a gyülekezetbe hetente kétszer. Így tudtam meg, hogy van Szent Szellem-keresztség, és én is kívánni kezdtem, hogy betöltődjem a Szent Szellemmel. Bent voltam a munkahelyemen és énekeltem az Úrnak, csak úgy „natúrban”.

Itt történt meg velem az, amit a hittársaim jósoltak, a nyelveken szólás, ami az ember lelkéből jön. Aznap este elmentem a barátnőmmel a gyülekezetbe az istentiszteletre. Azt mondta a pásztor, hogy menjenek oda azok, akik három-négy hónapja keresztkedtek meg. Előrementem, a pásztor rám tette a kezét, megáldott, és megint jött az az öröm és betöltődtem a Szent

Szellemmel. Végül is ebben az egészben az a fantasztikus, hogy amikor imádkozom Istenhez, egyszerűen érzem a jelenlétét, a kegyelmét és a szeretetét. Én ezt semmiért sem adnám! Ha most azt mondanák, hogy cserébe meggyógyítják a szememet, akkor sem adnám oda azt a kincset, amit az Úrtól kaptam. Azt érezni, hogy engem, aki züllött, bűnös ember voltam, kiragadott és felemelt abból a fertőből, ez hihetetlenül jó érzés. Ha vannak is az ember életében olyan dolgok, amik még megoldatlanok, akkor is van reménysége, hogy meg fognak oldódni, mert vele van az Úr.

A barátomat többször is próbáltam elhívni, de azt mondta, hogy a gyülekezetbe nem hajlandó eljönni, bár elhiszi a Bibliában leírtakat. Nem akar semmilyen közösséghez sem tartozni. Még reménykedem abban, hogy sikerül neki is megtalálnia a kivezető utat onnan, ahol sajnos valaha mind a ketten voltunk. Nekem Jézus egy személy, nem valami, hanem Valaki. Szerintem a megtéréshez is Isten kegyelme kell, ezért nagyon hálás is vagyok Neki. Nem semmi volt az, amiből kijöttem!

Nagyon boldog vagyok az Úrral, mert érzem az Ő szeretetét, tudom, hogy sohasem fog elhagyni. Egy ember becsaphatja a másikat, de Istenben feltétel nélkül meg lehet bízni. Fontos, hogy van bűnbocsánat, tudom, hogy a múltam bűnei már nem terhelik a lelkemet. Tudom, hogy Istennek nem ez a tökéletes akarata, hogy én vakként éljek, hiszem, hogy eljön még az az idő, amikor ismét eljön a gyógyulások ideje. Nem azért tértem meg, hogy megszabaduljak a vakságomtól, hanem mert vágytam Isten után. Sohasem okoltam azért, mert nem látok. Ami a Bibliában meg van írva, azt én szó szerint elhiszem. Már elmondhatom, hogy boldog vagyok!

Zoltán: Kisgyerekkoromtól kezdve tanultam zongorázni, de kiderült, hogy nem lesz belőlem nagy zongorista. Volt egy tanárom, aki foglalkozott zongorahangolással is. Engem és még néhány iskolatársamat érdekelni kezdett ez a szakma. Az iskolában előfelvételin kellett megfelelni, ami abból állt, hogy a hallásunkat próbára tették. Végül is ilyen előzmények után kitanultam a szakmát. A zongoráról azt kell tudni, hogy billentyűs, ütős hangszer. Kalapácsok ütik meg a húrokat, tehát minden egyes hanghoz tartozik egy filccel borított fakalapács, ez üti meg a húrokat, amikor az ember lenyomja a billentyűket. Így jön létre a hang a zongorában. A húr feszességétől függ, hogy a hangok hogyan szólnak. Minden hanghoz tartozik egy húr. Megvan minden hangnak a maga frekvenciája, és ehhez kell állítani a húrokat. Ha három húr tartozik egy hanghoz, akkor mindegyiket egy frekvenciára kell húzni. A zongora húrozatának feszítőereje 170-180 mázsa, ami iszonyatosan nagy erő. A hangolásnál a húroknak a feszítőerején kell változtatni. A hangolást úgy kell kezdeni, hogy meg van adva egy egyvonalas A hang, ennek a rezgésszáma 442 Hz. Ezt az ember vagy behúzza a füléhez, vagy a hangvillához, ez az első lépés. Utána kell csinálni egy temperatúrát, hogy egy zenei oktávon belül el kell osztani a hangközöket úgy, hogy egyenletesen szólnak. Ezek után oktávonként végig kell hangolni.

Hároméves előképzés után, 1982-ben kezdtem el hangolóként dolgozni. Először nagyon jól mentek a dolgok, sok volt a munka, és elég sok a pénz is. A baj csak az volt, hogy egyre többen lettünk a szakmában, mert az oktatók nem vették figyelembe azt, hogy a munka nem lett több. Pár év után annyira telítődött a szakma, hogy nem jutott már munka. Például volt olyan hónapom, hogy 214 forint

fizetést kaptam, és ebben az időben a létminimum kétezer forint volt. Ezen nagyon berágtam, elmentem betegállományba, és utána már csak a munkakönyvemért mentem be. Később a volt mesterem magához vett dolgozni, jól is mentek a dolgok, de sajnos ő rövidesen meghalt.

Csapás volt a szakmánknak az is, hogy felbomlott a KGST, mert kevesebb munkánk lett. Az olcsónak számító orosz és keletnémet hangszerek behozatala egyszerűen megszűnt. Csak az tudott talpon maradni a mi szakmánkban, akinek volt pénze és műhelye. Nemcsak a hangolásból kellett megélnie, hanem kereskednie is kellett a hangszerekkel, vagyis több lábon kellett állni. Nekem viszont nem volt pénzem, ezért elmentem telefonosnak, de csak helyettesítőnek vettek fel. Ebben az időben munkásszálláson laktam. Mivel pénzem alig volt, kezdtem kölcsönöket kérni, és mire észbe kaptam, már volt vagy húszezer forint adósságom. A Kakas vendéglőben alkalmi zenészként játszottam heti három alkalommal, de nevetségesen kevés pénzt kaptam a főnöktől. Egy estéért, ami hatórányi zenélést jelentett, százötven forintot adott, de ehhez tudni kell, hogy csak taxival mehettem haza, és ez mindig hetven forintomba került. Hát akkor mit kerestem? Szinte semmit. Ezért eljöttem.

Mivel a kölcsöneimet illő lett volna már visszafizetnem, de munkám nem, csak hangszerem volt, úgy gondoltam, kimegyek az utcára zenélni. Fogtam a kis szintetizátoromat, és kiültem a Blaha Lujza térre az akkori barátnőm apukájával. Elég jól kerestem, és lassan kezdtem visszaadogatni a kölcsönöket. Az első időben nagyon nehéz volt, mert szégyelltem, hogy így kell megélnem. Az emberek hozzáállása viszont jó volt. A későbbiekben ez lett a fő kereseti forrásom. A munkásszállón, ahol laktam, háromszor törték

fel a szekrényemet és mindannyiszor teljesen kirámoltak. Amikor az utolsó eset történt, este lementem a gondnokhoz, és kértem, hogy hívja ki a rendőrséget. Mondta, hogy ő erre nem hajlandó, mire én elküldtem „rendesen”. Erre másnap reggel kirúgott a szállóról. Fogtam magam és abban az egy szál ruhámban, ami rajtam volt, elindultam. Gyakorlatilag kikerültem az utcára. Az volt a szerencsém, hogy Zuglóban a Hermina és a Thököly út sarkán volt egy éjjel-nappali közért. Az ott dolgozók jó cimboráim voltak, és ezért esténként az öltözőjükben meghúzhattam magamat. Gyakorlatilag 1989 decemberétől 1990 szeptemberéig voltam hajléktalan. Mivel pénzem és igényem volt, minden reggel eljártam a Széchenyibe, a kádfürdőbe. A barátnőm meg hazavitte a cuccaimat kimosni. Végül is normálisan néztem ki, nem látszott rajtam, hogy hajléktalan vagyok

Igaz, lett volna egy lehetőségem arra, hogy a problémámat megoldjam. Vidéken él az anyukám, csak oda nem akartam lemenni. Nem lett volna munkám, se barátaim, és az önállóságomat is elvesztettem volna, mert sajnos a szülők úgy kezelnek bennünket, mint egy hülye gyereket. Igaz, jót akarnak, de nem hagyják az embert élni, mozogni, és valószínűleg ez lett volna nálunk is. Próbáltam albérletet keresni az *Expressz* újságból, de amikor a tulaj meglátott, szóba sem állt velem. Valószínűleg azért, mert vak embert nem szívesen fogadnak be albérlőnek. Vagy azt mondták, hogy tárgyitalan, vagy azt, hogy már kiadták.

Kilátástalan helyzetem miatt erősen elkezdtem inni, és erre a napi keresetem rendszerint rá is ment. Az volt a szerencsém, hogy anyukám segítségével kaptam egy lakást vidéken. Mivel az említett okok miatt nem akartam odaköltözni, feladtam egy lakáshirdetést cserére.

Közben megismerkedtem egy lánnyal, Anitával. Neki is rosszak voltak a családi körülményei. Volt ugyan hol laknia, de tarthatatlanná vált az otthoni helyzete. Aztán elkezdtünk együtt csavarogni a városban. Egyszer felmentünk a szüleihez, akik azt mondták, ne mászkáljunk az utcán, inkább költözzünk hozzájuk. Közben az volt a nagy szerencsém, hogy sikerült a vidéki lakást elcserélni egy pestire, így hála istennek megszűntek a viszontagságaink. Azóta élek itt ebben a 29 négyzetméteres lakásban a szintén nem látó barátnőmmel. Anita közben ügyesen megtanult főzni, az alapokat én mutogattam meg neki. A munkásszállón ugyanis rákényszerültem, hogy megismerkedjem a fakanállal. Amikor ideköltöztünk, Anitának még volt munkahelye, de ketten voltak telefonosok, és miután a vállalatnál létszámcsökkentést hajtottak végre, a látó kolléganője maradhatott, mert őt több mindenre lehetett használni. Így Anita munkanélküli lett, én meg továbbra is járogattam ki zenélni az utcákra, terekre. Anita nemrégiben elkezdett illatszerek árusításával foglalkozni, amiből azért jön egy kis pluszpénz. A mindennapjaink eléggé egyformák. Reggel hét óra felé szoktam elindulni, kimegyek pár órát zenélni, egy kis pénzt összeszedni. Ha hazamegyek, olvasgatok, Anita meg a háztartással foglalkozik, mos, főz és takarít.

Sok érdekes eset történt meg velem az életem során. Egy alkalommal hangfalakat hoztam ki a szervizből. Megyek a Thököly úton, és egyszer csak elsüllyedek. Volt ott egy nagy gödör, én meg beleestem, fejemen a hangfalakkal. Jön arra egy koma, és azt mondja:

– Láttam én, hogy a gödör felé megy, csak kíváncsi voltam, hogy belesik-e.

Persze én meg egyből elküldtem az anyjába. Egyszer meg elhívtak egy keresztelőre zenélni. Akkor még nem volt hangszerem, csak egy szakadt harmonikát tudtam szerezni, ezen játszottam éjfélig. Kezdtem összepakolni, a házigazda megkérdezte, lekísérjen-e, de én mondtam, hogy nem kell. Gondoltam, valahogy majd csak elbóklászom, a troli ugyanis még járt. Lementem az utcára és elindultam, de nem tudtam, hogy gázvezetékét fektetnek. Egyszer csak elsüllyedtem, már megint egy gödör. Már vagy tíz perce álltam lent, rágyújtottam, gondoltam, cigizek egyet. Közben az autók jöttek-mentek. Elkezdtem ordibálni, de senki sem segített. Már vagy félórája álldogáltam ott, amikor végre kipattant az agyamból az isteni szikra, előkaptam a harmonikát, és elkezdtem rajta játszani, miközben ordibáltam és énekeltem. Erre a környéken lakók rám hívták a rendőrséget. Jött is a „meseautó”, én meg ottálltam a gödörben. Azok fentről elkezdenek ordítani, azt mondja a hülye rendőr:

– Jó estét, ide a személyit!

Hát én meg már nagyon dühös voltam:

– Miféle személyit kérsz, marha, mikor itt vagyok bent a gödörben, inkább húznátok ki!

Hát ezek meg csak lestek, aztán végre kihúztak. Utána az egyik rendőr lement a gödörbe a harmonikáért, meglátta a fehér botot.

– Te Józsi, ez vak!

Jót röhögtek, és mondták, hogy húzzam el a nótájukat. Úgyhogy zenélgettem még vagy egy fél órát, azután szépen hazavittek...

Egy alkalommal meg mentünk az utcán az akkori, látó barátnőmmel, és észrevettük, hogy ott fekszik egy ember. Gondoltam, segíteni kéne rajta, ezért odamentünk hozzá. Elkezdtem élesztgetni az emberkét, mondom neki:

– Kelj fel, öreg!

Jó hideg volt még, március. Fel akartam segíteni, hát amit én kaptam tőle! Nem tudtam felhúzni, nem hagyta magát. A közelben nem volt telefonfülke, de volt egy kis bolt. Bemegyek, gondoltam, hátha van ott telefon, felhívom a mentőket. A boltban volt egy aranyos öreg néni, mondom neki, mi a helyzet. Legalább negyedórát gyözködtem, közben mondtam, hogy kifizetem a telefont, mire megengedte, hogy kihívjam a mentőket. Vártuk kint őket, aztán egyszer csak fogta magát a hapsi, felugrott és elment. Mi megvártuk a mentőket, de hogy én aztán azoktól is mit kaptam, azt nem is mondom...

Hogy milyen a rossz rendőr? Újpesten, a metró végállomásánál zenéltem. Egyszer csak nagy csörömpölés, valaki ráütött a szintetizátoromra, ököllel vágott a billentyűk közé. Persze elkezdtem mondani a magamét... Erre megszólal egy hang:

– Rendőrség!

Mire én:

– Engem nem érdekel, hogy rendőrség, hogy lehetsz ilyen bunkó?

Szó szót követett, persze nagyon szemtelen voltam, erre a rendőr rám ripakodott:

– Akkor előállítalak!

Beraktak az autójukba, bevittek a kapitányságra. A főnökük már normálisabban beszélt velem, kérdezte: mi a probléma? Én meg mondtam, hogy zenéltem az aluljáróban, és egyszer csak jött a kollégája és elkezdte az öklével csapkodni a hangszeremet, én meg elküldtem a melegebb éghajlatra... A parancsnok jól leszúrta a rendőrt. Abban igazat adott nekem, hogy egy rendőrnek nem szabad így viselkednie, de szabálysértés miatt pénzbüntetést fogok

kapni, mondta. Ezzel le volt zárva a dolog, mehetek, mondta. Én meg kérdeztem, hogyan gondolja? Vakon hogyan menjek el, hiszen azt sem tudom, hol vagyok? Ha már behoztak, valaki haza is vihetne. És annak a rendőrnek, aki a „balhét” csinálta, annak kellett végül is hazavinnie!

Volt egy kis hangszerem, amit mindig bevitem a munkahelyemre, ahol telefonosként dolgoztam. Egy reggel mentem be, de nem tudtam, hogy felásták az utcát, léptem egyet, a hangszer elkezdett süllyedni, majd mentem utána én is, és a gödörben ráestem, szó szerint kettétört. Nagyon el voltam keseredve, bevitem a hangszer a szervizbe, ahol mondták, hogy nem tudják megjavítani, de alkatrésznek át tudják venni. Ez 1986-ban történt, a hangszer annak idején húszezer forintba került, és nyolcezer adtak érte mint alkatrészért. Gondoltam, jól van, ez is több a semminél. Dühömben persze mit csináltam, hát mit tehettem? Fogtam a pénzt és elindultam kocsmázni. Betértem a törzshelyemre, ahol találkoztam a haverommal. Eszegettünk, iszogattunk, jól berúgtunk, és eljött a záróra. Kidobott a főnök:

– Fiúk, menjetek haza!

A Városliget közepén voltunk. A barátom, mielőtt megvakult, birkózott, és az volt a dilije, hogy amikor bepiált, mindig birkózni kezdett. Az én fejemben is volt már egy kis nyomás, elkezdtünk kekeckedni egymással. Aztán egyre komolyabbá vált a dolog, és tovább nem emlékszem, mi történt. A kép és a hang megszűnt...

Amikor lassan magamhoz tértem, azt vettem észre, hogy megyek egy forgalmas utcán. Nagyon fáztam, március lehetett. Éjszaka volt, és a lábam fázott nagyon. Mi a franc van? Tél van vagy mi? Észbe kaptam: nem volt rajtam nadrág! Hát, mondom, hová lett a nadrágom? Cipő, zokni rajtam, nyúlkalok a felső zsebembe, a

pénzem is megvan, volt még nálam vagy kétezer forint. Levettem a farmer fölsőmet és magam elé kötöttem. Hiába álltam a trolimegállóban, a troli nem vett fel. Taxival is próbálkoztam, de hiába. Nem tudtam mit csinálni, elkezdtem bóklászni az utcán. Egyszer csak egy fiatal lány jön arra, megáll és megkérdezi:

– Mi a baj, pajtás? Látom, furcsán vagy öltözve!

Mondtam, nem tudom, hova lett a nadrágom, nem tudom, mi történt. Piáltunk a haverommal.

Nagyon aranyos volt ez a lány, mert bekísért a közeli rendőrségre. Bementünk, ahol is egy dühös ember rám szólt:

– Mit akar?

– Haza szeretnék menni!

– De hát hogy néz ki? – kérdi a hang.

– Nem tudom, nincs nadrágom, valahol elhagytam.

Na, ott leültettek, vártam egy órát, vártam két órát. Közben hoztak be érdekes embereket, például egy csajt, aki „levett” egy németet. Valahol szórakoztak és elvett tőle több száz márkát. Levetkőztették és megtalálták nála a pénzt.

Én meg csak vártam, aztán úgy hajnali öt óra körül kijött két rendőr.

– Szevasz, öcsém – mondták. – Szoktunk látni téged, mi van most, berúgtál?

Fogtak, beraktak a kocsiba, és vittek haza a munkásszállóra, ahol laktam. Kiszálltam az autóból, elindultam befelé. Egy fiatal csaj volt a gondnok, az is csak lesett, hogy miniszoknyában állítok be.

– Mi van, Zolikám?

– Semmi, valahol elhagytam a nadrágomat az éjszaka.

ÚGY, AHOGY VAGY!

András (51 éves) és Eszter (30 éves):

András: Komlón születtem. Sajnos nem mondhatom azt, hogy akkor láttam meg a napvilágot. Időre születtem, azt mondták az orvosok, hogy idegszáltompulásom van. Igazi, konkrét esethez fűződő felismerésem nem volt arra, hogy a látáshiányom miatt más vagyok, mint a körülöttem lévő emberek. A szüleimnek és a testvéreimnek feltűnt, hogy furcsa a mozgásom és nem találom meg a pedig kéznél lévő holmikat. Úgy hatévesen ébredtem rá a helyzetemre mások által, amikor próbálták kerestetni velem a fényt. Nekem olyan természetes volt a nemlátás, mint másoknak az, hogy látnak. Mivel elfogadtam, amit kiszabott számomra a sors, mert nem tehettem mást, nincs bennem irigység a látó emberek iránt. Nekem ez lett a világom, ebben kell minél tökéletesebben megtalálnom a helyem.

A játszótársaim befogadtak maguk közé, nem jelentett problémát számukra a korlátozottságom, de nyilván nem voltam képes mondjuk focizni vagy fogócskázni. Ennek belátásához nem kellett különösebb fantázia, és sérelmesnek sem éreztem, mert tudtam, hogy csak az akarat az kevés. A környékünkön szinte mindenki ismert mindenkit. Valószínűleg ez is közrejátszott abban, hogy nem különítettek el, és az akkori családiasabb szomszédi kapcsolatok is segíthették a teljes mértékű beilleszkedésemet a közösségbe. A lakáson belüli játékokban szinte korlátozás nélkül részt tudtam venni. Építőkockával szerettem játszani, de ha a

hintalóba ültettek, akkor sem ijedtem meg, hogy esetleg megtáltosodik a faparipa. A felnőttek sajnáltak, de elfogadtak.

A szüleim és a testvéreim is jól látnak. Amikor felismerték a látáshiányomat, szemorvosok tucatjaihoz vittek, mert bíztak benne, hogy gyógyítható, de mivel mindenhol ugyanazt a választ kapták, bele kellett törődniük a megváltoztathatatlanba. Bátyám már gyermekkorában sem volt egyenes jellem. Inkább szomorúnak mondanám, mint érdekességnek, hogy egyedül a bátyám csúfolt a nemlátásom miatt! Megkérdeztem tőle, hogy miért, de nem indokolta meg. A lánytestvérem ezzel szemben éppen az ellenkezője volt, mosott rám, sőt, meg is borotvált. Angyalnak mondhatnám, és felnőttek is megmaradt olyannak, mint amilyen gyerekeknek volt.

Iskolába nem jártam, mert az orvos nem javasolta. Valószínűleg nem tudták, hogy létezik a nemlátók számára olyan iskola, ahol megtanítják őket írni és olvasni meg a többi tárgyra is. Ami rendkívüli módon lefoglalta a mindennapjaimat, az a zene iránti vonzalmam volt. Ha a rádióban operettdal, nóta, de akár slágerzene szólt, szinte megnyúltak a füleim. Négyévesen kaptam egy tizenkét forintos pikolót. Ezen tanulgattam saját erőből, és így ismertem meg a hangskála színes világát. Ahogyan a hangszerekkel ismerkedtem, szinte automatikusan jött elő belőlem az éneklés. Megfigyeltem a szóló- és a kísérőhangok időbeli követését és ezt használtam fel alapként. A *Két út van előttem, melyiken induljak* című nóta volt az első, amit jól elő tudtam adni.

Magányos muzikus maradtam egész életemben. Évek múltán híre ment annak, hogy van egy fiatalember, aki jól zenél a tangóharmonikán. Esküvőkre lettem hivatalos, nem mint vőlegény, hanem mint zenész. Édesapám kísért el és örömmel hallgatta a

játékomat. Nyugodt lélekkel mondhatom, hogy jól megtanultam a harmonikázást önmagam tanítványaként. Második tangóharmonikámat 1971-ben kaptam, egy basszusos tizenkét regiszterest. Csodálatos hangja volt, teljesen beleszerettem. Mi, nemlátó emberek a hangok világában otthon vagyunk. Maga a zenélés lehetősége egyenértékű számunkra a boldogság fogalmával.

Meglehetősen zárt világban éltem. Inkább ismerőseim voltak. A férfiak számára meglepő lesz, de nem kerestem a kapcsolatokat a lányokkal. Nem foglalkoztatott az intim kapcsolat lehetősége. Szüleim révén olykor eljutottam strandra vagy a kinti világ egyéb helyeire, de ez ritkán fordult elő. Anyukám falujában történt, hogy egyedül indultam el a boltba. Segítő útmutatóim az útszéli akácok voltak. Fehér botot még nem használtam akkoriban. Előrenyújtottam a kezemet, araszolgatva haladtam, izzadságcseppekkel volt tele a homlokom. Az örömteli segítőforrást az jelentette, amikor meghallottam a hangokat a bolt előtt, ez jelezte számomra, hogy jó irányba haladtam. A nemlátásom miatt ijesztő volt ez az út, de a szabadság érzése viszont jó volt. Más alkalom nem volt arra, hogy egyedül mehessek bárhová is. A szülői gondoskodás nem engedte, hogy önállósodjam, ennek az igénye fel sem merült bennem. Megbarátkoztam az otthonlét gondolatával, úgy voltam vele, hogy ezt kell elfogadni. Sohasem fordult elő, hogy fellázadtam volna a sorsom miatt. Az életem úgy volt természetes, ahogy zajlottak a mindennapok.

Negyvenkét éves koromig laktam a szüleimnél. Az elválásunknak kényszerű oka volt. Édesanyámnak agyérelmeszesedése lett, míg édesapámnak egy régebbi gégemetszése után 1991-ben a betegsége áttételessé vált. Egyre fogyott és fogyott, aminek szociális

otthon lett a vége. Sajnos a szüleim ma már nem élnek. Nem tehettem mást, tudomásul vettem a történeteket. Ekkor vetődött fel az a lehetőség, hogy a bátyámékhoz menjek Budapestre. A testvérem akarta, hogy hozzájuk költözzem, mert van nyugdíjam! Meg kell, hogy mondjam, nagyon szeret harácsolni, ezért ragaszkodott mindenáron ahhoz, hogy odaköltözzem. Nemcsak sejtettem, tudtam, mi vár rám. Jólétet ígértek, csak éppen az ellenkezőjét kaptam.

Azt a hét évet a nem létező halálos ellenségemnek sem kívánom! Mindenemet odaadtam nekik, remélve, hogy emberséggel viseltetnek majd irántam. De az összes örökségem és alkalmazkodóképességem kevés volt. Megaláztak, több ízben kizártak a lakótelepi lakás erkélyére, pizzamában vagy éppen alsónadrágban. A bátyám gyerekei hógolyóval dobálták a fejemet és a szememet, mondván úgysem kell az már nekem. Olyan alaposan vertek, hogy tetőtől talpig csupa folt lehettem. Enni annyit kaptam, hogy csont és bőr maradt rajtam, még jó, hogy volt ruhám, ami eltakarta. Nem mehettem ki éjszaka az illemhelyre, pedig rajtuk kívül ki ne tudná, hogy a szükség nagy úr. Minél többet adtam, annál rosszabb lett a helyzetem. Nem mertem szólni senkinek sem, mivel a bátyám megfenyegetett, tartottam tőle. A nemlátó ember mindig útjában van a többinek, velem is ez a helyzet állt elő. Hét év után jutottam el odáig, hogy nem bírtam tovább. A körzeti orvoshoz mentem le a bátyám közreműködésével és kértem a kórházi elhelyezésemet. Az igazságot se ott, se a kórházban nem mondhattam el, mert meg voltam félemlítve. A nővéremnek is csak később mertem beszámolni a velem történetekről, nagyon fel volt háborodva. Úgy tudom, hogy nem tartják a kapcsolatot a bátyámmal.

Amikor bekerültem az István Kórházba, végre teljes nyugalom töltött el. Negyvenhárom kilót mutatott a mérleg, azóta két év telt el, és ma már elhagytam a nyolcvnat. Onnan egy rehabilitációs kórházba kerültem, ahol elintézték, hogy végleges megoldásként idekerüljek, ahol most vagyok. Ez az intézet számomra a béke és a nyugalom szigete. Az itt lakókkal jól kijövök, úgy vettem észre, hogy szeretnek. A szívem tele van boldogsággal azóta is, és a vezetőkre is hálával gondolok. Teljes szabadságot élvezek, a magam ura lehetek, teljes biztonságban élhetek. A hangszerem vidéken maradt, az egerek intézték el. Saját hangszerem hát nincs, de alkalomadtán megkapom az intézet tangóharmonikáját és kis műsort adok az intézet lakóinak. Alig egy hónapja lehettem az intézet lakója, amikor tagja lettem az itteni zenekarnak.

Idekerülésem után adatott meg először, hogy templomba mehessek. Hívó ember vagyok, ennek köszönhetem azt is, hogy talpra álltam. Isten szeretetét a szívemben hordom, és amikor nehéz volt a sorsom, az Úr volt velem! Ő segített abban, hogy semmi bajom ne legyen. A bajban imádkoztam, és mint optimista ember azt mondtam magamnak, kell hogy legyen kiút ebből a válságos helyzetből. Nem lehet a boldogság útját elzárni! Az Úristen számomra gyógyító erő.

Eszter: Megszületésem után egyből kiderült, hogy nem látok. Testvérem nincs. Azért lett volna jó, ha van, mert igazából sehol sem fogadtak el a gyerekek. Az okát nem tudom. Az óvodában is magányos maradtam, pedig azok a gyerekek sem láttak. Az általános iskolában viszont lett egy barátnőm, akivel jóval a sulis befejezése után is barátnők maradtunk. Szüleim Budapesten laknak, de bentlakó voltam. Olyan régen volt a sulis időszakom,

hogy alig emlékszem az ott történteke, legfeljebb egy kirándulásunkra: Makkosmárián voltunk.

Apukámmal jó viszonyban voltam, anyuról azonban ez nem mondható el. Apukám érdeklődött az iskolában történtekekről, elvitt a barátaihoz, és sétálni is vele mehettem el. Kevés beszédű ember volt, mégis éreztem a gondoskodását és a szeretetét. Sokáig ő volt az egyedüli játszótársam. Foglalkozott velem, hogy segítsen a számomra nem könnyű tanulásban. Megpróbált ablakot nyitni a világra, hogy lehetőleg tájékozott legyek. Anyukám nem foglalkozott velem. Talán nem szeretett, nem tudom. Ha orvoshoz kellett mennem, azt mondta, vigyen az apád. Ez a helyzet alapvetően meghatározta azt, hogy melyiküket éreztem magamhoz közel. Meglehetősen zárt világban éltem, ami nem zavart. Igazából elvoltam magamban.

A továbbtanulás eldöntésekor nem kellett sokat gondolkodnom, hogy hova tovább, mert nem tartoztam a jobb tanulók közé. Amikor kikerültem az általánosból, az utam nem haza, hanem az intézetbe vezetett. Ott jellemzően fiatalok laknak, és azért kerültem ide, mert a szüleim dolgoztak. Kérdés volt számomra az is, hogy mit csináljak otthon egész nap. Bekerültem abba az intézetbe, de nem szerettem az ottani lakókat. Bántottak a csúfolásukkal és rossz fiúk is voltak. Anyukámnak mondtam, hogy bár fiatal vagyok, mégis próbálja meg elintézni, hogy az idősebbek számára fenntartott intézetbe kerülhessek. Nagyon bíztam abban, hogy olyan emberek közé juthatok, akik el tudnak engem fogadni. Egyszerű munkát kaptam a foglalkoztatóban, kupakokba kellett korongokat tenni. Jó volt pénzt keresni, de apukámék is segítettek anyagilag. Ennivalót, illatszereket és ruhákat vettem a keresetemből. Anyu segített a bevásárlásokban, de az sem volt ritka, hogy hármasban mentünk

el vásárolni. Hétvégeken és a nagyobb ünnepekre hazamentem. Az igazsághoz hozzátartozik, hogy az utcán nem tudok fehér bottal közlekedni. Próbáltam anyuval, de a forgalom nagy zaja annyira zavart, hogy elvesztettem minden tájékozódási képességemet.

Kerestem már, így én is vehettem a szüleimnek ajándékokat. Apu nagy könyvbarát volt, a kalandos regényeket szerette, anyunak meg illatszereket vettem. Én a karácsonyfa alatt legtöbbször ruhákat és pipereszereket találtam.

Magányosan éltem a fiatalságom elején. Az egyetlen barátnőm sajnos a későbbiekben szektatag lett és eltávolodtunk egymástól. Szívesen hallgatom a könnyűzenét és imádom a verseket, akár olvasni, akár szavalni. Az intézeti „Ki mit tud”-on szoktam indulni. A Szövetség könyvtárából hozok ki pontírásos regényeket, és bár kinőttem belőle, a mesekönyveket is. A kedvenceim persze a versek.

A munkahelyemen dolgozók is szoktak csúfolni. A kezem sajnos nem olyan ügyes, mint a többieké... Nem válaszolok, ha mondják a magukét, lenyelem, hadd mondják. Dolgozom, ahogy tudok, a főnököm nem szól, akkor meg nem érdekes. Az életemben átélt sok-sok bánatás azért fáj egy kicsit. Legnagyobb bánatom azonban apu halála. Alig több mint egy éve történt. Súlyos beteg lett, áttételes gyomorrákja volt, nagyon lefogyott. Ekkor már nem volt mit és miről beszélni. Szomorú voltam, mert apu törődött velem és ő szeretett igazából. Elég nehézséggel kellett megküzdennem az életben, és elveszíteni azt, akire számíthat az ember, bizony nem könnyű.

Apunak volt egy második felesége, akivel jól megértették egymást, és amikor apu megbetegedett, odaadással gondozta. Rózsa, a nevelőmamám jobban szeret és többet törődik velem, mint az anyukám. Úgy fogad el, amilyen vagyok, és azt sem érzem, hogy különbséget tenne a saját lánya és köztem. Apu halála után

sem felejtett el, állandóan látogat, elhív magához, sőt, még a lányánál is szoktam vendégeskedni. Ők szeretnek! Anyukámmal tartom a kapcsolatot, de nem jó a viszonyunk. Nagyon ritkán látogatom meg, olykor bejön hozzám, de nem szeretem. Jóformán csak veszekszünk. Kettőjük között ég és föld a különbség.

Nem gondolom azt, hogy igazságtalan lenne a sors azért, mert nem látok. Beletörődtem, ezt mérte rám az élet. Ha valamilyen varázslat útján lehetőségem nyílna a látásra, akkor akarnám. Jó lehet látni, hiszen sokkal egyszerűbb úgy az élet. A látó ember nem megy neki semminek, nem kell segítséget kérnie, mert láthatja mindazt, amire szüksége van. Jelenleg nem tudok olyat mondani, amit szeretnék látni... Apu fényképét, igen... András arcát, igen-nem-igen. Kíváncsi lennék rá, hogy szép-e.

András: Alig egy hónapja laktam az intézetben, amikor egyik este ágyazás közben bejött Józsi és kihívott a lifthez énekelni.

– Pizsamában vagyok – mondtam –, mit szólnának az itt lévő látó emberek hozzá?

– Ne törődj vele, gyere nyugodtan – válaszolta.

Ebben a sajátos öltözkémben indultam hát az előadóestemre a lift elé. Ott volt egy hölgy, akinek annak rendje és módja szerint bemutatkoztam. Először Bandi bácsizott, azután idővel ő ajánlotta fel, hogy inkább tegeződjünk. A magam részéről ezt örömmel vettem, és az első napi nótázást követő rövid beszélgetés után rendszeressé vált a kapcsolatunk. Együtt jártunk étkezni és napközben is szinte mindig együtt voltunk.

Eszterben az ragadott meg, hogy igazságszerető, rendes lánynak ismertem meg, akinek sok a jó tulajdonsága. Ezek mély benyomást tettek rám. A beszélgetéseink egyre kellemesebbekké, kedvesebbekké váltak, megértettük egymásban a kölcsönös

szimpátiát. Ötven év múlt el az életemből úgy, hogy nem foglalkoztatott a női nem, és ekkor szinte napok alatt száznyolcvan fokot fordultam, a legnagyobb természetességgel. Nem volt furcsa az érzelmi töltöttségem, sőt, meglehetősen jóleső érzéssel töltött el. A szeretet, a törődés vágya jelent meg bennem, ami eddig háttérbe szorult. Semmi gátlás vagy félsz nem volt bennem, valahogy minden olyan természetesen és egyszerűen zajlott le közöttünk. Részemről úgy nyilvánult meg a figyelmesség, hogy udvarias voltam, megosztottam Eszterrel a bennem levő szeretetet és egyébiránt is mindenemet, amim volt. Húsvétra fokföldi ibolyát adtam neki. Tulajdonképpen úgy beszéltük meg, hogy nem veszünk egymásnak ajándékokat, mert a sors nekem őt, neki meg engem adott ajándékba. Nálunk nem a tárgyi, hanem a szeretet ajándéka az, ami az igazi örömet okozza. Ez mindennél többet jelent számunkra és mindennél többet ér.

Több mint egyéves a kapcsolatunk. Az itt lakók közül voltak olyanok, akik rágalommal teleírt levelet írtak rólunk a vezetőnek. Szerintem az irigység lehetett az oka. Tisztázni tudtam a levél igaztalan tartalmát, nekem könnyű, mert a lelkiismeretem tiszta. Egyikünk gondolatában sem fordult meg, hogy esetleg a kinti világban éljünk. Végleges elhatározásunk, hogy ebben az intézetben fogjuk leélni az életünket akárhogyan is lesz a későbbiekben. Itt biztonság és nyugalom vesz körül. Önálló életre nem lennénk alkalmasak, sem én, sem Eszter. A házasság kérdését elvetettük. Először is: jó ez így, ahogy van. Másodszor: megszűnne az árvasági ellátásom, amire nagy szükségem van, mert munkát már nem kapok és a személyi járadékból nem tudnék kijönni. Folyamatban van az az igényünk, hogy közös szobában

lakhassunk. Ha a szobatársam is akarná, már megoldódott volna a probléma.

Vágyként sem merült fel bennem, hogy megtanuljam az önálló közlekedést. Engem az utolsó tíz évben már annyi rossz ért, hogy örülök a csendnek és az állandó biztonságnak. Olyan megnyugvás ez a szálló a részemre, hogy megmondom őszintén, nem kíváncszom ki a falai közül. Csak akkor megyek ki, ha csoportos sétára visznek minket. Ez nekem tökéletesen elég!

Nem lennék bajban akkor sem, ha sok száz milliót nyernék a lottón. Az egészet odaadnám ennek az intézetnek, magamnak mindössze egy tangóharmonikát vennék, Eszternek meg azt, amit szeretne.

Nekünk nem adatott meg a látás, de kaptunk helyette mást. Eszter szépen szaval, én meg jól énekelek. Nekem rossz véleményem van arról, aki fogyatékosoknak nevez bennünket nemlátókat. Ezen gyámoltalan, magatehetetlen embereket értenek. Másodrangúvá tesznek, és ezt ki szereti?

Eszter: Andris pizsamában énekelt a lift előtt, én meg csodálattal hallgattam a gyönyörű hangját. A szobatársnőm valamennyit lát, és megmondom őszintén, kicsit nevettünk a pizsamasmokingon. Bemutatkozás, beszélgetés, majd közös éneklés, ez volt az első találkozásunk rövid története. Először a hangjába szerettem bele. Ránk tört az álmoság és mindenki ment a szobájába. Lefeküdtem, de Andris ott motoszkált a fejemben. Nemcsak a hangja miatt, hanem mint férfi is. Másnapra újabb éneklést beszéltünk meg, és ettől kezdve folyamatosan igényeltük egymás közelségét. Nem kellett egy hét sem ahhoz, hogy észrevegyük kölcsönös szimpátiánkat. Andris szobatársa állandóan megjegyzéseket tett rám, ami nem tette túl rokonszenvessé. Az fájt neki, hogy nem hozzá

mentem. Andris előtt volt egy fiúm, de azzal nagyon rosszul éltem, mert ivott.

Ez a találkozás teljesen megváltoztatta az életemet. A fő szempont számomra az, hogy Andris nem iszik, de emellett a kedvessége is fontos. Udvarias, bármit kértem tőle, mindig megtette, ráadásul szívesen. Abban a tekintetben optimista voltam, hogy lesz majd egy olyan barátom az életemben, akivel szívesen töltöm az éveket. Tizenkét éve lakom itt, eddig nem akadt senki, ezért kicsit meglepett, hogy rábukkantam Andrisra. Sajnos, apunak már nem tudtam elmesélni a találkozásunk örömét, bár tudtam volna! Amikor kint voltam a temetőben, ott azért elmondtam neki. Rózsa és anyu is tud a kapcsolatunkról, itt házon belül meg mindenki.

Olyan barátnőm nincsen, akivel mélyebben megoszthattam volna az örömet. Azt nem szeretem, ha a hátam mögött beszélnek, inkább mondják a szemembe. Én sem gondolok arra, hogy kint éljünk, mert nem tudnánk magunkat fenntartani, ellátni. Ha sok pénzt nyernék, azt a beteg gyerekeknek adnám, valamelyik alapítványnak. Mivel nem látok, ezért nem utaznék, videót viszont vásárolnék, mert jó és szinkronizált filmeket nézhetnék. Andrisnak tangóharmonikát és más hangszereket vennék. Szeretném, ha megünnepelnénk, ha majd közös szobához jutunk. Egy-két itteni barátot hívnánk meg a szeszmentes bulira.

Szerintem annak ellenére, hogy nem látok, érdemes volt megszületnem. Semmi értelme sem lenne azért a vízbe ugrani, mert nem látok. Az életben vannak jó dolgok is, azért tudunk egymásnak örülni. Az élet mind a kettőnknek megadta a tehetséget. Akkor mondhatnánk azt, hogy a sors igazságtalan volt hozzánk, ha magatehetetlenek lennénk. Amíg alapvetően ellátja magát az ember, addig nincs baj. A nemlátó nem magatehetetlen! Nem

szeretem, ha azt mondják, hogy vak, mert mi nemlátó emberek vagyunk és nem vakok. Ezzel a szóval, úgy érzem, lekicsinyítenek, mintha nem érnénk semmit

András: Bár nem szoktam gondolkodni rajta, de persze ha lehetne, azért szeretnék látni. Mennyivel jobb lehet mások magyarázata nélkül megismerni a világot! Csökkenne a kiszolgáltatottságunk, ami talán a legrosszabb a helyzetünkben. Szép tájakra lennék kíváncsi, jó lenne az oly szépen éneklő madarakat látni, és a tengert a maga élővilágával. Megnézném magamnak Bicskei Tibor művész urat, akit kedvelek. Esztert is szeretném látni, nem érdekelné, ha csúnyának találnám, nem a szépség a fontos, hanem a megértés, a barátság és a nyugalom.

Eszter: Akkor is elfogadnál, ha csúnya lennék?

András: Akkor is elfogadnálak, úgy ahogy vagy!

MÁGLYA

**A Magyar család: Magyar Csaba (29 éves)
és Bacsá Erzsébet (30 éves)**

Erzsike: Egyikünknek sem adatott meg, hogy láthasson. Osztálytársak voltunk, tizenkét éven keresztül koptattuk együtt a padokat a Vakok Általános Iskolájában. Amikor kamaszodtam, akkor figyeltem fel Csabára, először talán azért, mert jó fej volt. Az első kapcsolata kudarcba fulladt – tudtam, mert én voltam a szerelmi postás –, és én megsajnáltam. Megpróbáltam ráhajtani, de ügyesen titkoltam, nehogy észrevegye. Tulajdonképpen megfoghatatlanul kezdődött. Jókat beszélgettünk, közös témánk volt bőven, hasonlóképpen gondolkodtunk, ezért kerülhettünk mind közelebb egymáshoz.

Csaba: Úgy tett, mintha együtt érezne velem. Kézen fogva sétálgattunk és jókat dumáltunk. Nem vallottunk szerelmet, nem kellett!

Erzsike: Én lepleződtem le először, ugyanis az osztályban nyílt titok volt a dolog és valaki megkérdezte:

– Szereted a Csabát?

Igennel válaszoltam, mire az illető azt a kérdést tette fel, hogy szerelemmel-e? Erre is igennel feleltem, és persze Csaba is megtudta. Így buktattam le magam.

Csaba: Fél év alatt jutottunk el idáig. 1982 januárjára tisztázódott a helyzet, és bár addig a többiek előtt szóban tagadtuk, ettől kezdve

nyíltan vállaltuk a szerelmünket. Robbant a kapcsolatunk, mint egy vulkán, úgy lángoltunk egymásért.

Erzsike: Nagyon jó volt az osztályközösség, részben ezért is félttem attól, hogy mi lesz, ha befejezzük az általános iskolát. Azon a nyáron még Zánkán együtt nyaralhattunk Csabával, de nem tudtuk, mi lesz aztán. Tizenkét évi távollét után, amit Pesten töltöttem, visszatértem a szüleimhez Szegedre. Novemberig csak leveleztünk, azután megjelent Csaba Szegeden. A szüleim elfogadták, boldog voltam. Háromhavonta találkozhattunk, de sajnós, mi nem mehettünk el szórakozni úgy, mint a többi fiatal, otthon meg szem előtt voltunk. Többnyire Csaba jött hozzánk, mert náluk otthon még zártabb rend uralkodott. A Braille-papíron való találkozások bizony ideg- és szívet tépőek voltak az előző folytonos együttlétünkhöz képest. Idegesített a távolság, halkán megjegyzem, hogy kis féltékenység is volt bennem. Ez a szerelem átfonta az egész életemet, a gyerekkoromtól a felnőtté válásomig – azt hiszem, ritka az ilyesmi a mai világban. Létezik forró szerelem, a miénk is az. Az eggyé válásunk egyszerűen jött magától és kész. Én egy negyvenfős gimnáziumi osztályba kerültem, német szakon érettségiztem.

Csaba: A gimnáziumi évek elején nagyon fájdalmas volt az elszakíttóságunk. Sokat gyötrődtem, de egyre biztosabbá kezdett válni a kapcsolatunk. Megérezték, hogy túl lehet élni az időleges távollétet. Ki kellett harcolnunk a minél többszöri találkozás lehetőségét. Nyaranta ekkor már Pesten tartózkodtam a zongorahangolás meg gyakorlás miatt. Eleinte csak egy-egy napra jöhettünk fel, de harmadikos korunkban már öt napot tölthettünk a Vakodában, ahol pár éve még tűzzel-vassal távol akartak tartani bennünket egymástól. Most már egy szobában, együtt lakhattunk

a nyári szünetben kongó épületben. Öt napon keresztül úgy élhettünk, mint férj és feleség.

Már 1984-ben megfogalmazódott bennem vagy talán mindkettőnkben, hogy ez a mi kapcsolatunk egész életre szól. Égtünk, mint a máglya. Most is nagyon szerelmes vagyok Erzsikébe. Megtaláltam benne a szexuális ideálomat, bármelyik porcikájához érek, máris kész vagyok. Minden álmom, vágyam beteljesülhetett mellette. Alighanem kevesen mondhatják el, hogy úgy sikerült az életük, ahogyan a legmerészebb álmaikban elképzelték.

Családcentrikus vagyok, számomra a családom fontosabb, mint a zongoristakarrierem. A főiskolára azért volt szükségem, hogy legyen egy rendes szakmám, ne kelljen kefekötőként dolgoznom. Szeretnék a szakmámban is előrébb lépni, de nem vágyom karrierre. Az én karrierem a családom.

1989-ben Bükkszentkereszten nyaraltam, ott vett elő a nagybátyám, hogy ne legyek ilyen mimóza, vállaltam már ezt a kapcsolatot. – Négy éve bizonyít már a szerelmetek – mondta. – Állj a sarkadra, a te életed a tiéd. Ha ti nem házasodtok össze, akkor senki se merje megtenni!

Hát összeszedtem a bátorságomat és én is elkezdtem tüzelni Erzsikét. Ekkorra már a szüleim is elfogadták a kapcsolatunkat. Nekik azt adtuk elő, hogy csak összeköltözünk, mert álmodni sem mertük, hogy a házasságunkba beleegyeznének.

Erzsike: 1990. április tizenötödikén volt az eljegyzésünk, nálunk tartottuk Szegeden. A gyűrűkért nem kellett rohángálnunk, már régóta megvoltak. Az esküvőt Csabáéknál terveztük. Az én szüleim teljes mértékben támogatták az elképzelésünket, Csaba mamája úgy-ahogy, míg a nevelőapukája hümmögött. Én persze vártam már Csabától ezt a lépést, de csak magamban.

1990. augusztus huszonötödikén Hajdúszoboszlón házasodtunk össze, nagyon szép esküvőnk volt. Az általános iskolai osztálytársainkat és a kedvesebb tanárainkat mind meghívtuk. Látó barátok és ismerősök is akadtak bőven a százötven fős ünneplő sokaságban. Egy vállalati irodaépületben folyt az úri muri. Olyan volt, mint egy csoda, beteljesedett minden várakozásunk! Legalább huszonnégy órán keresztül euforikus állapotban voltunk. Álomszerűen gyönyörű volt az egész. Belefeledkezhettünk a mi napunkba, mert az a nap visszavonhatatlanul a miénk volt, és reméljük, a többi is az lesz mindörökké.

Csaba: Nem az ünneplőknek kellett odajönni hozzánk, mi jártunk a násznép között, és sorra örömteli emberekre lertünk. A többi nemlátó barátunknak is a kedvükben jártunk, ha kellett valami, szóltunk a csaposnak vagy az ételkihordónak. Mivel teljesen ismeretlen környezetben voltunk, külön öröm, hogy mégis hibátlanul szép emlékként őrizzük.

Erzsike: A vacsoránál kaptam egy kis tányéron sárgarépat két tojás közzé téve. Már az elején beetettek! Menyasszonytánc sajnos nem volt, mert az anyósom kijelentette: – Hogy nézne az ki, ha vakon táncoltatnának? – De volt szakácstánc, mi a kör közepén álltunk, a többiek körbetáncoltak bennünket. Nevettünk, táncoltunk, nagy vigasság volt. Éjfél után beöltöztem hagyományos ruhába: piros papucs, díszes ruha, köténnyel. A papucsomat persze ideiglenesen eltüntették, de rájárt a rúd a bitorlóra.

Sajnáljuk, hogy akkor még nem tudtuk videóra venni az esküvőnket. A fényképezkedést viszont végig kellett szenvednünk, pedig a vak ember nem tud pózolni. Két órát kínlódtam ott, majd szétesett az agyam, mire visszaértünk. De azt mondják, a képek jól sikerültek.

Már az esküvőnk előtt megtudtuk, hogy engem nem vettek fel az ELTE-re, de Csabát a főiskolára igen. Azt hittük, kapunk egy kollégiumi szobát, de nem így lett. A Vakodában dolgozó Poór Erzsébet hívott, hogy menjünk hozzá lakni. Lehet, hogy nem gondolta komolyan, de tényleg befogadott, két hétig nála húztuk meg magunkat. Mivel a sarkunkra akart állítani, hirdetésről hirdetésre átböngészte az újságokat.

Az Örs vezér tér közelében kaptunk albérletet, másfél évi gyönyörű szép időszak következett. A lakástulajdonos hölgy az első pillanattól kezdve kedves volt, a férje legalább fél évig vaskalapot hordott, de aztán szerencsére letette. Megbarátkoztunk. A pénznek nincs szaga. Poór Erzsi tanította meg nekünk az útvonalat, hiszen egyikünk sem lát és addig életünkben sem jártunk arra. Csaba profi a közlekedésben, másodszorra akárhová egyedül is odatalál. Hihetetlenül jó térérzéke van, én meg igyekeztem tanulni tőle.

A nászajándékból bejött összegből fizettük az albérletet, mivel még nem volt állásunk. Telefonkezelői tanfolyamra jártam és néha helyettesíthettem. Nem onnan kaptam segítséget az elhelyezkedésemhez, ahonnan kellett volna, hanem „füles” révén. A volt nevelőtanárom, Farkas Ildikó volt a hírforrásom, ő szólt, hogy a Törley Pezsgőgyár telefonközpont-kezelőt keres. Csabával kerekedtünk fel, bár azt sem tudtuk, hol van Budafok. Nagyon szimpatikus lehettem az igazgatónak, mert egyből a tenyerembe csapott és felvett. November másodika óta ott dolgozom.

Az albérletben összebarátkoztunk a tulajékkal és a szomszédokkal, nem különültünk el a környezetünktől azért, mert nem látunk. Jövedelmünk is lett, de kidobott pénznek tűnt az albérlet nem kis összege. Lakás után kéne néznünk, fogalmazódott meg

bennünk. Milyen klassz lenne, ha a sajátunkban lakhatnánk. De hogyan? Egy ideig én voltam a családfenntartó.

Csaba: Azért én is kerestem. Voltam kórusvezető a Szövetségben, óraadó tanár a vakok iskolájában, meg egy-két magántanulóm is akadt. Volt olyan évem, amikor megvolt a havi tizenháromezer forintos átlagom.

Erzsike: Az albérlet és a rezsiköltségek mellett, ha nem is sokat, de tudtunk félretenni. Pályázatot adtunk be a XIV. Kerületi Polgármesteri Hivatalba és egy véletlen ötlettől vezérelve az V. kerülethez is. A másodikkal szerencsénk lett. Vidéken voltunk éppen, és mivel a postánkat átvehették a főbérelőink, ők tudták meg először a nekünk szóló jó hírt. Felolvasták a levelet, és lám, aggódni kezdtünk, hogy kicsi lesz a harmincöt négyzetméteres lakás, amit kaptunk, pedig azt akkor még nem is tudtuk, hogy Misike útban van. A pénz előteremtése sem volt kis gond, nehéz volt összeszedni, még papíron is. Februárra azonban boldog lakástulajdonosokká válhattunk. Családi segítséggel kitapétáztuk, helyrehoztuk a kisebb hibákat, a barátaink segítségével berendeztük a lakást. A beköltözésünk hetében tudtuk meg, hogy másállapotban vagyok. Jöttek az ezzel járó kellemes és kevésbé kellemes feladatok. Gyorsan fel kellett deríteni az orvosi hátteret, meg helyismeretet kellett szereznünk.

Csaba: Örültünk a jövevénynek. Váratlanul érkezett, talán jöhetett volna egy kicsit később, de azért örültünk neki.

Elővettem a fehér botot és feltérképeztem a környéket. Már rutinos „motorosnak” számítottam. Hétről hétre újabb útvonalak kerültek a fejemben lévő atlaszba, aminek gyorsan kellett bővülnie. A tapasztalataimat azután átadtam Erzsikének. A legeslegelső

útvonalakat azért megmutatták. Ma már akár két órát is elsétálok Csepelen. Nem vagyok büszke rá, mert ez nálam adottság.

Erzsike: Igazából a változások nem változtatták meg az eddigi viszonyunkat semmilyen téren. Az új a hányinger volt meg a tervezgetés. Kicsit belém költözött a félsz. Hogyan tudom majd ellátni a gyermeket? A terhességemet nagyon szépen éltem meg, teljesen felhőtlen volt. Szerencsémre nem lettem túlsúlyos. Apás szülést szerettünk volna, tanfolyamra is jártunk az ügy érdekében.

Pénteken reggel felébredtem, semmi különös. Hétfőre voltam kiírva, ezért bőven főztem, nehogy éhen haljon Csaba, amíg bent leszek. Bár már nyitott voltam egy kicsit, mégsem éreztem semmi unszólást a szülésre. Délután megjelentek a barátaink, jót beszélgettünk. Estefelé kezdett fájni a derekam, szóltam is Csabának, de rám jött a takaríthatnék, elkezdtem súrolni a gáztűzhelyt. Este megfürödtem, a férjem meg, érdekes módon, elég korán elaludt. Nekem kilenckor már erősen fáj a hasam, de lefeküdtem én is aludni.

Csaba: Bennem nem volt az aggodalomnak szikrája sem. A második gyermekünk megszületése előtt sokkal idegesebb voltam. Aztán azon az éjszakán arra ébredtem fel, hogy Erzsike le-fel mászkál a lakásban.

Erzsike: Akkor már minden bajom volt. Elkezdtek mérni a fájások időtartamát. Csaba megkérdezte, hogy mi a véleményem. Hajnali ötkor átment a szomszédba, hogy taxit hívjon. Ezalatt én, mint egy túlsúlyos balett-táncosnő, úgy ugráltam bele a ruhámba. Taxi helyett azonban a szomszéd jelent meg és a Ladájával bevitt minket a kórházba. A hetekkel előbb összehakolt, fertőtlenített holmik is bekerültek a kocsiba.

Bent közölte az egyik doki, hogy délutánra meg fogok szülni. Csaba végig velem volt, ha el akart volna menni, akkor sem engedtem volna el. A hosszú folyosón jó nagyokat sétáltunk és közben masszírozta a derekam. Összehaverkodtunk szakközépiskolai gyakorlaton lévő fiatal lányokkal. Jöttek érdeklődni, aranyosak voltak. Érdekes módon a kórházi dolgozóiban semmi félsz sem volt azért, mert mi nem látunk, ugyanúgy segítettek, mint bármelyik más kismamának. Az orvosomnak igazából azt kellett megszoknia, hogy Csaba állandóan mellettem van, meg a nemlátásunk miatti helyzethez is idomulnia kellett. Eleinte kicsit furcsállhatta, de a végére belejött. A szülésznő diszkrétan szemmel tartott. Amikor felgyorsultak az események, akkorra már fáj mindenem, de így, hogy végig velem volt a férjem, biztonságban éreztem magam. Nem voltam kiszolgáltatott, rengeteget számított az, hogy mellettem van és fogja a kezemet.

Sajnos fekvé szültem. Nagyon elfáradtam, nem voltam már képes annyi erőt kipréselni magamból, hogy megszüljem a babánkat. Jó nagydarab volt a dokim, a két lapáttenyerével rátenyerelt a hasamra, így jött a világra Misike. Hatalmas megkönnyebbülést éreztem, utána örömet, majd szorongást. Akkor szembesültem azzal a ténnyel, hogy felelősséggel tartozom a megszületett gyermekünkért. Meg tudok-e felelni a feladatnak?

Egyből megmondták, hogy fiú, és kérdezték a nevét. A férjem apukája emlékére kapta a Mihály nevet meg mellé a Bencét. Azután a hasamra tették a fiunkat. Érdekes érzés volt, de valahogy nem jártam a csillagok között.

Csaba: A burokrepszés után rohamosan erősödtek Erzsike fájdalmai, már nem mosolygott, veríték gyöngyözött az arcán. Magasan volt a baba feje, ami megnehezíthette volna a megszületését. Két órán keresztül ideges és feszült voltam, hiszen a szerelmem szült, ami nagy örömmel töltött el, de rossz volt átérezni a szenvedését. A szülésznő nem, de az orvos kissé még fokozta bennem ezt a hatást. Tehetetlennek éreztem magam, de tudtam, hogy ha fogom Erzsike kezét vagy simogatom a haját, a magam módján én is hozzájárulok a szüléséhez. A feszültségtől megfájdult a fejem. Este nyolcra értem haza, szinte alig ment le a torkomon a kaja, pedig több mint harminc órája nem ettem. Nem kívántam az ételt.

Elkezdődött a kitolási szakasz tizennégy óra ötvennégy perckor, de Erzsikének egészen egyszerűen nem volt már ereje hozzá. Végláthatatlan kínlódás indult el. Az volt a baj, hogy nem tudtam segíteni, csak szemlélőként voltam jelen. Félttem, aggódtam, nehogy valami baj legyen. Nem akartam kimenni. Szerencsére a császármetszés nem került szóba.

Igazából nem segítettek Erzsikének, úgy érzem, hogy az orvos nem állt hivatása magaslatán, ezt azonban csak a második szülésünk tapasztalata alapján állíthatom. A kitolási szakasz negyvenhét percig tartott, és ezért tizenöt óra negyvenegyre lett meg a baba. A végére mind a ketten éreztük, hogy elégünk van már a tétlenül szemlélődő orvostól. Ekkor tenyerelt a két lapáttenyérével Erzsike hasára. Hallottam azt a boldog hangot, ami feltört Erzsikéből, azt is, amint kicsusszant a baba a szülőcsatornából. Agresszívan, keményen sírt fel Misike, de én rettentően boldog voltam. Az első szavunk az lehetett:

– De csodálatos!

Erzsike hasára került a fiunk, majd lemérték, és örültünk, hogy három kiló feletti súllyal született. Nagyon szép érzés volt, amikor, már pólyában, felöltöztetve megkaptam. A kezét, fejét, arcát, kis orrát mind-mind megfogtam, érezni akartam! Akkor is megfogtam volna, ha a maga természetességében adták volna oda akár a szülést követően.

Erzsike: Rendesen bántak velem a későbbiekben is, nem kezeltek vakként. Mindenkivel közvetlen kapcsolatot tudtam kialakítani. Bátran közlekedtem és intéztem a dolgaimat. Nagyon tetszett az, hogy reggel fél hétkor hozták Misikét és este tízig nálam lehetett. Abszolút a gyerek anyja lehettem, nem szóltak bele semmibe. Arról azonban senki sem világosított fel, hogy mikor és hogyan lesz tejem... Sajnos ideges voltam, ezért kevés tejem lett. Tulajdonképpen csak mechanikusan tudtam szoptatni a gyereket. Csaba mindennap bejött, de szabad volt a bejárás bárkinek.

Csaba: Másnap reggel fél tízre értem be a kórházba és hat órát töltöttem bent. Büszkén hordoztam a fiamat kórteremről kórteremre. Mindenkinek mutogattam, olyan lehettem, mint egy nővérke, fehér köpenyben, fityulával a fejemen, a zacskóba bújtatott cipőmről nem is beszélve. Teljesen meg voltam ittasodva az örömtől. Volt egy valódi nővérke, aki talán be akart nálam vágódni, mert ecsetelni kezdte, hogy nekik nyolc éve nem jön össze. Magamban sajnáltam, de mit tehetek?

Ahogy rohangáltam a gyermekünkkel, szóltam, hogy ne féljenek azért, mert nem látok. Úgy érzem, hogy rokonszenvet ébresztettem a többiekben azáltal, hogy a magam természetes valóját adtam és úgy viselkedtem, ahogy megéltem az érzéseimet. Inkább megható látványt nyújthattam. Az egész kórházat korrektnek tartottam. Az első egy-két nap eltelte után egyedül közlekedtem a

kórházon belül, ha valaki éppen arra ment, akkor együtt mentem vele. Kissé fárasztó volt a bejáráskálás, de mindig feloldott a bennlét. Közben kikapcsolódásként meglátogattam egy ismerős házaspárt, hogy kibeszélhessem a bennem lévő élményeket. Milyen jó érzés volt az, hogy a fiamhoz mehetek és magamhoz ölelhetem! Ekkor már valóban apának éreztem magam.

Édesanyámmal hoztuk haza Erzsikét meg a fiunkat taxival. Nagy vendégjárás kezdődött. Nem lett elég teje a feleségemnek, pedig szoptatni kellett volna. Mivel nekünk mást tanácsoltak, talán ezért lett vége egy hónap után a tejnek. A szüleink jó szándékúak, de nem tudják, hogyan kell a „vaknak” segíteni. Inkább a maguk akaratát erőltették ránk, mint hogy megkérdezték volna, hogyan segítsenek. Kicsit a partvonal mellett éreztük magunkat.

Én lettem végül is Misike „anyukája”, mert igazából az én kezem alatt nőtt fel. Én ápoltam, én törődtem a fiunkkal. Nem jelentett tragédiát a pelenkázás, mert kézzel, ha lehet, még jobban lehet látni, mint szemmel. Sokat simogattam, harapdáltam a kezét, a fülét, magamba szívtam azt az édes babaillatát. Erzsikében mindvégig megmaradt egy kis félsz a gyerekekkel való kapcsolatában. Ez kissé bántott, de a gyermekünk minden szempontból el volt látva. Abszolút kiélhettem „anyai” ösztönömet és Misike hálából teljesen apacentrikussá vált. Erzsikét is szerette, de hozzám ragaszkodott akár tíz körömmel is. Két hónap alatt rutinos szülőkké váltunk.

Erzsike: Miután hazajöttem a kórházból, depressziós lettem. Túl nagynak tűnt számomra a feladat. Teljes mértékben begörcsöltem, nyugtatókat szedtem. Három hónap eltelte után kezdtem el oldódni. Persze önmagamot is piszkáltam belülről. Mindenki más el tudja látni a gyermekét csak én nem?

Aztán egyenesbe jöttem és ettől kezdve már többet tudtam segíteni Csabának. Ha lehet ilyet mondani, tökéletes munkát végzett a gyerekekkel való teendőik ellátásában. Egyik ámulatból a másikba estem. Misike négy hónapos korában azt mondta az apjának, hogy „epó”! Örült az apjának, engem viszont nem nagyon kedvelt. Ez nem bántott, teljesen jogosnak éreztem, úgy viselkedett velem, ahogyan én ővele. Kicsit talán még örültem is Csaba „tündöklésének”, mert terhet vett le a vállamról. Csaba már túlzásnak is tartotta, hogy Misike a láttára majd kiugrott a bőréből.

A védőnőnk jó lenne, ha levetkőznék a lustaságát és időnként meglátogatna. A doktornőnknek ugyanakkora a körzete, mégis el tudja látni, rendszeresen jár hozzánk. Két héttel a hazajövetelünk után azt mondta, hogy ha nem látná, nem hinné el, hogy jobban kezeljük a gyereket, mint a látó emberek nagy része. Misike popsiján ugyanis egyetlen icike-picike piros folt sem volt. Nekünk nincs más lehetőségünk, mint hogy centiről centire végigtapogatjuk a gyermekünket. Minden mikromilliméternyi eltérést észreveszünk és máris kérdezzük. Az idők során rájöttünk, hogy nem szabad sajnálni a pénzt az orvostól.

Azután eljött a kanállal etetés ideje. Ekkor a kezem töltötte be a szem szerepét. Alulra, az állához tettem az ujjamat, így éreztem meg, hogy nyílik az éhes kis száj. Apró hibák voltak, de Misike mindig jóllakottan mehetett aludni. Négy hónapos korától egyévesig, az gyönyörű időszak volt. Kiegyensúlyozott, nyugodt kis kölyök. Ha kellett, Braille-hőmérőt használtunk, a popsijában mértük meg a hőmérsékletét, és ha szükséges volt, Csaba benyomta neki a kúpot.

Csaba: Nekem mindez természetesnek tűnt. Volt egy adott feladat, meg kellett csinálni. Ismerősöktől kaptunk egy öt milliliteres

cumit, azzal tudtuk beadni az orvosságokat. Érzéssel és az ujjam segítségével jól ki tudtam mérni a szükséges mennyiséget. Persze a maximális tisztaságot szem előtt tartva végeztem a feladatot. Ma már nyűgösebb vagyok, Balázskához feleannyi energiám sincs. Mind a két fiamat egyformán szeretem, de talán a munkám fáraszt.

Nem ijedeztünk akkor sem, amikor elindult Misike és netán elesett. Felkelt ő magától, ha mégsem, felsegítettük és megsimogattuk. Ha ijedeztünk volna, az áterjedt volna a kicsire is. Nem volt „pakolás” gyerek, olykor odamentünk hozzá, elmagyaráztuk, mi micsoda, esetleg elvettük a kezébe nem való tárgyakat. Kicsi a lakásunk, nem lehetett mindent a plafonra tenni. Előfordult, hogy rácsaptunk a kis kezére figyelmeztetésül.

Erzsike: Hogy őszinte legyek, ez eléggé idegtépő időszaka volt az életünknek. Sajnos nekem hirtelen eljárt a kezem.

Csaba: A dackor másfél éves korában kezdődött el Misikénél. Ha rájött a hoppáré, diliházzá változtunk. Mindennek az ellenkezőjét csinálta, de hát ez a korával és az adottságaival járhatott együtt. Kettőnk között nem nőtt a feszültség, csak Misin csapódott le. Mára megnyugodott, kész öröm vele lenni.

Erzsike: Sokat vittük le a csepeli friss levegőre, muszáj volt. Nem volt jellemző, de ha elkószált, akkor visszahozták. Amíg a gyerek nem válik eléggé értelmessé, örökké konfliktushelyzetben él az ember. Tíz anyukából mondjuk három volt az, aki megértette a kérésünket. Tépőzáras gumiszalagot kötöttünk Misikére, ez nyújtott biztonságérzetet. Idővel, ahogy ügyesedett, persze leszedte, akkor már jobban kellett figyelniük. Az emberek csodálták a találékonyságunkat. Az utcai közvetlen találkozásokkor inkább a gyermekünk felé irányult az érdeklődés.

Csaba: A bevásárlások inkább az én hatáskörömbe tartoztak. A lehetőségeim eléggé korlátozottak voltak, egy-két ismert, közeli élelmiszerüzletet jelentettek. Ott azonban jól ismertek és készségesen álltak a rendelkezésemre. Előfordult, hogy lejárt szavatosságú vagy büdös árut adtak, ilyenkor visszaballagtam az üzletbe és finoman jeleztem a csereszándékomat. Ez elől sohasem tértek ki.

Erzsike: Az első szó, az „epó” után jött a „papa”, ami viszont a párna meg a papucs volt, aztán rohamosan kezdtek ömleni a szókezdemenyezések Misikéből. Mi persze nem láttuk, hogy mikor milyen tárgyra nézve kezd beszélni, ki kellett tapasztalnunk. Tizenhét hónapos korára teljesen jó volt a szókincstára. A „zézé” egy elemes, visszabeszélő maci volt. Mire kinyomoztuk, még egy zsaru is beleőszült volna. „Koko” volt a cumisüveg, behunyt szemmel tessék rájönni! Az utcán nagyon megörültünk botanikai ismereteinek, mert egyből mondta, hogy „fa”. Csak akkor lombozódtunk le, amikor rájöttünk, hogy ezzel a buszra céloz. Mi viszont a fülünkre vagyunk beállva, így tudtuk kinyomozni a szavai valóságtartalmát.

Csaba: Elsődlegesen a mi mindennapos viselkedésünk jelezte Misikének azt, hogy nem látunk. Ahogy valami után nyúlunk, teszünk-veszünk, az egy figyelő babának szemet szúr. Mivel fogékony gyerek, ezért ösztönösen a benyomásai alapján alakult ki benne a kép rólunk természetesen. Kétéves korában jöttek a „miért”-jei, számolatlanul. Ekkor a nemlátásunk is ki lett vesézve az ő szintjének megfelelően. Mindig a kezünkbe adott mindent. Olyan volt, mint a macska. Észrevette, hogy nem látunk és egyből jött. Nem kellett tanfolyamra járatni, ösztönösen megérezte a dolgokat. A látó szülők mellett felnövő kisgyerekek is megértik, hogy a

kezünkbe kell adniuk a tárgyakat. Kétszeri elmondás után természetes mozdulatukká válik az odanyújtás. Misinek elég, ha egyszer megy el valahová, mert utána hibátlanul odatalál. Már jobb, mint egy vakvezető kutya. Négyéves korára érhetette el a kutyák színvonalát, ma meg már hatéves. Jó kétévesen szokott le a pelusról, nem erőltettük.

Erzsike: Csaba megnyert egy ösztöndíjat, Amerikában volt éppen. A fiunktól az volt az ajándék, hogy mire hazajött az apja, addigra rászakott a bilire.

Csaba: Erzsikét többször is rá akartam beszélni, hogy repüljenek el valamelyik közeli országba, hogy megérezzék azt a csodálatos érzést, amit én a repülés közben éreztem! Annyira ingergazdag volt számomra a repülés, hogy még ma is, évekkel később, a hatása alatt vagyok. Minden rezdülést figyeltem, a hangokat elemeztem, és a kísérőmtől szakadatlanul érdeklődtem, hogy mi áll a repülőgép kivetítőjén az utazással kapcsolatban. A vonatozást is teljes mértékben átélem, pedig jócskán fogytak már alattam a sínek kilométerei. Felemelem a lábam a földről, így tudom átadni magamat, befogadni a vonat mozgását.

A hasonló helyzetben lévő barátainktól jóleső elismerésben részesültünk azért, mert gyermeket vállaltunk és meg is tudtunk felelni szülői kötelességünknek. Minden ismeretünket megosztottuk az érdeklődőkkel. Odaadtuk a babát, ha akarták, pelenkázhattak is. Később az oviban sem volt problémánk.

Olyanról nem tudunk, ahol két embernek, akik sohasem láttak, két közös gyereke lenne. Tuti, hogy kettő nincs, csak nekünk.

Erzsike: Mi mindig szívesen érintkeztünk a környezetünkkel. Nekem óriási szükségem volt a társaságra, mivel eléggé bezárt körülmények között éltem Misikével. Rám is érvényes, hogy

elsősorban nem vak vagyok, hanem ember, ráadásul nő! Ahogy nőtt Misi, úgy nőtt jelentősen a mozgásterünk is, bár hozzáteszem, hogy Csaba bátor és ügyesen közlekedik. Lassan már buszra sem akar szállni, ha csak négy megállót kell menni. Én is bátrabbá váltam, ez az élet rendje.

Csaba: Óriási jelentősége van annak, hogy Erzsike bátrabbá vált. Felszabadultabb lehetek, amit Misike felnevelésének a terhe nem adott meg régebben. Nyugodtan dolgozhatok és most már családapá is tudok lenni.

Erzsike: Misikének is részt kell vennie valamilyen módon a családi folyamatokban. Nem túlzóan, de bevonjuk a mindennapos teendőkbe, eddig még nem tiltakozott ellene. Néha elhangzik a szájából egy „nincs kedvem” vagy „fáradt vagyok”, ilyenkor nem kényszerítjük. Persze egyszerűbb az ő kezét fogva elmenni vásárolni, mint a botommal botorkálni.

Csaba: Rengeteget játszunk. Teljes mértékben Misike játszótársa vagyok. Ha olyan kedvünk van, lemegyünk autókat, kamionokat nézegetni. Van, hogy lövöldözünk a lakásban, de ha kell, akkor focizunk a lehetőségeket figyelembe véve. A szülői házamat ismerem a legjobban, ezért ott folyik a Magyar család focibajnoksága. Eljutunk a Vidámparkba vagy a gyerekszínházba, megadjuk neki a korának megfelelő ismeretek megszerzésének a lehetőségét. A moziban annyira idétlen filmeket adnak, hogy oda még nem vittük.

Erzsike: Nemlátó barátainkkal többször voltunk már moziban. A mi lehetőségeinknek megfelelően teljes értékű kikapcsolódást jelent, sőt, jobban érezzük az egésznek a hangulatát.

Abból a szempontból nehéz a helyzetünk, hogy sorra szűnnek meg a telefonközpontos állások és ez bizonytalanságot jelent.

Csaba zenetanár a Vakok Általános Iskolájában, és a munkája mellett különórát is kell vállalnia, hogy a családi kassza elég legyen négyünk számára. Sajnos amióta megvan Misike, most meg már Balázs is, azóta kettesben nem tudtunk elmenni nyaralni. Nagyon jó lenne, de csak oda mehetnénk, ahol jó helyismerettel rendelkezünk. Azt tervezzük, hogy ha Misi tizenkét éves lesz, akkor családi vállalkozásban elmegyünk egy másik országba.

A szülési tapasztalataim sokáig azt mondták velem, hogy több gyerek nem kell! Szép lassan mindenki elkezdett duruzsolni a fülemben, sok minden közrejátszott. De jó, ha van testvére egy gyereknek! Igazából ez döntött. A nagyszülők sem jöttek ellenérvekkel, amin kicsit meglepődtünk. Legalább egy évig próbálkoztunk, amíg megfogant Balázska. A genetikus segítségével jutottunk csak előbbre.

Tudomásunk szerint nincs az országban olyan házaspár, amelyik egyáltalán nem lát és két gyermeke lenne. Nekünk most már van kettő és ez jó érzéssel tölt el bennünket. Erre viszont hiú vagyok. Így is meg tudjuk állni a helyünket az életben. Ha foltos marad az ablak, akkor mi van? Netalán ha koszos lenne éppen a gyerek ruhája, akkor mi van? Szeretetlenben és tisztességben fognak felnőni, és ők csak tőlünk születhettek meg. Mind a két fiunk teljesen egészséges.

A hányinger jelezte, hogy állapotos lettem. Május elsején kerültem szorosabb kapcsolatba a fürdőszobával, de a dolog csak inger maradt. Vérvétel eredménye erősítette meg a felismerésünket. Akkorát ordítottam örömben, amekkorát csak bírtam. Csaba szintúgy örült, boldogok voltunk. Meglepő módon nem változott meg különösebben az életünk a szülésig. Persze beszélgettünk róla, de semmi egyéb. A második szülést is papásra terveztük. Állandó

orrvérzés és hányinger mellett teltek el a hónapok. Közben felment a vércukrom és a náthám is állandósult. Amikor Misivel voltam terhes, semmi hasonlót nem észleltem. Igaz, közben eltelt hat év.

A szülés és az orvos is összehasonlíthatatlanul jobb volt, mint az előző Csepelen. A genetikus ajánlotta az orvost, aki már jóval elmúlt hatvanéves. Kissé gátlásos volt az elején, de az én viselkedésem és Csaba magatartása láttán felengedett. Csaba teljesen besegíthetett, amiért máig nagyon hálásak vagyunk a dokinak. A férjem a végére szinte kitanult szülésznek érezhette magát. Én voltam a tananyaga és eredményként az ő kezébe pottyant a lurkónk. Karácsony első napján született meg Balázska. Nagyon megkönnyebbültem és százezerszer köszönetet mondtunk az orvosnak. Megható volt, milyen gyorsan felmérte, hogy a Magyar apuka csak a kezével „láthatja”, ami előtte történik. Gondolkodás nélkül alkalmazkodott a helyzethez, váratlanul ért bennünket ez a gesztusa. Megdöbbentünk, meghatódtunk. Nem is lehetett volna ideálisabb – ez a szülés szép volt!

Nagyon nehéz, de nagyon szép is kétgyermekes anyukának lenni. A hiúságom is sarkall a helytállásra. Ma már türelmesebb vagyok, többet foglalkozom Balázssal, mint Misivel tettem. Megpróbálnám behozni azt, amit elmulasztottam, de tudom, hogy lehetetlen. Sajnálom, hogy akkor még nem voltam eléggé érett az anyaságra, úgy látszik, ebbe is bele kell jönni. Ma már anya vagyok a szó teljes értelmében.

Hogy mit mondanék a többi nemlátó nőnek? Az egész attól függ, hogyan érti meg két ember egymást. Milyen a háterük, ki áll mögöttük. Nem buzdítok senkit sem arra, hogy szüljön, de szerintem gyerek nélkül nincs értelme az életnek. Minél teljesebb egy család, annál jobban meg tudja oldani önerőből a felmerülő problémákat.

Kíváncsi lennék arra, hogyan néznek ki a családom tagjai. Érdekes lenne, ha megláthatnám őket egyszer. A mindennapi életben szoktam arra gondolni, hogy néha azért jó lenne látni. Nem is olyan régen vettünk Misinek egy drága távcsövet. Annyira szép a formája, hogy kedvem lett látni.

Csaba: Teljesen váratlanul mindenki nyugodtan fogadta, amikor kiderült, hogy útban van a második kis jövevény. Ez az orvos igazi társunkká vált. A kórházi folyosón masszíroztam Erzsike fájó derekát, és óvtam, hogy maradjon ereje a szüléshez. A pihenőidőben relaxált, már amennyire ilyen állapotban lehet. Reggel öt és nyolc között így telt az idő aznap, amelyen megszületett a második fiunk, Balázska. Fél tízkor történt meg a burokrepesztés, utána indulhattunk a szülőágyra. Mindvégig simogattam a feleségemet, elővettem a zsebemből az előzetesen folpackba jól becsomagolt citromot és az ajkát ezzel nedvesítettem meg. Törölgettem a homlokát, így próbáltam segíteni neki. Akkor kezdtem felvillanyozódni, amikor a szülészorvos azt mondta, hogy nem szükséges itt feküdni, fel lehet állni, és ha fáj, támaszkodjunk az ágynak. Próbáljuk meg, hátha úgy Erzsike könnyebben fog tágulni. Igaza lett, könnyebbé vált a helyzet. Rájöttem, hogy Erzsikének a feneke felett a gerincoszlopa fáj erősen. Nagyon intenzíven kezdtem masszírozni a keresztcsontjánál. Hihetetlenül jólesett neki, éreztem, hogy csökken a brutális fájdalom. Ekkor kezdődött a rohamos táguulás, ami fél órát tarthatott.

A baba feje még túl magasán volt. Az orvos azt tanácsolta, várjunk meg még öt-hat fájást, megvártuk. Utána kezdtünk el nyomni. Nagyon meglepődtem, mert az orvos azt mondta:

– Magyar úr, úgyis kezelte már eddig is a feleségét, csináljuk továbbra is együtt.

„Szendvicsbe” fogtuk vele Erzsikét, a két combját felhúzza oldalra leszorítottuk. A másik kezemmel alulról megtámasztottam a fejét. Ketten birkóztunk Erzsikén, a szülésznő meg a babánál segédkezett, ha jól tudom, szívókával dolgozott. Vákuumra szerencsére nem volt szükség. Erősen kellett tartanom Erzsike lábát, így csak lefelé kellett nyomnia, nem merült ki hamar. Három napig utána kegyetlen izomlázam volt...

Egyre lejjebb jött a baba, közben oldalt cseréltünk a dokival, mert onnan neki jobban kézre esett. Ha nem lett volna megelégedve a ténykedéssel, már régen kizavart volna a folyosóra. Biztattam, dicsértem Erzsikét. Jól kellett csinálnom az új „szakmámat”, hiszen a feleségemnek kellett megkönnyítenem a szülés kínkeservét. Férfimunka volt a javából! Nincs nyavalygás, bírni kell. Volt olyan pillanat, amikor megfordult a fejemben, hogy tudom-e tovább csinálni. Hogy a fenébe ne, válaszoltam magamnak egyből és újult erővel folytattam a szülési munkát. A doki néha odaszólt, hogy jó! Erzsikét hosszú nyomásokra biztatta, amit a feleségem hang nélkül meg is tett.

– Milyen kár, hogy nem láthatja – morfondírozott félhangosan az orvos. Azután megkérdezte, hogy szeretném-e látni az egészet.

– Miért, lehet? – kérdeztem.

– Miért ne – válaszolta. – Mindent lehet – tette még hozzá.

Egy kesztyűt húzott a kezemre és odatette a szülőcsatornához. Nyúljak be és fogjam meg a babát, mondta biztatóan. Elhúltam, de így tudtam „végignézni” az utolsó négy tolást. A „látványt” egyenesben közvetítettem a feleségemnek, hogy ő is „láthassa”, ha egyáltalán hallotta, amit mondtam. Szabályosan éreztem, hogy Balázska a maga tempójában hogyan igyekszik a világra. Csúszott, csúszott kifelé, közben még nagyobb erővel feszítettem Erzsike

combját. Így tudtam tulajdonképpen átélni azt, mit érezhet egy nő szülés közben. Iszonyúan nehéz lehet ilyen sokáig nyomni. Kiguvad az ember szeme és elfogy az utolsó szál ereje is. Talán én is hozzájárultam, hogy erőt tudott meríteni a feleségem. Elmondhatom, minden túlzás nélkül, hogy egyé tudtam válni vele. Egy-egy jó nyomással akár két-három centivel is előrébb tud jutni a baba. Azután megjelent Balázska. Csendesen és finoman csusszant a világra. Kis, szörtyögő hang után felsírt. A száját megtisztították a nyálkától, utána rögtön odaadták úgy, ahogy volt. Igaz, az egyik kezemen kesztyű volt, de a másikkal a maga természetes valójában érezhettem. „Megnéztem” a kezét, a hasát, a combjait és a talpát, végigsimogattam az egész kis testét. Feltűnt, hogy eléggé nagyok a tappancsai. Jó volt fognom a tepszi kis lábát. Szép, egészséges baba volt, „fiúilag” is.

Szép dolog a nézelődés, gondolhatta az orvos, de még szebb a munka, ezért szólt, hogy nem vágnám-e el a köldökzsinórt. Én egészen vékony valaminek képzeltem, de vastag, erős cső került a kezembe, csavart formájú és eléggé göcsörtös. Miután a kezembe adták az ollót, megkérdeztem, hol vághatom el.

– Kicsit lejjebb – mondta az orvos, én meg elcsippentettem. Felbátorodtam és gondoltam egy merészet.

– Megnézhetném a méhlepényt? – fordultam az orvoshoz. Nem lepődött meg, beleegyezett. Nem tudom, hogy mit élhetett át, talán érdemes lenne megkérdezni! Mi vezérelhette, hogy ennyire hagyta, hogy ennyire rám bízta a felelősségteljes és talán veszélyt rejtő munkát. Talán azért jutott erre az elhatározásra, mert látta, mennyire szeretjük egymást.

Új kesztyűt kaptam. A méhlepény lángos formájú, de rücskös felületű volt. A szülésznő, Emese, szintén drukkolhatott nekünk, mert

nagyon barátságos volt egész végig. Azt hiszem, hogy a két szakembernek üdülés lehetett ez a mi szülésünk.

Erzsike korántsem fáradt el annyira, mint az első szülés alkalmával. Bágyadt volt, de tisztán, érthetően tudtunk beszélgetni. Mosolygott és boldogan vette a kezébe a babát. Megfogattam vele a köldökzsinórt, tapasztalja meg, ilyesmihez ritkán lehet szerencséje az embernek. A huszonnyolc perces kitolás után is volt kedve hozzá. Mosolygott az orvos is, felszabadultságot éreztem ki a hangjából. Érezte és tudta, milyen jót cselekedett velünk. Másfél órán keresztül beszélgettünk utóbb az őrzőben. Teljesen egyedül jöttem be a kórházba, és egyedül is mentem haza.

Két gyerek, kis lakás, nagyobb türelem kell! Nagyon boldoggá tesz az a tudat, hogy Erzsike most már teljességgel vállalta az anyaszerepet. Mintaszerűen végzi a mindennapos feladatokat, jó ha a negyede hárul rám most, mint Misike idejében. Kiegyensúlyozott, boldog apa vagyok. Balázska nagyon nyugodt, három hónapos kisbaba.

Csak azért szeretnék látni, mert akkor jobban tudnék segíteni Erzsikének. Ha látnék, akkor sem változna meg bennem semmi, ami harmonikussá és széppé teszi az életünket. Szeretném persze látni a természet jelenségeit, vihart, vulkánkitörést, az autókat, az állatokat, a technikai csodákat és a formatervezett tárgyakat. Nagyon jó lenne látni mindazt, amit létrehozott az ember! Ettől foszt meg bennünket a nemlátás ténye.

PÁRHUZAMOS SZÁLAK TALÁLKOZÁSA

Bea (42 éves) és József (43 éves):

Bea: Egészségesnek születtem. Négyévesen, 1962-ben agyhártyagyulladás miatt megoperáltak. Ma már viccesen azt szoktam mondani, hogy kislánykoromban a felelőtlenség vírusa támadott meg. Úgy érzem, hogy a hanyagság áldozata lettem, mert az orvos nem ezzel a betegséggel kezelte. Pannonhalmán laktunk, ahol nem volt gyermekorvos, ezért a körzeti orvos jött ki hozzánk. Amikor felfedezték a valódi betegséget, akkor már repülőgéppel kellett felszállítaniuk Budapestre az egyik klinikára, ahol azonban nem vettek fel, mondván, hogy nekem már annyi. Debrecenben műtöttek meg, háromszor kerültem a klinikai halál állapotába. Tulajdonképpen ma sem értem, hogyan maradhattam életben. A bal szemem látása megmaradt, de a jobb szememet az agyhártyagyulladás teljesen tönkretette.

Sokáig a szüleimet is okoltam a velem történetekért, de ma már tudom, hogy nem tehettek róla. Nem akartam elfogadni ezt az új állapotot és szerencsémre látóiskolába kerültem. Igenám, de egyre közelebb és közelebb kellett ülnöm a táblához, hogy lássam a felírt szöveget. Odáig fajult a látásromlásom, hogy az első osztály vége felé már csak akkor láttam a táblát, ha előtte álltam. Kiraktak az iskolából. A következő lépés az lett volna, hogy a vakok iskolájába kerüljek. Anyukámék azonban erről hallani sem akartak, mert vidéken ilyenkor a megbélyegző „intézeti gyerek” titulus ugrik be. Nem akartak menhelybe adni, nehogy lelencgyerek legyek.

Azzal, hogy kiraktak a suliból a szabadságomat kaptam vissza, legalábbis akkor ezt gondoltam. Később tudtam meg, hogy a szüleimet sokszor szólították fel és bírságtolták meg hivatalos helyről. A dolog azonban halogatódott, és csak tizennégy évesen jöttem rá, hogy ez azért nekem sem jó.

Tizennégy éves koromig egyetlen osztályt végeztem el. Amikor a nővérem megjött az iskolából, vele együtt tanultam, tehát nem voltam analfabéta. Számomra ez akkor ideális tanulási mód volt, mert akár az orrom hegyével is olvashattam, nem volt probléma. Az iskolában viszont a gyerekek nagyon rá tudnak szállni arra, aki valamilyen okból kilóg a sorból. Az otthoni háztartási munkákból ugyanúgy ki kellett vennem a részemet, mint a többieknek, de nem ért megkülönböztetés a gyerekpajtasaim részéről sem, ha együtt játszottunk. Kamaszkoromban kezdtem el erősködni, hogy én is iskolába akarok járni, mégpedig abba a gimnáziumba, ahová a nővérem kezdett járni. A szüleim végül beadták a derekukat, egy győri vizsgálat eredményével a zsebemben felkerültem Budapestre a vakok iskolájába.

Újból elsős lettem! A túlkorosok közé kerültem, de hamar rájöttem, hogy ez egy nagy nulla, az itt megszerezhető tudással semmit sem lehet kezdeni. Az egyik tanárom figyelte arra, hogy ennél valamivel több van a fejemben, és együtt kértük az iskola igazgatóját, hogy osztályozóvizsgát tessek. Ez azt jelentette, hogy negyedévenként végeztem el egy-egy osztályt. Két év alatt befejeztem az általános iskolát. Az első évben még a gyengénlátókhoz jártam, de a második évben már a vakokhoz. Az első évben az volt a gond, hogy a fehér papíron néztem a Braille-pontokat, ami nagyon fárasztotta a szememet. Ezért kénytelen voltam valóban megtanulni a pontírást, ami annyira nehéz

feladatot jelentett számomra, hogy szinte egész nap csak ennek a tanulásával foglalkoztam. Óriási akaraterővel tanultam, mert rájöttem, hogy tanulás nélkül nincs jövőm! Bizonyítani akartam, elsősorban a látóknak azt, hogy én is tudhatok annyit, mint ők. A nyolc osztályt végig kitűnővel végeztem el. Nagyon nehéz volt ezt megcsinálnom. Ezért-e vagy másért, a gyerekek kiközösítettek. Úgy próbáltam meg beilleszkedni közéjük, hogy elkezdtem rosszkodni. Beleszóltam az órákon a tanár magyarázatába azért, hogy büntetésből kiküldjön a folyosóra. De hiába igyekeztem a magam módján, nem járt sikerrel az iparkodásom. Igazából a lányok nem fogadtak be. A tanárok viszont nagyon megszerettek. Nem kellett velem kínlódnuk, inkább az volt a „baj”, hogy túl gyorsan tanultam. Jó volt a memóriám, ez azt is jelentette, hogy az egy hónappal korábbi tananyagra is emlékeztem.

Az igazi nagy megrázkódtatás az volt, hogy a szabadságból a börtönbe kerültem. Maximálisan korlátozták a szabadságomat, mindenre engedélyt kellett kérnem, még arra is, hogy elmenjek egy pohár vizet inni. Állandóan büntetésben voltam, és akkor vettem igazán hasznát a Braille-tudásomnak. Ha éjszaka állítottak ki büntetésből a folyosóra, nyugodtan tudtam olvasni, de a pokróc alatt is ideális körülmények voltak számomra a művelődéshez. Ezekben az időkben sokat spóroltam az intézetnek, már ami a villanyszámlát illeti. Olyan eszméletlen nagy akarás volt bennem, amit talán a lázadás hozott ki belőlem. Akkor még azt hittem, hogy egyenlő lehetek a látó emberekkel, ma már tudom, hogy túl nagy a hátrányunk velük szemben.

A szüleim amikor csak lehetett, jöttek látogatni. Vezeklésnek tudtam be a szorgalmukat, amiért nem járhattam folyamatosan az iskolai osztályokat, és azt hiszem, ekkorra a kapcsolatunk már

felszínessé vált. Gyakran eszembe jut, hogy már az első napon meg akartam lógni az intézetből. Vidéki lány voltam, tudtam fára mászni, nem jelentett igazi gondot az intézeti kerítés. Kimásztam annak rendje és módja szerint, indultam volna a Keletibe, hogy hazautazzak, és akkor ki jön velem szembe? Az iskola igazgatója! Pannonhalma helyett az intézetbe vezetett vissza az utam, ráadásul egy hónapig ki sem tehettem a lábamat az épületből.

Azért akartam meglógni, mert szinte féltem attól, amit az intézetben tapasztaltam. Mindenki nekem jött, az is furcsa volt, hogy le-föl sétálnak a folyosón, mint a gépek. Senki sem magyarázta el nekem az okokat, csak parancsolgattak, utasítottak, hogy üljek le vagy álljak fel. Az egész ottani valóságot „börtönteknikának” neveztam el. Ehhez a teljes korlátozottsághoz én nem szoktam hozzá. Nem mehettem le egyedül az udvarra, ha éppen kedvem lett volna. Majd ha a nevelő is akarja, de akkor is csak csoportosan, annak rendje és módja szerint! Mielőtt idekerültem, arra számítottam, hogy ez egy normális iskola lesz. A dedós módszerek, a nevelők és a gyerekek is idegenek maradtak a számomra. Úgy éreztem, ez a bolondokháza, és mi vagyunk a nem normális gyerekek.

A tanárokkal jó volt a kapcsolatom. A szigorúságot nem tartottam rossznak, de az igazságtalanság ellen mindig lázadtam. Volt arra példa, hogy a tanulószobán hamar befejeztem a tanulást, ezért elővettem egy „civil” könyvet és elkezdtem olvasni. Odajött hozzám a gyermekfelügyelő, elvette a könyvemet és ráadásul két órán keresztül a terem közepén kellett állnom büntetésből. Az ilyen és ehhez hasonló módszereket nem tudtam elfogadni, pedig volt belőlük bőven. Ha az ember megpróbált szólni, netalán érvelni, akkor kiállították a fűtetlen folyosóra. Velem ez meg is történt.

Valamilyen „főbenjáró” bűnt követhettem el, mert az egyik nevelő kiküldött a folyosóra, hogy büntetésből ott álljak kint egész éjjel. Tél volt, a köves folyosó fűtetlen és rideg. Éjjel két órakor meglátott a másik nevelő és elszörnyülködött azon, hogy ott állok. Beküldött aludni a terembe, de jött a „kedvencem”, és visszaküldött a folyosóra, mert mint mondta, még nem járt le a büntetésem. Ez a nevelő nem tűrte el, hogy lázadtam a rendszer ellen, hogy felléptem vele szemben a gyerekek érdekében. Megmondtam neki, hogy nem lehet velünk úgy bánni, mintha tárgyak lennénk. Nála az volt a jó gyerek, aki a sóhajlására – Na, kislányok, ki hozza nekem ide a hamuzót és a kávé? – szolgai módon ugrott! Én erre sohasem mozdultam, mert nálunk otthon ez nem volt szokás. Ez a nevelő engem kimondottan utált és be akart törni, mint egy állatot. Nyugodtan mondhatom, hogy szadista volt.

Hajnali öt órakor elájultam a folyosón, akkor jött újból a normális nevelő, aki fogott és elvitt az igazgatóhoz, hogy elmondjuk neki ezt az embertelenséget. Az esti diákönkormányzaton terítékre került az ügy. A „kedvenc” nevelőm persze mindent tagadott. Azt bizonygatta, hogy magamtól álltam ki, és máskülönben sem akarok beilleszkedni a csoportba. Ekkor jött az a nevelő, aki hallotta és el is mondta, hogy a másik éjjel kettőkor visszaküldött a hálóból a folyosóra. Parázs vita kezdődött köztük, a rendes nevelőm felháborodottan kijelentette a másiknak, hogy ne szóljon bele az ő csoportja belső életébe. A „kedvencem” szerint az egész ügy kiindulópontja az volt, hogy én csúnyán viselkedtem, mert azt mondtam neki, hogy miért kell becsapni az ajtót. Az ajtót meg azért csapta rám, mert nem voltam hajlandó kidobni a kávéjának a zaccát! Nem voltam a szolgája, nem mozdultam. Előfordul, hogy a kollégistának „véletlenül” leszakad a ruhájáról egy-két gomb,

mert kicsit túlzott erővel fogja meg egy „szerető” kéz, hogy a téli, hideg folyosó felé irányítsa. Én tudom, hogy ez milyen, de még neki sem kívánom így huszonöt év távolából. Csokit is kár volt vennie nekem a vizsgálat előtt, mert van, amikor a gyomrom nem veszi be, hiába finom! Nem hagytam magam megvesztegetni és nem dőltem be az ígéreteinek sem. Ugyanolyan maradtam felnőttnek is, amilyen gyereknek voltam, legalábbis ami az elveket és a tartást illeti.

A nevelőnő ötvenéves lehetett és volt egy jól látó lánya. A vizsgálatot tulajdonképpen megúsza, bár a biztonság kedvéért elment két hét betegállományba. Engem megválasztottak a diákönkormányzat vezetőjének, és feladatul kaptam, hogy minden visszásságot jelentsek. Ezzel jót akartak, de rosszul sült el. Eddig sem voltam a társaim kedvence, de akkor talán még jobban elkülönültek tőlem. Bennük volt a rendszer működési elve és félhettek a lázadás következményeitől, vagy már azt sem tudták, hogy mi az a lázadás. A nevelővel a későbbiekben nagy ívben kerültük egymást, valahogy nem lettünk barátnók. Néha szóban figyelmeztetett, olykor rövid ideig tartó „egészségügyi kiállításokat” produkált velem, de amúgy nyugis csend volt közöttünk. Volt egy trükkje, amire szerencsére felfigyeltem: nyitva hagyta az asztalfiókját. Ebben az volt a veszélyes a számomra, hogy mivel voltak közöttünk kicsik is, akár játékból is eltűnhettek volna a fiókból dolgok, és akkor engem mint csoportfelelőst elő tudott volna venni. Ezt elmondtam az igazgatónak, aki elfogadta az érveimet és azt is, hogy lemondok a diákönkormányzat vezetéséről. Később számomra furcsa módon az osztály választott meg úttörővezetőnek. Talán felmérték, hogy bátrabb és tapasztaltabb vagyok náluk. Ez

az erős jellem azonban képes volt sírni is, igaz, csak ha senki sem látta.

Nagyon sok válsághelyzetet éltem meg az itt eltöltött két év alatt, és bármit tettem, azt jól átgondolva, meggyőződéssel tehettem. Az akaratom sohasem állt ingatag lábakon. Meg akartam mutatni, hogy én is érek és tudok annyit, mint egy látó. Tulajdonképpen a látók világából jöttem, de egy teljesen más világba érkeztem, ahol nem mindenki tudta az elképzeléseimet tolerálni. Az, hogy jól tanultam, nem volt elég ahhoz, hogy egyenrangú látóként befogadjanak. Ma már mosolygok a naivságomon, de akkor kamasz voltam, tele vágyakkal és hozzá baromi erős akarattal. Ma is azt gondolom, hogy minden ember egyforma, de...

Befejezve az általánost, 1975-ben átkerültem a Vakok Intézetébe. Itt szintén megpróbáltak beskatulyázni, mert beíratk az ipari suliba, ahol kefekötés és szövés megtanulásával nyílt volna óriási lehetőségem a továbbiakra. Nem azért tanultam, hogy kefét kössek, ezért teljesen magánakció keretében fogtam a bizonyítványomat és elmentem a Teleki Blanka Gimnáziumba. Felvettek. Szorgalmasan tanultam, de mellette jelentkeztem a TIT szabadegyetemére is, angol nyelvre. Lekötöttem magamat, mert egyenlő akartam lenni a látókkal! A gimi utolsó évében beadtam a jelentkezésemet a jogi karra. Tanárnak azért nem akartam menni, mert tudtam, hogy a gyerekek milyen csúnya módon visszaélnék a nemlátó tanár adottságával. Amikor gyengénlátó voltam, én is puskáztam, de később már elítéltem magamat ezért. Ketten jelentkezünk a jogi karra a Vakok Intézetéből, a fiú társamat felvették. Felháborított, hogy noha én is elértem a felvételihez szükséges pontszámot, azt mondták, hogy egy évfolyamra elég

egy vak, majd a következő évben kezdjem el az itteni tanulmányaimat. Ezért otthagytam a gimnáziumot, pedig már közel voltam az érettségéhez. A mai napig is ott van a bizonyítványom. Viszont angolnyelv-vizsgát tettem alapfokon és elmentem dolgozni. Ekkorra tudatosult bennem, hogy az egész nem ér semmit. Akkora lett mindennel szemben a lázadásom, amekkora az elszántságom volt az elején. Beállt nálam az abszolút dac.

A szüleim hívtak haza Pannonhalmára, hogy ott fejezzem be a gimnáziumot, erre sem voltam hajlandó, de arra sem, hogy ott vállaljak telefonkezelői munkát. A szüleim a testvéreimhez akartak felzárkóztatni, akik mindannyian tovább tanultak. Otthon bemutattak egy nálam tíz évvel idősebb férfinak, akinek háza volt és kocsija. Ezt úgy értelmeztem, hogy folyik a kiházásításom, ami számomra visszataszító volt. Otthagytam a szüleimet, szinte teljesen elszakadtunk egymástól, és ez máig alig változott. Azért is álltam munkába, hogy magam tudjam kifizetni az intézeti költségeimet, tehát a teljes függetlenség volt a célom. Ennek ellenére minden hónapban megérkezett egy csekk a szüleimtől az intézet részére.

Dühömben, mivel tetszettem a fiúknak, kiválasztottam egyet magamnak, mint később kiderült, a legpocsékabbat. Állami gondozott volt, és úgy gondoltam, könnyen fogom tudni majd irányítani. Nem sok ésszel megáldott ürge volt, kisegítőbe járt. Mit ne mondjak, a szüleim utálták, amit nem is találtam olyan rossznak. Azt hittem, nekik tartok be, de persze magammal szúrtam ki, de nagyon. Rákospalotára mentem ki albérletbe azért, hogy ne találhassanak meg a szüleim, és hogy ne küldjék a csekket az intézetbe. Az esküvőmre azonban küldtem nekik is meghívót. Azzal számoltam, hogy senki sem fog eljönni, ezzel szemben mindenki ott volt a nagy eseményen. Anyukám idegösszeomlást kapott,

amikor meglátta a vőlegényemet, de én is úgy terveztem, hogy nem írom alá a házassági papírokat. A tanúm, a vőlegényem testvére viszont aláírta helyettem és az akaratom ellenére. Akkor nagyon-nagyon tetszett az, hogy mindenki fel van háborodva a házasságom miatt. Talán jó viccnek tartottam az egészet. De azt, hogy miért nem tiltakoztam az ellen, hogy a tanúm akaratom ellenére aláírta a házassági okiratot, nem tudom még ma sem. Anyukámat az étteremből vitte el a mentő. Sikerült mindenkit jól felidegesíteni, magamat meg jól átverni hosszú évekre.

Elkezdődött a „boldog” házasság, de rövid idő múltán céltalannak éreztem az életemet. A Piackutatónál szerettem volna elhelyezkedni mint fordító és egyben telefonközpontos. Az igazgató azt mondta, semmi akadálya, csak legyen meg a középfokú nyelvvizsgám angolból. Fél évet tanultam már, amikor a biztonság kedvéért újból megkérdeztem, áll-e még az ajánlat. Mivel közben igazgatóváltás történt, az új szemléletbe már nem fértem bele. A két nyelven beszélő telefonkezelő igénye azt jelentette a számomra, hogy látóval akarják betölteni az állást.

Az életem folyását mindig a kitűzött célok irányították. Bár a házasságom mindennek volt nevezhető, csak ideálisnak nem, mégis úgy döntöttem, hogy egy gyerek tudna igazából lekötni. Nálam azonban kétszer kettő az csak ritkán négy. Terhes lettem, méghozzá veszélyeztetett. Mivel a kedves papajelölttel hadilábon álltam, hazamentem a szüleimhez. Közben kiutaltak egy kisméretű tanácsi lakást a számunkra. Vissza kellett jönnöm, miután a férjemre abszolút nem számíhattam, nem fizette ki még a villanyszámlát sem. Rendbe hoztam az itthoni dolgokat és beköltözhettünk a Nyugatinál lévő szükséglakásunkba. Ekkor jelent meg a férjem új társa, az alkohol. A férjem azt mondta, azért kezdett el inni, mert

én olyan vagyok, milyen. Annyiban igaza lehetett, hogy nemigen voltam képes vele kommunikálni.

Niki hároméves volt, amikor el tudtam helyezkedni telefonkezelőként. Reggel hatkor már az oviban voltam a lányommal, hogy időre beérjek a munkahelyemre. Délután ugyanez visszafelé. Elismerem, hogy az apa teljesen ki lett zárva az életünkből, de talán nem volt más járható út közöttünk. Az italozása folyamatossá vált, még inkább elhidegültem tőle, annyira, hogy 1983-ban a válás gondolata kezdett foglalkoztatni. A férjem marasztalt, mondván, hogy leszokik az alkohorról. Az ovis Niki lányom meg rendre hozta haza a csoporttársait és egyre sűrűbben emlegette, hogy testvért szeretne. Ez lett a következő célom! Első nekibuzdulásomban sorra hívtam fel a különböző gyermekintézeteket, hogy örökbe fogadjunk egy testvérnek való gyereket. A környezettanulmányokból nem lettek problémák, de amikor megkérdezték, előfordulhat-e, hogy romlik a látásom, akkor már tudtam, hogy ez az út nem lesz járható. Bár ekkor még egyedül közlekedtem és a nagybetűs mesekönyvből rendszeresen felolvastam a lányomnak, de a sors kiszámíthatatlan. Még mindig az előítéletbe ütköztem. Nem tudják elképzelni azt, hogy nemlátóként is lehet családban élni és gyerekeket nevelni. Valószínűleg abból indulhatnak ki, hogy ők mire lennének vagy nem lennének képesek a mi helyünkben. A lányomat azért tudom még nevelni, mondták, mert még látok.

Hát ha nincs más út, nem marad más hátra, mint a gyerekekhez jutás jól bevált, természetes módja. Be fogom bizonyítani, hogy úgy is fel lehet nevelni egy gyereket, hogy az ember nem lát. Ez idő tájt már tudtam, hogy a látásomat illetően mit várhatok a jövőtől. Utólag azt is megtudtam, hogy ha kimehettem volna külföldre, meg

lehetett volna menteni a látásomat, de ma már semmi értelme sem lenne a beavatkozásnak.

A kisfiam, Lacika csakúgy, mint a nővére, Győrben született meg, ahol természetesen nem volt ott a papa. 1985-től megvolt az új céloom, fel kell nevelni az öcsit. Ketten a lányommal kezdtük el ezt a feladatot. Gyakorlatilag mindent ketten csináltunk Nikivel, a férjem nem vett részt az életünkben, hetekre eltűnt a haverjaival, de nekem ez volt a jó. A baj csak akkor kezdődött, ha hazajött.

Teltek az évek. Bekötötték nálunk a telefont és közben beszélgettem a telefonműszerésszel. A látókkal mindaddig nem tudtam kapcsolatot teremteni, de ő teljesen másként állt hozzám, mint amit korábban tapasztalhattam. Munkát kerestem éppen és ő ajánlott egy munkalehetőséget, és azt is, ne foglalkozzak azzal, hogy rosszul látok. Ne legyen emiatt kisebbségi érzésem és ne is sajnáltassam magamat. Kimentem a céghez Óbudára, ahol teljesen közvetlenül fogadtak és nemsokára megjelent a jóakaróm is. Talán itt éreztem először azt, hogy humánusan bánnak velem. Miután aláírtam a szerződést, bemutattak a közvetlen főnökömnek, a telefonműszerésznek. Ennél a kft.-nél 1994-ben kezdtem el dolgozni. Sokat beszélgettem a főnökömmel, aki nem értette, hogyan és miért tudok annyira lealacsonyodni, hogy a férjemmel együtt éljek. Ő ébresztett rá arra, hogy csak másképpen lehet normális életet élnem.

Ebben az időben nyílt lehetőség arra, hogy megvegyük az önkormányzati lakásunkat. A férjem nyilatkozatban jelentette ki az önkormányzatnak, hogy nem kívánja megvenni. Mivel én viszont a vásárlási szándékomat jeleztem a hivatalnak, amikor a lakás az enyém lett, a férjemnek mennie kellett belőle. Augusztusban indítványoztam, hogy váljunk el, amiből irtózatosan nagy balhé

lett. Teleszedte magát gyógyszerrel és véletlenül pont egy mentőautónak ment neki az utcán. Persze kórházba került, több mint egy hónapig volt ott. Ezalatt arra próbálták rávenni, hogy vállaljak gondnokságot felette, de ebbe nem mentem bele. Kiugrattam a nyulat a bokorból azzal, hogy megígértem neki, nem válok el. Abban a pillanatban meggyógyult, az orvosok csak néztek az új gyógymód láttán. Valamit azért én is tudok, ha nincs is diplomám! Rövid ideig valóban leszokott a férjem a piáról, de ez az időszak még nehezebb lett. Kihallgatta a telefonjaimat, azután meg összetörte a készüléket. A lakásban található műszaki cikkeket a bizományi kirakataiban láttam viszont stb.

Egy az egyben elszabadult a pokol, ami azt jelentette, hogy mindent megtett azért, hogy lehetetlenné tegye az életünket. A sok gyógyszertől még hülyébb lett és a gyerekeket megpróbálta egymás ellen uszítani. Megtörtént, hogy levitte a fiunkat a Velencei-tóra. Előtte bevette a gyógyszereit, amikre nem volt szabad alkoholt inni, ettől beszámíthatatlan állapotba kerülhet a delikvens. Éjfélkor hívott a kocsmából, mondván, nem tudja, hol van a gyerek, mert az előbb odaállította a játékautomata mellé és most nincs ott. Ne izguljak, mert lassan jönnek haza, tette még hozzá. Soha többet nem engedtem el vele egyik gyereket sem. A következő évben közös akarattal beadtuk a válókeresetet. Többszöri öngyilkossági kísérlet után a kórház utalta be a Vakok Intézetébe, ahol annak rendje és módja szerint részegen jelent meg.

Ebben az évben ismerkedtem meg a mostani élettársammal. Mind a ketten telefonközpontosok vagyunk és már régebről ismertük egymást mint szakmabelit. Szerettem volna kapcsolatba kerülni a régi ismerőseimmel, ezért körbetelefonáltam őket. Őt is felhívtam és érdekes módon egyből egymás felől kezdtünk

érdeklődni. Akkor elkezdődött valami, de még nem akartunk róla tudomást venni. Ebből az alapból nőtte ki magát azután a kettőnk kapcsolata, ami teljesen más, mint a férjemmel volt. A házasságom felbontására 1996-ban mondták ki a hőn várt igent, azaz véglegesen elvált a sorsunk. A férjem azóta sem foglalkozik a gyerekekkel. Laci tizennégy éves, Niki meg már felnőtt.

Újabb kihívást jelentett az a lehetőség, hogy Amerikában esetleg sikerülhet megmenteni a szemem világát. A telefonműszerész ment ki Amerikába, és a barátnője orvos. Tőlük jött az ajánlat, köszönet érte, a törődésért! A műtét után egy évig tartana a rehabilitáció, de korántsem biztos a siker. Névházasságra is szükség lenne a költségek miatt. Mindent itt kellett volna hagynom. Nem mentem ki, nem hagytam itt a gyerekeimet és az élettársamat.

Amikor az élettársam ideköltözött, a gyerekek azt mondták, hogy végre hazajön az apu! Maguktól szólították így, aminek nagyon örültem. Mivel az élettársam is rosszul lát, ezért a gyerekeim mindent átrendeztek, hogy könnyen tudjon közlekedni a lakáson belül. Mivel teljesen idegen volt számára a környék, ezért bárhova ment, elkísérték, méghozzá nagy örömmel.

Nagyon nehezen tudták elfogadni viszont a gyerekek azt, amikor megjelent egy vakvezető kutya a családban és már nem kellett örökké kísérniük az élettársamat. A kutyát persze imádják, de hiányzik a megtalált közvetlen kapcsolat, ami a szeretetük bizonyítéka volt. Érdekes módon a kutya kisajátítja a gazdáját, nem engedi meg a mások közelségét, igazi szuka. Mivel egyre jobban romlik a látásom, ezért én is a vakvezető kutya mellett tettem le a garast. Kivettünk a vakvezetőkutya-képző iskolából egy kölyköt, akit szeretnék majd megkapni mint kiképzett vakvezető kutyát. Két felnőtt, két fiatal és két kutya, na meg sok-sok kisállat, ez alkotja a

nagy családot. Érdekes módon a most hat hónapos kölyökkutya, Kitti magától jelzi azt, amit lát a nagytól. A saját elképzelése alapján jelzi az akadályokat, tehát megfigyelte és megértette, hogy a másik kutya segítséget nyújt a gazdájának. Mára a két kutya elfogadta egymást.

József: Másfél éves koromban agyhártyagyulladásom volt, ami nagy valószínűséggel hatással volt a látásom romlására. Ötödikes voltam, amikor egy iskolai játék közben agyrázkódást kaptam és a gyulai kórházban kötöttem ki. Hetedikes koromban kerékpározás közben ért baleset. Mivel vidéken nem volt vezetékes víz, kannában kellett hozni a kútról. Na, én éppen ez ügyben tekertem a pedált és nem láttam meg az út szélén álló motorkerékpárt. A faluban szájhagyomány útján terjed leggyorsabban az információ, utólag mondták, hogy többen kiabáltak, hogy vigyázzak, de valami ok folytán nem hallottam meg. Az útest szürke sávját láttam csak, a motort későn vettem észre. Teljes svunggal belekerekedtem, ebből tudatosult a környezetemben, hogy valami baj van. Az is igaz, hogy a múltó iskolai évek alatt egyre közelebb jött hozzám az osztályterem táblája, persze úgy, hogy engem ültettek egyre közelebb hozzá. Ez egy lassú folyamat eredménye volt, amit én ugyan észleltem, de a lassúsága miatt állandó állapotnak tűnt.

Kórházak és vizsgálatok sora következett. Már nem a nagyszüleimnél laktam vidéken, hanem Budapesten az anyukámnál. Végül az Amerikai úton kötöttem ki, az idegsebészeten. Megműtöttek, és akkor derült ki, hogy a jobb szememmel csak fényt látok, a ballal meg annyit-amennyit. Mint gyerek nem vettem észre, hogy csak az egyik szememmel látok. Azt mondták, nem a szememet kell megműteni, hanem agyműtétre van szükség. A végleges következményeket akkor persze nem is

sejthettem. A vakság minden szempontból távol állt tőlem, azt is mondhatnám, hogy beláthatatlan távolságra.

A nagyszüleimnek a történetek után már nem kellett. Tizenhárom éves voltam, új környezetbe és új világba csöppentem. Ismeretlen volt minden, és bizony a vakok sulija sem volt számomra leányálom. Bent laktam a kollégiumban, mert anyukám Pestlőrincen lakott albérletben és onnan elég körülményes lett volna bejárnom. Nagy törést jelentett az állapotom tudatosulása. Teljesen bezárkóztam, és kerültem mindenkit. Hogy mit jelent falról felkerülni a kollégiumba erdő mellől, még ha az csak egy gyereknek való erdő is, azt nehéz szavakkal elmondani, mert az maga a pokol. Mindent csak utasításra volt szabad csinálni, olyan volt ez számomra, mintha börtönbe kerültem volna. Az itteni gyerekekkel nem tudtam kapcsolatot teremteni, hogy kinek a hibájából, azt ma sem tudom. Mindössze egyetlen emberrel tartom azóta is a kapcsolatot.

Nem tudtam megtanulni a pontírást. Teljesen más módon tanulnak itt a gyerekek, mint ahogy én tanultam kint, a látók között. Örökké az a vágyálom gyötört, hogy előbb vagy utóbb kikerülhessek innen. Ennyi év után sem tudom elfogadni azt, hogy odakerültem. A legrosszabb, ha az ember félvak. Nem tartozik se ide, se oda. Ma is annyit látok, amennyi a vaksághoz sok, a látáshoz meg kevés. Nem akartam odavaló lenni.

De amikor két év után kikerültem onnan, akkor sem lett sokkal jobb. Anyukám megismerte a nevelőapámat és 1971-ben össze is házasodtak. Azután bekerültem a Vakok Elemi Rehabilitációs Csoportjához, ahol megtanítottak közlekedni. Telefonkezelői tanfolyamot végeztem, és mivel sikeresen tanultam, még abban az évben el is tudtam helyezkedni a szakmában. A munkahelyemmel

csak az volt a gond, hogy nem volt náluk étkezési lehetőség, amire meg visszaértem az intézetbe, addigra már ott sem lehetett megebédelni, annyira késő volt. Kopogott a fehér botom, de a szemem is az éhségtől.

Igazából egy szál magam voltam a nagyvilágban. Az otthoniaknak nem nagyon tetszett, hogy hazaköltöztem. Nevelőapámnak más tervei voltak velem, mint nekem magammal. Fuvaros volt és azt szerette volna, ha téglát pakolok, cementet cipelek vagy maltert keverek. Ekkor már nem láttam olvasni, de tévét nézni sem. Bármerre is néztem, csak homályos foltok voltak. A hazaköltözésem másik oka az volt, hogy áthelyezéssel Pestlőrincre kerültem dolgozni és anyukám közel lakott a munkahelyemhez. Korábban anyukám is ott dolgozott. Igaz, amikor odakerültem, akkor már nem. Ez talán kis protekciót jelenthetett a számomra. Huszonnégy évig dolgoztam ott.

A rádiózás és a magnózás mellett a barkácsolás kötött le igazán. Először egy magnó motorját szedtem szét, azután már fúrtam-faragtam meg forrasztottam. Nekem a kezemmel kellett látnom, és persze ha olykor mellényúltam a dolgoknak, kaphattam az ujjamat a számba. Mára már annyira kifinomultakká váltak a mozdulataim, hogy alig zavar az, hogy nem látom a szememmel, amit csinálok. Senki se higgye, hogy mazochizmusból szeretek forrasztani. A sublerrel és a vakos colstokkal bármit nagyon pontosan meg tudok mérni. Tizenkilenc évesen bezzeg arról sem volt még fogalmam, hogy a fűrófejek meg vannak számozva.

Nagyon sok negatív élményem volt, ami növelte a kisebbségi érzésemet. Azt várták, hogy úgy tudjam a dolgokat, mint egy látó, csak azt nem vették figyelembe, hogy én alig látok. A munkahelyemen is megvolt bennem a kisebbségi érzés. Éveknek

kellett eltelniük ahhoz, hogy bátrabb legyek, vagy hogy válaszolni tudjak, ha kell. Sajnos barátokat sem tudtam szerezni. Talán az lett volna a furcsa, ha sikerül.

A látók között próbáltam társat keresni magamnak. Volt egy kicsit bicegős lány, aki beszélgetés közben egyszer azt mondta, hogy neki vak nem kell. Ilyenektől nem szokott nőni az ember önbizalma. Anyukám révén azonban kialakult egy kapcsolatom egy látó csajjal. Összeházasodtunk. A szüleim megnyugvással fogadták, hogy már nem nekik kell törődniük velem. Az első években a cég munkásszállóján laktunk. Aztán a vállalatunk révén kaptunk saját lakást, a befizetnivaló nagy részét én tudtam fedezni.

Agresszív fellépésű és csúnya beszédű volt a feleségem. Ez még jobban növelte bennem a kisebbségi érzést, amiből már volt amúgy is bőven. „Én megyek vásárolni, én szolgállok ki, én mosok, én... Te meg csak lógatod a...” Visszagondolva elmondhatom, hogy nem volt, ami tetszhetett volna a feleségemben. Nyolc évvel volt idősebb nálam, egy másik korosztályt képviselt. Idegileg kezdett kikészíteni az a folyamatos bánásmód, ahogyan a nemlátásom miatt bánt velem. Nincs olyan ember, aki előbb-utóbb meg ne unná az örökös felhánytorgatásokat. Ha akármit is csináltam, neki biztosan nem volt jó. Úgy tett, mintha fontos lenne a számára az én véleményem, de ez csak alibiszámba ment. Amikor az anyukámmal lent voltunk a feleségem mamájánál még az elején, az anyósjelölt már akkor figyelmeztetett, hogy vigyázzunk a lányával, mert talán egy kicsit gonosz.

A kilencvenes évek elején nagy leépítések előtt állt a cégünk és felmerült a vidéki elhelyezkedés lehetősége, de a feleségemnek ebben az elgondolásában én már nem szerepeltem. Tizenhat évig voltunk együtt, és a végén be akart rakni a Vakok Intézetébe, hogy

ő meg majd eladja a lakást. Vagy mehetek az anyámékhoz, a putriba, mondogatta. Szó sem volt köztünk harmonikus kapcsolatról, bensőséges viszonyról meg álmodni sem lehetett.

Amikor elkezdett ébredezni a házasságom alatt az önbizalmam, már tudtam, hogy a feleségemtől nem akarok gyereket. Nem is került szóba köztünk a gyerekvállalás kérdése. Beadtam a válókeresetet. Ezt azonban megelőzte, hogy megismertem az élettársamat és a gyerekeit, Nikit és Lacit. A sors játéka volt talán, hogy amikor még Zuglóban dolgoztam, Bea majdnem hozzám került szakmai gyakorlatra. Amikor 1994-ben felhívott, elég volt egy „Szia!”. Onnantól már nem volt érdekelt semmi más. Tetszett a hangja is, de az elveszett ismerősnek örültem meg nagyon. Előfordult, hogy öt órakor lejárt a munkaidőm, de még hétkor is beszélgettünk telefonon. Lassan kezdtem magamra találni. 1994 húsvétján közösen mentünk kirándulni a Ferihegyi repülőtérre, négyesben a két gyerekkel. A buszmegállóban találkoztunk, kezét fogtunk, és ezzel elindult egymás keresése, a mélyebb kapcsolat. Már a buszon egymás mellé ültünk, tudtunk miről beszélgetni. A gyerekek nem zavartak, az első pillanattól baráti viszony alakult ki közöttünk, ami idővel ragaszkodássá vált. Nekem is jó érzés volt, hogy hiányolnak, vagy éppen a törődésükkel jelzik a szeretetüket. Mindannyiunkra ráfért a békés, családi légkör.

1995 júniusában jöttem a közös lakásunkba. Nem volt bennem feszültség, nem viselkedtem mereven, nem volt kérdés, hogyan szóljak hozzájuk. Ténylegesen és kölcsönösen elfogadtuk egymást. Az ideköltözésem után nagymértékben csökkent a gátlásosságom. Ennek több oka is lehet. Mivel szinte minden közlekedési eszközt igénybe kellett vennem, hogy bejárhassak dolgozni, jól meg kellett tanulnom az egyedüli, városi közlekedést. Ebben nagy

segítségemre van a vakvezető kutyám. Ha segítséget ajánlottak fel, el kellett beszélgetni az illetővel, ez is oldotta a befelé fordulásomat. A rövid beszélgetések színesebbé tették a napjaimat. Ma már könnyebben odamegyek bárkihez, ha segísre van szükségem. Sokkal nyitottabbá és kezdeményezőbbé váltam.

A kutya ötletét a párom vetette fel, amit nagyon okosan tett. Mivel nagyrészt rutinból közlekedünk, ezért a változásokat testközelben éljük meg, azaz neki- vagy belemegyünk a változásokba. A kutyának meg szerencséje van szeme, amivel még lát is. Szuzival, a német juhász vakvezető kutyámmal 1996 novemberétől járunk együtt. Kutyával közlekedni egészen más. Biztonságot ad, de fel kell tudni nőni hozzá. A kutyát el kell látni, utasításokat kell adni neki, és persze sok szeretetet. Mivel nekem kell megértetnem vele, merre vezessen, ezért a határozottságom lassan kezd visszatérni. Az meg, hogy át kell látnom a sok-sok útvonalat és jól kell meghatároznom az utasításokat, bizonyos tartást ad.

Itthon a családban nem lehet unatkozni. Mindig van tennivaló, és ha netalán nem lenne, akkor meg van miről beszélgetni. Mivel mindent el tudunk látni magunk körül, ezért, ha azt hallom, hogy szegény vak, felmegy nálam a pumpa. Nem kell sajnálkozni a vakon, mert sok olyan dolgot tudhat, amit a sajnálkozó nem!

Nagyon megható volt az, ahogyan vártak a gyerekek. A volt feleségem állandóan levakozott meg lehülyézett, itt meg a gyerekeknek én lettem a mindenük. Még a kapcsolatunk elején kaptunk Lacitól egy levelet, a nyári táborból. A levél végére egy fűrógépet rajzolt, amit akkor látott, amikor először volt nálam. Így fejezte ki az érzéseit irántam. A levelet a szüleinek küldte, nem

írhatta meg benne nyíltan a gondolatait, ezért lerajzolta, hogy az apja ne tudja, miről van szó.

Decembertől munkanélküli lettem, ami nem jó. Egy percre sem gondoltam arra, hogy kényelmesen hátradőlve várjam a postást a nyugdíjammal. Vállalok késélezést, rádiójavítást meg riasztókészítést és -szerelést. Fontos az, hogy hasznosan el tudjam foglalni magamat és érezzem az élet ízét. Elégedett és boldog vagyok, mert van családom.

FEKETE-FEHÉR

István (34 éves):

Szatmári Tibitől tanultam meg a sakkozás alapjait, talán még tízéves sem voltam. Tulajdonképpen csak az alapokat és a figurák formáit tanultam meg, és azt, hogyan kell a bábukat felállítani a táblán. A szabályokat nem tudtam elsajátítani, mert azokat Tibi már nem mutatta meg. Volt házibajnokság a vakok iskolájában, amin részt akartam venni, ezért másoktól sajátítottam el a játszmák szabályait. Utána egy-két sráccal gyakoroltam úgy 1981-ig. Ekkor kiléptem az intézetből és nem is sakkoztam 1989-ig, csak talán egyszer-kétszer a faluban. Majd 1989–1990-ben rendszeresen játszottam a Bárna nevű község kocsmájában, ahol jócskán nyertem, fél láda sört, fél liter pálinkát, két korsó bort vagy két felest. Ha már több embert elvertem, az jó volt, a nyereményemet pedig megittam. Rövidesen elhagytam a falut, mert nem jött össze az „üzlet”, amit akartam. Volt ott egy barátnőm, akivel megszakadt a kapcsolatom.

Felkerültem Budapestre és beiratkoztam a Szövetség sakkszakosztályába. Na, itt tanultam meg valójában azt, mi az, hogy sakkábécé. Ezek ugye csak fantáziafigurák, nem igazán ábrázolják sem a királyt, sem a királynőt meg a bástyát sem, de azért fel lehet ismerni őket. Egyedül a „ló” hasonlít valódi lóra. A gyalogok, gondolom, onnan kaphatták a nevüket, mivel kisebbek. Tulajdonképpen ez egy harcművészet, amit vagy jól el lehet sajátítani, vagy nem! Most már olyan jól megy a sakkozás, hogy

külön versenyekre járok a látók közé, mert minősítést akarok szerezni. Nagyon szeretnék kijutni a Paralimpiára. Hogy lesz-e belőle valami, azt még nem tudom.

Tulajdonképpen sok értelme nincs az életnek, mert ha az ember meghal, akkor mindennek vége. De hát az embernek addig is legyen elfoglaltsága. Mégsem lehet úgy élni, mint a pap, aki holtig tanul és mégis hülyén hal meg.

A sakkjátékon a színeket úgy tudjuk megkülönböztetni, hogy szöveget vernek a fekete figurák fejébe. Hát eléggé ostoba dolog. Én, ha a saját sakk-készletemmel játszom, másképpen szoktam csinálni: nem látható helyen jelölöm meg a figurákat, így a látó ember nem látja meg a „sérülést” rajtuk. A sakktáblán a fekete négyzetek magasabbak, de lehet fordítva is. Az oroszoknál úgy jelölik a figurák színét, hogy a fehér figura derekára műanyag gyűrűt tesznek. A sakkozást az is könnyebbé teszi, hogy a bábuk talpából egy kis rúd áll ki, a sakktábla négyzeteinek közepén pedig egy-egy lyuk van. A letett figurát így nem lehet felborítani.

A mérkőzés közben nyugodtan meg lehet tapogatni a figurákat. Nekem már mindössze tíz másodperc is elég ahhoz, hogy felmérjem a bábuk helyzetét a sakktáblán. Ilyenkor az agyamban rögzítem az állást. A kezemmel nem játszhatom le, mert akkor meglátja a másik, hogy mire készülök és kikapnék. Sokszor meg úgy van, hogy szimultánként nem is lépem le, hanem megkérem a partneremet, hogy lépje le helyettem, és így is szoktam nyerni. Nekünk engedélyezik, hogy magnót is használhatunk, a látók meg nem. A lépéseket kötelező leírni, mert máskülönben nincs jogunk reklamálni, ha valaki csal.

Nekem nagyon tetszik a sakk, nem volt hülye ember, aki kitalálta. Sok szorgalom és sok gyakorlás kell hozzá, és akkor a tudás már

jön magától. Az elméleti tudásomat vagy könyvből gyarapítom úgy, hogy kiolvasom pontírásból, vagy hangkazettáról, ami a hangos könyvtárból kölcsönözhető ki. Lehet azonban magánedzőt is fogadni, hogy tanítson. Ez bizony elég költséges. Volt úgy, hogy havonta nyolc-tízezer forintot is fizettem. Most leálltam vele, mert másra is kell a pénz. Az sem volt jó, hogy az edző húsz százalék gyakorlat mellett nyolcvan százalék sakktörténelmet tanított, mert az engem nem érdekelt. Attól, hogy meg tudom mondani, mikor született Kaszparov és milyen dilemmái vannak, én még ugyanúgy kikapok a táblán. Viszont ha nem is tudom, hogy Fischer milyen faluban lakott, vagy hogy a szülei mikor születtek, még megnyerhetem a játszmát. Mivel az én bőrömre megy, jogom van megválasztani, hogy mit kapjak a pénzemért. Az osztályozásom szerint harmadosztályú versenyző vagyok, de tudásilag másodosztályúnak tartom magam, mert sohasem az ember tudása szerint adják a pontokat. Nekem máskülönben nem is a pont a lényeg, magát a játékot szeretem. Napi hat-nyolc órát játszom, van ugyanis egy sakkszámítógépem, ami beszél, és különböző nehézségi fokozatokat lehet beállítani rajta. Ez jó időtöltés a munkahelyen, mert ha jönnek is a hívások, a sakktáblán lévő figura, ugye, megvár.

A másik kedvenc időtöltésem a makettfonás papírból. Elképzelek egy hajót, egy házat, lakberendezési tárgyakat, egy lakókocsit vagy bármi mást, és megvalósítom, aztán lefestem. Semmi hajlítás és ragasztás sincs benne. Felvágom csíkokra a papírt és összefonom. Például a hajóm hatvan centi hosszú, huszonöt centi széles és negyven centi magas. Rendesen megvan a hajókormány, körülbelül húszforintos nagyságú, ezt úgy csináltattam, ezüstözött fémszínű lapból. A hajó alsó szintjén szolgálati helyiség van, de

csak egy ajtóval jelezve. A másik oldalon rakodóhelyiség található. A földszinti részen végig van korlát meg vagy tizenkét szék, plusz a vezetőfülke. Az emeleten hat darab szék egybefonva, bárpult, a bal oldali erkélyen két nyugágy, nyugszék és kártyaasztal. Mindezek tetejébe még kémény is van. Nagyon nehéz volt megcsinálni az elejét, pont ezt a háromszöget, mert csak párosat lehet fonni. Ha ugyanis a csíknak nincs meg a párja, akkor nincs, ami odafogja és akkor lejön. Fontam már egy centi magas házat, egy kereszt alakú, tizenkét emeletes, sátozott épületet. Van rajta galambdúc, kis franciaerkély, valamint körerkély, ami a ház hajlatát mutatja.

Most olyat szeretnék csinálni, hogy mindegyik szobában lenne égő és ki lehetne világítani az épületet. Ezt be szeretném adni a „Legek”-be, hogy sokan megnézhessék, és talán elcsodálkoznak, hű, ilyen is van? Erről majd a Rózsa Gyurival akarok beszélni. Körülbelül íróasztal nagyságú lesz a ház, száz szobával, és biztosan el fog telni három év, mire kész leszek vele. Ezt csak műszaki rajzlapból lehet megcsinálni, a puhább lapok ugyanis nem jók, mert elszakadnak. Ahhoz, hogy bármit fonjak, kis egységeket kell csinálnom, és meg kell minden csíkot húzni, hogy összeszoruljon és legyen tartása. Teljesen a fantáziámon múlik, hogy végül is milyenné formálódik az elkészülő ötletem. Ha konkrét, látómegrendelést kapok, akkor kinyitható rajta minden, hogy bele lehessen nézni, mint egy könyvbe.

Le szoktam menni az aluljáróba, megállok, leteszem magam mellé a műveimet és hangos szóval hívom fel rájuk az arra járók figyelmét. Mondok egy magas árat az érdeklődő kérdésre, aztán valahogy majdcsak megalkudunk. Ötszáz forinttól körülbelül hatezer forintig terjednek az eladási árain. Nem az anyagot kell

megfizetni, hanem azt a sok küszködést, hogy sokszor egy ujjal kell fonni, mert nincs hely. Ha helyet csinálnék az ujjammal, beszakíthatnám az oldalfalat, máskor meg a csík úgy jön át, hogy csak fogóval tudom megfogni, ilyenkor könnyen szakadhat a papír. Ezt az aprólékos, művészi munkát kell megfizetni, magát a tudást.

Olyan dolgok fejlesztésére specializálok magam, ami idáig még nem volt. Nyeregtesre csinálom a házakat, és ugye, háromszöget fonni nem lehet. Eddig a háztetőn hosszában át lehetett látni, most már úgy csinálom, hogy ez a lyuk ne legyen, hanem háromszög alakú fonással befonom. Nem tanítom ezt a papírfonást senkinek, és nem is vagyok hajlandó megmutatni. Magyarországon én vagyok jóformán az egyedüli, aki ezt csinálja. Alapvetően két fontos eleme van ennek a munkának. Az egyik, hogy minden papírcsíknak ugyanolyan szélesnek kell lennie és a speciális csíkvezetővel pontos munkát kell végezni. A másik fontos eleme pedig a kitartás.

Szeretem a könyveket, mert ha olvasok, az író fejével látom a világot. Ilyenkor nem vagyok korlátok közé szorítva, hanem oda tudom képzelni magam a cselekményekbe. Elsősorban a cselekménydús könyvek kötnek le. Kedvenc íróim Lőrinc László, Stephen King, Edgar Allan Poe. Olyan életteret keresek, ahol nincs orvos, egészségügyi dolgozó, taxis és pap sem. Ha ez a három funkció nincs, már jól érzem magam. Az orvos ugyanis azt hazudja, hogy nem fog fájni. Neki nem is, csak a páciens fog csillagokat látni. A pap meg hinti a hülye dumáját, hogy az ember elalszik tőle, hülyíti az embereket és visszaél a hatalmával. Pedig tudják róla, hogy amit mond, annak a fele vagy a negyede sem igaz. A taxist meg azért utálok, mert annyit mond, amennyit akar, mivel nem látom leolvasni az óráját. Volt, hogy adtam egy ötezrest egy taxinak és azt hazudta, hogy ötszázast kapott. Később felhívtam

a taxis központját, elmondtam, hogy mi történt, de amikor megkérdezték, a taxis kijelentette, hogy aznap nem is vitt vakot. Eleve meg szoktam mondani, hogy nem fogok borravalót adni, mert úgyis annyit hazudsz, amennyit akarsz, mivel nem látok. Persze sohasem tapsikolnak az örömtől.

Az orgonamuzsikát szeretem. Magát a templomot is, mert fantázia van benne, hátha valamit ellesek a fonásomhoz. A baj csak az szokott lenni, hogy nem engednek semmihez sem nyúlni. Azokat a dolgokat utálok, amiket muszájból kell megcsinálni. Igaz, dolgozni is muszáj, de azt nem érzem kényszernek. Utálok viszont, ha a közértben ötvenen állnak sorba a pénztárnál, ilyenkor a sor elejére megyek, az első elé, és ha lázad, azt mondom, azért nem megyek a sor végére, mert ott már állnak. Ha már sok mindent nem láthatok, legalább annyi jogom legyen, hogy hamarabb szabaduljak a boltból.

Sohasem tervezek előre, mindig a pillanatnyi gondolataim határozzák meg a cselekedeteimet. Ha láthatnék egy rövid ideig, akkor vennék egy kerékpárt és azzal járnám az országot, világot. Buszra sohasem szállnék fel. Olvasással és a nők nézésével tölteném el az időt.

Tudom, hogy a látóknak van berendezve ez a világ, nem bánt, hogy nem tudok elmenni színházba, múzeumba, de az igen, hogy nem segítenek, és az ennek következményeként kialakuló megalázó helyzet. A dühöm is csak annyi ideig tart, amíg káromkodok egy hosszút, azután el van felejtve az egész. A gondokon és problémákon hamar túlteszem magam. A lakásom olyan, mint egy szentély, ott nincs ordibálás, csak béke és nyugalom. Volt, hogy a főnököm elkezdett velem kiabálni, én meg rácsaptam az ajtót, és azt mondtam neki:

– Apám, anyám sem parancsolgatott, ezért maga is fogja be a pofáját.

Nekem senki se parancsolgasson! Nem véletlen az, hogy ilyen vagyok. Szüleim gyerekkoromban eldobtak, és én megfogadtam, hogy másképpen fogok élni, mint sokan mások. Volt, hogy otthon szóvá tette anyám, hogy mindig más nővel jössz le, én meg azt válaszoltam, ha én ötpercenként váltogatom a kurvákat, akkor sincs semmi közöd hozzá. A magad dolgával foglalkozzál, engem pedig hagyjál békén. Hogy a falu mit szól, az engem nem érdekel.

Jószívűnek tartom magam. Szeretem a sakkot is, a fonást és a nőket is. Nem félek az AIDS-től, egyszer úgyis meg kell döglenni. Van egy élettársam, de vele nem olyan jó a viszonyom. Van, hogy neki is megmondom:

– Most elmegyek egyet kurvázni, mert te semmire sem vagy jó, még arra sem.

Ilyenkor bög, de nem tehet semmit, mert van lakásom, és úgy vagyok vele, ha nem tetszik neki, mehet, ahová akar. Sokszor van, hogy megfizetek kurvákat, aztán megkapom tőlük, amit akarok. Azt mondják:

– Adjál pénzt, és megteszek mindent.

Lényegében üzlet ez, de végül is az ember megkapja, amit akar. Ha nőt keresek magamnak, akkor kifejezetten sérültet. Egészséges nem kell, mivel egy idő után, ha véletlenül levernék egy poharat, szóba kerülne, hogy nem látok. Egy sérült ember nem mond ilyet, az nem fog visszavágni soha az életben, mert tudja, hogy neki is van problémája. Az „öregasszonyban”, az élettársamban, aki huszonöt évvel idősebb nálam, csak az a jó, hogy nem szól bele semmibe, más jó tulajdonsága nincs is. Volt úgy, hogy ráuntam, fél

évig nem mentem feléje sem. Jajgatott meg bögött, ezt nagyon utálom. Senkit sem szeretek vigasztalni, és azt is utálom, ha engem vigasztalnak.

Bennem szeretet nincs és nem is volt sosem. Nem is fog kialakulni, mert nem kaptam meg és nem is tudom, hogy milyen az. A kislányomat „szeretem”, mert a kisgyereket tekintem benne. Próbáltam már embereket szeretni, de ez is csak olyan volt, hogy veszek az illetőnek valamit, hátha akkor többre tart, hátha kedves leszek a számára. Kedves lettem, a fenét! Kiröhögtek, kinevettek, de azért az ajándékot elfogadták. Ez csak bizalmaskodás, nem szeretet. Nem tudom, hogy szeretett-e engem egyáltalán valaki, de nem is érdekel. Úgy vagyok ezzel is, mint az ajándékozással, sohasem kaptam semmit karácsonyra, húsvétra, de még születésnapra sem. Nekem ilyen nem volt, nem is igénylem.

A legfontosabb számomra a jó idegrendszer, ezért is szeretnék megtanulni jógázni. Hiszek abban, hogy a jóga segítségével ki tudnám idővel emelni a lelkemet a testemből.

Néha úgy érzem, hogy elegendem van mindenből, jó lenne, ha már megszűnne az élet. Öngyilkos nem lennék, de azért várom, hogy mikor telik le. Nagyon unom ezt az egyhangú taposómalmot, mert semmi szín, semmi változatosság sincs benne.

Azt hiszem, nem zavarna az állapotom, ha lenne tízezer pontírástos könyvem és mindig azt olvashatnék, amit akarok. Ha látnék, sírkőfaragó lennék, mégpedig azért, mert az emberek meghalnak, és olyan, ugye, nem lehet, hogy a sírkőfaragást is privatizálják, mint egy lámpagyárat. A sírkőbe a magam tudását vihetném be, mert szép, cikornyás betűket lehetne ráírni. Ez már eleve csodálatos dolog, a másik meg az, hogy biztosan nem kéne kimennem az utcára koldulni. Nem értem azt a sok hülye csövest,

teljesen jól látnak és ennek nem tudnak örülni. Ha látnék, engem nem érdekelne, van-e lakásom vagy munkám. Még az Istent is dicsőíteném, ha tőle kapnám vissza a látásomat. Nem értem a sok munkanélkülit, hiszen mindenki van valami tudás, amit el tudna adni magából. Én vakon meg tudom csinálni, hogy dolgozom, és ha nem volna munkahelyem, akkor is dolgoznék. Kimennék Linzbe zenélni, maketteket is csinálnék, legfeljebb még többet, és azt is eladnám. Más praktikus kézműipari dolgokat is előállítanék, amiket szintén el lehetne adni.

Nekem a céltudatosság adja meg az akaratot. Biztos, hogy a jég hátán is megélnék, olyan nincs, hogy nem! Nem vagyok teljes értékű ember, de elveszítettnek sem tartom magam. Az a fontos, hogy az ember logikusan gondolkodjon. Képzeljünk el egy sakktáblát, amin az élet az ellenfél: amennyit ő lép, mindig csak ugyanannyit lépünk mi is. Ezen a meccsen csak én nyerhetek, de még a döntetlen sem engedhető meg. Ha véletlenül a másik állna nyerésre, minden fegyvert be kell vetni, hazugságot, lopást, csalást, és ezt úgy kell csinálni, hogy a másik ne vegye észre. Úgy csinálom, hogy nekem legyen jó, mégpedig oly módon, hogy a másik mondja ki azt, amit én akarok vele csináltatni. Engem is le tudnának győzni, csak nekem sok fegyverem van. Ha érzem, hogy lépéshátrányba kerülök, új fegyver után nyúlok.

ARANYÖVÉRE PICI CSENGETTYŰKET TETTÜNK

T.-né Farkas Anikó (34 éves):

Négyéves korom körül döbbsentem rá arra, hogy nem látok. A velem egykorú gyerekek mentek óvodába. Édesanyám azt mondta, hogy nem mehetek velük, mert én egy speciális intézetbe fogok majd járni. Egy év múlva kerültem fel Budapestre a Vakok Intézetébe. Nagyon rossz volt. Nehezen szoktam meg a közösséget, sokat voltam beteg, és bizony két-három év is eltelt, mire megszoktam az új környezetet. Nekünk azért volt rossz ebben a kis óvodás korszakunkban, mert havonta csak egyszer mehettünk haza. Eltelt egy kis idő, amire kedvesek lettek a nevelők és összeszoktam a kis pajtásaimmal. Már nem is kíváncsi voltam haza. Otthon nagyon sok probléma adódott, és úgy érzem, hogy eltávolodtam a szüleimtől.

Emlékszem első tanítónőmre, Judit nénire, akit szerettem, neki meg én voltam a kedvence. Végig jó eredménnyel, 4,6-4,8-as átlaggal végeztem az osztályokat. Nagyon szerettem tanulni. A történelmet azért, mert bármilyen eseményről olvastunk magam elé tudtam képzelni. A biológia meg azért érdekelt, mert a szertárban nagyon sok szemléltetőeszköz volt, és így tapintással ismerhettük meg a tanultak egy részét. Harmadik kedvenc tantárgyam az irodalom volt. Nagyon szerettem a könyveket, legyen az akár történelmi, akár kalandregény, akár szépirodalom. Annyira át tudom érezni az olvasottakat, hogy még ma is, felnőttként is elsirom magam, ha megható történetet olvasok.

Akinek volt gyengénlátó barátja, az könnyebben megtanult közlekedni az iskolában. Sokszor szaladtunk egymásnak, ha rosszkodtunk, és így reflexszerűen kialakult, hogy miként kerüljük ki egymást. Figyeltünk a léptek zajára, és lassan megtanultunk közlekedni. Botot nem lehetett használni az iskolában, ezért az első időben a kezünket kicsit magunk elé nyújtottuk nehogy a falnak vagy az ablaknak menjünk. Később már természetes tartással közlekedtünk, úgy mentünk, mint bármely más ember.

Azért szerettem idejárni, mert sok alapvető dologra tanítottak meg bennünket. Megtanultuk az étkezés kultúráját, a kés-villa használatát. Ebédnél nekünk is kitették a levesestálat az asztalra, aki látott, szedhetett magának. A nemlátóknak a nevelők segítettek. A második fogást mindig az ott dolgozók szolgálták fel. Azt a gyereket, aki nem evett kulturáltan, felállították étkezés közben és kiküldték. Bizony nem ehetett meg az ételét. Sokszor előfordult, hogy valamelyikünknek nem ízlett az étel és megmondta, mire mindannyian otthagytuk az ebédet, nem ettük meg. Ilyenek voltunk.

Voltak köztünk, akik egy kicsit láttak, ők csináltak olyan csínyeket, hogy ment a nemlátó gyerek és elgáncsolták. Ugyanezt mi, nemlátók is megtettük egymással. Esténként nem maradhatott el a párnacsata vagy a szellemesdi. Mi is megpróbáltunk ugyanúgy élni, játszani és mozogni, mint a látó gyerekek. Erre tanítottak minket az iskolában. Nagyon sokat álmodoztunk. Volt, aki óvónő szeretett volna lenni vagy rádióban dolgozni, énnekem pedig azóta is az a vágyam, hogy lovakkal és kutyákkal foglalkozhassak.

Vágytam is haza, meg nem is. Édesanyám eljárt dolgozni, és ha a szünidőben otthon voltam, sokszor egész napra bezárt. A velem egykorú gyerekek elkerültek, mivel nem láttam. Bátyám nyolc évvel idősebb volt nálam, neki is kialakult a baráti köre, de ő sok helyre

elvitt. Elmentünk együtt sétálni, fagyizni és nagyon sokat olvasott nekem.

A nyári szünet vége előtt két-három héttel mindig visszavittek az intézetbe az állami gondozott gyerekek közé. Nem bántam, szerettem velük lenni, bár úgy éreztem, és úgy érzem a mai napig is, hogy azt a lelki harmóniát, amit kellett volna, nem kaptam meg tőlük. Nem törődtek velem úgy, ahogy kellett volna. De volt egy kedvenc nevelőm, Marikának hívták. Ő megpróbálta pótolni az anyát és a barátnőt, mindent meg tudtam vele beszélni. Sohasem utasított el és nem nevetett ki. Azután lehettem úgy tizenkét éves, amikor leült velem és elmagyarázta, hogy lassan nagylánnyá érek, lesznek bizonyos változások az életemben. Bármilyen kényes kérdést tettem fel neki, mindig elmagyarázta türelmesen.

Mire kijártam az iskolát, a szüleim meghaltak. Bátyám nem kereste a kapcsolatot velem, így egyedül maradtam. Tovább tanulni nem tudtam, bár jó tanuló voltam, de pénzem nem volt, nem tudtam megfizetni a síkírásos tankönyvek felolvasását. A pontírásos anyag ebben az időben még elég silány volt. Pénz nélkül nem lehet élni, ezért el kellett mennem dolgozni. Kefekötőként helyezkedtem el, sajnos nagyon rosszul fizettek, legalábbis nekem úgy tűnt. A kefekötés nehéz és egészségtelen munka. Két év múlva, mert közben tanultam, elmentem telefonközpontosnak az Óbudai Szeszgyárba.

Munkásszállóra költöztem, mivel szerettem volna megtanulni önállóan élni. Nehéz volt, mert az emberek eleinte nem akartak velem szóba állni. Azt hiszem, féltek attól, hogy egy nemlátó ember milyen lehet. Nem köszöntek, és mivel én meg nem láttam és így nem tudtam, ki kicsoda, én sem köszöntem. Kétszemélyes szobába kerültem, egy munkaügyi dolgozó mellé. Úgy kezdtem

el vele kapcsolatot teremteni, hogy amikor a holmimat kipakoltam, bár jól tudtam, milyen színűek a ruháim, megkérdeztem tőle a színüket. A szobatársam volt a későbbiekben segítségemre, hogy megismerhessem a környezetemben lévő embereket.

A munkásszállón úgy tanultam meg tájékozódni, hogy a kolléganőm kihívott a folyosóra és elmagyarázta, hogy ha itt elindulunk, bal kéz felé van a konyha, szemben meg a mosókonyha. Később bevitt oda is, és megmutatta a mosógépet, a centrifugát és a vasalót. Elmondtam a szobatársamnak, hogy egy látó ember úgy segíthet a legjobban, ha a nemlátó belekarol, mert így jobban tudja követni. Amikor először kísért el a munkahelyemre, a bal kezemben lévő bottal kitapogattam az akadályokat, megnéztem a lelépőket és azt, hogy mi mellett tudok elmenni. Három-négy alkalom után már egyedül tudtam menni a munkahelyemre. Nehezen ment viszont, hogy eljussak a környék üzleteibe. Nemigen segítettek az emberek. Volt, hogy tíz-tizenöt percet is álltam, mert kikerültek. Hiába hallottam egy-egy cipőkopogást, a kérésemre nem figyeltek fel. Közvetlen munkatársaim, a telefonközpontosok abban tudtak segíteni, hogy megtanítottak arra, hogyan jutok el a Szövetségbe. Tőlük kaptam igazi segítséget a lakókörnyezetem megismeréséhez is. Így kezdett fokozatosan kitágulni körülöttem a világ.

Életem első nagy szerelmével telefonon ismerkedtem meg. Egy közös ismerősünktől kapta meg a telefonszámomat. Felhívott, de én elutasítottam mondván, hogy telefonon nem szeretek ismerkedni. Azután újra és újra hívott, végül mégis elkezdtem vele beszélgetni. Szimpatikus lett a hangja meg a kedvessége. Két-három hét után randevút kért. A Nyugati pályaudvarnál találkoztunk. Könnyen észrevett, mert egy kicsit látott. Amikor először találkoztunk,

valamilyen különleges, megmagyarázhatatlan érzés támadt bennem. Nagyon kedves és figyelmes volt. Egymásba karolva sétálgattunk, bármiről tudtunk beszélgetni. Fél éve jártunk már együtt, amikor bemutatott a szüleinek. Ott már nem ment minden zökkenőmentesen. A szülei nem örültek annak, hogy nemlátó lánnyal jár. Amikor a barátom ezt elmondta nekem, engem ez lelkileg nagyon megtört. Addigra ugyanis komoly kapcsolat kezdett kialakulni közöttünk, testileg is. Szerettem és szerelmes is voltam belé. Leültünk, beszélünk a dologról, de ő a szülei kérését tartotta fontosabbnak, nem engem. Sajnos három-négy hónap múlva megszakadt a kapcsolatunk. Ekkorra a szülei már nyíltan kimutatták ellenséges érzelmüket velem szemben.

Két évvel később ismerkedtem meg azzal a fiatalemberrel, Istvánnal, aki később a férjem lett. Társaságban mutattak be minket egymásnak, a Szövetségben. Egyévi ismeretség után megkérte a kezemet. Kaptam tőle jegygyűrűt, eljegyzett. Ezután kerültem ki a munkásszállóról, közösen béreltünk egy IBUSZ-lakást Csepelen. Itt azonban nem tudtunk sokáig maradni, mivel szénfűtés volt, amit egyikünk sem mert vállalni. Innen Rákospalotára a kertvárosba költöztünk. Összes jövedelmünk egyharmadát fizettük a lakbérért. Ősszel házasságot kötöttünk, szép tanácsi esküvőnk volt. Férjem szülei nem jöttek el, mivel ellenezték a kapcsolatunkat, de a barátaink és az ismerőseink mind ott voltak. Az esküvői vacsorát az IBUSZ-lakás tulajdonosai tálalták fel az otthonukban.

Két éve laktunk már ott, amikor terhes lettem, bár ez nem volt betervezve. Örömben elszóltam magamat a lakástulajdonosok előtt, erre azt felelték, hogy a gyerekkel nem maradhatunk ott tovább. Választás előtt álltunk: vagy elvetetjük a babát, vagy kereshetünk más lakhatási lehetőséget. Férjem ragaszkodott ahhoz,

hogy megtartsuk a babát. Így kerültünk a Kórákás parkba, a szobabérlők házába, ahol egy kilenc négyzetméteres szobát kaptunk. Kérelmeket írtunk minisztériumokba és más hivatalos helyekre, hogy saját lakásunk lehessen. Mivel érdemleges választ nem kaptunk, férjem bejelentkezett a Kossuth Lajos térre a miniszterhez és elmondta a helyzetünket. Végül megjött a segítség és december közepén Kőbányára költözhattünk, egy egyszobás, összkomfortos lakásba.

A terhesség teljesen megváltoztatta az életemet. Csodálatos dolog volt. Amikor megtudtam, hogy lesz egy gyerekem, akit szerethetek és mindenemet neki adhatom, lesz kiért élnem, az elmondhatatlanul jó érzés volt. Nagyon boldog voltam, amikor a baba először megmozdult a hasamban. Minden ismerősöm azt mondta, hogy teljesen ki vagyok virulva. Férjem állandóan kényeztetett, szinte semmit sem engedett csinálni. Még a széltől is óvott. Főztem, mostam és dolgozni jártam, de a bensőm teljesen megváltozott. Mind a ketten biztosak voltunk abban, hogy kislányunk lesz és elneveztük Anitának. Nagyon szépek voltak az esték, lefekvéskor mindig megbeszéltük, hogy mennyit mozgott a kislányunk. Harmonikus volt az életünk, de egyben nehéz is. Egész terhességem időszakára elmondhatom, hogy nagyon boldog voltam.

Alighogy beköltöztünk az új lakásunkba és az ifjú házaspár kölcsönével szerényen berendeztük, örömteli dolog történt: 1986. december 21-én megszületett Anita. Vasárnap reggel hét órakor arra ébredtem, hogy fáj mindenem, majd szétszakadok. Felkeltettem a férjemet, mire azt mondta, hogy nyugodjak meg, szülni fogok. Gyorsan felöltözött és átszaladt a szomszéd házban lakó gondnokhoz telefonálni. Persze ehhez tudni kell, hogy mindössze

két napja laktunk ott és a férjem sem látott. Mire megérkezett a mentő, már kezdett folyni a magzatvizem. Nyolc óra előtt érkeztünk a kórházba, jó erőben éreztem magam, gyalog mentünk fel a harmadik emeletre. Hamar jött az orvos, gyorsan megvizsgált és azt mondta, hogy már látja a baba fejét. Átmentünk a szülőszobába és öt perc múlva megszülettem a kislányomat. Az orvos megjegyezte, hogy tizenöt éves praxisa során ilyen gyors és könnyű szülést még nem látott. Nagyon-nagyon csodálatos érzés volt az, amikor a kislányom megszületett és meghallottam sírni. Én is sírtam vele. Mivel tudták, hogy nem látok, az orvosok a kezembe adták úgy, ahogy volt, én meg nem törődtem azzal, hogy milyen állapotban lehet közvetlenül azután, hogy megszületett, gyorsan megszámláltam kezén-lábán az ujjait. Azután elvitték megfürdetni, majd visszahozták, már pólyában és mellém tették. Azt hiszem, ezt másnak nem engedték meg. A férjem ezalatt kint sírt a folyosón, majd az orvos kiment érte, behívta és neki is a kezébe adta a kislányunkat.

Később átvittek a kórterembe, de ott nagyon borzasztó volt. Ha egy nemlátó embert új helyre visznek, a környezet nehezen fogadja be. Egyből halálos csend lett, egy szót sem szóltak hozzám. Még az volt a szerencse, hogy mintegy kétórányi pihenés után az orvos megfogta a kezemet, kivitt a folyosóra és elmagyarázta, hol van a fürdőszoba és az illemhely. Ha vizsgálatra kellett mennem, mindig bejött értem és kivitt a kezelőbe. A szobatársaim azonban nem tudtak megbarátkozni velem, nagyon egyedül éreztem magam. Érdekes volt, hogy amikor az első szoptatásra behozták a kislányomat, megjegyezték:

– Jé, milyen szép a gyereke!

A megjegyzés egy kicsit büszkeséggel töltött el, de az nagyon rosszülesett, hogy engem semmibe se vettek.

Aztán eljött az az idő, amikor hazavihettük Anitát. Férjemmel mindent előre megvettünk, amire egy újszülöttnak szüksége van. Nem volt látó segítségünk, mégis megoldottuk a feladatot. Hazaértünk. Olyan óvatosan fogtuk meg a kislányt, olyan különleges dolog volt ez nekünk, mint egy mese. Éjszaka én keltem fel hozzá és háromóránként etettem. A pelenkázást úgy oldottam meg, ahogy magamnak kitapasztaltam. A fürdetéstől először féltünk, de sikerült. A babakádat bevittük a szobába és feltettük az asztalra. Karomra vettem Anitát, majd besamponoztam, így fürdett meg. Az biztos, hogy a hajmosást utálta. Igazi hisztit vágott ki, és a házban tudták a szomszédok, mivel a panel nagyon jól viszi a hangot. Az egyik szomszédunk néha ránk nyitotta az ajtót, és bizony el volt ájulva, hogy nemlátó létünkre milyen szépen foglalkozunk a gyerekekkel. Ebben az időben én láttam el a háztartást, főztem, mostam és vasaltam. Férjem telefonközpontosként dolgozott és hazafelé jövet mindig bevásárolt. Ha sétálni mentünk, a kislányt kenguruba tettem és a fehér botokat kézbe fogva lementünk a közeli parkba, kipihenni a fáradozalmakat. Bátran utaztunk a pár hónapos Anitával a járműveken, akár a barátokhoz vagy a Szövetségbe. Semmilyen gondot sem jelentett, ugyanolyan természetesen közlekedtünk, mint egy látó házaspár.

Nagyon váratlanul ért, hogy a gyermekorvos, akit kaptunk, kijelentette, hogy nem tud felelősséget vállalni a gyermekünkért, mert mi nem látunk. Olyan kifogással jött, hogy ha a gyermek nem vesz rendszeresen levegőt, mi ezt majd nem halljuk meg. Ehhez tudni kell, hogy a nemlátó embereknek kifinomult a hallásuk... Ránk

küldték a gyámügyet. A hivatalnok, aki eljött hozzánk, nagyon gorombán viselkedett, ezért férjem a grabancánál fogva kidobta. Csak azért, mert nem látunk, el akarták venni tőlünk a gyereket. Megvittuk a harcunkat, nagyon megérte, mert a kislány már tizenkét éves és teljesen egészséges.

Anita egyéves korában indult el. Erre úgy készültünk, hogy mivel csúszós-mászós baba volt, férjem kitalálta, hogy egy vékony, aranyszínű övet tegyünk a derekára, és pici karácsonyfacsengőket akasztottunk rá. Így akármerre ment, mindig hallottuk, hol van. Nagy élmény volt, amikor elindult. Karácsony napján a kerek dohányzóasztal mellé állítottuk, ám ő hirtelen elkezdett körbe-körbe szaladni. Később bölcsődébe került, részben azért, hogy a gyermekorvos békén hagyjon bennünket. Másrészt az is fontos volt, hogy dolgozhassak, és így könnyebb legyen az anyagi helyzetünk. Ha tehettük, levittük a játszótérre, mi is leguggoltunk a homokozóba. Sütöttünk-főztünk mindannyian. Így a közelében lehettünk.

Este, ha fürdött, mindig teleraktuk a nagy kádat játékkal, és öröm volt az együttlét. Amikor a cumisüveg után rászoktattuk a kanálra, a férjemnek volt az az ötlete, hogy letettünk az asztalra egy nagyobb tükröt. Előbb én ettem a kanállal és utána azt mondtuk neki:

– Nézd, hogy eszik az a baba!

A szájához tettük a kanalat, és valahogy így tanultunk meg játékosan enni. Amikor már jobban tudott járni, a bal kezemmel megfogtam a kezét, a jobbal a botot és lementük a közértbe. Odamentünk a pénztárhoz, mindenki el volt ájulva, hogy egy nemlátó egy kisgyermekkel van. Persze minden csoda csak három napig tart, de szerencsémre mindent odahoztak a kosaramba. Ilyen

körülmények között könnyű volt a bevásárlás. Tény és való, hogy nagyon sok függ a nemlátó ember modorától, mert többnyire az a saját tapasztalatom, hogy ha kedves vagyok egy boltban, ugyanazt kapom vissza, velem is kedvesek.

A nemlátás nehézségeit úgy küszöböltük ki, hogy ha lementünk a játszótérre, szoltunk Anitának:

– Ha a mászókához akarsz menni, fogd meg anya vagy apa kezét, úgy menjünk oda.

Ha játszott, mindig beszéltünk hozzá és kérdeztük. Megtanulta, hogy ha eltávolodik tőlünk, ugyanoda jöjjön vissza, ahol elváltunk.

Körülbelül ötéves lehetett Anita, amikor megkérdezte, hogy mi miért nem látunk. Elmondtuk neki, hogy apu gyermekkorában veszítette el a látását, én pedig már úgy születtem, hogy nem láttam. Megkérdeztük, hogy ez zavarja-e. Azt mondta, nem.

Sajnos ötévi házasság után elváltunk, hogy miért, abba nem akarok itt belebonyolódni. Azt büszkén mondhatom, hogy közös megegyezéssel váltunk el. A bíróságon külön láthatási időt nem szabtam. Apa és lánya között nagyon jó a kapcsolat. Én is jó emberi viszonyban vagyok a volt férjemmel. Válásakor megegyeztünk abban is, hogy a lakás a férjemé marad, mert én a gyermekkel valószínűleg könnyebben juthatok új lakáshoz. A későbbiekre férjem vállalta, hogy a használatbavételi díjat kifizeti helyettem és az összes ingóság az enyém lehet. Anita törvényileg nálam lesz, de közösen fogjuk nevelni és mindent megbeszélünk a gyermekkel kapcsolatban.

Amikor eljött az iskoláskor, Anita számára akkor vált kérdéssé, hogy miért nem élünk együtt. Elmondtuk neki, hogy a felnőtt emberek hülyék, mert meggondolatlanul cselekszenek. Hibát

köveztünk el, mondtuk. De ő továbbra is csak azt kérdezte, miért...?

Az iskolakezdéssel egy időben sajnos megszűnt a munkahelyem. Telefonközpontosként dolgoztam. Sokat jártam munkát keresni, és úgy vettem észre, hogy nemcsak a nemlátásom miatt, hanem mert cigány vagyok, előítélettel fogadnak az emberek. Ez borzasztó, mert legyen akár barna vagy kreol, senkit sem a bőre színe szerint kellene megítélni, hanem az embersége és a viselkedése után.

Több mint öt évig voltam egyedül. Azután sikerült egy nálam jóval fiatalabb, látó férfival megismerkednem. Már két éve együtt élünk, de óvatos vagyok. Elég jól megvagyunk, kivéve, amikor nem. A lányom és közte elég sok a probléma, de a gondok előbb-utóbb megoldódnak.

Életem nagy vágya: legalább egyetlen percre szeretném látni a kislányomat!

NAGYOT FORDULT AZ ÉLETEM

Matuska Imre (41 éves):

Szegeden születtem és békés családi környezetben éltem. Leérettségiztem, és mivel műszaki beállítottságú voltam, ezért a lehetőségekhez képest ilyen munkakörökben dolgoztam. A környezetemben talán nekem volt a legjobb szemem, az útszéli táblákat én tudtam a legtávolabbról leolvasni. Az is ritkaságszámba ment, ha nagyítót kellett elővennem, hogy el tudjam olvasni a mikroprocesszorra írt szöveget. Tökéletesen láttam. Előbb a MÁV, utána a VOLÁN következett mint munkáltató. Közben a katonaság alatt levelezőn elvégeztem a kecskeméti Gépipari Automatizálási Műszaki Főiskola automatika szakát. Szerszámgép-automatika lett belőle, pedig hozzám a számítástechnika állt közel. A következő munkahelyem a Szegedi Közlekedési Vállalat volt, ahol a villamosok elektromos állapotára kellett figyelnem. Utána újból jött a MÁV és vele együtt a gmk-zás. Tipikus legényéletet éltem és egy kissé a züllés útjára léptem. Munkanélkülivé váltam, és az életmódom is közrejátszott abban, hogy elég nehezen találtam magamnak új munkahelyet. Harmincéves koromban csúszott ki a talaj a lábam alól. Az addigi bohémságom átváltozott kőkemény piálássá. Nem volt különösebb oka, inkább csak egy folyamat eredménye volt. Mivel munkát azért kerestem, nagy nehezen el tudtam helyezkedni a szegedi öntödében. Egy értékes gépet bíztak rám, én lettem az egyedüli ura. Teljes körű karbantartást végeztem, és csíptek is a kollégáim.

Azután 1996. November ötödikén jött egy nagy fordulat az életemben. Aznap volt a nevem napja, de nem ittam, és amikor hazamentem, nagy fáradtság jött rám. Alig bírtam felemelni a kezemet, mintha ólomból lettem volna. Anyukámmal laktam együtt, aki este nyolc óra körül, látván az állapotomat, kihívta az ügyeletet. Az orvos meg is érkezett, elkezdtünk beszélgetni, de közben annyira rosszul lettem, hogy elveszítettem az eszméletemet. Utólag mesélték el, hogy újra kellett éleszteni. Teljesen eltűnt a pupillám, a vérnyomásom és a szívverésem is. A szegedi klinikán kötöttem ki, ott tértem magamhoz.

Először gondot okozott, hogy mi az a neurológia, mert az urológiát ismertem, de erről még nem is hallottam. Egy szónak is száz a vége, a jobb oldalam teljesen megbénult. Mondanom sem kell, hogy rettentően el voltam keseredve, de azért időtöltésként elővettem egy-egy újságot és olvasgattam. Menni eléggé nehezen tudtam, inkább csak húztam a fél oldalamat. Három hét után kiraktak, mehettem haza, ahol anyukám nagy segítségemre volt. Az élni akarás felerősödött bennem, mert nem fogadtam el azt a lehetőséget, hogy kijöjjön hozzám a gyógytornász. Első alkalommal kísérővel mentem be a klinikára, de visszafelé már óriási akaraterővel magam jöttem. Amint felszálltam a villamosra, öten ugrottak fel, hogy átadják a helyüket. Elég meggyőző lehettem, ha a hetvenéves is át akarta adni az ülőhelyét.

Szerencsémre Mártika éppen helyettesítette az egyik kollégáját, és ezért hozzá, az ő kezei közé kerültem. Minden túlzás nélkül mondhatom, hogy csodát tett velem. A vérnyomásom magas volt, csakúgy, mint a cukrom. Mártika azonban kézbe vett, elkezdett járni tanítani, és később már az uszodában találhattam magam. Nemrégien találkoztam azzal az orvossal, aki fogadott a klinikán.

Akkor úgy vélte, hogy legfeljebb a kezemet fogom tudni használni, de azt is inkább csak jelképesen. Látna az eredményt, most azt mondta, hogy bármilyen rutinvizsgálaton átmennék. Teljesen rendbe jöttem, kívülről semmit nem lehet rajtam észrevenni. Néha gépelés közben érzem, hogy a jobb kezem ügyetlenebb, de annyi baj legyen! Ne kerüljünk a kását: agyérögörcsöm volt, de ezt mozgásszervi szempontból megúsztam. A kiváltó okok nem derültek ki, de szerintem a sok idegesség, na meg a pia biztosan szerepet játszottak a kialakulásában.

Igen ám, de 1996 karácsonyán, alighogy kijöttem a klinikáról, kaptam egy halványan megírt levelet az APEH-tól, amit nem bírtam elolvasni. Ezután vettem észre, hogy a tévé képe sem olyan éles, mint régebben. Az új év első munkanapját a szakorvosi rendelőben kezdtem. Rengeteg apró bevérzést állapított meg az orvos és C-vitamint írt fel. Járó betegként a szemklinikán kötöttem ki. Állandó lézerezésnek vetették alá a szemeimet, én pedig csak jártam, anélkül, hogy bármit közöltek volna velem. A látásom annyira romlott, hogy már nem tudtam összerakni a képet. Hétről hétre folyamatosan egyre rosszabb lett, kezdett nehézzé válni az olvasás. Június lehetett, amikor egy rutinvizsgálatra mentem. Akkor már egy hete homályosan láttam, de nem tulajdonítottam ennek túl nagy jelentőséget. Az adjunktus megvizsgált és azt mondta, hogy be kéne feküdnöm.

– Most vagy legkésőbb délben – tette még hozzá, de most sem mondta meg azt, hogy milyen gond merült fel a látásommal.

Taxiba vágtam magam, hazamentem a cuccokért. Visszaérve elkezdtem szép komótosan kipakolni, készülődtem az ebédre, amit nagy meglepetésemre már meg is rendeltek. Kényelmesen

kanalaztam az ebédemet, mint a szakszervezeti üdülőben szokás, ám bejött a nővérke és az infúziós állványhoz invitált.

Egy hétig nem voltam tisztában a szembetegségemmel. Az egyik orvos azt mondta, hogy magas a szemnyomásom, a másik meg glaukómát állapított meg, míg a professzor zöld hályogot mondott. A felvilágosodásom megtörténetével rájöttem, hogy ez a három végül is egy és ugyanaz. A negyven-ötvenes szemnyomásom nem akart lejjebb menni. Bejött egy doktornő és általánosságban beszélt nekem a különböző műtétekről. Nem tudtam, hogy elkezdődött a puhításom, vagy mondjuk úgy, a felkészítem. Másnap szólt a nővér:

– Matuska úr, húzza már fel a pizsamáját, mert maga az első a műtőben!

Mérgemben elmentem a dohányzóba és rágyújtottam egy cigire. A második slukkomat szívtam, amikor bejött a betegkísérő és megkérdezte, hogy ismerem-e a Matuskát, mert a professzor már tíz perce vár rá a műtőben. Benyomták az érzéstelenítő injekciót, ami nem volt túlságosan kellemes, azután be a műtőbe, ahol fagyasztották a szememet. Pár nappal később, mivel egy fikarcnyit sem ment le a szemnyomásom, újból a műtőbe kerültem. Valószínűleg a gyulladás miatt nem lehetett érzésteleníteni a szememet. Azt a fájdalmat, amit az operáció alatt éreztem, senkinek nem kívánom! Műtét közben sutyorogták az orvosok:

– Úristen, ennek mozog a szeme, mit csináljunk?

A másik meg azt mondta, hogy most már be kell fejezni, bármi is történik! Ordítottam, vonyítottam, de lekötni nem kellett, annyira azért tudtam uralkodni magamon. Később hallottam, hogy az egyik legnagyobb orvosi műhiba az, ha műtét közben mozog a szem. Ilyenkor, ha a beteg arrébb néz, az orvos meg épp akkor vág,

lehet, hogy soha többé nem fog látni a delikvens. A sok szenvedésem után sem ment le a szemnyomásom, mehettem újból a műtőasztalra. Ettől a harmadik beavatkozástól féltek, mert most már vágni kellett. A műtét a lehető legrosszabbul sikerült, mert bevérzett a szemem. A jobb szememre már csak fényt láttam, a ballal meg alig tudtam olvasni.

Több mint egy hónapi „nyaralás” után engedtek ki. Nagyobb megrázkódtatás nélkül sikerült megúsznom a történeteket és két hét múlva már bicikliztem. Ahogy haladtak a napok, úgy romlott a bal szemem. Minden marhaságot kipróbáltam, csodaszemüveget és holtbiztos teákat, de csak egy volt biztos: egyre rosszabbul láttam. Érdekességként megemlítem, hogy a klinikán egyszer sem mérték meg a szemnyomásomat, még kézzel sem tapintották meg, legalábbis fél éven keresztül. Nem mesélem el az egész hercehurcát, csak annyit mondok, hogy teljes mértékben elegendem lett az orvosokból. A pénzt mindegyikük elfogadta, csak azt nem tudom, hogy miért. Nem vettem észre rajtuk, hogy értelmes emberi lényként kezeltek volna. Inkább munkadarabnak éreztem magam.

December tizenötödikén újból bekerültem a klinikára, azután pár nap múlva kellemes karácsonyi ünnepeket kívántak és egy „Jövőre találkozunk!”-kal búcsúztak... Ekkor már napi mércével megállapíthatóan fogyott a látásom. Alig láttam a táblán a számot, nem csoda, hiszen hatvan-hetven volt a szemnyomásom. A laikusok számára elmondom, hogy az ideális szemnyomás tizenhat-tizennyolc higanymilliméter, és harminc felett már erősen rontja a látást, mégpedig visszavonhatatlanul, tehát véglegesen. Egy fiatal szemorvosban éledt fel a lelkiismeret. Ő december huszonegyedikén bejött és megoperálta a szememet. Ekkorra már nagyon el voltam keseredve. December harmincadikán a bal

szememre került sor. Egyedül voltam bent, a nővér behozta az ebédemet a szobába, azután kiment. Éhesen tapogattam az asztalon, de nem találtam rajta semmit. Két óra múlva a radiátoron találtam meg. Este ordított a tévé, és amikor már nem bírtam tovább, kimentem, hogy halkítsák már le, de nem volt az emeleten rajtam kívül senki. Mérgemben konnektorostul téptem ki a falból a vezetékét.

Január ötödikén engedtek ki azzal, hogy vaksegélyre vagyok jogosult. Teljesen padlóra kerültem, nem érdekelt semmi. A zárójelentésen az szerepelt, hogy végleges az állapotom. Annyit láttam, hogy jön egy sötét folt, ami általában embert jelentett. Felmerült a lehetősége annak, hogy az üvegtesttel megoperálnak. Újabb remény. Pestre jöttem fel az egyik klinikára, mert otthon már elegendem volt az orvosokból. Középkorú orvos műtött, de bevérzett a szemem a műtét után. Amikor másodszorra kerültem az asztalra, akkor meg elromlott a műtőlámpa. Az orvos szemrebbenés nélkül eltette a húszszetret és azzal biztatott, hogy majd erősödik a szemem. Az ellenőrző vizsgálaton, amikor azt mondtam, hogy nem látok vele, akkor meg azt válaszolta, hogy ez benne van a pakliban! Azóta nem bízom az orvosokban, és elmondhatom, hogy én még nem találkoztam tisztességes szemorvossal.

Meglehetősen elanyátlanodva kerültem haza, csak anyám volt még nálam is jobban elszontyolodva. A fehér bot látványát sem volt könnyű elviselnie. Elkezdtünk egy kis átépítést otthon, hogy legyen egy különálló lakrészem. Korán reggel bekapcsoltam a tévét vagy a rádiót és ültem a szobában.

A szegedi vakok szövetségéről onnan volt tudomásom, hogy látó koromban gyakran vezetett el előtte az utam. Emlékeztem egy táblára, amire az volt írva, hogy „Hangos könyvtár”, de lehet, hogy

ez akár tízéves emlékként jött elő bennem. A hangos könyvek mellett nagyon sokat segített a helyzetem elfogadásában az, hogy találkoztam nemlátó emberekkel, akik hitet adtak arra, hogy így is lehet élni. A szegedi klubunkban hallottam, hogy lesz egy számítástechnikai bemutató, ami nagyon felkeltette az érdeklődésemet. El sem tudtam képzelni, hogy egy vak mi a fenét tud csinálni egy számítógéppel. De egy nemlátó fiatalember, egy programozó élőben bizonyította, hogy magas színvonalon űzhetjük ezt az ipart. Alkotó módon lehet dolgozni. Ez a tapasztalat volt az, ami távlati célt adott a jövőmre.

A másik rendkívül fontos információhoz véletlenül jutottam hozzá. Ez pedig az volt, hogy Budapesten a Vakok Elemi Rehabilitációs Csoportjában megtanítják az alapvető dolgokat, amelyekkel el lehet kezdeni az önállóbb „vakos” életet. A rémisztő hírek, miszerint ez inkább egy kórház, na meg a távollét a megszokott környezetemtől kissé visszahúzó erőt jelentettek, de mindössze két napig gondolkoztam a lehetőségen. Veszítenivalóm nincs, ezért felhívtam a VERCS-et. Igen ám, de a kitöltött jelentkezési lapomra azt a választ kaptam, hogy majd csak jövőre lesz hely, mert annyi a jelentkező a három hónapos tanfolyamra. A tétlenség kezdett szép lassan megemészteni. Felhívtam Néveri Katit, a VERCS vezetőjét, de ő is legfeljebb csak a következő turnusra látott elvi lehetőséget számomra, akkoriban meg szeptember lehetett. Szomorúan tettem le a telefont. Leültem az ebédhez és elkezdtem kanalizgatni, ám mintegy félóra múltán megcsörrent a készülék. Kati hívott, hogy valaki lemondta a helyét, és azt kérdezte, hogy öt nap múlva be tudok-e menni.

– Naná! – volt a válaszom.

Feljöttem és teljesen kicserélődtem. Az egyik legfontosabb dolog az, hogy önbizalmat kaptam. Otthon két napot totójáztam azon, hogy átmenjek az udvaron a tíz méterre lévő szemetesedényig! Tudtam, hogy nyugodtan mehetnék, de mégsem voltam képes rávenni magam. Itt fent meg ülök a VERCS-konyhán és hallgatom azt a lányt, aki az egyetemről beszél, ahol szociológiát tanul. Azt hittem, egy látó hallgató jött, hogy felmérést végezzen velünk kapcsolatban. Felálltam és indultam kifelé, gondoltam, hogy a fiatal lány majd csak félreáll. Akkorát csattantunk, hogy öröm volt hallgatni! Kissé felháborodottan kérdeztem a lánytól:

– Miért nem álltál arrébb?

– Én sem látok – volt az egyszerű válasz.

Azután megismerhettem Szuhaj Misit, aki magas színvonalon ért a számítógépekhez és készített egy karakterfelismerő programot a munkatársaival. Ez a program teszi lehetővé nekünk, hogy felismerje a számítógép a karaktereket. Az ilyen példaképek hozták meg az önbizalmamat.

A közlekedésnek a technikai része már gond nélkül megy, de a kinti az más, mert minden új útvonalat meg kell ismerni és memorizálni. Rutinból nem szabad közlekednünk, mert egy új gödör vagy egy autó a járdán kellemetlen meglepetést jelenthet a gyorsan haladó botos számára. Három hónap után egyedül mentem ki a pályaudvarra, persze azért tele voltam drukkal. Most már látom, hogy nem kell azért vegetálva élni, mert nem lát az ember. Tudomásul kell venni mindannyiunknak, hogy ebben a formában is van élet.

A bentlétem alatt felfigyeltem egy szimpatikus, tevékeny hölgyre. Először azt hittem, hogy lát, már csak ez marad az én formám... Annyira természetesen mozgott, hogy megkérdeztem tőle:

– Azért engem csak látsz?

Lelkileg, majd később érzelmileg is nagyon sokat kaptam tőle. Mára odáig jutottunk, hogy megkértem a kezét. Ez talán azért fontos, mert mint már mondtam, én tipikus magánzó voltam. Otthon anyukámmal sok gondom adódott, mert nem mert elengedni sehova. Óriási veszekedések árán mentem el a közértbe. Benne az volt, és szerintem az is marad, hogy együtt, karonfogva kell mennünk. Sértett már ez a „gondoskodás”, mert rájöttem, hogy szinte bármit meg tudok csinálni, ha van tapasztalatom és persze merszem. Kőművesmunkán dolgozott nálunk egy mesterember és én javasoltam valamit neki. Idős keresztapám meg rám förmedt:

– Te meg mit szólsz bele, hiszen vak vagy!

Azóta már ezerszer megbánta, de a kőműves akkor, miután kettesben maradtam vele, azt mondta, ha más a helyzet, ezért a kiszólásért betakarta volna keresztapámat.

Anyukám nem tud velem mit kezdeni. Először is az, hogy megvakultam, borzasztó fájdalom neki. Másodszor meg az bántja, hogy felkerültem a VERCs-re, ahol önállósodni kezdtem és már nincs szükségem a pátyolgatására. Harmadszor: tökéletesen leszoktam a piáról. Negyedszerre meg: itt állok a nőülés kapujában. Nagyot fordult az életem, anyukámé meg változatlan maradt. Nekem van hitem, van társam, most már csak élni kell tudnom a lehetőséggel! A menyasszonyom szülei engem jobban elfogadnak, mint őt az én anyám. Nem csoda, hiszen ő már engem sem fog elfogadni olyannak, amilyen lettem. Mi ketten Katival Budapesten akarunk élni.

ÚJRA FELÜLNÉK A VONATRA

Kiss Katalin (34 éves):

Öten vagyunk testvérek, én harmadikként jöttem a világra. Mivel volt két idősebb testvérem, a szüleim észrevehették, ha az én fejlődésemben vagy a viselkedésemben valami másként történik. Féléves korom táján figyeltek fel arra, hogy nem érzékelem a fényt és a mozgást. Az orvos persze nem hitte el, hogy egy vidéki anyuka érthet ilyesmihez. Abban az időben ennyit törődtek a vaksággal, pedig korántsem én voltam az egyetlen ilyen gyerek a környéken. Igaz, Berettyóújfalu akkor sem volt a világ közepe. Anyukám azonban tovább bizonygatta a maga igazát, hozzátéve, hogy koraszülött voltam, ezért inkubátorba kerültem. Ilyen körülmények között kezdődhetett el a velem kiegészült családi életünk. A testvéreim jól látnak, egyikük sem volt koraszülött. A mindennapi életben nagyon sokat tudtak segíteni. Ott, a vidéki környezetben ugyanúgy másztam velük fára, vagy éppen bicikliztem a húgommal. Látók mellett, látóként nőhettem fel. Számomra ez érthető módon nagy könnyebbséget jelentett, és ők is megtanulták a helyzetet kezelni.

Kétéves koromig nem láttam semmit, azután jött egy fényérzékenységnyi látás. Inkább arra is azt mondanám, hogy nem láttam, hiszen a fizikai világ kiesett a látóteremből. Igazán drasztikusan négyéves koromban tudatosult bennem a nemlátásom. Az történt ugyanis, hogy apukám felment a padlásra antennát szerelni, nekünk, gyerekeknek persze fent volt a helyünk, hogy

megnézzük, mit szerel apa. Igen ám, de a munka végeztével engem fent felejtettek. Nem találtam meg az ajtót, és mivel hiába kiabáltam, leugrottam a tetőről. A saját figyelmemet ez a szerencsésen végződő kényszercselekedet hívta fel arra, hogy más vagyok, mint a többiek. A családomra minden bizonnyal sokkoló hatással volt a dolog.

Látóiskolába kezdtem járni, mert a látóvilágban nőttek fel. Mind a mai napig küzdök azért, hogy egészségesek között legyek, nem akarok elkülönülni a valós környezettől. Már gyerekkoromban elvártam magamtól, hogy ugyanúgy teljesítsek, mint az osztálytársaim. A szüleim hangulati alapon kezelték azt, hogy mikor mit tud vagy nem tud megcsinálni a kislányuk, ezért sokszor azonos feladatokra is különbözőképpen ítélték meg a képességemet. Bár tudtak róla, hogy létezik speciális iskola, de szerencsémre a falusi iskola igazgatója humánus ember volt, és ezért a helyi suliba kezdek el járni. A feltétel azonban az volt, hogy tanulnom kell, úgy kellett tudnom a tananyagot, mint a többi gyereknek. Írni vastag filccel, olvasni meg egy ideig még nagyítóval tudtam, de leginkább szóban feleltetek. Visszagondolva nem is tudom eldönteni, melyik iskola lett volna jobb. Egyrészt előnyt jelentettek volna a speciális taneszközök, másrészt viszont az egészséges környezet beilleszkedésre nevelt. A nemlátó iskola talán több továbbtanulási lehetőséghez tudott volna segíteni, emiatt néha azért elkeseredem. Az sem mindegy, hogy az ember hová születik, mert sajnos mind a mai napig Budapest-centrikus az ország. Vidéken melegebbek, nyíltszívűbbek az emberek, sokkal családiasabbak az iskolák. Nemcsak tanulni járnak oda a gyerekek. A szinte családias hangulat jellemző a tanárookra is, ami itt Pesten is elkelne.

Minden rosszban van valami jó. Bár diplomát nem szereztem, de az akaratomat, a küzdőképességemet és az élni akarásomat kellőképpen gyakorolhattam. Magamnak kellett felépítenem önmagam. Visszagondolva sem gyerekkoromban, sem a későbbiekben nem éreztem, hogy a nemlátásom miatt kiközösítettek volna. Nem. Csak én nem tudom még kellőképpen elfogadni az állapotomat és az ebből következő helyzetemet. Még mindig van bennem berzenkedés, hogy miért pont én kerültem ilyen helyzetbe? Számomra az a legnehezebb, ha érzem, hogy a legnyilvánvalóbb helyzetben nem kapok segítséget, amikor pedig még a vak is látja, hogy... Nem tudok segítséget kérni, nagy küzdelmembe kerül önmagammal. Márpedig ha élni akarunk, akkor nincs mese, ha nem kapunk segítséget, akkor kérni kell, ha kell! A beilleszkedés az emberi közösségekbe viszont nekem nem jelent gondot.

Az általános suliban szerintem nekem sem adtak több kegyelemjegyet, mint bármely más osztálytársamnak. Azt gondolom, hogy amikor a pályaválasztásra került a sor, akkor a vidékre jellemzően Debrecenben a tanácsadáson nem tudtak mit kezdeni velem. Papíron szerepelt egy-két kiváltságos szakma: telefonos, kosárfonó, kefekötő, könyvkötő... ezekből akár választani is lehetett. Felmértem a saját képességeimet, hogy megfelelő segédeszközök nélkül hogyan tudnék boldogulni a továbbtanulás terén. Egyébként sem volt biztos hátterem, nem volt kellőképpen megalapozva, hogy belevágjak egy érettségibe. Találtam egy telefonközpontos állást, ott viszont osztozni kellett egy íróasztalon. A kolléganőm természetesen látott, és bár abban az időben ez a nemlátó emberek számára védett állásnak számított, mégis harc kezdődött a koncert. Mivel ő már ott dolgozott és ragaszkodott a szerzett jogához, én nem harcoltam tovább az állásért.

Tizenhat éves lehettem, a munka mellett végeztem a telefonkezelői tanfolyamot. Tele voltam ambícióval, én voltam az egyedüli vak a környéken, aki rendszeresen járt munkalehetőség után. Vertem az asztalt a hivatalban és becsöngettem a vállalatokhoz. Kemény és csúnya dolgokba ütköztem, mert olyan tanácsokat kaptam, hogy maradjak inkább nyugton, ha lehet, akkor otthon. Mivel egy fecske nem csinál nyarat, elég sok fálnak kellett nekimennem azért, hogy dolgozhassam. A sok harc az akaratomat nem, de a lelkemet igencsak rombolta. Nem tudtam megérteni, miért különböztetnek meg amiatt, hogy nem látok. Sohasem voltam kibékülve az állapottal, és bizony a sok kudarc ezt csak mélyítette. Az hajtott, hogy pénzt keressek, és az is, hogy legyek valaki. A szüleim adták fel előbb a harcot a sok-sok „majd” hallatán. Túlzottan védtek, pedig sokkal jobb lett volna, ha még jobban erősítik az akaratomat, bár azzal így sem volt problémám. Kár, hogy ők a „szégyen a futás, de hasznos” alapján gondolkodtak.

Évekig tartott, mire beérett a nagy kitartásom gyümölcse. Debrecenről harmincöt kilométerre sikerült egy telefonkezelői állást kapnom. A megyei szövetségtől segítettek, szerintem ők is megunták már a sok „okvetetlenkedésemet”. Az otthoniakkal beindult a szélmalomharc.

– Miért akarsz te napi hetven kilométert utazni, ráadásul reggel hatkor kelni?

Csupa „meggyőző” érvet hallottam.

– Mi lesz, ha esik a hó, vagy ha sötétben kell hazajönnöd?

Fogas kérdések. Volt nagy ajtócsapkodás, nem tudták megérteni, miért nem tudok megülni otthon a fenekemen. Természetesen a családomnak is lett anyagi haszna a dologból, és ez idővel megváltoztatta a nézőpontjukat. Az érdekük akkor már azt diktálta,

hogy mégis jó, ha eljárak dolgozni. Fényesebb lett otthon az asztal, ezáltal meg szebb a világ. Először megmutatták az utat, azután már könnyebben tudtam közlekedni. Egy vidéki kisvárosban jóval egyszerűbb az élet, mint Pesten. Könnyebb közlekedni és jobban is segítenek.

Továbbra is tevékeny maradtam, megpróbáltam megvalósítani önmagamot. Külső munkatársként elkezdtem több rádióknak is anyagot küldeni. Bejött, és ez számomra rendkívül fontos volt! A kapcsolat az emberekkel és az állandó mozgás mind jótékonyan hatott az önbizalmamra. Telefonszolgálatokat adtam, írásos anyagokat küldtem. Örömet jelentett, amit a szüleim azonban megint csak nem tudtak megérteni. Nem pénzért csináltam, a magam épüléséért tevékenykedtem szorgalmasan. Szükségem volt arra, hogy valamiféle szolgáltatásban részt vállaljak. Igenis volt abban véna és melegség! Milyen jó volt a kapcsolatteremtés, az izgalom és a felkészülés, akár az öltözködés is. Az egész úgy jött össze, hogy felhívtam a szerkesztőségeket, és felajánlottam a szolgálataimat, ők meg vevők voltak rá. A szívemet és a lelkemet is beleadtam ebbe a munkába, és azt tapasztaltam, hogy szívesen dolgoznak velem mint nemlátóval. Tudták, hogy amit megígérek nekik, arra mérget vehetnek. Megbízható, pontos és precíz voltam.

Mivel átalakították a rádiókat, nemcsak én, hanem a többiek is kikerültek a helyükről, gyakorlatilag szétrobbantották az egészet. Szolgáltató- és reklámparrá változtatták az egész médiatársadalmat. Talán azért, hogy ne szakadjak el a rádiótól, elkezdtem rádióamatőrkedni. Amikor hazavittem egy morzekészüléket, otthon hallgathattam:

– Már megint...?

Ennek a hobbimnak is a kapcsolatteremtés volt a lényege. De nem csak az éteren keresztül zajlott az élet. Közös táborozások is voltak. Lementünk a cégem egyik önellátó üdülőjébe, ahová családotul jöttek az amatőrök. Nagy kondérban főztük a lecsót, süttöttük a szalonnát, és közben azért felszereltük az antennákat is. Mindezt én szerveztem meg, hozzám jöttek minden apróbb bajukkal, nem jelentett problémát, hogy nem látok. Én voltam a háziasszony, nekem voltak kötelességeim, beletartozott a tea- és a kávéfőzés is. Lazák, vidámak voltunk, jól éreztük magunkat. Lenni, létezni, ezt tapasztalhattam meg, és ez nagyon jó volt. Ennek a melegét sokáig éreztem még magamban.

Csaknem tíz év telt el ilyen körülmények között. Falun vagy kisvárosban jobban felmerül utcaszerte a kérdés, hogy mikor megy férjhez a lány. Vakéknál természetesen ez sem olyan könnyű, mert hiába talpraesettebb valaki, túl nagy hátránnyal indul. Én igazi nőnek érzem magam, kívül-belül egyaránt. Szeretek öltözködni, kicsinosítani magam, mindez nálam belső igény. Akármilyen világ volt, van vagy lesz, a fiúk terveit alapvetően meghatározza az, hogy egy lány nem lát, legyen bár szép, csinos vagy netalán értelmes. Ez is egy olyan fal, amit elég nehéz áttörni. Bár tudok mosni, főzni és gyereket tisztába tenni, mégis...

Párkapcsolataim azért voltak, és ha kellett, energikusan és céltudatosan meg is tettem a magamét az ügy érdekében. Volt, amikor már elkezdtem drukkolni az egyik focicsapatnak, csak azért, hogy erősítsem a kapcsolatunkat a barátommal. Na ugye, mit meg nem tesz az ember?! De sajnós azt mondta, nem tudja vállalni a nemlátásomat. Bármennyi erőt és energiát fektettem be, eddig mind hiábavaló volt. Minden kapcsolatomban kiderült, hogy nyüzsis típus vagyok, nem amolyan házinyusziféle, akit be lehetne szorítani a

csendes társ szerepébe. A kapcsolatokban meghatározó szerepem van. Lehet, hogy ez is gátló tényező? Nem szeretik a fiúk, ha a nőnek is van szája, ha értelmes! Harmincon túl azonban az idő is gyorsabban múlik egy nő számára.

A nagy sorscsapás az volt, amikor közölték a munkahelyemen, hogy másnap már nem kell bejönnöm, mert leépítés van... Bennem egy világ omlott össze! Szó szerint kisöpörtek onnan, és tragédiaként éltem meg az eljárást, ahogyan közölték velem. Anyagi veszteség nem ért, de alapvetően megváltozott a jövőm. Vissza a sülyesztőbe, a postás majd viszi a pénzt, és ezzel meg van oldva a kérdés?! A családom örült a postásnak.

– Nagyon jó állapot ez neked, kislányom – mondták a szüleim. De én nem találtam annak. Nyakamba vettem megint a meggyét, hogy állást és önállóságot keressek. Most azonban már nem volt segítség, nem találtam semmilyen munkalehetőséget. Eléggé megromlott a kapcsolatom a szüleimmel. Mindezek miatt a barátaim segítségével összecsomagoltam, és felültem a vonatra, hogy világot lássak, szerencsét próbáljak. A szüleim a mai napig sem értik, nem tudják, miért jöttem el. Sokáig eltartottam a szüleimet, legalábbis jobb körülményeket tudtam teremteni nekik, és ezt nem szívesen adták fel. Én azonban nem hagytam, hogy ők mondják meg, mit és hogyan csináljak. Nem bántam meg a döntésemet.

Egyedül utaztam fel az ismeretlen Budapestre. Két és fél évvel ezelőtt a Vakok Intézetébe kerültem, és találtam egy telefonkezelői állást. A sok „károgás” ellenére az élet engem igazolt. Az anyagi helyzetemet stabilá tudtam tenni, és a cél érdekében nekiláttam erősen spórolni. Bevált az az érzésem, hogy ha a magam feje után akarok élni, akkor mennem kell, még akkor is, ha a jövő beláthatatlan a számomra. Nem egészséges, ha egy gyerek sokáig

él együtt a szüleivel, mert maradandó károsodásokat szerezhet. A megszokás és az egyéb zöngék életképtelenné tehetik az embert.

Az új élet eleje kemény és nehéz volt. Megmondom őszintén, az agilis nő is tud sírni, ha nem látják! Számomra az intézet pokol volt, a labirintusaival együtt. Azután szereztem virágot, és a társaimmal átrendeztük a szobánkat. Tudtam, hogy nekem ez csak ugródeszka, én csak önkéntes rab vagyok itt. Keserves időket éltem meg, amíg ott laktam, és így utólag azt mondom az utánam következőknek, hogy mindenhová, csak oda ne! Minden rosszban van azonban valami jó. Nekem a jó az volt, hogy az ott töltött idő alatt nagyon meg tudtam fogni a pénzt. Két évig azon a koszon éltem, amit az intézet konyhájáról elém tettek. Különösebb fantázia nélkül is ki lehet találni, hogy nem Gundel-díjas az „étterem”, de olykor egy lekváros kenyeret lecsúsztottam a torkomon, flancként. Mindenről lemondtam a szent cél érdekében, ami nem volt más, mint hogy önálló lakásom lehessen. Pénz, pénz és pénz!

A másik fontos tényező, amely meghatározó szerepet játszott az életemben, a VERCS. Elsődlegesen az volt az isteni, hogy átköltözhettem hozzájuk, mert nem tudom, meddig bírtam volna még ki az intézetben. A rehabilitációs csoportnál a személyi és az életfeltételek is optimálisak voltak számomra. Kulturált környezetben, hozzám hasonló társakkal voltam együtt. Megtanítottak fehér bottal közlekedni, és segítettek pszichésen feldolgozni a vakság miatti problémáimat. Bár már nem lakom ott, de sokat járok vissza beszélgetni az újabb és újabb ismerősökkel. Egyikük azt mondta:

– Te úgy érzed itt magad, mintha otthon lennél!

Igen, valóban úgy érzem. Melegszívű és segíteni akaró emberek dolgoznak ott, akiknek talán nem is munka a munkájuk. Érződik

bennük a vágy, hogy minél hatékonyabban tudjanak segíteni, személyre szólóan. Ez azért fontos, mert hiszen nem munkadarabok vagyunk, hanem lelkileg kicsit padlón lévő emberek. Nem szabad elfelejteni, hogy a Vakok Intézete és a Vakok Elemi Rehabilitációs Csoportja két teljesen más intézmény, de még mennyire mások! A VERCS-ben minden szükséges tudást megadtak az életmódváltáshoz, amit három hónap alatt csak lehet.

A lakással és a háztartással kapcsolatos munkák nem okoznak problémát, mert ezeket bőven gyakorolhattam otthon. A legfőbb gondot számomra az önálló közlekedés megtanulása jelentette. Mivel Berettyóújfaluról jöttem fel Budapestre, természetesen nem lehetett helyismeretem. Próbálja csak meg valaki, milyen irtózatosan nehéz egy csendes, kis forgalmú város után a zajos világvárosban közlekedni csukott szemmel! Most már úgy érzem, ha nem is jól, de megfelelő módon tudok közlekedni a városban, és ez egyre nagyobb magabiztosságot ad nekem.

A pszichés feldolgozás legjobb módszere problémáink folyamatos és tartalmas megbeszélése. Ebben csak olyan emberek tudnak segíteni, akiket teljes mértékben el tudok fogadni, amikor olyan ez már, mintha az anyukámmal vagy önmagam látó alteregójával beszélgetnék. Ilyen emberek dolgoznak itt a VERCS-ben. Úgy érzem, hogy nem volt hiábavaló küzdelem számomra az itt eltöltött idő. Be akartam bizonyítani az itt dolgozóknak, hogy nem hiábavaló a munkájuk.

A tanfolyam vége után azonban nekem is el kellett költöznöm, de hová? A baráti körömtől jött egy isteni szikra, egy üres lakásra hívták fel a figyelmemet, amely igaz, nagyon lelakottállapotban volt, de mégiscsak lakás. Lehet, hogy másnak a kutyaháza vagy akár a disznóólja is különb, de én megszereztem ezt a lakást.

Mindegy, hová, csak a Vakok Intézetébe ne! Ezt az önkormányzati lakást teljesen felújítottam, vettem használt bútort, hogy otthon érezhessem magam benne. Barátok és ismerősök segítettek, de több szakipari munkát mesteremberekkel kellett megcsináltatnom. Volt értelme a kétévi nagyon kemény spórolásnak!

A barátaim egy baptista közösség tagjai, én is tagja vagyok. Kezdetől fogva megbíztam bennük. Az egyikük bankban dolgozik, a spórolt pénzemet az ő segítségével tudtam kamatoztatni. Ők is látták azt, hogy céltudatos ember került közéjük, és azt hiszem, ezt méltányolták a segítségükkel. Nagyon természetesnek tűnt részükről a segítségnyújtás, aminek örültem. Mivel szerencsére mindegyikük lát, ilyen módon szembesülhettek a nemlátással. A ház lakóinak is meg kellett szokniuk, hogy egy nemlátó nő merészkedett be közéjük. Ki kellett derülnie számukra, mennyire vagyok életképes, csak azután kerülhettünk kicsit közelebb egymáshoz. Mosolyogtam és köszöntem, ha találkoztam valamelyikükkel, de az áttörést egy tévéfelvétel jelentette. Abban a műsorban láttak, amelyben egy sminktanfolyam lelkes hallgatójaként éppen gyakorolom a női praktikákat. Ezután már tudtak előre köszönni a házban lakók, és volt már „Katikázás” is. Meggyőződtek arról, hogy normális élet folyik vakéknál, ami egyébiránt igaz is. Máskülönben sem kell félni, mert nem harap a néni! A sminktanfolyamon szerzett tudásom nagy magabiztosságot adott, mert felfigyeltek rám a látó emberek, és érdeklődő kérdéseikre számukra meglepő választ kaptak, mégpedig azt, hogy én készítettem el a sminkemet. Azt, hogy milyenre sikerül megcsinálnom, visszajelzi a külvilág, és azt hiszem, nem árátnak, amikor dicsérnek. Talán mint nőt is komolyabban vesznek, és remélem, jobban fel fognak figyelni rám, arra, hogy

milyen ember vagyok. Remélem, hogy a keményen küzdő nőből a nőiesség is kitűnik.

Amióta Budapesten élek, volt egy nagy szerelmem, aki nem látott. Nagyon hasonló az érdeklődési körünk, például a természetgyógyászat, a lélekkutatás, a filozófia és a pszichológia. Ezek mind azután kezdtek érdekelni, miután feljöttem Pestre. A személyiségem fejlesztése céljából is fontosak a minél teljesebb körű ismeretek, ezért a lehetőségeimhez képest megpróbálok tanulni, szabadegyetemen, természetgyógyász-suliban. Elmentem minden életmódtáborba is, amelyről csak tudomást szereztem. Tanulni vágyó és nemlátó emberként is megméretődtem a táborokban, súlyosbítva azzal, hogy helyismeretem sem volt. A többiek is éles helyzetbe kerültek, fel kellett találniuk magukat. Amikor már tapasztalatokat szereztek arról, hogy hasonló az érdeklődésünk, vagy arról, hogy életképes vagyok, akkor már bátrabban mernek közeledni, és könnyen befogadják az embert. Mindezért nekünk, nemlátóknak sok energiát kell befektetnünk, de megéri, mert nincs más lehetőség a számunkra, ha jól akarjuk érezni magunkat a bőrünkben. Lehetünk egyenrangú társak, csak ezzel nem szabad visszaélnünk, nem szabad kihasználni és sajnáltatni magunkat. Nekünk sem jár több és jobb, mint bárki másnak. Ha közülünk valaki normális, ad magára, és képes a fejlődésre, akkor megbecsült és értékes tagja lesz a környezetének. Nem jelentett gondot, hogy amikor felszállt egy anyuka a buszra a gyerekével, én teljesen természetes módon felálltam, és átadtam az ülőhelyet. Ha így viselkedünk, nem lehet gond a megítélésünkkel.

Bár rendkívül nehéz volt a pesti időszakom eleje, ha még egyszer döntenem kellene afelől, otthagyjam-e a szülői környezetemet, habozás nélkül megtenném ma is. Energia, ambíció és kitartás nélkül

nem lehet életképes az ember. Mindenkinek az a célja, hogy emberi módon, emberként éljen, az enyém is az! Kíváncsian várom a jövőt, bízom benne. Remélem, hogy a magánéletem is rendeződik rövid időn belül. Ha nem muszáj, nem szeretnék egyedül élni, de nem szeretnék olyan életet adni, olyan gyermeket a világra hozni, aki nem láthatja a mindennapok arcát.

MINDENKINEK MEGVAN A MAGA FELADATA

Palásti Tibor (40 éves):

Szüleim nagyon örültek nekem, amikor megszülettem. Talán hároméves lehettem, amikor feltűnt nekik, hogy mindent közelről nézek. Először gyermekkori rövidlátásnak tudták be ezt, majd azután, hogy nekimentem majdnem mindennek, elvittek orvoshoz, ahol meg is állapították a rövidlátásomat. Az orvostudomány akkori állása szerint azt mondta az orvos, hogy ki fogom nőni. Nem így lett.

Látóiskolába kerültem, hiszen senki sem számított arra, hogy meg fogok vakulni. Az első osztályban még az utolsó padból is el tudtam olvasni a táblára írt szöveget, nyolcadikban már csak az első padból ment. A szakmunkásiskola vége felé meg már csak azt írtam és olvastam, amit nagyon muszáj volt. Nagyon nagy szülői, diáktársi és tanári segítséggel tudtam befejezni az iskoláimat. Becsülöm és nagyon tisztелеm a szüleimet, példaképeimnek tartom őket. Sose hallottam tőlük, hogy nyolc- vagy tizenhat órai munka után fáradtan hazatérve panaszkodtak volna. A mindennapi munka terhéről örömmel és jó szívvel meséltek. Nem volt morgolódás amiatt, hogy már megint dolgozni kell menniük, pedig kemény fizikai munkát végeztek. Mindez felnőttkoromra kezdett tudatosulni bennem. Édesanyám az ország egyik legjobb tejpasztörizálója volt. Munkaideje már letelt aznapra, és indult volna haza, amikor bejött egy pótkocsis teherautó, tele kannás tejjel, és anyukám szó nélkül beállt tejeskannákat huzigálni negyvenöt percen keresztül.

Nem volt fontos, hogy eszem-e vagy sem. Engem lenyűgözött ez a szívóssága és az is, ahogyan dolgozott. Lehet, hogy nem szerettek? Ilyet még feltételezni is bűn. Emberként éltek, azt élték meg, amit éppen csináltak. Ha dolgoztak, akkor a munkahelyükön, ha otthon voltak, akkor otthon alkottak tökéleteset. Ha édesanyám nem tudta megvárni, amíg hazajövök az iskolából, elől hagyta az ebédet, és amikor hazaértem, megmelegítettem magamnak és megebédeltem. Nem tudok arról, hogy valaha is előbb jöttek volna el a munkahelyükről, elkéredzkedtek volna. Bízta bennem. Nekem mint gyereknek megvolt a magam feladata a családon belül. Levinni a szemetet, elpakolni magam után, a ruháimat rendben eltenni és persze a leckémet megírni. A gyereket ezzel kapcsolatban nem kell elszámoltatni, ez a kötelessége. A maga helyén mindenki teljesítsen. Én ennek mindig meg is feleltem.

Felhőtlen gyerekkorom volt. Biztosan ebből a korból ered az a kis távolságtartás, ami bennem van, ahogy lennie is kell. Hiába hús a húsból és lélek a lélekből a szülő és a gyermek, mégis mások. Én én vagyok, ők pedig ők. Az én dolgom az, hogy őket szeressem, becsüljem, és amennyire telik gondoskodjak róluk mint a szüleimről. Az ő dolguk pedig az volt, hogy amikor még rólam kellett gondoskodni, akkor azt tegyék. Most pedig éljünk emberként, tiszteljük meg egymást a gondolatainkkal és a megbecsülésünkkel. Így tudunk mint család együtt élni, még ha fizikailag nem is vagyunk együtt.

Tizennyolc éves voltam, amikor először fogtam a kezembe fehér botot. Akkor már készültem erre az életformára. Nehéz volt, hiszen abban a korban történt mindez velem, amikor az ember a legfogékonyabb. Még nem voltam felnőtt, de már gyerek sem, és az emberi kapcsolatok új fajtája ebben a korban kezd kialakulni.

Sem a végtagjaimmal, sem a lelkemmel nem tudtam mit kezdeni. Sok nehézségen mentem keresztül, amíg rá nem döbbsentem: nekem az a küldetésem, hogy nemlátóként éljek a világban.

1979 óta dolgozom a szolnoki Centrum Áruházban mint propagandabemondó, úgy szoktam mondani, hogy az ország első férfi bemondónője vagyok. Az élet, amit magam körül láttam, nem volt túl szimpatikus, azt hittem, ha másképp csinálom, akkor jó lesz. Az áruházban dolgozott a későbbi feleségem is eladóként. Együtt jártunk ebédelni és szép lassan összelelegedtünk. Azután 1981-ben megnősültem. Akkor már tudtam, hogy a szemem fejlődési rendellenessége örökölhető. Úgy döntöttem, nekem nem lesz vér szerinti gyereke, mert nincs jogom másra testálni azt a terhet, amely engem nyomaszt. Bármennyire rutinosá válok is ebben én magam, bárhogyan tekintem, életem meg én ezt a dolgot, mást nincs jogom belekényszeríteni. Szerintem a női lélek olyan, hogy szívesen pátyolgat, és arra született, hogy családfenntartó és összefogó legyen. Amikor még csak ismerkedtünk, talán az lehetett a fontos bennem a feleségem számára, hogy egy teljes értékű férfit kap maga mellé, testileg-lelkileg és anyagilag tökéletes társat, aki ugyanakkor abban a helyzetben van, hogy pátyolgatható.

Azt szokták mondani, hogy a boldog házassághoz három dolog kell: ágy, asztal és pénz. Mint minden kapcsolat, így a házasság is érdekkapcsolat, de én a barátságot is annak tartom. Úgy érzem, nálam ott vannak a bajok, amikor a három ismérvet össze próbálom mosni. Nem szabad egy embertől mindent elvárni, összességében kell az embernek a körülötte élőtől megkapni azt, amire szüksége van. Én sem vagyok tökéletes, a másik ember részleges tökélye sem pótolhatja az én hiányosságaimat. Két ember sohasem lesz képes arra, hogy együtt tökéleteset alkosson. Mindezek azért

fontosak, mert két ember harmonikus együttéléséhez feltétlenül szükségük van a minél teljesebb emberi környezetre, amely kiegészítheti a szoros lelki és testi kapcsolatukat.

Én a nemlátásom miatt képtelen vagyok a másik hiányosságait kiegészíteni. Mivel rájöttem a saját hiányosságaimra, a későbbiekben úgy döntöttem, hogy egyedül fogok tovább élni. Hatévi házasság és egyévi együttélés után békésen váltunk el. A házasságunk felbomlásának nem a vakságom volt az oka, hiszen talán éppen ez volt a kiindulópontja. Ma már úgy látom, hogy nem tudtuk közösen megoldani a felmerülő problémákat. Ebben ugyan nagyon nagy szerepet játszik a vakság, mert én mint nemlátó, esetleg másként oldanám meg a felmerülő problémákat. Hiányzott az a kapocs, ami a látáskülönbségünket kiegyenlíthette volna. Lehet, hogy nem volt bennem annyi türelem, felismerőképeség vagy intelligencia és bölcsesség, amennyire szükség lett volna. Túlságosan türelmetlen voltam, és amikor elfogytak az érveim, akkor sajnos az agresszivitás következett. Hatalmi szóval próbáltam elintézni azokat a problémákat, amelyeket talán leülve, szép szóval is meg lehetett volna oldani. Bennem nem volt meg ez a képesség. Ennek a felismerésnek az eredménye, hogy mivel nem vagyok képes alkalmazkodni, egyedül kell élnem. Akkor bennem az önmegvalósítási vágy, az önzés és az önérzet, hogy az én életembe senki más nem fér bele. Most is úgy gondolom, mint húszévesen: egy nőtől bűn lenne elvárni azt, hogy csak azért ne szüljön gyereket, mert a férfi nem egészséges. Minden nőnek a lelkében ott a vágy az anyaság után. Amit magammal megtehetek, a másik embertől nem várhatom el.

A feleségemnek volt már egy nyolcéves kislánya, aki a kapcsolatunk elején egy kicsit távolságtartó volt velem szemben.

Három hónap múlva szólt az anyukájának, hogy „apucinak” szeretne szólítani. Számomra ez volt a tökély. Nagy megerősítést és boldogságot jelentett, mert az édesapját meg úgy hívta a kislány, hogy „apa”. Ettől kezdve már az édesanyját is „anyucinak” hívta, ami harmonikus lelkiállapotra vallott. Bíztam abban, hogy összeáll egy család, olyan, amilyen a nagy könyvben meg van írva, de a dolog végül zsákutcának bizonyult. A gyerek ragaszkodása boldogságot jelentett a számomra, de érzelmeket nem hozott ki belőlem. Láttam, éreztem a gyerekben, hogy sok minden hiányzik nála abból, amit egy felnőtt mutathat neki a világból. Ki kell nyitni egy gyerek számára az ablakot, és azt kell megmutatni neki a világból, ami szükséges a jó irányú fejlődéséhez. Próbáltam lépni, hogy elfoglaltam a megfelelő helyemet, de kiderült, hogy ez nem megy. Borzasztó érzés volt.

Váltott műszakban dolgoztam, és nem akartam, hogy a kislány akár egy-két órát is egyedül töltsön. Érezze a család gondoskodását! Játékos megoldást kerestem. Volt egy kis babája, a baba kezébe tettem a mindennapi leveletemet. Amikor hazament a kislány az iskolából, már várta a levél. Síkírásban írtam, olyanokat, hogy akár maga is gondolkodhasson rajta, de hangosan is megbeszélhesse: el kéne tenni az edényeket, le kéne vinni a szemetet, csináld meg a leckédet! Körülbelül így nézhetett ki egy levél: „Szia, Zsuzsika ! Örülök, hogy hazajöttél, jól érezted magad az iskolában? Ha megnézed az órát, láthatod, hogy nemsokára itthon lesznek a szüleid, anyuci és apuci. Nagyon szeretnénk, ha te is úgy örülnél nekünk, ha hazajövünk, mint ahogy mi neked. Ha csengetünk a kaputelefonon, vedd fel. Majd beszélgetünk. Később megvacsorázunk, de addig is, nézd, ott van a ruhád, el kellene tenned...”

Ilyesmikről szóltak a levelek. Én azt vártam, hogy a kislány erre majd válaszol, vagy írásban, vagy ha este leülünk, akkor beszélgetünk róla. Amikor hazamentem, mindig elmeséltem, mi történt aznap, és vártam, hogy ő is elmesélje a vele történeteket. Az álmok és a játékos beszélgetések is belefértek volna, hiszen a száraz élet nem olyan érdekes. Így akartam az érzelmi és lelki kapcsolatunkat elmélyíteni. Sajnos a dolog nem jött be. Én csak írtam, írtam a leveleket, igaz, a feladatok el lettek végezve, de az nem következett be, amit szerettem volna. Öt év múlva történt, hogy a kislánynak rossz lett a bizonyítványa. Reggelenként látszólag elment iskolába, de később visszajött, amiről mi nem tudtunk. A tanárnője hívott fel telefonon, és elmondta, hogy két hete nem látta Zsuzsit. Elvittük a kislányt pszichológushoz, elmeséltük a levelezést és egyéb más történéseket. Az volt a baj, amire magam is rájöttem, hogy „rátelepedtem” a kislányra, nem hagytam neki lélegzetvételnyi szabadidőt sem. Lassan félni kezdett, és később már szorongott. Sajnos az idilli családot csak erőszakkal tudtam megvalósítani, meg is lett az „eredménye”. Az is gond volt, hogy a feleségemmel nem tudtunk leülni, hogy megbeszéljük a problémákat, nem volt meg a szükséges kapocs.

Túl a házasságon azután elkezdtem a külön, egyedülálló életemet. Erre azután került sor, hogy már másfél évvel előtte tudatosan készültünk rá. Megtanultam mosni, takarítani, főzni és egyedül elintézni a dolgaimat, amiben a feleségem készséggel segített. Maximálisan ember tudott lenni, akkor is segített még, amikor már megvolt a kutyám. 1986-ban néhány napos megbeszélés után döntöttem el, hogy vakvezető kutyára lesz szükségem. Gyerekkori kötődésem miatt is, meg olvastam a Vakvezető Kutyával Közlekedők Szakosztálya alapító vezetőjének,

Berci bácsinak az írásait is, azok is elősegítették a döntésemet. Félttem ugyanis a fehér bottól, az emberi butaságtól és a gyermekek gonoszágától, és emiatt ekkoriban már két éve nem közlekedtem egyedül bottal. Röviddel az igénylés beadása után értesítettek, hogy van egy visszaadott kutya, ha érdekel, menjek el a vakvezetőkutya-képző iskolába, Csepelre és nézzem meg. Rövid gondolkodási időt kértem, és 1987 január ötödikén elkezdtem a kéthetes átadótanfolyamot Dollyval, az ötéves németjuhással. Egy kazincbarcikai sorstársunké volt, aki sajnos cukorbetegségben meghalt.

Sokat tanultam a kutyától az együttélés területén is. Egészen 1992 februárjáig együtt dolgoztunk, akkor kaptam az új kutyámat. Bonnival, a rotweiler vakvezető kutyával 1998 májusáig dolgoztunk együtt. Most fejeztem be az újabb átadótanfolyamot. Az első kutyám átvételekor azt hallottam, hogy a vakvezető kutyával való közlekedéshez kurázi kell. A legelső utunk előtt még azt is a tudomásomra hozták, hogy el kell hinnem azt, amit a kutya csinál, feltétel nélkül meg kell bíznom benne.

– Ahol a kutya el akar menni, ott te is el fogsz férni – mondta Péter, aki betanított. Az első utamat szinte önkívületben tettem meg, mert évek óta nem mentem olyan biztonsággal és az én gyors járásritmusomban. Nem kellett totyorognom! Úgy alkalmazkodtunk a kutyával kölcsönösen egymáshoz ahogy ezt addig sohasem éreztem. A mínusz harminc fokos hidegben és a „nyakig” érő hóban sikeres vizsgát tettünk a kutyámmal. Annak a lehetőségét villantotta fel, hogy most már önálló emberként élhetek!

Lehet, hogy sajnálatos dolog, hogy egyedül élek, de az is lehet, hogy vannak emberek, akiknek egyedül kell élniük, ez a sorsuk. Szükségem van arra, hogy nyitott lehessenek és járhassem a saját

utamat. Aki mindenkié, az senkié. Nem az a feladatom, hogy másokat megítéljek vagy pálcát törjek felettük, hanem hogy éljek. Ha kérdeznek, válaszoljak, és figyeljek mások gondolataira. Értsem meg a másságukat és tudjam őket elfogadni. A felismerés az, amitől kerek lesz az életem!

Hiszem Istent, biztos vagyok benne, hogy létezik. Félem is, de nem vagyok vallásos. Tudom, hogy nem véletlenül élünk itt a Földön, nem véletlenül vagyunk azok, akik vagyunk, minket kiválasztottak. Minket, embereket is, a kutyákat és más állatokat is, és ugyanígy a növényeket is. Számomra természetes, hogy mindez létezik, az én dolgom az, hogy ezeket elfogadjam és befogadjam. Nem érhetem fel ésszel, bölcsességgel és értelemmel azt, hogy ez micsoda. Nekem az a fontos, hogy örüljek annak, hogy süt a nap, vagy hogy fúj a szél. Miért pont a kutya lett alkalmas a vakvezetésre? Nem létezik, hogy valaki vagy valami ne tudatosan hozta volna létre! Bármikor teremtdődött is a kutya, már akkor is megvolt a küldetése, hogy az ember mellett és az emberrel éljen.

Sokat gondolkodtam azon, hogy mennyire hiányzik a látás ténye, de számomra így is gyönyörű a világ, és nincs szükségem arra, hogy lássam. Az önzés, az EGO és a befelé fordulás a lelkem figyelésével, az vezetett ide, hogy magam járjam a magam útját. Úgy érzem, és másoknak is az a véleménye, hogy tisztán járok, és a lakásom is teljesen kulturáltan néz ki, tehát megfelelően rendben tudom tartani az étletteremet és az életemet is. Szerencsére olyan barátaim vannak, akik szólnának, ha valami nem stimmelne körülöttem, és ez nagyon helyes a részükről. Nagyon jó és egyben szükséges is, hogy felhívják a vak figyelmét például arra, hogy nem tiszta a pohár vagy szőrös a szőnyeg. Figyelek mások

véleményére, és megmondom őszintén, jólesik, ha érzem, hogy odafigyelnek rám.

Bár sokan furcsállták, én ragaszkodtam ahhoz, hogy a különböző igazolványaimban a családi állapotomat ne úgy tüntessék fel, hogy „elvált”, mert az szerintem nem családi állapot, hanem úgy, hogy „egyedülálló”. Becsülöm a kutya munkáját, nagyra értékelem, amit csinál, de talán a szó latin értelmében emóció nincs bennem iránta. Ember vagyok, szeretni csak embert tudok. Más élőlényt tisztelni tudok, megadom és megtartom a jogait és a lehetőségeit, de igazából felhasználom. Emberi értelemben nem szeretem a kutyát, de tisztetem. Fontos, hogy bárhol jelenjünk meg, kutya és gazdája harmonikus egységet alkosson, függetlenül attól, milyen céllal tart kutyát az ember. Meg kell határoznom, mi a kutya feladata és mi az enyém, illetve hogyan pótolhatjuk kölcsönösen egymás hiányosságait. Így lesz meg az egység. Mindezek következetes végigvitelével jön majd létre a harmónia. Az utóbbi időben már nem kellett lobogtatni a papíromat, hogy vakvezető kutyával be lehet menni mindenhová, mert sokszor fel sem tűnünk, nem lógunk ki a sorból. Nem a jogszabályokra kell hivatkozni, hanem jó benyomást kell keltenünk az emberekben.

Alkalmanként szoktam a szüleimmel találkozni, de csak olyankor, ha valamelyikünknek szüksége van valamire. Pusztán azért, hogy elmenjek, nem megyek el. Nagyon hasonló a kapcsolatom a testvéremmel is. Imádok viszont kutyázni. Ha van szabad időm, rendszerint foglalkozom a kutyával, képezem, és feladatokat hajtatok végre vele. Ebben a munkában természetesen mind a ketten részt veszünk. Vigyázok arra, hogy ne vezessen rutinból, ezért rendszeresen újra és újra tanítom neki a jelzésre történő munkát. Mondanom sem kell, hogy mindenhová együtt megyünk,

még a Tiszára is, hogy közösen úszhassunk, de színházba és koncertekre is együtt járunk, az is közös élmény. A maga nemében minden kutya egyedi és megismételhetetlen.

Még a feleségemmel együtt éltem, aki nagyon szerette a kutyámat, mondhatnám, hogy bolondult érte, amikor egyszer próbára tettük a kutyát: mi erősebb benne, a szeretet vagy a kötelességtudat? Kerestünk egy nagy játszóteret, a feleségemmel a két szélére álltunk, a kutya középen várakozott. A volt feleségem a „Lábhoz!” vezényszóval magához hívta. A kutya elbizonytalanodott, körbenézett, majd az én bal lábam mellé állt. Szerintem a kutya érzi az ember gondolatát.

ESÉLY AZ ÉLETRE

Egresics Mária (42 éves):

Sopron mellett, egy akkoriban csendes kis horvát faluban, Kópházán születtem. Hétéves koromig még láthattam is. Két osztályt a látó gyerekekkel jártam, bár osztályzatot nem kaptam, mert írni és olvasni természetesen nem tudtam. Másodiktól már nem járhattam be a suliba, de otthon a testvéreimmel tanultam, és elmondhatom, hogy szorgalmas „magántanuló” voltam. Az osztályzáshoz sajnos nem fogadták el azt, hogy szóban mondjam el a tananyagot, amit máskülönben fújtam volna. A faluban volt egy nálam hat évvel idősebb vak kislány, Jankovics Anna, aki azonban Pestre járt tanulni, a Vakok Iskolájába. Amit az ő szülei természetesnek tartottak, arról az én édesanyám hallani sem akart. Anyukám olyan, mint a legtöbb szülő, ha valami baja van a gyerekének, inkább nyalogatja a kis váncsa kölykét. Szép, szép ez a felfogás, csak éppen a gyerek számára hátrányos!

A falu védőnője beszélte rá anyukámat, hogy nyolcéves koromban műttesse meg a szememet. Sokáig láthattam volna még, de a műtét nem sikerült, az ottani orvosok, hát... Jó kísérleti alany voltam, veszttemre, de ezen már kár sopánkodni.

Anyukám egyáltalán nem szégyellte a falu előtt, hogy nem látok, sőt, büszkén mondogatta, hogy mi mindent meg tudok már csinálni. Nagyon keményen fogott, nemcsak engem, hanem a többi testvéremet is. Hatan voltunk. Nálunk kemény „háztartási órák” zajlottak, amíg a szomszéd gyerekek kint játszottak a napsütésben,

addig mi a konyhában vághattuk a hagymát vagy szeletelhettük a húst. Ha észrevette, hogy kedvetlen vagyok vagy valamit nem akarok csinálni, anyukám bizony keményen nyakon legyintett. Könyörtelenül az arcomba vágta:

– Édes fiam, csináld, mert neked kétszer annyit kell tudnod, mint annak, aki lát. Mindent meg kell tanulnod, mert ha nem, sok bajod lesz az életben!

Egyenrangú társa voltam a falusi gyerekeknek. Ha árkot kellett ugrani és valamelyikük segíteni akart, bizony nem hagytam. Minden csínytevésben benne voltam, másztam fára, és tele voltam tiplivel. A vakságom nem jelentett gondot, teljes mértékben élhettem a falusi gyerek természetes életét. Bot nélkül is úgy mentem a faluban, mint a golyó. A talpammal éreztem az utcák burkolatát, és mindig tudtam azt, melyik néni háza előtt járok. Sokszor az utcai hangokból is felismertem a helyet, ahol jártam éppen. Ez idő tájt nyolcéves voltam, és már szó szerint semmit sem láttam. Mint „magántanuló”, részben élhettem a magam szabad világát.

Anyukám napszámba járt, én pedig otthon a háziállatokat láttam el. Imádtam mindet, és ebből azután lettek is lelki problémáim. Minden új kismalac a haverom volt. Amikor a faluban meghallották, hogy a Mari reggel ötkor sír, már tudták, hogy a böllér dolgozik nálunk, éppen az egyik kis haveromat nyújtóztatják ki. A disznótorosból nem tudtam enni. Aztán a gyerek persze csak felejt, az éhség is nagy úr, és a kolbász is nagyon finom, azért idővel rendbe tevődött nálam ez a probléma. Amikor már több eszem volt, akkor már nem haverkodtam össze a malacokkal.

A látás hiánya akkor jelentkezett teljes erővel, amikor először szerelmes lettem. Tizenkét éves voltam, az tetszett meg, ahogyan a fiú velem bánt, meg a hangja, de nagyon. Minden falubeli

legénykérőlt tudtam, hogy néz ki. Erre voltak, ugye, jók a barátnők. Ment köztünk a susmus, szempótlókká váltak. Természetesen rögtön megmondták, ha egy „hapsi” megnézett. Másodpercig sem jelentett problémát, hogy nem látok. Elmentünk moziba is, ha kellett, végigolvasták nekem a filmet, nem volt gond, hogy szinkronizált-e. Amikor kijöttünk a moziból, megbeszéltük a cselekményt.

A nagy szerelmemmel közös bérmaszülőhöz kerültünk. A bér málkozást akkor még szépnek találtam, bár ma már tudom, hogy az egész csak humbug. A legényke előtte is olyan kajla kislány volt, meg utána is, csak közben beleszerettem. Észrevettem, hogy a gondolataim állandóan körülötte forognak, és nekem már annyi is volt. Közel volt még az a korom, amikor még láttam, úgyhogy nem volt gond elképzelni egy szép kék szemet. Ekkor fogtam fel először, hogy mégsem vagyok olyan lány, mint a többi. Hiába ábrándozom, feleség úgysem lehetek. A józan paraszti kis eszem megértette, hogy én mégiscsak egy vak kislány vagyok. Mindemellett hamar elvörösödtem, és persze elkezdődött a frocli. A kisserác nagyon aranyos volt, sohasem hallottam tőle, hogy vak vagyok, nem bántott meg. Borzasztó erős a gyerekszerелеm! Ha visszagondolok rá, még ma is ugyanúgy érzem, mint akkor. Belesajdul a lelkem, annak minden kínjával.

Ettől az időtől keményen kezdtem édesanyámat gyötörni, hogy engedjen fel Pestre tanulni. Hamar rájöttem, hogy az idő megy, és ha nem történik valami, akkor én egyre többet leszek szerelmes. Félttem, nehogy megkülönböztessenek a faluban, meg attól, hogy örömtelen lesz az életem, netán én leszek a falu k...ja. Ezt semmiképpen sem akartam! A falusi gyerek nem él bura alatt, tudja, hogy mi fán terem a csízió, és én ezt át tudtam gondolni. A falusi gyerekek természetesen kezelik ezt a dolgot. Fontos volt az is, hogy

szép kislány voltam és nagyon formás. Tizennégy évesen nekem már megvolt mindenem, és ráadásul nem is akármilyen méretekben. Ha valaki kikezdett volna velem, és az kitudódik, a négy fiútestvérem bizony keményen leverte volna az illető vágyát. Tudtam, hogy innen is, onnan is bezárultak a lehetőségeim, mennem kell mindenáron. Erős volt bennem a tudásvágy is, imádtam, ha valaki olvasott nekem, nehezen is tudott elszabadulni.

Anyukám nem tudta elképzelni, hogy elkerüljek mellőle, és azt sem, hogy bárhol máshol, mint otthon, jól érezhetném magam. Otthon úgy tervezték, hogy amelyik testvérem engem majd ellát, azé lesz a ház. Egyre erőszakosabban nyaggattam a szüleimet, mígnem apukámnál olvadni kezdett a jég. Az ő trükkje volt, hogy Sopronból „egészen véletlenül” eljött egy hölgy, aki háromórai keresés után meg is talált minket a faluban. Az ő hivatalos rábeszélésével végül sikerült anyukámat jobb belátásra bírni, és elkezdődött a levelezés, amelynek eredményeképpen Debrecenbe kerültem, egy nagyon szép és családi intézménybe, az erdő közepén. Minden szobához erkély tartozott, olyan volt, mint egy szálloda. Ebben az intézetben inkább csökkentlátók voltak. Talán egy hétig itattam az egereket, és az is szörnyű volt, hogy a falusi életmóddal teljesen ellentétes szokásokhoz kellett igazodnom. Meg kellett szoknom a sok ismeretlen embert. Kellett hozzá egy hét.

Kilenc hónapig voltam Debrecenben, és még ma is csodálatosan szépnek tartom az ott töltött időt. Tanítani kezdtek, méghozzá a pontírásra és később az olvasásra. Ez végül is előkészítő volt a számomra a későbbi tanuláshoz. Aki nem kisgyerekként tanulja meg a Braille-írást és az -olvasást, annak bizony meg kell szenvednie és nem is fogja tökéletesen használni. Az én kezem nem a selyemhez volt szokva, durva volt a bőröm, és bizony, amikor

először elém tették az írást, azt hittem, hogy mákos papírt kell ebédelnem. Végül is Pestről küldtek különböző kenőcsöket, és jött az átalakítás. Napi tizenöt alkalommal forró víz, hideg víz, kenőcs és forró víz, hideg víz, kenőcs... Annyira sikerült a puhítás, hogy kilenc hónap múlva már a porszemet is megéreztem az ujjam végével. Sok mindent tanultam meg itt.

Úgy kerestem barátot, hogy nem árt, ha az a barát lát valamit. Lehet, hogy ez csúnyán hangzik, de gyerekként már ráéreztem, hogy segítség nélkül bajos vigadni. Arra is figyeltem, hogy a kislány, akit barátnak választottam, az mindenben gyengébb jellem legyen, mint amilyen én vagyok. Fontos volt, hogy a magam szája íze szerint tudjam irányítani, meg hogy mindig kéznél legyen. Lehet, hogy ijesztően hangzik, de így volt. A kis barátnőm, számunkra teljesen váratlanul, teherbe esett, amiből nagy balhé lett. Majdnem elfelejtettem mondani, hogy gyermekparalízises volt. Ebből is tanultam, hogy nem árt vigyázni, bár még nem forrt a vérem. Barátnők maradtunk, most már jó értelemben. Tudom, hogy két gyereke van, sőt, ma már nagymama. Sajnos nagyon hiszékeny és szerelmes típusú volt.

Amikor felhoztak a „huszonegybe”, a Vakok Intézetébe, az maga volt a poklok pokla. A kongó épület, azok a szagok és az a sok vak! Lépten-nyomon összeütköztem valakivel, és tetőtől talpig végigtapogattak, hát ez nekem szörnyű volt. Ha jól meggondolom, itt találkoztam először vakkal, és ráadásul itt volt belőlük bőven. A sok „jópofa” szöveg meg teljesen megrémisztett, valahogy nem állt össze bennem a puding. Ha például valakinek nekimentem, egyből félreálltam és elnézést kértem. Eszembe sem jutott, hogy végigtapizzam, azzal a jelszóval, hogy ki vagy? Egyszerűen fizikai rosszullet gyötört, ha valaki az arcomat „nézegette” a kezével.

Én nem olyan vak voltam, mint amilyenekkel itt találkoztam. Inkább ösztönös voltam, a hangokra hagyatkoztam, a hangja alapján próbáltam képet alkotni a hang gazdájáról. Akkoriban számomra még idegen volt, hogy a vakok a kezükkel látnak. Ma már nem kelt ellenérzést bennem, ha valaki közülünk módjával „néz meg”. Sokáig nem értettem azokat, akik a Kisintézetbe jártak. Az keményebb egy katonaságnál, és olyan szabályai vannak, amit mi, kívülállók nem érthetünk meg. Meg tudom különböztetni azokat a vakokat, akik odajártak. Aki gyengébb akarátú vagy gyengébb lelkületű, azt a többi szinte „nyomorékká” teszi. Mint a börtönben: vannak az uralkodó típusúak, és vannak a csicskások, a szolgálalelkűek. Amikor megismerhettem őket, rájöttem, hogy teljesen más világban élnek, mint én.

Hozzájuk kerültem be, és egészen egyszerűen nem tudtam velük mit kezdeni, mert olyan dedós dolgaik voltak, hogy én csak lestem. Négyesével összekapaszkodva a suliuvar betonjárdáján előre-hátra jöttek-mentek. Én meg csak álltam: ezek nem unják ezt? A közös életélményükből meg ki voltam rekesztve, ami egyébként nem fájt. Voltak köztük annyira dörzsöltek, hogy az már nekem is sok volt, másokat meg teljesen gyagyásoknak tartottam. Itt találkoztam először halmozottan fogyatékos gyerekekkel is, ami szintén megviselte a lelki- és a kedélyállapotomat.

Én eléggé barátkozó típusú vagyok, de hónapokig teljesen egyedül voltam, magányosan. Aztán találtam egy vagány, temperamentumos cigány kiscsajt. A stikában dohányzás hozott össze bennünket. Ő ismertette meg az itteni viszonyokkal, általa lettem bennfentes az itteni életben és szokásokban. A szabadságot éreztem meg benne, és egyáltalán nem zavart az, hogy roma származású. Egészen a haláláig jó barátnők voltunk, a gyerekeiről

most is tudok. A tanulásban is segített, mert jó tanuló volt, és egészen egyszerűen kényszerített arra, hogy ha már „analfabéta” vagyok, akkor tanuljak. Először az ipariba tettek be, kefe- és seprűkötést tanulni. Az én iskolai tudásom csak ezt tette lehetővé.

Közben azért zajlott az élet, és rám köszöntött az igazi nagy szerelem, ami már a maga kendőzetlen valóságában jelent meg, úgy, ahogy kell! Szörnyű csapdába estem: terhes lettem. Persze a szüleim előtt titokban kellett tartanom, de szerencsémre volt egy rendes nevelőtanárom, akinek a segítségével össze tudtam szedni annyi pénzt, ami elég volt arra a bizonyos injekcióra, ami ezerhatszáz forintba került. A pénzt is vissza kellett fizetnünk, a szerelem is húzott, mindezeket megoldani és feloldani nem volt könnyű leányálom. Amikor meghallottam a barátom hangját, a gerincemen máris „felállt a szőr”, tudtam, hogy ez a pasi a végzetem, nincs menekvés. Ha még az elején valaki azt mondta volna, hogy Mari, te ezzel a fiúval le fogsz feküdni, tiltakoztam volna, de csak az illem kedvéért.

A gyengénlátó barátomnak azonban nem kellett nemlátó feleség. Ugródeszkának és tanulónak nagyon jó voltam, ráadásul prima anyag! Ezt akkor én persze még nem tudhattam. Az együttléteinkre az intézetben belül találtunk megoldást. A fiatalság előtt nincs megoldhatatlan feladat, ha két ember elhatározza, hogy úgy lesz, száz ór is állhat, a fiatalok akkor is megtalálják a módját. Nagyon szigorúan fogtak bennünket az intézetben, ez még szebbé és romantikusabbá tette az együttléteinket. Mindig ünnep volt a számunkra a sok-sok várakozás után a lopott gyümölcs.

Ma már nincs ez így, a fiúk, lányok szabadon mászkálnak ki-be egymáshoz. Nem azért, mert öregszen vagy konzervatív lennék, de úgy érzem, a mai fiatalok hamar kiégnek. Sok tizenötéves

szégyelli, ha még szűz. Rajta, essünk túl rajta, gondolják. Mivel én komolyan hittem azt a mondást, hogy egy anya mindent meglát a gyereke szemében, amikor hazamentem, napokig lesütött szemmel mászkáltam otthon. Anyukám meg is sejtett valamit, ha nem is a teljes igazságot. Megváltozott a viselkedésem, és ezt az ő szeme észrevette. Parasztasszony létére azonban volt annyira tapintatos, hogy közvetlenül, egyenesen sohasem hozta szóba. Kezdett úgy beszélni velem, mint egy nővel. Most már én is sokkal jobban figyeltem a nőket, mert már én is annak számítottam magam. Többé-kevésbé felnőtt lettem. Otthon már nem éreztették velem, hogy jó lenne, ha kimennék, ha olyasmit akartak megbeszélni, amit nem az én gyerekfülemnek szántak. Ezzel is tudomásomra hozták, hogy a szemükben megszűntem kisgyerek lenni. Véletlenül hallottam meg a következő beszélgetést:

– Na és, mit tudod, kivel hempereg Pesten? – mondta apám.

Anyukám a maga természetes egyszerűségével azt felelte:

– Na és, ha valami lesz, az akkor is a te unokád lesz.

Annyira jólesett hallanom anyukám szavait, hogy el nem mondhatom. Biztos háttérrel érezhettem a hátam mögött. Egyikük sem tudta meg, hogy hallottam ezt a beszélgetésüket, sajnos anyukám már nem is tudhatja meg...

Elvégeztem az ipari sulit és elmentem dolgozni, mindeközben a fiúm meg lelépett. Nyolc éven át szenvedtem, és még akkor is őt szerettem, amikor először férjhez mentem. Olyan lánnyal kezdett el járni, aki hozzám képest látó volt. Kétszeres döfés volt ez a számomra és kegyetlenül megalázva éreztem magam. Úgy éreztem, hogy a nemlátásom alapján lettem kihasználva és megalázva. Csak nyolc év alatt tudtam ezt feldolgozni. Mit várhatok én, a vak a jövőtől? Bosszút nem álltam, pedig bőven lett volna

alkalmam keresztbe tenni a volt fiúmnak, de én nem vagyok olyan ember. A nők többsége azért nem veszi ilyen simán a kanyart.

Az ipari elvégzése után pihentem egy évet, volt mit kipihennem. Azután elkezdtem az általános iskolát, tizenhét évesen. Az első négy évet tizenöt perc alatt végeztem el. Kikérdeztek a tananyagból, amit tökéletesen fújtam. A hátralévő négy osztályt két év alatt tudtam befejezni, de milyen áron! Reggel ötkor keltem, és mentem a kefégyárba dolgozni, délután öttől kilencig az iskolában voltam, majd éjfélig tanulhattam az anyagot és írhattam a feladatokat. Még az ellenségemnek sem kívánom azt a két évet. Tizenkilenc évesen fejeztem be, és ekkor belevetettem magam az olvasás gyönyörűségébe. Külön öröm volt a számomra a hangos könyvtár felfedezése, ekkor már gátlástalanul hódolhattam a szenvedélyemnek. Kezdtem magam embernek érezni, mert összemértem magamat azokkal, akik végigszenvedték a vaksulit tíz éven keresztül. Mindenféle értelemben, szellemileg és érzelmiileg is én jártam jobban, mert ami tudást lehetett, én is megszereztem, és mégis szabadon élhettem, nem tettem nyomorékká. Azóta is úgy gondolom, hogy így volt jó az egész gyerekkorom, ahogy történt. Be tudtam magamnak bizonyítani, hogy képes leszek a későbbiekben, ha kell, akár a jég hátán is megélni.

A felkerülésemkor a fehér botnak még a fogalmát sem ismertem. Eleinte kézen fogva mentem át a Szövetségbe a társaimmal. Az első tanévnyitó után ment mindenki, amerre látott, csak azt vettem észre, hogy a tanszereimmel kettesben maradtam. Arra sem emlékeztem, mert nem figyeltem rá, hogy ha kimegyek az udvarról, jobbra vagy balra kell-e fordulnom az intézethez vezető úton. Fej vagy írás alapon balra fordultam ki a kapun, szerencsére az egyenes tartása nem okozott gondot, a két kezem tele volt cuccal.

Persze arra sem emlékeztem, hány keresztutcán jöttünk át. Talán azért nem estem kétségbe, mert nem használtam még fehér botot, így a hiánya nem okozott olyan pánikhangulatot bennem, mint azokban a vakokban, akik használják és egyszer csak otffelejtik valahol. A trolimegállónál utolértek a végzősök, észrevették a „magabiztosságomat” és felkarolva visszakísértek az intézetbe. Rájöttem, hogy ennek a fele sem tréfa. Szereztem egy fehér botot és elkezdtem házon belül gyakorolni. Teljesen ismeretlen helyeket kerestem, ahol egyedül próbálkozhattam, voltam még a kazánházban is. A fehér bot átka az volt, hogy elvesztettem az addigi bátorságomat, és most már nélküle ki sem merek mozdulni.

Megtaláltam az embereket, meg is ismertem őket, aminek az lett a következménye, hogy én is vak lettem. A kefégyári munkát iszonyú rabszolgamelónak éreztem. Megalázó, büdös gályázás volt.

A fiúkkal való kapcsolatomban úgy nézett ki, hogy amikor a témára kezdtek térni, mindig gyorsan leléceltem. Egyszerűen képtelen voltam bárkivel szorosabb kapcsolatot teremteni. Olyan erős volt bennem a régi szerelem, hogy nem tudtam felengedni. Képtelen voltam azt a fiút „megcsalni”. Húszéves koromban ismerkedtem meg az első férjemmel, aki megérezhette, mi van a lelkemben, mert hosszú ideig csak jó pajtások voltunk, és engem ez fogott meg. Ő sem látott. Hozzámentem feleségül, de nem kellett volna. Azt hiszem, neki meg én okoztam lelki sérülést. Ha később véletlenül találkoztunk, sokáig hozzám sem szólt. A mostani férjemnek köszönt, nekem meg nem.

A házasságunk alatt külön intézetben laktunk, de még így sem mehettünk fel egymáshoz. De mire jó a lepedő? Arra, hogy a kedvest felhúzzuk rajta! Késő este így csempésztem be az ablakon,

hajnalban meg ugyanott röpítettem ki. Ha kiderült volna, hogy a férjemmel töltöttem az éjszakát, kirúgnak az intézetből. A férjem segítségével tanultam meg a telefonkezelői ismereteket. Bementem vele a munkahelyére, összekapaszkodva, mert úgy csak könnyebb. Együtt elesni nem olyan megalázó, mint egyedül. Az első munkahelyemmel meg azért volt szerencsém, mert előttem még nem dolgozott ott vak, nem volt, aki elszúrja a renomékat. Már a második napon egyedül kellett bemennem, nemcsak azért, hogy magamnak bizonyítsak, hanem a vállalat vezetőinek is. Egy vak embernek meg kell tanulnia még akkor is figyelni, ha vezetik. A város térképének is úgy kell a fejemben lennie, akár a lakásoménak.

Lehet, hogy elvacakoltunk volna még egy-két évet ezzel a házassággal, de mit ad isten, újból szerelmes lettem. Valószínűleg ez gyorsította az elválásunkat. Érett nőként már úgy válogattam meg a partnereimet, hogy én is jól járjak. Tudatosan kerestem olyan kapcsolatokat, hogy a barátom legalább egy kicsit lásson. Zajlott ilyen formán az életem, míg aztán találkoztam egy fiúval, akiből talán többet néztem ki, mint az eddigiekből. Társadalmi munkában mint kishesz büféztem, és ott ismerkedtünk jobban össze, ugyanis Debrecenből már korábban ismertük egymást. Az egész ipse úgy ahogy volt, megtetszett. Tudtam, hogy néz ki, a drót ugyanis jól működött. Addig-addig találkoztunk, míg egyszer csak megkértem a kezét! Kevertem-kavartam és mire észhez tért, már a vőlegényem volt. A valamirevaló ügyes nők saját maguk „kérik meg a kezüket”... Hamarosan be is mutatott az édesanyjának, de az öreglány az első perctől ellenséges volt velem szemben, mivel minden fiús mama olyan menyit akar, aki lát. Láttam, hogy itt bajos lenne élni, de azt is tudtam, hogy az intézetből meg ki kell jönnöm, és spórolni is kellene, ha önálló lakást szeretnék.

Kétévi együtt járás után, 1985-ben házasodtam össze Jóskával. Nagyon vehemens és komoly ellenfél volt az anyja. Nagyon keményen állt velem szemben, mint nő a nővel! Az orra előtt kellett bizonyítanom, de mivel én akartam a fiát, belementem a buliba. Még akkor is, ha meg kell járnom a purgatóriumot, kezdődjön a harc, gondoltam. Ha te győzöl, akkor lelécelek, de ha én, akkor viszem a zsákmányomat. Odaköltöztem hozzájuk. Azt a két évet senkinek sem kívánom! A „mama” csak úgy véletlenül felcserélte a fűszertartóimat, vagy kivette a szemetesből a vattát és az asztalra tette. Az volt a szép, idilli időszakunk, amikor fél évig nem szóltunk egymáshoz. Egy kicsit „hiányzott”, hogy nem tudtam a mamával beszélgetni, de hát mit meg nem tesz az ember az ügy érdekében. Szegény férjem... A szerelem és a szeretet adott erőt mindehhez. Tudtam, hogy csak vele lehetek az, aki lenni akarok. Ő majd tud segíteni, kipótolja az én hiányosságaimat. Amikor megtudtuk, hogy lesz saját lakásunk, a mama megenyhült egy kicsit. Már öt éve nem is láttam ugyan, de nem baj... A férjem rendszeresen elviszi a gyerekünket a nagyihoz, segítenek neki, ha kell. Mivel nagyon beteg, most már én is mosok, főzök, vasalok rá. Bennem véget ért a harc.

Miután elköltöztünk, elmentünk a Genetikai Tanácsadóba, hogy megérdeklődjük a lehetőségeinket. Azt mondták, ha fiunk lesz, ő vak lesz, ha kislány, akkor semmi gond. Nem volt könnyű feldolgozni. Az életöszön győzött, szültem egy egészséges kislányt.

EMBERNEK MARADNI

Névtelen:

Az általános iskola elvégzése után leérettségiztem, azután elvégeztem a Számviteli és Pénzügyi Főiskolát. Szerettem a munkámat, közgazdaként dolgoztam, ám 1982-ben szívinfarktus miatt leszázalékoltak. Sajnos a szüleim már nem élnek, de elmondhatom, hogy szép gyermekkorom volt, azt viszont sajnálom, hogy nincs testvérem. Az infarktus meglehetősen nagy pánikot okozott bennem, mert nem tudtam, visszakerülhetek-e a szakmámba. Szerencsémre az infarktus nem volt túl súlyos, ezért továbbra is el tudtam végezni a munkámat. Annyiban viszont megváltozott az életem, hogy a kirándulások és az egyéb szórakozások már nem fértek bele a lehetőségeimbe. Kicsit lelassult tempóban éltem tovább a hétköznapijaimat.

Azután 1990-ben férjhez mentem, de minek? Három éve voltunk együtt, amikor a látásromlásom első tünetei jelentkeztek. Történt ugyanis, hogy nem tettem a helyére egy poharat és lelöktem az asztalról. A családom úgy vélte, szándékosan vertem le, mert az nem igaz, hogy nem láttam. Meg kellett volna játszanom a látó embert, akkor talán hitelesebb lettem volna. Mindegy. Bekerültem a Péterfybe, és ott szürke hályoggal megműtöttek. A műtét után azonban levált a jobb szemem retinája, ezért erre a szememre már nem láttam. Ezután a bal szememmel kezdtek problémáim lenni. Elkezdett homályosodni és sötétedni, ami odáig vezetett, hogy szürke hályog keletkezett rajta és műtét lett a vége. Igen ám, de a

retinámmal újból gondok lettek, ezért gázzal kellett feltölteni a szememet. Bíztam benne, hogy most már vége lesz a kálváriámnak. Az igazsághoz azonban hozzátartozik, hogy éreztem, semmi sem történik úgy, ahogy kellene.

Szerettem volna ezzel a látással visszazökkenni a régi kerékvágásba, de sem a férjem, sem a sógornőm nem volt partner ehhez. Feleslegessé váltam a számukra. Nem voltak hajlandók tudomásul venni, hogy jelentősen megromlott a látásom, hiába mondtam nekik, hogy már nem vagyok a régi. Emberi butaságnak vagy gonoszságnak lehet betudni a viselkedésüket. Ezzel egy időben a házasságom durvaságba ment át. Ha levertem egy-két dolgot, akkor jött:

– Persze, mert nem akarsz megcsinálni!

És bizony ekkor már pofonok is elcsattantak az én arcomon. Úgy éreztem, hogy sem energiával, sem idegileg nem bírom ezt tovább, ekkor kellett volna kitörnöm!

Addig fajult a meg nem értés, amíg fogtam magam és elköltöztem a sógornőmhöz. Ekkor már 1996-ot írtunk. Egy évig mindent megpróbáltam, hogy együtt tudjak élni a sógornőmmel és a férjével, de a folyamatos látásromlásommal párhuzamosan romlott az ottani helyzetem is. Ürügyként használták fel a rosszul látásomat. Odáig jutott a dolog, hogy innen is menekülnöm kellett. Kilátástalannak láttam a helyzetemet, nem tudtam, hová, kihez fordulhatnék segítségért.

1997-ben újból bekerültem a szemklinikára, megoperálták a bal szememet, és ez a látás a közlekedéshez elégnek bizonyult. Innen azonban már nem akartam visszamenni a sógornőmékhöz, elegendő lett belőlük. Ekkor hallottam a professzor úrtól a Vakok Elemi Rehabilitációs Csoportjáról, de semmi közelebbit sem tudtam

róla. A professzor úr írt egy kérvényt az intézetnek, és azt a választ kaptuk, hogy menjek be elbeszélgetni Néveri Katalinhoz. Az egyik betegápoló segítségével tudtam elmenni a Hermina út 21-be, ahol többek között a VERCS is található. Kati elég hosszasan, nagy figyelemmel hallgatott meg, majd másnap reggel bejött a klinikára és magával vitt a VERCS-re, hogy elkezdhessem az új életemet. A későbbiekben is megtett mindent annak érdekében, hogy emberileg visszaadja a hitemet és az akaratomat. Nagyon sokat foglalkoztam akkoriban az öngyilkosság gondolatával, de az intézetbe kerülésem után lekerült a napirendről.

Minden és mindenki ismeretlen volt számomra. Megmondom őszintén, nagyon féltem! Pásztai Ági lett a tanárom, nagyon keserves, vért izzasztó feladatot jelenthettem a számára. Eleinte világosban még láttam, ezért meg kellett várnunk a délutánt, hogy vakos környezetben gyakorolhassak a jövőm érdekében. A metrótól és a mozgólépcsőtől is nagyon féltem, de szép lassan azt is megszoktam. Nyomasztott, hogy mi lesz, ha a volt családom valamelyik tagja megtalál. Még ma is félek, ha arra visz az utam, amerre laknak. Lehet, hogy két év távlatából már nem kellene tartanom tőlük, de a félelem nagyon mélyen bennem van. Az intézetbe kerülésem évében, nem tudom, miért, felhívtam őket. Megbeszéltük, hogy két nap múlva találkozunk az utcán. Azután gondolkodtam rajta, hogy fehér bot nélkül nem tudok elmenni, ha meg viszem, akkor eleve lebukom. Meg fogják tudni, hogy hol vagyok. Féltem a következményektől. Amikor bent voltam a klinikán, a sógornőm kijelentett tőlük, mert megtalálta a személyi igazolványomat. Itt az intézetben is csak ideiglenesen vagyok bejelentve. A sógornőmék vették fel azt a pénzt is, amit a biztosítótól kaptam, azzal a meghatalmazással, amit a nyugdíjam felvételére

adtam nekik. Mondanom sem kell, hogy egy fityinget sem láttam az egészből. Kín volt az életem abban az időben. Mind a mai napig felötlik bennem, hogy mi lesz, ha véletlenül találkozánk. Félek, most is félek, valahol tudat alatt!

A VERCS-en kétszer végeztem el a három hónapos tanfolyamot, ami minden szempontból sokat jelentett. A pontírást és az olvasást nagyon keservesen tanultam meg, azt hiszem, még ma is rám férne egy kis tanulás. Amikor idekerültem, teljesen bezárkóztam, nem szóltam senkihez, nem foglalkoztam az emberekkel. Ha láttam, hogy valaki nem veszi észre az ajtót vagy más akadályt, annak természetesen segítettem. Szívesen kísértem át bárkit a Szövetségbe, de házon belül is aktív voltam. Ezt használta ki Kati jó értelemben, hogy kirántson letargikus állapotomból. Mivel a „szép” időkben tevékeny ember voltam, örökké biztatott, és ezzel önbizalmat öntött belém. A folyamatos és változatos feladatok visszalöktek a régi kerékvágásomba.

Az itt eltöltött fél év alatt teljesen megváltoztam, szinte új ember lett belőlem. Meg kellett és meg is tudtam szokni az új állapotomat, és ezzel egyidejűleg a mások nemlátásából adódó érzést is. Ma már elfogadom az embereket olyanoknak, amilyenek. A kevés kis látásommal látó embernek tartottam magam, és bíztam benne, hogy elleszek vele, majd csak elvegetálok valahogy. Ha valaki át akart segíteni a zebrán, kikértem magamnak, mert azt még láttam, ha mellőlem elindultak a túloldalra. Ma már egyre jobban beletörődöm abba, hogy romlik a látásom, és abba is, hogy ez hová fog vezetni. Mindezt azonban nehéz elfogadni, hiszen sokszor eszembe jut, hogy korábban mi mindent meg tudtam csinálni. Éltetnek azok az emlékek, amik az utazásaim alkalmával

beivódtak az emlékezetembe. Mennyire jó lenne, ha most is ott lehetnék és tehetném mindazt, amit akkor.

Nagyon szerettem olvasni. Nem számított az sem, hogy éjszaka volt. Kedveltem Szilvási és Berkesi könyveit. A hangos könyvtárát sűrűn látogatom, mert a több mint 00 könyvből igazán lehet válogatni. Ma már azonban komótosabbnak látom a világot, ennek az is lehet az oka, hogy én is komótosabb lettem. Próbálok úgy élni, mint a nemlátó emberek. Át kell alakulnom az ő társadalmukhoz. A VERCS-en eltöltött első három hónap elteltével tudtam meg, hogy a Vakok Intézetének egyik szobájában megüresedett egy hely. Felmerült a lehetőség, hogy odaköltözöm. Megpályáztam, de előtte elmentem az igazgatónőhöz, hogy elbeszélgessek vele. Azt az egy feltételt szabta, hogy legyen munkám, mire beköltözöm. Nem tűnt könnyen megoldhatónak a feladat, hiszen mit is tudnék én dolgozni? Többfelé érdeklődtem, de nem jött össze semmi.

Azután bementem a kefégyárba. A munkaügyön le sem ültettek, azt várták el tőlem, hogy így állva összerakjak egy Kinder-tojást! Nem merült fel senkiben sem, hogy talán normálisabb vagyok az elvártnál. A sikertelen kísérletem után azt javasolták, hogy menjek le a behúzóba. Úgy érzem, nem kezeltek emberként, és akkor kezdett bántani igazából a nemlátásom. Hatan kezdtek el „tanítani”, ahányan voltak, annyiféleképpen. A klinikán az egyik adjunktusnő azt mondta, ha azt akarom, hogy ne romoljon gyorsan a látásom, lépjek ki a gyárból, mert a sok por és a vegyszerek tönkreteszik a szememet. Sok-sok kudarc után, egyszer kora reggel jött az egyik bentlakó társam. Ő mondta, hogy a *Vakok Világa* című újságban megjelent egy hirdetés, amelyben médiafigyelőket keresnek. Sikerült is ott elhelyezkednem, „otthon” kell figyelemmel

kísérnem a rádióban azt, elhangzik-e valamilyen híradás a megadott témákkal és szempontokkal kapcsolatosan. Nem fizetnek sokat, de mégis van munkám és így jövedelmem is.

Körülbelül egy hónapja az intézetben új szobába kerültem. Félttem a változástól és attól is, hogy ki tudunk-e jönni egymással az új szobatársakkal. Kár volt a nagy ijedségért, mert jól megvagyunk a háromszemélyes szobában. Most is mindenkinek segíték, aki nem képes valamilyen feladatot vagy cselekvést elvégezni. Úgy érzem, védett környezetbe kerültem. Szeretném, ha a nemlátó emberek is olyan gyorsan tudnának feladatokat megoldani, mint én. Sokszor zavar a lassúságuk, de erről nem tehetnek, nekem kell türelmesebbnek lennem velük. Azok a hosszú szünetek zavarnak, amik egy-egy cselekvéssort akasztanak meg náluk. Zsuzsi, az egyik szobatársam, sokat segített nekem is. Nem zavar senkit, ha a munkám miatt sokáig szól a rádióm, ha halkan is. Egyikünk számára sem könnyű az együtt lakás, de megértőek vagyunk, és ott segítünk egymásnak, ahol tudunk. Másképpen nem megy.

Tavaly László-nap alkalmával többen lent voltunk a teakonyhában, ott ismertem meg Gábort. Egész éjjel beszélgettünk, és sokáig csak ez a baráti kapcsolat volt köztünk. A nappali kiruccanásaink alkalmával ő a szem, este pedig én vagyok az, aki jobban lát. Mindkettőnk gyengénlátásának biztosan megvolt a maga szerepe a kapcsolatunk létrejöttében. Semmi látványos nem volt benne. Azt hallottam annak idején, hogy Gábor lába alatt talán egy kicsit inog a talaj, ezért gondoltam arra, hogy mellé állok. Hitet és célt adtam neki ezáltal, és tettem a dolgomat. Valószínűleg a látása miatt Gáborban van egy állandó idegfeszültség. Szüksége van egy megnyugtató emberre, akivel

beszélgetni képes, és ez lennék én. A nagy különbség egyikünket sem zavar. Úgy érzem, sohasem kapott szeretetet és most kap, méghozzá tőlem. Biztos az, hogy ez jó neki, hiszen mellettem van, nem állt tovább.

Bensőségesse vált a kapcsolatunk, egyre jobban megszervezzük az életünket. Mindent megbeszélünk, közösen főzünk, és úgy érzem, ha kikerülhetnénk egy önálló lakásba, akkor is együtt maradnánk. Azt szeretném megadni Gábornak, amit én kaptam a szüleimtől, és amit ő nem kapott meg. Lehet, hogy ez anyáskodás? Mindegy, jól megvagyunk és kiegészítjük egymást. A szülői szeretethez hasonló kaptam Néveri Katitól is a VERCS-en. A hónom alá nyúltak és hagyták, hogy szép lassan meginduljak a saját lábamon, a saját utamon. Törvényszerűen mentek a dolgok, azt és úgy tették, amit és ahogyan kellett!

Azt szeretném, hogy mindenkinek jobb legyen, akár lát, akár nem. Mindannyian emberek vagyunk, szeressük egymást!

KAKUKK

G.-né Sepf Angéla (48 éves):

Vakon jöttem a világra. Négyéves voltam, amikor bekerültem a Kisintézetbe, mert volt három vak testvér a faluban, és anyám megkérdezte tőlük, hol nevelkedtek. A nővérem is vak volt, ő akkor lett iskolaköteles, de anyám nem tudta, mi legyen velünk. A vak testvérek ajánlották a kissulit, anyukám felvitte a nővéremet. A Méhes igazgató bácsi kifaggatta anyámat a családi helyzetünkről, és kiderült, hogy van még egy vak kislány. Az igazgató bácsi rábeszélte anyámat, hogy adjon be engem is. Minél hamarabb kerül be egy vak a közösségbe, annál könnyebb lesz neki később. Nem sok mindent tisztelek az anyámban, de azt, hogy beadott a suliba, azt nagyon. Gondolom, nem volt könnyű meghozni ezt a döntést.

A kissuliban nagyon jó volt, nagyon szerettek a tanárok, mindenki a karján hordozott. Én voltam a legkisebb. Otthon valahogy mindig úgy éreztem, hogy valahol máshol szeretnék lenni. Az igazi otthonomat a gyerekek között találtam meg. Később, amikor egy-egy hétvége után visszavitt anyám az iskolába, már a kapuban elköszönt tőlem, mondván:

– Bent már úgysem foglak látni.

Valóban hihetetlen, de ahogy beléptem a kapun, és meghallottam egy gyerekhangot, hogy „Angi, gyere ide!”, abban a pillanatban mintha mindenről megfeledkeztem volna.

Utána szakmát tanultam, kefe- és seprűkötést, akkoriban még nem volt olyan sok lehetőségük a vakoknak. Úgy tartottam, akkor vagyok független igazán, ha már a saját pénzem csörög a zsebemben. Ezért lemondtam a gimnáziumi tanulmányokról, mert úgy gondoltam, hogy nem sok mindent lehet kezdeni egy érettségivel. Nem tudtam, hogy mit akarok csinálni. De bemenni egy telefonközpontba, úgy, mint a legtöbb vak, azt semmiképpen. Ahogy minden más fiatal, amikor dolgozni kezdtem, én is örültem a keresetemnek. Színházba jártam, és nagyon szorgalmaztam a környezetemben élőknél, hogy igenis, járjunk színházba, operába és egyáltalán mindenhová. Egyrészt magáért a kultúráért, másrészt azért is, hogy ne csak a sorstársainkkal legyünk. Úgy gondolom máig is, hogy nagyon jó dolog köztük lenni, de csak köztük, az kevés.

Miután kikerültem az intézetből, albérletbe mentem. Sok megpróbáltatásban volt részem, magam voltam, ezért másokra szorultam. Nagy baj volt, hogy a kisiskolában többnyire csak elméleti oktatást kaptunk, hasznos gyakorlati ismereteket nem. És bizony ezeket egy vak embernek megszerezni sokkal nehezebb, mint egy látónak. Egyértelmű, hogy ha az ember másokra szorul, számítania kell rá, hogy itt-ott átverik. De nem baj, ezeket a dolgokat túl lehet élni. Később albérletből albérletbe mentem. Gondoltam, jó lenne egy saját kis lakás. Mivel Gyálra kerültem, és ott ilyen lakás nincs, hát akkor legyen ház! Mi lesz, hogy lesz? Nem tudhatom, hiszen a szerencse is forgandó, és az ember élete is kiszámíthatatlan. A kefégyári keresetből nem nagyon lehetett volna megvalósítani a tervemet. Egyik kedves kollégámnak, aki már meghalt, volt egy javaslata, hogy áruljak lottót a belvárosban. Akkoriban jó kapcsolatban voltam vele, és hívott engem is.

1978-tól egészen 1996-ig totót, lottót és BKV-jegyeket árultam. Ez volt az első olyan helyzet, amikor igazán az élet sűrűjébe kerültem. Bent az intézetben is, albérletben is, és amíg a kefégyárban dolgoztam a sorstársaim között, addig el voltam zárva a látóvilágtól. Ekkoriban azonban minden kapcsolatom megszakadt a hasonló helyzetű emberekkel, ami nem jó. Ha még egyszer kezdeném azt az időszakot, arra az egyre ügyelnék, hogy sohasem szabad teljesen kiszakadni a vakok közül.

No, jött az a lottóárulás. Nagyon érdekesnek találták, hogy vak nő létemre folyton ott ültem a kisszékemen. Ha esett, ha nem, én mindig ott voltam. Ha ezt megkérdezték vagy szóvá tették, mondtam, hogy az embernek be kell járni a munkahelyére időnként, azaz mindennap. Nagyon csodálták a kitartásomat. Nem fordultam vissza egyből, ha elkezdett esni az eső. Hát hogy fordulnék vissza, ha már bejöttem Gyálról. Négy járgányra kell átszállni, amíg beérek, elég sok minden érheti az embert útközben. De szerettem ezt a bejárást, mert így emberekkel kerültem kapcsolatba, akik segítettek, és nagyon sok hasznos információt kaptam és adtam ilyen módon. Ez előnye a vakságnak. Lehet, hogy hülyén hangzik, de én így érzem.

A szelvényárulásban meg azt tapasztaltam, hogy szeretettel közelednek hozzám a kedves vevők. Ezt én is igyekeztem viszonzni, mégpedig azzal, hogy megpróbáltam mindig jókedvű lenni. Szerettem is ezt a munkát. Egyrészt azért, mert nagyon sok ember volt körülöttem, mindennap más és más volt. Mindig volt egy új ember, jöttek beszélgetőtársak. Volt köztük egyetemi tanár „bácsi”, gyerekek is odajöttek. Igyekeztem rábeszélni a kedves vevőt, hogy vegyen lottót. Humorosan próbáltam eladni a

szelvényeket, így azután nemcsak a szelvényeim keltek el, hanem nagyon sok szeretetet is kaptam.

Néha adódott gond abból, hogy nem látok, de azt hiszem, ez mindenkivel előfordul. Ezzel az ember szinte nem is gondol. Például a pénzzel. Sokszor megkérdezték:

– Nem csapják be?

Ilyenkor visszakérdeztem:

– Elmegy a zöldségeshez, vesz egy kiló almát. Előfordul, hogy olykor akad egy-egy köztük, amiből ki kell vágni egy rossz darabkát. De a nagy részét, ugye, meg lehetett enni?

Bizony volt rá eset, hogy becsaptak, és mire rájöttem, belekerült egy kis pénzembe, de hát ez nem volt különösebb gond. Általában nagyon hálásak voltak a kedves vevők. Sok mindent kaptam tőlük, nemcsak anyagilag, hanem szellemileg is. Volt ugyanis egy barátom, aki tizenegy évig olvasott fel nekem filozófiát. Odajött hozzám, hogy olvas egy könyvet, Diderot: *Levél a vakokról, azoknak, akik látnak*. Érdekelne-e, kérdezte. Hát hogyne érdekelne, új ismeretek, új terület. Kell! Így azután ez a kapcsolat abból állt, hogy én vittem az üres kazettát, ő meg hozta a tele szalagot. Beszélgettünk egy kicsit az anyagról, és máris hangulatosabb lett a napom.

Az egyik kedves vevőm télen-nyáron hozta a kávé, teát. Télen jól be kellett bugyolálnom magam, hogy ne fázzak vagy legalább csak egy kicsit, ehhez is adtak tanácsokat. Kaptam egy érmelegítőt, ami bizony nagyon jól jött. Ezt úgy kell elképzelni, mint egy olyan kesztyűt, aminek lyukasak az ujjai végei. Ha nem jött vevő, ökölbe szorítottam a kezemet, a két ujjvégem pedig szabadon maradt. Néha bementem egy közeli üzletbe, ami nagyon tetszett az ott lévőeknek. Többen felajánlották, hogy szívesen bevásárolnak nekem.

Szívesen gondolok vissza erre az időszakra, csak, ugye, a rendszerváltással bejött ez a sok gazemberség. Már a fehér botomat is ellopták. Régebben ilyen nem fordulhatott elő. A múlt rendszerben egyszer elhagytam száz lottót, és aki megtalálta, leadta abban a boltban, ahol a holmijaim voltak. Általában nagyon előzékenyek voltak velem. Több boltban voltam elszállásolva. Ez annyit jelentett, hogy itt volt a székem. Egy nagyon érdekes esetet soha nem fogok elfelejteni. Egyik kedves vevőm jött, hogy kér lottót, és azt mondta, hogy volt egy négyes találat. Nem kérdeztem, de megmondta, hogy több mint hetvenezer forintot nyert.

– Megjutalmazom magát! – jelentette ki.

Na, vége az üzletnek. A kezembe nyomott egypár forintot és elment. Sohasem érdekelt, hogy mennyit kapok pluszba, de most megszámláltam: hat forint ötven fillér súlya nyomta a markomat... Jót nevettem rajta. Voltak emberek akik elmondták bújukat, bánatukat, és úgy éreztem, hozzátartozom a környékhez. A Ferenciek terén árultam a Jégbüfénél.

Sikerült kikeverednem az albérletekből. Már árultam a lottót, amikor Gyálon megismerkedtem egy idősebb hölgygel, akivel mindig találkoztunk egy megadott helyen. Ő szólt nekem, én fűtültem neki, ő meg vissza, és már tudtam, hogy ő az. Felajánlotta egyszer, hogy segítenek nekem házat találni, és az ígéretüket becsületesen be is tartották. Amikor megfelelő házat találtunk, de nem volt rá elég pénzem, tőlük kaptam kölcsön harmincezer forintot minden formaság nélkül a bizonytalanra. Teljesen befogadtak, a családi munkamegosztásukból is kivehettem a részemet. Bedolgozók voltak, játékokat szereltek össze és ebben tudtam nekik segíteni. Sokszor megismétlődő kézi munka volt. Hasonló, mint amit

a kefégyárban csináltam. Ők hozták úgy rendbe a kis házamat, ahogy szerettem volna.

1992-ben, a vakok balatonboglári üdülőjében megismerkedtem a leendő, nagyon jó férjemmel, Gáspár Lászlóval. Egy asztalnál ültünk, és nagyon kedves embernek ismertem meg. Töltögette a vizet, segített, amiben kellett. Egyik alkalommal délután elbeszélgettünk, és rájöttem, hogy őszinte, tiszta lény, nagyon jószágos lehet. Olyan, aki szereti az embereket. Így „megfogta az agyamat”, és egy kicsit igyekeztem azon, hogy ezt tudomására hozzam. Azután nekik a barátjával lejárt az üdülési idejük, amit nagyon sajnáltam, de szerencsére megbeszéltük, hogy tartjuk a kapcsolatot. Szerdán utaztak el, de László szombaton már újra visszajött. Én éreztem, hogy vissza fog jönni! Azon a hétvégén úgy összejöttünk, hogy amikor vége lett az üdülésnek, találkozóra került sor. Az első találkozásunk jól sikerült. Csak az jelentett egy kis gondot, hogy Szekszárdon lakott, és Szekszárd meg Gyál között ugye, van egy kis távolság, nem könnyű így a kapcsolattartás. De ha két ember egymásnak van teremtve, akkor nem hiszem, hogy komolyabb akadályok lehetnek.

Amikor 1992 október harmadikán feljött, akkor hozott magának egy Braille-ábécét. Azt mondta, hogy szeretné megtanulni a pontírást és kérdezősködött. Előbb egy kicsit mutogattam, hogy s mint. Majd én írtam neki levelet, miután hazautazott. Jött a válaszevél, dőlt betűk összevissza, alig tudtam elolvasni. Ő az én leveletem este tíztől reggel hatig betűzgette. És mint később kiderült, a levelét a saját „pontozójával”, egy hegyes szerszámmal készítette el. Azután két hónap alatt olyan szépen megtanulta az írásunkat, hogy folyamatosan tudtunk levelezni, persze már megfelelő felszereléssel. Ez az összejáráskálás két évig tartott, akkorra döntöttük

el, hogy ő fog idejönni, mert én nem megyek le Szekszárdra. Nekem ugyanis megvan itt a függetlenségem, és különben is, Szekszárdon én meghülyülnék, nem tudnék ott létezni.

Két év telt el, és amikor már úgy ítélt meg anyagilag, hogy megtehetem, akkor visszafizettem a kölcsönöket, és elkezdtem színházba járni, de „sebesen”. Naprakésszé váltam újra, jártam a főpróbákra, nosztalgiakoncertekre. Megkérdeztem az itteni társakat:

– Ti jártok-e színházba?

Az volt a válasz, hogy nem, mert a vakot lökik. Mondtam, hogy nem igaz, mert akárhányszor voltam előadáson, egy-egy rendező mindig kiemelt a tömegből és útbaigazított. Jártam az Operaklubba és a Wagner Társaságba is. Igaz, elsősorban az értelmiségiek azok, akik kevésbé tudnak mit kezdeni egy vakkal. Az egyszerű emberek ezt sokkal természetesebben intézik el. Beléptem az Operabarátok körébe, és egy megbeszélésen voltam éppen. Munkából jöttem, és bizony reggeltől estig csak összekoszolódik az ember. Bementem, „felöltözve, mint egy nagy medve”, koszos táskával az Operaház csodálatos falai közé. Az a színházak színháza! Nem a nézőtérre kellett menni, hanem valahová máshová. Megfogott egy hölgy, elég kelletlenül, de üsse kő, gondoltam magamban. Ütő Endre volt akkor az igazgató úr, és én vele szerettem volna beszélni. Egyszer csak megszólalt a hölgy mellettem, ahogy vezetett:

– Igazgató úr, mit csináljak? Három lépcsőt kell fellépni, ez a vak vajon hogy fog boldogulni?

– Köszönöm – mondtam –, fel fogok lépni emelődaru nélkül is, de ha már itt van az igazgató úr, legyen szíves, keressen meg a szünetben, szeretnék önnel beszélni!

Utána megköszöntem a hölgynek a segítséget és azt is, hogy ilyen okosan lehetővé tette, hogy beszéljek az igazgató úrral...

Elgondolkodtam, hogy a sorstársaim itt laknak a színházak „szájában”, mégis bizony nagyon kevesen járnak oda. Ezen azért csodálkoztam, mert nagyon jó együtt lenni velük, de keresni kell a kinti kapcsolatokat is. Most már nem csodálkozom, mert olyan drágák a színházjegyek, hogy nehezen lehet megfizetni. De a mi világunk a látók számára zárt. Ha azt szeretnénk, hogy a látó emberek elfogadjanak, akkor természetesen nem nekik kell idejönni, hanem nekünk kell „nyitnunk”.

1994-ben László, az én kedves Kakukkom ideköltözött hozzám. Mivel már mind a ketten szereztünk valamit, neki is volt lakása Szekszárdon, volt tét, hogy érdemes-e egészen összeköltözni. Együtt éltünk másfél évet, azalatt kiderült, hogy valóban összeillünk. Ezért történnhetett meg, hogy 1996 február tizennegyedikén, a szerelmesek ünnepén összeházasodtunk! Megoldottuk a tulajdonkérdést is, a kis ház már nemcsak az enyém, hanem az övé is. A házastársi kapcsolatunkról annyit, hogy a férjem nagyon jószágos és türelmes, de nem úgy van, hogy mindent ő csinál. Amit lehet, azt én általában megcsinálom. A kertben együtt szoktuk nyírni a fűvet, ettől nem megy gyorsabban, de az a jó benne, hogy együtt csináljuk. Nyilvánvaló, hogy ő ügyesebb nálam, nemcsak azért, mert jól lát, hanem azért is, mert nagyon házias. Jól tud főzni, nagyon egyénien keveri az ízeket. A mosást is megosztjuk, a nagyobb ruhákat Kakukk csavarja ki, de én szoktam összehajtogatni.

Amikor úgy döntöttünk, hogy összekötjük az életünket, megegyeztünk, hogy feltétel nélküli bizalom lesz közöttünk, mert ez az alapja a harmonikus kapcsolatnak. A másik az, hogy hagyjuk

egymást élni, tehát házaspárként nem szabad egymásra rátelepedni. Ilyesmire gondolok: „Miért nézted azt a nőt?!” Vagy: „Milyen pusztit adtál annak a fiúnak?!” A fiú valószínűleg régi jó ismerősöm, Kakukk meg megnézte a nőt, istenem! Hűséget esküdött, vakságot nem. Járunk a turistákkal meg a nosztalgiaklubba, és Kakukk mindenhol segítőkész. Társaságban sohasem lógunk egymás nyakán, és ha hazamegyünk, megbeszéljük, ki kivel találkozott.

„Milyen jó, hogy látó férjem van! Mindenhová együtt megyünk, hogy nekem könnyű legyen közlekednem.” Valóban, ez nagyon jól hangzana, de ha ez így lenne, akkor rövid idő alatt elfelejtenék közlekedni. Ez az, amiben állandóan tréningben kell tartania magát az embernek. Nemcsak azért, hogy eljussak oda, ahová akarok, hanem mert akkor lehetek leginkább önmagam. Nekünk, vakoknak a közlekedés rendkívül nagy energiánkba kerül. Ez pont olyan, mint a sport, állandóan edzeni kell.

Bejárok a Szövetségbe kondizni, sajnos kevesen vagyunk, de hát ilyen az ember. Ha lehet, elmegyünk kirándulni a barátunkkal, Fóris Tibi bácsival, aki a Szövetség turistaszakosztályában volt. Többször kirándultunk az ő társaságával, akik elfogadtak engem. Nem volt gond, hogy nem látok, és ez azért jó, mert így a látó emberek látják azt, hogy nem vagyunk feltétlenül gyámoltalan alakok. Legutóbb például a Csóványosra mentünk. Odajött hozzám egy pedagógus, és megkérdezte:

– Hogy fogtok menni? Itt kövek vannak!

Mint említettem, a sors forgandó. Mit ad isten, ennek a hölgynek az én Kakukkunknak kellett segítenie, mert a hölgy nem bírta úgy a menetet, ahogy kellett volna. Én meg Tibi bácsival előrerohantam. Csodálatos dolog az is, hogy mi minden szilveszter éjszakát

túrázással töltünk. Ez megint csak annak köszönhető, hogy az én drága, jószágos Kakukkunk lát.

Két dologról szeretnék még beszélni: az álmokról és a színekről. Mint említettem, született vak vagyok. Ha valamit álmodom, álmomban valahol vagyok, nekem az ugyanolyan, mintha a valóságban lennék. Azoknak az embereknek a hangját hallom, akiket az életben is. Természetesen látvány nincs számomra, mint ahogy az életben sincs. Ugyanúgy megyek, ugyanazok az oszlopok, ugyanaz a tér, ha bemegyek valahová egy ismerős helyre. Álmomban is ugyanaz fogad, mintha egy nappal megtörtént esemény éjszaka újra lejátszódná.

A színeket meg általában fogalmakhoz kötöm. Fontosak, mert körülöttünk vannak, és tulajdonképpen velük élünk mi, emberek. Nagyon szeretem a fehéret, ez a bölcsesség színe. Amikor dolgoztam, nagy hangsúlyt fektettem a megjelenésemre. A hosszú hidegek után mindig úgy éreztem, hogy most öltözködhetem csak igazán úgy, ahogy szeretnék. Ezt az időszakot kihasználtam, mintha ünnep lett volna. Nyáron fehér ruhában jártam, egyrészt az előbb említettek miatt, másrészt ugye, egész nap ott ültem a Jégbüfé előtt, ami egy igazi katlan volt. A kék nekem például a végtelenséget jelenti. Lehet, hogy azért, mert ha az ember felnéz az égre, akkor végtelenséget láthat. Egy kicsit úgy érzem, hogy a szerelem is végtelen, de erre azt szokták mondani, hogy egyszer minden jónak vége szakad. Nem tudom, ezt még nem tapasztaltam. Kakukkunktól egyszer, az első alkalommal kaptam egy rózsát, bordó színű volt. Nem véletlenül választottuk ezt a színt az esküvői ruháinknak. A barna nekem az állandóságot szimbolizálja, a megszokott, de nem monoton hétköznapiakat. A pirosat vidámnak tartom, mert a lufi is piros.

Ha színházba megyek, mindig a darab jellegének megfelelő színű ruhát veszek fel. Így is szeretem kifejezni azt, amit a látottak nyomán érzek. Ami az öltözködést illeti, a szegény vak azt sem tudja, hogy mi az, csak felvesz összevissza minden csiricsáré holmit. Én ezt úgy védtem ki, hogy több garnitúra ruhát varrattam magamnak és ezeket variáltam. Így mindig elfogadhatóan jelenhettem meg.

Úgy érzem magam, mintha most lennék nyolcéves, most élem át a gyerekkoromat. Az első karácsonyunk előtt Kakukkom megkérdezte, hogy mit vegyen nekem, mire azt feleltem, hogy lendkerekes kisautót, mert gyerekkoromban nem volt. Kakukknak a munkahelyén mondták a kollégái, hogy miért nem ruhát vagy ékszert veszek, de ő azt válaszolta, hogy a feleségének ez kell! Kaptam tőle hangos játékokat, mentőautót meg üvöltő tigrist. Nagyon tudok ezeknek örülni. Mint említettem, a lufihoz a vidámságot kötöm, nem véletlenül. Anyám soha nem vett nekem, pedig kértem, Kakukktól viszont meg is kaptam.

Olyan jó ez a házasság! Az, hogy a Kakukkom mellett élhetek. Felszabadult vagyok. Lehet, hogy ezért sokan megszólhatnak, de én azt vettem észre, hogy amikor a szülő megtudja, hogy fogyatékos gyereke született, szégyellni kezdi. Egészséges babát vár mindenki, ez egyértelmű. Sajnos többen megpróbálják elnyomni magukban ezt az érzést, és úgy kimutatni a szeretetüket, ahogyan az a gyereküknek nem biztos, hogy jó lesz. Igazi szeretetet kell adni, nem nagyobb szelet süteményt. Anyám sok mindenből kigolyózott, és ezt a terhet egészen a Kakukkal való találkozásomig cipeltem.

ROBBANÁS

Bene Elemér (66 éves):

Veszprém megyében, Magyarbarnagon láttam meg a napvilágot. Tizennégy éves koromig ott éltem. Amikor az eszem nyiladozott, erősen figyeltem a természetre. Öröm volt látnom a tavasz virulását, majd az őszt, annak csodálatos színekavalkádját. A parasztháznál élő állatokra is rácsodálkoztam, hiszen a születendő kis állatok csodát jelentettek számomra. Jó volt látnom, ahogy szüleim segítettek kibontani a megrepedt tojás héját a kotló alatt, jó volt megélni a csibék megszületését. Ember és természet szép közösségét tapasztaltam meg mint falusi gyerek. Kell-e mondanom, hogy amikor kihajtottam a tehenünket a szomszédéval együtt legelni, akkor barátokkal mendegéltem, nem csupán állatokkal. Nagyobbacska lehettem, amikor a szántó tehen előtt haladtam, jelezve számára az egyenest, hogy szép sorjába kelhessen ki az elvetett mag. Nem jelentett gondot az sem, ha gazt kellett irtani, de az sem, ha burgonyát kellett kiásni. Mindez a világban történő körforgás megismerését jelentette. Nyáron ott voltam a betakarítási munkáknál, apám kaszálta le a búzát, a rozst meg az árpat, én ezalatt leraktam a rozsszalmából elkészített köteleket, hogy a rátett markot össze lehessen kötni. Azután rakhattam szép sorjába a kereszteket.

A szomszédban lévő egy tantermes iskolába jártam a tudományért. Az volt a jó ebben, hogy minden csoporttal folyamatosan foglalkozott a tanító, ezért mindig tudtuk követni,

bepótolhattuk az elmúlt évről elfelejtetteket. Nagyon figyelmes volt a tanítónk, mert a gyerekeket a terem végébe állította, és mindenkinek le kellett olvasnia a táblára felírt szavakat. Ha valaki nem látta, üzent a szüleinek, hogy vigyék el a gyermeküket szemorvoshoz. Én vígan leolvastam mindent, hiszen jól láttam. Arra is gondot fordított a tanító, hogy szép tartással üljünk a padban, gerincünk legyen egyenes, úgy, mint majd az életben. Palatáblával és palavesszővel jártunk az iskolába, és a táblán lógó szivacsot még otthon be kellett nedvesíteni. A villanyt olykor gázlámpa helyettesítette, de leginkább az óriási ablakok, melyeken akadálytalanul áradhatott be a világosság. A Madarak és Fák Napján a szomszéd falu tanulóival nemzetiszínű zászló alatt mentünk kirándulni Pusztavárra.

Mivel nyolcan voltunk testvérek, otthon nemigen volt lehetőség a tanulásra. Az igazi házi feladat a vízbehordás, az állatok etetése és egyéb ház körüli munkák voltak. A szegény nagycsaládosok mindennapos életét éltük. Megfordultam a patikában, a cipésznél, a varrónőnél és persze a vegyesboltban is. Néha elküldtek Nagyvázsönyba gyógyszerekért, ám csak távolról láthattam Kinizsi várának romjait, mert annyi időm sosem volt, hogy közelebből megsejlelhessem. Milyen nagy élmény volt a pataokban élő rákokat és békákat megfigyelni! A nyári hőségben kiültek a békák melegedni a partra, ám a lépteim hallatán szép mozdulattal ugrottak a kristálytisza vízbe. Csodálattal néztem a szöcskéket, tücsköket és bogarakat, ahogyan élik az életüket. Fogtam egeret és ürgét, elragadott a madarak látványa. A sárgarigó a füttyével köszönt rám az erdő sűrűjéből, visszahangozta az erdő mélye.

Később már a háború hangja lett az uralkodó, nem csak az én szép kis falumban. Szerencsére harcok nem folytak a környékünkön,

de a ki-be vonulásokból nem maradtunk ki. Egyik alkalommal nem várt „vendég” tért be szűk kis udvarunkra. Harckocsi állt ott, ahol szekérnek illett volna állnia. Körbejártam a monstrumot, megcsodáltam a hernyótalpát meg a nagy csövét. Sajnáltam, hogy nem mustrálhattam meg belülről, biztosan érdekes lett volna. Amikor elmentek a tankkal, vitték a kapufélfát is. Volt a közelünkben egy hely, ahol a menekülő csapatok felgyújtották a harckocsijaikat és a repülőgépeiket. Az égő gépek lángja világította be a sötétséget, jelképezve azt, hogy a fegyverek halála teremthet világosságot a sötétség idejében.

A békesség szele járta már a kontinenst. 1945 nyarán a földeken dolgoztak az emberek és persze mi, gyerekek is. Bátyámmal voltam kint a határban, a szüleink kiküldtek szántani. Testvérem talált egy kézigránátot. Ki ne hallott volna arról, hogy kíváncsiságból a gyerekek játszani kezdtek a gránáttal? Felrobbant, és mind a két szemem világa oda lett, ráadásul a jobb kezemet csukló alatt csonkolni kellett. Egy falubeli volt szanitéc sietett a segítségemre. Ahogy tudott, bekötözött, majd lovas kocsin Veszprémbe vittek a kórházba.

Ez már egy más, valószerűtlen világ volt. Ismerkednem kellett vele, hiszen innen nincs visszaút. Mennyivel nehezebb csukott szemmel menni a lépcsőn, hiszen felfelé menet felbuktam benne, lefelé meg legurultam rajta. Őszinte keménységgel jelezte számomra, hogy komolyan kell vennem. Volt a kórteremben egy hozzám hasonló korú fiú. Ecsetelgette a rám váró nehézségeket, és még azt is állította, hogy a cipőmet sem fogom tudni bekötni egyedül, hiszen csak egy kezem maradt. Éjszaka felkeltem, és addig küszködtem, amíg felhúztam a lábamra a cipőmet, majd egy csomó után kétfüles masnit kötöttem rá! Amikor eljött a reggel, akkor

szóltam a társaimnak, hogy figyeljetelek, és a szemük láttára újból felhúztam a cipőmet, befűztem és masnit kötöttem a cipőfűzőre úgy, ahogy illik. Annak dacára, hogy látták, nem akartak hinni a szemüknek. Én nem láttam, de elhittem. Ez az eset lehetett számomra a jel, hogy nincs lehetetlen, csak tehetetlen ember van.

Édesapám több mint harminc évvel később mesélte el a feleségemnek a következőket:

- Elemér iszonyatosan nézett ki a robbanást követően. Csupa vér, teste tele szilánkokkal, és örületes fájdalmakat kellett kiállnia. Átfutott a gondolat rajtunk, milyen élet várhat rá? A kórház orvosa felajánlotta, hogy ha akarjuk, örökre elaltatja! Mi azonban nem engedtük.

Hazavitt a sötét országút, bár nappal volt. Elkezdtem újra ismerkedni a környezettel, amely korábban oly sok csodát engedett láttatni önmagából. Milyen is az udvarunk? Hogyan, merre kell kimenni, ha szükséges, vagy merre vannak azok a gyümölcsfák, amelyek ízletes finomságai oly kedvesek voltak a gyomromnak? Mire jó a gyerek mezítlábas talpa? Arra, hogy „nézzen” vele a szeme helyett, ha az nincs. Göröngyök, huppanók, kavicsok és a kitaposott utak más jellegzetes jelzései voltak a segítőim. A kezemmel is elkezdtem tapogatózni, mert mindenre szükség van, oly nagy a pótlandó veszteség. A lépéseket nem számoltam, de kialakult bennem az eltelt idő érzékelése, ez jelezte számomra, hogy közeledek valamihez. Bejártam a ház belső világát, és hajtott az életösztön megismerni a kinti világot, akár sötéten is. A talpam mindig „kéznél” volt, benne sohasem csalódtam, nem vezetett tévútra.

Több száz méterre volt a szüleim kis földje, jól kitaposott volt a természet adta járda, amelyen egykor a tehenekkel jártam. Vitt a

lábam óvatosan, de serényen, és a siker öröme vigasztalta a lelkemet. Ha úrigyerek lettem volna, szép cipővel és cseléddel, aki ágyba hozza a reggelit, esély sem lett volna rá, hogy megtehesse a gyermekember az első, igazi lépéseit az élet megéléséhez. Talán mondanom sem kell, nagyon nehéz volt. De ki kíváncsi panaszkodásra, jajgatásra? Érdekes volt, hogy a falu határában járó parasztemberek megkérdezték:

- Hát te mégiscsak látsz?

Pedig a szemeim egyértelműen jelezték számukra is, hogy ott fénynek helye nincs többé. De nem hittek a saját szemüknek, mert hogyan is mehetne egy gyermek vakon ilyen messze a házuktól. Lehet, hogy pont a gyerek képes erre, mert őt még hajtja az élet utáni vágy!

Így láthattam újból meg azt a világot, amit olyan jól ismertem már. Fára mászni lehet-e? Igen, mert felmásztam a csonkolt kezem segítségével! Próbáltam nem elmélyülni a helyzetemben, nem akartam mások vigasztalását, hanem önmagam által akartam beilleszkedni ebbe a más világba. Ugyanabban az évben került a falunkba egy református lelkész, aki próbálta megismerni a gyülekezet tagjait, ezért a feleségével elment minden házhoz. Így talált rám, és azt mondta, ha már megtörtént a baj, és nem látok, akkor a vakok iskolájában van a helyem. Ott a pontírás segítségével megtanulhatom mindazt, amit a többi gyerek a falusi iskolában. Szüleim megörültek a lehetőségnek, és persze én sem mondtam nemet. Írásos beadványt küldött a lelkészünk, és 1947 őszén egyéves kihagyás után folytathattam a tanulmányaimat Budapesten ötödik osztályban.

A továbbtanulás azt jelentette számomra, hogy lehetőségem nyílik az önállóságra és a munkára. A vakok iskolájában igen kiváló

szaktanárok voltak, sok mindenre megtanítottak, és talán színvonalasabb munka folyt, mint a vidéki iskolában. Viszonylag könnyen ment a pontírás és -olvasás elsajátítása. Az igazi nehézséget inkább az épületen belül való tájékozódás, illetve közlekedés jelentette. Akkor még nem fordítottak figyelmet ezekre az amúgy alapvető feladatokra, magunknak kellett megbirkóznunk velük. Mennyivel egyszerűbb lett volna, ha elmondják, hogy L alakú az épület, sok időt és fáradságot takaríthattam volna meg. Máskülönben viszont talán jó volt így, mert kifejlődhetett bennem az a módszer, amelynek életem végéig megbízható segítségnek kell lennie.

A balesetem tett városlakóvá. Csodás dolognak tartottam, hogy a fővárosba kerülhettem. A levegője, a hangulata és az addig nem hallott zajok mind élményt jelentettek számomra. Villamoson utazni és hallani a csengője érdekes hangját, amiről persze az első időkben fogalmam sem volt, hogy mi lehet. Igencsak hegyeztem a fülem az utcán, amikor harsány férfihang ütötte meg. Először jócskán félrehallottam, mire megértettem, hogy a jeges árulja portékáját.

Lassan megtanultam közlekedni az iskolában és a kollégium épületén belül, már nem mentem neki a folyosó falának keresve a lépcsőt. A diáktársaimhoz képest eléggé tájékozatlan voltam, és a szókincsem sem volt a legjobb. A segítségükkel és az akaratom révén azonban szép lassan behoztam a lemaradásomat. Úgy gondolom, ha továbbra is otthon élhetek, talán nem végeztem volna el a nyolc osztályt arra az időre, amikorra Pesten befejeztem.

Mint említettem, kiváló pedagógusaink voltak, próbáltak minél többet belénk sulykolni, és ehhez szemléltetőeszközöket használtak. Foghattuk és tapinthatuk őket, mert a szemet pótolni kell. Az utolsó

években megtanítottak bennünket a síkírógépen írni, ami nekem azért ment kissé nehezebben, mert csak a bal kezemet tudtam használni. Ma is ilyen módon írom még a leveleket.

A kollégiumi szobában két siketnéma-vak társammal laktam együtt négy évig. Örültem, hogy megismertem őket. A köztünk lévő különbséget azon mértem fel, hogy milyen élményvilággal érkezünk. Nem szabad elfelejteni, hogy addigi életemben még vakkal sem találkoztam, így talán érthető a rádöbbenésem erre a még sokkal hátrányosabb állapotra. Az ismerkedésünk gyakorlati része úgy zajlott, hogy megmutattam nekik a csonkolt karomat, majd végigtapogattak. A nememről ilyen módon szerezhettek tudomást. Ha valami fontosat akartam elmondani nekik, a tenyerükbe írtam, és a nagybetűk segítségével beszélgettünk el. A sajátos, nehezen érthető hangjukkal próbálták szavakká formálni a betűket. Egymás között jelbeszédet használtak a maguk speciális módján, mert látni ugye, nem láttak. Előfordult, hogy látó társuk volt a segítségükre, aki a számról olvasta le a mondandómat, aztán ügyesen és gyorsan a társai tudomására hozta.

Eredményesen befejeztem a nyolc osztályt, és 1951 nyarán elhelyezkedtem a vakok kefekötő üzemében. Egy kézzel dolgoztam, és az erre az eshetőségre kidolgozott norma szerint fizettek. Ha nem is volt rám jellemző a gyorsaság, de arra törekedtem, hogy jó minőségű munka kerüljön ki a kezem alól. Eleinte ötszáz forint körül kerestem, ami nem volt túl sok, de biztosította a tisztességes megélhetésemet. Egy évvel később emelkedett a fizetésem. Ebből a keresetből kellett az intézeti ellátás nem túl magas összegét kifizetnem, a többivel szabadon gazdálkodhattam. Őszintén bevallom, hogy kint nem tudtam volna megélni ebből a fizetésből. Az első kereseteimből cipőt, öltönyt és

télikabátot vettem, egy látó ismerősöm segítségével. Többen jártak ki közülünk darizni (kéregetni), ami annak idején bevett, elfogadott kiegészítésnek számított. Nehéz idők voltak azok szinte mindenki számára.

Keserves munka volt a kefekötés, talán ezért is döntöttem úgy, hogy elvégzem a telefonkezelői tanfolyamot. 1953 tavaszán kezdettem dolgozni az új szakmámnak megfelelő munkakörben, a SZOT egyik budapesti intézményében, ahol aztán huszonöt éven keresztül közmegelegedésre végeztem a munkámat. Családias környezetbe kerültem, az ott dolgozók mindig figyeltek rám. Ekkor még nem folyt szervezeten a közlekedésre való tanítás. A meglehetősen távol lévő munkahelyemre úgy tudtam elmenni, hogy az öcsém egy alkalommal eljött velem. Az ötvenes évek gyér forgalma biztonságossá tette a közlekedésemet, a mairól jobb nem is beszélni. A fehér botot 1951 óta használom, elmaradhatatlan, hű társam a tájékozódásban.

Teltek az évek, átgondoltam a további életlehetőségeimet. Mindig az intézeti dolgozókhoz, a sorstársakhoz alkalmazkodjam? Elegem lett ebből. Szegény voltam, de elszánt. Elkezdtem forintonként spórolni egy önálló lakásra. Tizenkét évvel később, a munkahelyem javaslata alapján a XIII. kerületben hozzájutottam egy szövetkezeti lakáshoz, ahol azóta is élek.

A munkám mellett egyéb elfoglaltságot is kerestem magamnak. A Homérosz énekkar tagja voltam, a tenor szolamban ékeltem több mint húsz éven keresztül. Szerettem, gyönyörűséget jelentett számomra, hogy a betanított műveket önálló műsor keretében adhattuk elő közmegelegedésre. Több alkalommal voltunk a Rádióban, ahol felvételek sora készült, de a Zeneakadémián is rendszeresen megfordultunk. Az éneklés felszabadító érzése és

az aktivizálódás fontos része volt a beilleszkedésnek. Jó volt érezni azt, hogy egy tartalmas folyamat részese lehetek.

A Vakok Szövetségében minden hét végén táncos szórakozási lehetőség biztosította a kulturált időtöltést. Lehetett ismerkedni, barátokra szert tenni, na meg kipihenni az egész hetes munka fáradalmait. A beszélgető hangok alapján tudtam megállapítani, hogy merre található partnerjelölt, és máris fel lehetett kérni a hölgyet egy-egy táncra. A zenészek is a mi sorainkból kerültek ki, ügyesen szaladgált az ujjuk a zongora megannyi billentyűjén. Hitemet folyamatosan gyakoroltam, a vasárnap délelőttök a templomban találtak, délután meg szeretetvendégségeken vettem részt és felkérésre verseket szavaltam.

A feleségemet baráti körben ismertem meg, egy vendégség során. Beszélgettünk, majd többször találkoztunk, szóval minden úgy történt, ahogy általában szokott. Már az első alkalommal tisztában volt a helyzetemmel, mivel előre elmondta neki a házigazda, aki közös ismerősünk volt. Félévi ismeretség után kötöttünk házasságot, és ma is együttélünk. Gyermeink nem született, de egymást kiegészítve, tisztességes életet élünk és élünk egymás mellett. Harminchárom éve vagyunk együtt. Mindig megosztottunk az otthoni munkák elvégzésén. A bútorok mozgatása, a felmosás, a bukóablak szétszedése és tisztítása, valamint a bevásárlás, amit hátizsák segítségével bonyolítok le, mind az én feladatom. Hazaérve kipakolok és részben a helyükre teszem a megvásárolt árukat.

Véleményem szerint fontos, hogy a nemlátó embert ne szolgálják ki teljes mértékben, mert akkor idővel önbecsülés nélküli, értéktelen emberré válik. Nagyon fontos a hasznosság tudata, mert cél nélkül élni ki szeret? Az, hogy a feleségem lát, megnyugtató számomra,

és minden bizonnyal jelentősen könnyebbé tette az életemet. A látás hiányát sok esetben lehet pótolni, de vannak olyan feladatok, amikor más megoldás nincs. Ilyenkor nem kellett a szomszédba szaladgálnom, otthon is volt segítség. Közös élet, hasonló problémákkal, mindezeket együtt kell megoldani.

Rendszeresen jártuk az országot, világot. Jellemző volt, hogy a szövetség szervezte utakra fizettünk be, így juthattunk sok feledhetetlen élményhez. Feleségem a szavaival láttatta a számomra másképpen megismerhetetlen látványt. Jól mesélte el, és szerencsémre a látásemlékeim segítségével képekké tudtam formálni a szavait. Különös élményt jelentett, amikor megismerkedhettünk a németországi vakok lehetőségeivel. Ők azt mondták, hogy a „király” után nekik van a legjobb dolguk. Ideális körülmények között éltek, pompás lehetőségeik voltak, nekünk csak a szívünk fáj a látottak alapján. Tájboraikat végigízelve mi is belemelegedtünk a hangulatba. Kellemes gyógyfürdőzés és masszírozás emlékével hagytuk el azt a földi paradicsomot. Jól élnek az ottani hadirokkantak, mégis, van-e irigyük?

A nemlátás tényébe próbál az ember beletörődni, de tökéletesen elfogadni nem tudom. Mindennek dacára megtaláltam azt a módot, amelynek segítségével élhető módon tudtam az életem folyását alakítani. Együtt kell vele élni, mert a nemlátás hű társ, végig kitart a mellett, akit egyszer meghódított. Elkecseregni vagy panaszkodni nem szoktam miatta, mert amikor megtapasztaltam a siketnéma vakok életét és lehetőségeit, rájöttem, hogy hozzájuk viszonyítva nekem mennyivel könnyebb az életem. Ez a felismerés adott meghatározó erőt ahhoz, hogy a további sorsomat kellő módon és hittel éljem meg. Kissé gyógyírt jelentett azoknak a megismerése is, akik hozzám hasonlóan jártak vagy talán még rosszabbul. Tudni

azt, hogy az élet megy tovább, és olykor vaktában osztogatja a bajt, fontos felismeréssé vált számomra.

Éveken keresztül láttam álmaimban, de évtizedek múltán megkopott a képek élessége, a színeik. Ma már inkább homályos, szürke film pereg álmaim filmvásznán, nincs mit tenni, kopik a kópia. Álmaim tartalma a felébredésemmel egy időben a múlt homályába vész. Több mint ötven éve nem látok... Ennek ellenére a régi falum képei, a határ búzamezője és tájai, állatai mind-mind a szemem előtt vannak. Ha arra járnék és változatlan valóságában őrizte volna meg az idő múlása a múltat, úgy érzem, a talpam segítségével végigjárnám a régi, jól kitaposott utamat. A színek szépsége azonban lassan a feledés homályába enyészik. Hiába, a felejtető sötétség kérlelhetetlen.

SOHASEM TARTOTTAM MAGAM HASZONTALANNAK

Hubai Bertalan (73 éves):

Ötvenkét éves voltam, amikor a délutáni munka végeztével így köszöntem el az osztályomon dolgozóktól:

– Fiúk, holnap valamivel később jövök be, el kell mennem a János Kórházba, a szemészetre. Tartsátok a frontot!

Ezek voltak az utolsó szavak, amelyeket a vállalatomnál, az Orionnál aktív dolgozóként mondhattam. Másnap elmentem ugyanis felülvizsgálatra, melynek eredményeképpen közölték velem:

– Van itt önnek egy üres ágyunk, a pizsamát és a szükséges holmikat majd a felesége behozza.

Ezután fokozatosan fejlődött a dolog egészen a teljes megvakulásomig.

Mintegy fél évszázadig igazából nem törődtem a vakokkal vagy a gyengénlátókkal, semmi közöm nem volt hozzájuk. Sosem gondoltam, hogy én is ilyen állapotba kerülhetek, semmilyen körülmény sem utalt rá. Néha, ha az útkereszteződésnél fehér bottal topogó vakot láttam, odamentem, belekaroltam és átvezettem. Mindezt különösebb érzelem vagy különösebb gondolat nélkül természetesnek találtam, így neveltek. Így utólag felrémllett előttem, hogy amikor a villamoson, talán a huszonnyolcason vagy a harminchetesen utaztam az Orionba, többször láttam, hogy a hátsó ülések valamelyike alatt egy német juhász kutya fekszik. A gazdája

fehér bottal a kezében ült, és a kutyán vöröskeresztes jelzés volt. Csodálattal néztem, hogy egy kutya vezeti a nemlátó gazdáját, de megmondom őszintén, különösebben nem érdekelt a dolog.

Pécsett születtem és első hét évemet itt éltem le. Az elemít és az első három gimnáziumi osztályt Szegeden végeztem. Innen Kassára kerültem egy családi házba, ahol még a háborús években, 1942-ben érettségiztem. Ezek az évek felhőtlenül teltek el, a gondoskodó szülői házból megkaptam mindent, amire szükségem volt. Mint egyetlen gyermeket talán túlzottan is féltettek. Az idilli állapotból a háború szakított ki, jött a sebesülés meg a hadifogság, ahonnan hazakerülve a hontalanság fogadott. Végül is Tokaj községben talált újra otthont a családuk. Szüleim nyugdíj nélkül bizony nehezen éltek. Én magam itt szabadultam fel mint műszerész és mint lakatossegéd. Ezután kerültem Budapestre a Műszaki Egyetemre, ahol mint gépészmérnök 1951-ben diplomáztam.

A gyermek- és ifjú éveimben igazából minden akadály nélkül hódolhattam a legkülönbözőbb szórakozásoknak, passzióknak. Ma vakon az akkoriban szerzett tapasztalatoknak nagyon sok hasznát veszem. Mindig szerettem a szerszámokat. Gyermekként lombfűrészelttem, fúrtam-faragtam, majd éveken keresztül minden szabad időmben repülőmodelleket készítettem. Gyermekkoromban tanított meg édesapám a fényképezés és az azzal kapcsolatos labormunkák minden fortélyára is. Ennek a tudásomnak később úgy vettem hasznát, hogy pénzt kerestem vele.

A természet szeretete és a természetjárás is családi örökség volt. Minden szabad időmet a mozgás, a kirándulás, a kerékpározás és az úszás töltötte ki. Kassán ez kibővült versenyszerű sízéssel. Egyetemi éveim alatt mi vezettük be a természetjáró terepversenyzést, aminek ma a terepfutás felel meg.

A kassai osztályfőnököm, egyben természetrajztanárom oltotta belém a horgászat szeretetét, ami a mai napig megmaradt. A horgászatot éjjel is folytattuk, a terepversenyzést szintén. A tájékozódás is fontos eleme volt ezeknek a hobbnak. Ma úgy gondolom, mindezek remek előtanulmányok voltak a mostani élethelyzetemhez, noha akkor fel sem merült bennem, hogy valaha milyen hasznát fogom venni.

Nagyon szerettem az állatokat, majdnem mindig gondoztam valamilyet. Fehér vagy közönséges mezei egeret, házi- és postagalambot, verebet és csókát. Az akváriumomban a legkülönbözőbb édesvízi halak, a terráriumomban békák, gőté és szalamandrák éltek. A kertünk tavában pedig teknősök és ivadékaik nevelkedtek. Macska mindig volt a háznál, de kutyát bármennyire is szerettem volna, látó koromban nem sikerült tartanom. Csak a sors fintora hozta meg, hogy a hön óhajtott kutya nemlátó életem fő segítője lett.

A családalapításhoz a saját ház építése adta meg a lehetőséget. Főként házi kivitelben készült az alapozástól a tetőszerkezetig. Akkor még nem gondoltam arra, milyen fontos lesz, hogy minden téglát, minden gerendát kézbe fogjak, tudjam, hol helyezkedik el a vízvezeték, az elektromos kábelek, a csatornázás és a központi fűtés. Ma is a helyzetismeretem segít, ha baj van. Szerintem egészen más a helyzete annak, aki vakon született vagy gyerekkorában veszítette el a látását, és annak, aki felnőttkorában vakult meg. Számomra természetes, hogy a fű zöld, és az is, hogy az ég kék, tudom, hogyan néz ki egy folyó. Mindezek még mindig előttem vannak, pedig már több mint húsz éve annak, hogy elveszítettem a látásomat. Ha tárgyat mutatnak vagy adnak a kezembe, és végigtapogatom, nagyon könnyen el tudom képzelni. Az is érdekes,

hogy színesben álmodom. Nekünk sokkal könnyebb, mert mi látó korunkban megismerhettük a közlekedés ritmusát és a város szerkezetét. Ha viszont olyan helyen járok, ahol még nem voltam vagy átépítették, mint például a Pók utcai lakótelepet, amelynek a környékén lakom, akkor én is kicsit nehezebben veszem az akadályt. Nekem borzasztó nagy segítség a mindennapi életben, hogy a házamat én építettem, és én is rendeztem be. Az emeletre felmenni már nehezebb, mert ha a lányom átrendezi a lakását és erre nem hívja fel a figyelmemet, kellemetlen meglepetések érhetnek.

A kertemben, amit magam művelek, nagyon sok leleményességre és gyakorlati tapasztalatra van szükség, hogy minden aránylag simán és zökkenőmentesen történjen. A magokat tejfölöspohárban nevelem palántává, és ha kibújtak, bizony nem könnyű őket megkülönböztetni a gyomtól. Előfordult már az is, hogy azt a növényt, amelyik a többihez képest gyorsabban nőtt, külön nevelgettem mindaddig, amíg egy látó barátom azt nem mondta, hogy azt a szépen növekvő nagyot dobd ki, mert az gyom. Én meg azt neveltem a legnagyobb gonddal.

Egészen fiatal korukban igen nehéz megismerni a konyhakerti növényeket. Később azonban a levelek különböző formája, alakjuk és néha a szaguk alapján könnyen megkülönböztethetők. Szintúgy a hagyma szára a paradicsométól, de egyik káposztaféle a másiktól már bajosan. Amikor elérkezik a palánták kiültetésének ideje, arra az vált be a legjobban, hogy a kis palánták mellé egy-egy karót szúrok, ami a későbbi gyomlálásnál megmutatja a haszonnövény helyzetét, mert a karótól mindig északra van. Az ásás még elmegy, ha nincs a földben haszonnövény, mert egy lerakott hosszú léccel tudok a soron haladni. A kapálásm már

lényegesen nehezebb feladat. Nincs más megoldás, mint „térdre, imához”, jobb kézbe a kis kaparókapa, és bal kézzel tapogatva a sorban megy a gyomtalanítás.

A fákkal bizony bajban vagyok, permetezésük és metszésük, főként a magasabb ágakon, már nem megy. Ami elérhető, mint például a szőlőlugas, azt tapogatással még meg tudom metszeni. A permetezése is viszonylag egyszerű, mert hallja az ember, mikor ér levelet a kifújó permet, és persze azt is, ha a levegőbe megy az egész.

Külön örömet és élményt jelent a termés szedése és megtalálása. A megtermelt növények közül több mindent elteszünk télire, ami részben az én feladatom, például a lekvárfőzés, a paradicsompasszírozás és -elrakás, a savanyúnak való savanyítása és nem utolsósorban a szőlővel kapcsolatos férfiúi kötelességek elvégzése. Nem is beszélve a gyümölcslevek készítéséről. Aki szeret sütni-főzni, annak nem jelenthet akadályt, hogy nem lát. Magam is űzöm ezt a mesterséget, néhanapján készítek egy jó krumplis pogácsát vagy krumplidödöllét. A karácsonyi töltött káposzta készítését sem engedem át senkinek sem, jóllehet ezek a munkák nálam kétszer annyi időt vesznek igénybe, mintha látnék. Részben a hallás és részben a szagok ismerete az egyes fázisokat jól megkülönböztethetővé teszik. Ha hagymát dinsztelek, a szaga alapján tudom meg, mikor üveges, vagy mikor van teljesen kész állapotban. Mindezekre figyel az ember, nem úgy, mint látó korában. A feketekávé kiöntésekor a súlya alapján pontosan érzem, hogy mikor van megfelelő mennyiség a pohárban.

Nem végeztem semmilyen vaktanfolyamot, és a környezetemben sem volt ilyen, így magamnak kellett rájönnöm sok mindenre. Húsz évvel ezelőtt történt, hogy nem volt senki, aki megírja az akkori

Vakvezető Kutyával Közlekedők Szakosztályának az irományait, elsősorban ez vezetett arra, hogy a feleségem segítségével megtanuljak írógépen vakon írni. Az viszont problémát jelent, ha közben megszólal a telefon, mert mire visszamegyek, már elfelejtettem, hol tartottam. Ezért magnószalagra mondom fel előre az írásokat, így már nem probléma, ha cseng a telefon.

Gondoltam arra is, hogy jó lenne elsajátítani a vakok pontírását, a Braille-t, de arra valahogy sohasem gondoltam, hogy könyvet is tudok majd így olvasni. Hiába, ötvenkét éves korában már eléggé lusta ahhoz az ember, hogy a nagy energiát igénylő vakolvasást kellőképpen megtanulja. A mindennapi telefonkönyvem hangszalagra van rögzítve, külön a magán-, a kutyás, a horgász és az orionos barátok telefonszámaival.

A szemem romlása gyorsan következett be. Azután, hogy az Orionban utoljára elkészöntem a munkatársaimtól, bekerültem a János Kórházba. Korábban sohasem törődtem azzal, milyen lehet egy vak ember élete, hogyan tölti mindennapjait és miként intézi a dolgait. Sok mindenről gondolkodik, álmodozik az ember unalmában, és nekem furcsa módon olyan elképzelésem született, hogy egy kutyát szerzek magamnak, „akit” én fogok majd betanítani, és így végzem tovább a munkámat az Orionban. Fogalmam sem volt, mit jelent egy kutya tanítása ilyen célra. Az osztályomon volt egy kutyatenyésztő, ő felajánlott nekem egy fiatal német juhász kölyköt, de eleve kijelentette, hogy a kutya kiképzése nem könnyű feladat, szakértelem kell hozzá. Szerencsémre azonban összehozott a csepeli vakvezetőkutya-képző iskolával, Fehér Gyula bácsival, akinek a tenyésztő kutyakölyköket adott. Ahogy kijöttem a kórházból, azonnal megkerestem Gyula bácsit, de ő azt mondta, hogy beletelhet egy év is, mire kutyát kaphatok.

Az akkori vezérigazgatómmal megtanácskoztam a dolgot, és ő írt egy szép cégjelzéses, pecsétetes levelet, amelyben népgazdasági érdekekkel és egyéb hangzatos érvekkel indokolta, milyen nagy szükség van az én munkámra, aminek egyetlen megoldása a vakvezető kutya. No, ezek a szép szövegek hatottak, mert rövid idő múlva, Mikulás napjára kihívtak Csepelre egy beszélgetésre.

Arról persze halvány fogalmam sem volt, hogyan vezet egy vakvezető kutya, vajon a fülét vagy a farkát kell-e fogni. Első találkozásom Bonnival, a német juhász vakvezető kutyával megható volt. Az irodában ültem, Gyula bácsi behozta a kutyát, leültette és elkezdett hozzá beszélni.

– Ott ül a leendő gazdád – mondta –, menj oda hozzá, és mutakozzál be neki.

Én csak annyit éreztem, hogy odajön hozzám egy nagy, szőrös állat, megnyalja a kezemet, és lefekszik a lábamra. Őszintén meg kell mondanom, majd elbőgtem magam. Gyula bácsi csak annyit mondott:

– No, Hubai elvtárs, magát ez a kutya nagyon megszerette, úgy néz ki, hogy jó gazdája és falkavezére lesz.

Bonni lett az első vakvezető kutyám. Akkor bentlakásos összeszoktatásról még nem volt szó, de sikerült karácsonyra levizsgáznom, és december huszonharmadikán hazamehettem Bonnival. Meghozta a Jézuska az első kutyámat. Engem azóta kutya nélkül bizony nemigen láttak. Nem is csoda, mert be kell vallanom, hogy fehér bottal nem is közlekedtem. Az is biztos, hogy a mindenkor vakvezető kutyáim megadták azt a mozgási szabadságot, amelyre szükségem van. Bárhová mentünk, mindig biztonságban érezhettem magam. Hogy mit jelent egy vakvezető kutya? Nemcsak akkor társa az embernek, amikor vezeti az utcán,

hanem mindig és mindenben lehet rá számítani. Ma már tisztán látom, hogy a családi háttér mellett a kutya segített igazán a vakság hátrányait legyőzni. Általa meg tudtam őrizni a régi életformámat. Tizenkét éven keresztül egészen 1990-ig mint leszázalékolt visszajártam az Orionba a két kutyám segítségével. A huszonkét kilométeres út nem kis teljesítmény volt. Az egész gyár szerette Bonnit és Daisyt. Ha a kutyáknak egy helyet kétszer megmutattam, már a név kimondása alapján is megtalálták. Arra viszont nagyon vigyáztam, hogy olyan helyre ne menjek be, ahol sok a fémforgács, nehogy elvágják a talpukat.

Sok előadáson és programon vettem részt a kutyáim és mindig megállták a helyüket. Az első kutyások összefogtak és megalapítottuk a Vakvezető Kutyával Közlekedők Szakosztályát. Az első időkben problémák tömkelege jelentkezett, de még mostanság is van belőlük bőven. A vakvezető kutyával való közlekedésem első pillanatától kezdve mint a szakosztály vezetője nagy gondot fordítok a kutyák és gazdáik érdekeinek képviselésére, ami nem mindig hálás feladat. Abban reménykedem, hogy amíg mozgásképes leszek és dolgozni tudok, folytathatom ezt a segítő munkát.

Régi passzióim közül többet fel kellett adnom, például a fényképezést meg a sízést, de a horgászat megmaradt. A kutyáim nagy segítségemre vannak ebben is. Az ő segítségével közlekedem a horgásztanyákon egészen a ladikig. A horgászat – legalábbis bizonyos fajtái – vakon sem ördögi dolog. Ahogy mondani szoktam, vakon többet kell fognom, mint látó társaimnak, mert engem nem zavar, ha körülöttem bikinis „lyányok” sétálnak. A vékony zsinórt kézben fogva jobban érzem a halak kapását, mint némelyik figyelmetlen látó. Mindegyik kutyám szeretett a ladikban

tartózkodni. A különbség annyi, hogy a német juhász minden mozgásomra figyel, és hajlandó a vízbe is beugrani, ami néha problémát okoz, a labrador viszont flegma, és elfekszik a csónak fenekén, állandóan alszik, és nem zavarja, ha fogok halat, ha nem. A vízen való közlekedésemet a barátom úgy segíti, hogy a túlparton, tőlem háromszáz méter távolságból adó-vevővel irányít, hogy merre evezzek.

A fehér bottal közlekedőknek általában segítséget nyújtanak a járókelők, de a vakvezető kutyával közlekedő vakokkal figyelmesebbek. Ez részben annak köszönhető, hogy a kutyáink nagy feltűnést keltenek, mert sajnos elég kevés van belőlük.

Abban az állapotváltozásban, hogy felnőttkorban megvakultam, hogy ezt testben és lélekben komolyabb megrendülés nélkül túléltém, feltétlenül nagy segítségemre volt az optimista alaptermészetem. Szerencsére sohasem tartottam magam haszontalannak, mindig voltak végrehajtandó céljaim. Családi hátterem segítségével, és mert talán túlzottan is bízom az emberekben, nagyon sok nehézségen jutottam túl, nem veszítettem el a reményt. Remélem, hogy hátralévő éveimet egészségesen és hasznosan tudom eltölteni.

ÁTLÁTOTT ÉLETHELYZETEK

Gerencsér Mária Jolán (78 éves):

Nagyon szép gyermekkorom volt annak ellenére, hogy kimondottan gyengénlátó voltam. A testvéremmel a Felvidéken töltött nyaraink feledhetetlenek maradtak. Hancúroztunk, éltük a magunk gyermeki világát. Anyukám akkor vette észre, hogy valami nem stimmel a látásommal, amikor elindultam a saját lábamon és majdnem mindennek nekimentem. Édesanyámnak megvolt a maga észjárása, mert amikor észrevette a bizonytalanságomat, gyertyát gyújtott és hívott. Én a gyertyafény felé mentem, ő meg közben arrébb ment a világgal. Ebből állapította meg, hogy valamit azért láthatok. Négyévesen kerültem először a műtőasztalra, sajnos nem utoljára, sokszor műtöttek zöld és szürke hályoggal. Olvasni csak a nagybetűket tudtam, megkaptam az akkori szemüveget, egy lencsepótlót, és vele szemléltem a világ látványosságait. Hetvenhárom év után még ma is ragaszkodom ahhoz, hogy szemüveg legyen az orromon, pedig a fény már több mint három évtizede megszűnt számomra létezni.

Nagyon rendesek voltak a pajtásaim, nem különültek el tőlem, játszottak velem. Csodásan emlékszem vissza a tanítómra is. Segítőkész, aranyos ember volt. Tudta, hogy a látásommal jelentős problémák vannak, ezt maximálisan figyelembe vette, és úgy tanított írni meg olvasni, ahogy beleérző képessége diktálta. Diáktársaim mind jól láttak. Abban az időben nem volt speciális tanintézmény a számunkra, legalábbis nem tudok róla. A testvérem abban volt a

segítségemre, hogy felolvasott nekem, ezzel pótolva a látásom hiányosságát. Minden nagyképűség nélkül állíthatom, hogy jófejű lány voltam, ám közepes tanuló, ami talán érthető. A tanítónő azt mondta nekem, hogy számára még az is csoda, hogy el tudtam végezni az iskolát ilyen látással. Öt elemi-t végeztem ily módon, továbbtanulásról orvosi indokok miatt szó sem lehetett.

A szüleim szeretete biztosított arról, hogy szép a világ, jó benne élni. Anyu mindenbe bevezetett, az önellátásomba, a ház körüli munkákba, a házon belülről nem is beszélve. Azt mondta:

– Ha esetleg nem fogsz majd látni, és én sem leszek már, akkor majd csak magadra számíthatsz.

Nem volt probléma a gyújtóst berakni a sparheltbe és meggyújtani, de még a tűzifát összevágni sem. Mostam, vasaltam, takarítottam. Mindez annyira természetes volt, mint az, hogy délben ebédeltünk és este aludtunk. Egyedül a gomb felvarrását nem tanította meg anyukám, majd felvarrom én, szokta mondani. Azóta persze rávitt a kényszer, na meg az akarat sem hiányzott hozzá.

Kicsit büszkén mondhatom, hogy tánciskolába is jártam. Elég jó ritmusérzésem volt, könnyen ment a lépések megtanulása. Szüleim, de a környezetünk is úgy kezelt, mint aki teljesen jól lát. Őszintén mondhatom, nagyon szép gyermekkorom volt, öröm visszaemlékezni rá! Volt egy vőlegényem is, de meghalt kint a fronton. Nagyon nehezen tudtam túlélni az elvesztését, a későbbiekben sem mentem férjhez. A fiú haláláról a szüleit értesítették, én meg tőlük hallhattam meg a történeteket. A lelki bánat után elgondolkoztam azon, mi lett volna velem, ha gyermekünk lett volna, én meg nem látnék. Ráéreztem a helyzetemből adódó lehetőségekre, és inkább amellet döntöttem, hogy nem hívom ki a sorsot.

A háború minket egyébként nem érintett annyira, de maga a tény borzasztó volt. A filmek nem tudják érzékeltetni azt, amit a valóságban jelentett a benne élőknek. Édesapám fogságba került, ahonnan szerencsére hazatért. Jött a béke meg a kommunizmus. Munkát nem vállalhattam, de erről inkább nem beszélek... A ház körül tevékenykedtem, egyszerűen teltek az évek. A falubeliekkel jó maradt a viszonyom, szerettem élni. Előbb édesapám hunyt el, mondanom sem kell, hiánya űrt hagyott bennem.

A látásomat 1968-ban veszítettem el, retinával műtöttek, sikertelenül. A műtét után két hétig kellett mozdulatlanul hanyatt feküdni. Az orvosok mindent elkövettek, ez biztos. Nehezen éltem meg a változás sötét képét, de volt, ami erőt adott a további életre. Anyukám egyre romló állapota tűzte ki számomra a feladatokat. A szívinfarktus és az agyembólia külön-külön is elég lett volna neki, hát még egymást követően! A falusi orvos azt mondta, nem leszek képes anyámat ellátni, ezért tegyem be egy intézménybe, de ennek még a gondolata is elképzelhetetlen volt számomra. Azt válaszoltam, hogy bízsa csak rám. Nagy konyhánk volt, anyu ott feküdt egy fotelágyon, és készültében végigkóstolta, amit főztem. Mindent megcsináltam, amit kellett, és örömeimre sikerült talpra állítanom az édesanyámat. A későbbiekben azt mondta az orvos, hogy sok látó háznál példát vehetnének arról, milyen körülmények között van az én beteg édesanyám, az ágynemű tisztaságán pedig nem győzött csodálkozni. Jó volt hallanom, amikor anyukám azt mondta:

– Milyen jó, hogy te vagy nekem!

Az, hogy tökéletesen elláttam a feladatokat, tette súlytalanná számomra a nemlátást. Több alkalommal voltak kint a tanácstól,

hogy mint nemlátót figyelemmel kísérjenek. Éppen mosogattam, amikor jött az egyik tanácsi hölgy.

- Ne mondja nekem, hogy nem lát! - mondta. Mosolyogva válaszoltam:

- Higgye csak el nyugodtan. Az otthonomban mindent ismerek, és tudom, hogy mi hol van. Ha elmennék magához, ott tehetetlen lennék.

A felületes szemlélő számára ennyire megtévesztő lehet egy általa elképzelhetetlen valóság. Állatokat nem tudtunk tartani, nem volt megfelelő udvar, de nem hiszem, hogy különösebb gondot jelentett volna az apróbb állatok ellátása. Mivel nem volt bevezetve a víz, az artézi kútból hordtam vödörrel. Anyukám először nem akarta megengedni, hogy cipekedjem, de nekem a teli vödör súlya és behordása nem jelentett különösebben nehéz feladatot. A bevásárlásban viszont már elkelt a segítség.

A palackos gáz használatától tiltani akart anyu, de rövidesen rá kellett jönnie, hogy nagyon ügyes a lánya. Téltre felvágtam a fát és fűtöttem, semmilyen problémát nem jelentett számomra. Nagyon jólesett, amikor anyukám azt mondta:

- Nem hittem volna, hogy szinte mindent el tudsz majd végezni úgy, ahogy én tettem fiatalon!

A térsztagyúrás vagy a dagasztás sem okozott nehézséget.

Alapvetően a baráti kör jelentette az igazi kapcsolatomat a világgal. Teljesen egyenrangú félként számítottak rám, látták, hogy rátermetten viselem a rám nehezedő feladatok súlyát. Tiszteltek a nyugodtságom és az elszántságom miatt. Ma már hatvanéves barátság fűz a barátnőmhöz, akivel segítség útján, de levelezek. A későbbiekben említette, hogy igazából akkor érezte át a helyzetemet, amikor szürke hályog miatt ideiglenesen elveszítette

a látását. Igen, egy látó embernek csak így lehet fogalma a mi helyzetünkről. Köztünk igazi jó barátság van, és lesz, amíg élünk.

Bár legyeskedtek körülöttem férfiak, de szoros kapcsolatról szó sem lehetett. A nemlátás teljesen egyértelművé tette az amúgy is meglévő elhatározásomat. A barátnőm gyermekei pótolták az esetleges hiányérzetemet. Szóltak, ha egy jó film ment a tévében, és jöttek, ha fel kellett nekem olvasni, akár egy könyvet is. Így pótolták a látásom hiányát.

Édesanyám halála után megörököltem a lakást. Eltartási szerződésbe nem mentem bele, mert a jelentkező nagyon szerette a tütüt. A sógornőm agyvérzése után, aki addig a segítségemre volt, felköltöztem vele Budapestre a gyerekeihez. Négy évig bírta, ami alatt most már én voltam az ő segítségére. Vízet, gyümölcsöt adtam neki, és mivel tolókkocsira szorult, a lakáson belüli közlekedésében segítettem. Évekkel a halála után szóltam a gyermekeinek, hogy nézzenek számomra egy megfelelő intézményt, mert nem akarok a terhükre lenni. Annak ellenére döntöttem így, hogy egyszer sem éreztették velem azt, hogy útjukban lennék. A félelem azért bennem volt. Fogalmam sem volt arról, milyen lehet az élet egy ilyen intézményben.

Nagyon jól sikerült a kiválasztás, hamar be tudtam illeszkedni az itteni környezetbe. Először négyágyas szobába kerültem, most már kétágyasban vagyok. Mivel nem voltam pesti, csak emberi segítséggel mertem elmenni vásárolni. Ma már így sem megyek, mert a lábaim bizony megérzik a koromat. A külvilágtól azonban nem vagyok elzárva. A barátok és az ismerősök nem felejtettek el, többükhöz kijárok, és az sem jelent rendkívüli eseményt, ha pár napot náluk töltök. Van, akivel levelezek. Nem csak addig voltam jó nekik, amíg a közelükben éltem. Ha kényszerből segítettek volna,

nem keresnék velem a kapcsolatot. Az állandó bentlétemet sem érzem elzárásnak a külvilágtól. Nem is lehetne az, hiszen van televíziónk, rádiónk, és egymástól is szerezhetünk információkat. Kedvencem az *Esmeralda*, csak az a baj, hogy nincs műsorújságunk, ezért biztosan sok jó műsort elmulasztunk. Az előző szobatársamnak járt a pontírásos műsorújság, de nekünk hiába járna, mert nem ismerjük a pontírást. Talán az adottságom miatt, de mindenkivel kijöttem ez idáig, Nem mondom, egyeseket kevésbé szívelek, de kijövök mindenkivel. A negyedik szobatársammal lakom, őt én kértem, hogy jöjjön hozzám. Az intézetben belül irodalmi kör is van, ahol felolvasnak nekünk. Az ünnepekről megemlékezünk. Mi magunk, itt házon belül is rendezünk magunknak szórakoztató műsorokat. Egyáltalán nem bántam meg, hogy idekerültem. Honvágyam nincs a kinti létre, mert mint mondtam, kivisznek.

Mi, nemlátó emberek, ugyanúgy nem vagyunk egyformák, mint a látók. A kinti életben azt gondoltam, a nemlátók talán jobban összetartanak, ha másért nem, a helyzetük miatt. Ebben viszont tévedtem. Nekem egyébként sem a „vak”, sem a „világtalan” szó nem tetszik. Nem vagyunk világtalanok, van világunk. A „vak” jelző meg azért bántó, mert akikre mondják, azokról azt gondolják, hogy nem tudnak semmit, és talán nem is normálisak. Előfordult, hogy idegennel találkoztam, aki azon lepődött meg, hogy el lehet velem beszélgetni. Éppen olyan emberek vagyunk, mint a látók, csak nem látunk. Persze tudom, hogy az a „csak” óriási különbség, de elsősorban emberek vagyunk, és nem vakok meg világtalanok, hogy a „fogyatékos” címkénkről ne is beszéljek. Egyszerűen emberileg lekicsinyítőek ezek a kifejezések. Ezt az értheti meg legjobban, aki semmit sem lát. Ez az igazság! Talán csak a közvetlen, személyes beszélgetések alkalmasak arra, hogy

kellőképpen felismerhessék bennünk az egyént, és rájöjjenek arra, hogy nem egy sematikus csoportot alkotunk.

Összehasonlítva a látást a nemlátással, azt mondhatom, hogy a nemlátás nem jó. Azt is mondhatom viszont, a magam tapasztalata alapján, hogy ha nem is könnyen, de meg lehet szokni, lehet persze, hogy más ennek ellentmondana. Igazából bele kell nyugodni, lázadni nem érdemes, mert minek. Intelligensen el kell viselni! A tevékeny, sokrétű ember nem töpreng annyit a helyzetén és az önállósága révén nem lesz kiszolgáltatott. Ez az alapvető feltétele annak, hogy megszabaduljon a nemlátás óriási terhétől. Ha ezt tudnák, a látók is kevésbé hinnék azt rólunk, hogy életképtelenek vagyunk. Gondoljanak bele abba, hogy néha látóként sem egyszerű az élet, és ha bekötnék a szemüket, vajon mennyi idő után mernének átutazni a városon vagy állnának neki főzni? Arról nem is beszélve, hogy talpra álljanak és elfogadtassák magukat a környezetükkel egyenrangú, nem vak társaként. Nem így van?

A nemlátás akkor zavar, ha elmegyünk kirándulni vagy múzeumba. Ilyenkor egy kicsit fáj a szívem. Ha lehet, megtapintom a kiállított tárgyat, mást úgysem tehetek. Egyszer sem fordult elő, hogy szégyelltem volna a nemlátásomat. Nem tehetek róla, és nem loptam. Ha lehetne, akkor viszont abban a pillanatban akarnám, hogy láthassak! Hallottam egyébként olyanról, aki nemlátóként született, aztán valamilyen ok folytán látni kezdett, és azt mondta, hogy nem ilyennek képzelte a világot...

Mit néznék meg, ha újból láthatnék? Jó lenne látnom a visegrádi várat és a Dunakanyart a túloldaltól. Az állatok közül a kutyt meg a cicát. A teniszt meg a műkorcsolyát.

A látás elvesztésének ténye és a tudata is szörnyű. Nehéz túltennie magát az embernek rajta, de inkább az életet válassza az, aki ilyen helyzetbe kerül. Sokan nem vállalták ezt a terhet, pedig talán meg kellett volna próbálniuk. Az első időben nagyon nehéz beilleszkedni a tárgyi környezetbe. Szinte mindent újból meg kell tanulni, ami által sokkal ügyesebbek leszünk, mert látás nélkül is megoldjuk a feladatainkat. Később már mindezt, az ablaktisztítást, a vasalást, a közlekedést rutinosan végezzük el, és csodálkozni fogunk, hogy mi ebben a hihetetlen. Aki akarja, az meg is szokja a nemlátást.

Nagyon kell akarni! Az, aki megtalálja a helyét ebben az új világban, emberileg sokat fejlődik. Mélyebben látja a világot és érzékenyebb lesz az emberi viszonyokra. Aki nem képes elviselni a látásvesztést, az visszasüpped valahová, ahonnan, ha ő nem akarja, senki sem ránthatja ki. Sokkal nyitottabbá kell válnunk annak ellenére, hogy sokkal zártabb helyzetbe kerültünk. Úgy gondolom, hogy azoknak jobb, akik sohasem láttak. Mi tudjuk azt, hogy mit veszítettünk.

KÉPTELEN ÉLET

György Istvánné Erzsike (79 éves):

Egészségesen, jó látással születtem, ám csak ötéves koromig élvezhettem e csodát. Egy gyermekbetegség kapcsán teljes mértékben elvesztettem a látásomat. Akkor 1925-ben még nem volt olyan orvosi lehetőség, ami által reményem maradhatott volna a „látványosabb” élethez. Az emléke sem maradt meg a fejemben.

Családi környezetben élhettem a testvéremmel egyetemben, ám később felkerültem Budapestre. Jött a vonat Nyíregyházáról, de a szép tájból már nem láthattam semmit. Tulajdonképpen azt mondhatom, hogy nem viselt meg ez a jelentős változás. Az otthoni kezelőorvosom beszélt már erről a lehetőségről, és most valahogy természetesnek tűnt. Annak ellenére, hogy elkerültem otthonról, jó maradt a kapcsolatunk. Ha hazamentem, játszottak velem a többiek, ott nem voltam senki számára vak.

1937-ig intézetben laktam. Szerencsésen alakult a sorsom, mert az utolsó iskolai évben katonatisztek jöttek, akik távírászati munkához kerestek nemlátókat. Civil alkalmazottak lettünk, úgy hívtak minket, hogy V csoport. A főnökeink alacsonyabb rangú tisztek voltak, ők is tanítottak be. Külföldi táviratokat kezeltünk, fogalmunk sem volt róla, mi a tartalmuk. Bár nem fizettek túl sokat, de igazából jó munkának, biztos állásnak számított. Zárt világ a miénk, szűk munkalehetőségekkel, amelyek ma már persze sokkal nagyobbak, össze sem lehet hasonlítani őket a korábbiakkal. A legfőbb erénye az volt a munkánknak, hogy biztonságot jelentett,

ami talán a legfontosabb dolgok egyike a nemlátó ember számára. Ha jól meggondolom, talán minden ember számára. Abban az időben nem tanítottak még a fehér bottal való közlekedésre. Hogyan tudtam mégis bemenni a munkahelyemre? Csak úgy lazán, mert a munkahely az intézeten belül volt. Igaz, volt nekem fehér botom, de nem használtam, mert szégyelltem.

Az intézetben nem foglalkoztak velünk olyan szempontból, hogy a minél könnyebb életvitel megismeréséhez ötletekkel, tanácsokkal segítsenek. A szülői házzal folyamatosan tartottam a kapcsolatot és a szünidőkben mindig hazautaztam. Édesanyám gondot fordított rá, hogy megtanítsa, hogyan kell a sparheltbe tenni a gyújtóst és szakszerűen meggyújtani. Ha meg már ott voltam, bevont a főzéssel és a sütéssel kapcsolatos tennivalókba is. A mai napig is nagyon szeretem a házimunkát, mert az önálló életvitel megteremtésének az egyik alapfeltétele. Bár mosni is megtanultam, de az intézetben volt lehetőségünk mosatni.

A mindennapjaim meglehetősen egyhangúan teltek. Ha vége lett a munkaidőnek, vagy olvastam a Braille-könyveket, vagy sétáltunk le a fel az udvaron. Meglehetősen sokat olvastam, Herczeg Ferencet kimondottan kedveltem. Az intézet két épületből állt, egyikben a nők, a másikban a férfiak voltak elhelyezve. Rendkívül szigorú igazgatója volt az intézménynek, mindenfajta kapcsolatot tiltott! Olyannyira figyelt a dolgokra, hogy még beszélgetés útján sem érintkezhattunk a férfiakkal. Arra azonban nem gondolt, hogy ha hazamegy, egyből indultunk le az udvarra, és... Huszonévesen az volt a fontos a számomra egy férfiban, hogy a beszélgetésből megtudjam, mi van a fejében. Maga a hangja is érdeklődéssel töltött el, mert ha úgy egyébként szimpatikus, a hangját egy életen keresztül kell hallgatnom. A kézen fogva járás már intimebb

kapcsolat jele volt, de a helyzetünkhöz illő, egymásba karolva járás sem volt rossz lehetőség a közelebbi kerüléshez.

Különösebb örömök nélkül teltek az évek, talán az egymás szeretete volt az, ami nagyon jó volt. A gyengénlátó barátnőmmel mentem ki nagy ritkán az utcára. Ne gondolja senki, hogy az egyébként tárva-nyitva álló kapun akkor mehettünk ki, amikor akartunk. Csak bizonyos napokon lehetett kimenni, hetente három ilyen volt, de akkor is csak igazgatói engedéllyel. Értelme sem sok lett volna, hiszen hová mehettünk? A köztudatban akkor még nem voltunk jelen mint lényeges vagy fontos kérdés. Ha segített valaki, jó, ha nem, azon sem háborodtunk fel. A helyzetünkből adódóan az ismereteink is sajtóságosak voltak a kinti világról. Az információszerzés egyik lehetősége a telefonhírmondó, később meg a rádió volt. Igazából nagyon szűk, zárt világban éltünk az intézet falain belül, ráadásul az igazgató mindent megtett, nehogy fellobbantsuk egymásban az élet lángját. Pontosan a fordítottja történt velünk, mint amire szükségünk lett volna.

A könyvtár maradt az egyedüli lehetőség az élet megismerésére, mert a bejáró alkalmazottakkal sem volt megfelelő emberi kapcsolatunk, nem foglalkoztak velünk különösképpen. Majdnem azt mondhatom, hogy társadalmon kívüliek voltunk. Mindenki tudja, vagy idővel megtudja, hogy amit tiltanak, azt az emberek csak azért is megteszik. Kedvenc, de nagyon megalázó szokása volt az igazgatónak, hogy ha valakit rajtakapott, hogy megszegte az illendő viselkedés szabályait, azt eltiltotta az étkezéstől, akár egész napra is! Pedig mi csak annyiban voltunk mások, mint a többi, kint élő ember, hogy mi nem láttunk. Ez azonban neki elég volt ahhoz, hogy terror alatt tartson bennünket. Kedve szerint tiltott el a

kimenőtől is. Apellátának helye nem volt. Ha reggel ordítózza jött be, tisztában voltunk azzal, hogy rossz napunk lesz.

Igazi ismerkedésre egyedül az udvar volt alkalmas. A kert fákkal és az évszaktól függően madárcsicsergéssel volt tele. Este mentünk le, ha éppen társkapcsolat kialakításán fáradoztunk, egymásba karolva sétálgattunk és beszélgettünk. Kedvesek voltak ezek a találkozások, bár sokra nem gondolhattunk, de nekünk az is megérte, hogy egymás közelében lehetünk. Már nem pirulok el, ha bevallom, még csókolózásra is került sor. Ám az igazgatónk nagyon rabiátus ember volt és a legváratlanabb pillanatokban volt képes megjelenni. Sokszor elgondolkodtunk rajta, vajon mikor lehet a családja körében? Leselkedett utánunk. Nem tudom, mennyire volt ép a lelke.

Mint említettem távirászi munkát végeztem a társaimmal. Semmit sem tudtunk a kezünkön átment közlemények tartalmáról. Amikor közeledett a front, elvittek bennünket Szombathelyre, ahonnan később Németországba kellett volna mennünk, de arra nem vállalkoztunk. A háború elsodorta a régi, szigorúan konzervatív rendet, helyébe szabadabb szellem költözött a falak közé. Nyíltan sétálgathattunk egymással, kimehettünk az utcára, aminek a lehetőségével éltünk is.

Hosszú előzmények után, 1952-ben mentem férjhez. Szüleim sajnos nem érhatték meg a házasságkötésünket, a férjem szülei meg azt mondták neki:

–Te tudod, fiam.

Már régóta ismertek. Látták, hogy jól mozgok és házas vagyok. Nagyon éles eszű, okos fiú volt a vőlegényem, azután meg az életem hű társa. Jó kedélye, vidámsága eléggé ritkaságszámba ment közöttünk. Kellott is, hogy ilyen legyen, mert én viszont eléggé

zárkózott, csendes leány voltam. Férjem a telefongyárban dolgozott mint műszerész, annak ellenére, hogy ő sem látott. Rokonaimnál tartottuk az esküvőt, meghívtuk a barátainkat is. Elég szépen voltunk, lehettünk úgy harmincan. Zene, tánc nem volt, csendes beszélgetéssel múltattuk az időt.

A házasság ténye több szempontból is jelentős változást hozott az életünkben. Mennünk kellett az intézetből, a rokonaim segítségével találtunk egy albérleti szobát Lőrincen. Minden igyekezetünkkel azon voltunk, hogy a sajátunkban lakhassunk minél előbb. Beadtuk az igénylésünket a tanácshoz, és figyeltük, hol üresedik meg egy szoba. Egyév múlva lett egy társbérletünk, örültünk annak is. Nagy merészség kellett ahhoz, hogy mi, akik szinte egész addigi életünket zárt falak között éltük egyszer csak kimenjünk a valóságos, számunkra teljesen ismeretlen világba. Egy gyengénlátó baráti pár volt leginkább a segítségünkre, mert meg kellett tanulnunk a közlekedést meg az egyéb, addig nem szükséges teendőket. A kis baráti körünk ekkorra már önálló életvitelt folytatott nagy örömünkre.

Egész életünkben megbízható kapcsolatot jelentettünk egymás számára. Hogy milyen volt önállóan élni a férjemmel? Nagyon jó! Nagyon boldogan, harminchét évig éltünk együtt. A háztartás vezetését és minden egyebet, ami hozzátartozott, meg tudtam oldani. A nővéremtől megtanultam a konyhai praktikákat, nem volt gond a mosás sem, sőt, szenes vasalót is használtam, igaz, nem sokáig. A fejlődéssel azután megjöttek az árammal működő háztartási gépek, és ezekkel már sokkal könnyebb volt ellátni a háziasszonyi teendőket. Mennyivel könnyebb a tárcsás mosógéppel mosni a negyven literes lavór helyett! Mindig az volt a fontos a számunkra, hogy könnyítsünk a terheinken. Baráti

kapcsolatokat nem tudtunk kialakítani a szomszédainkkal, de ha valamire szükségünk volt, azért becsengethettünk hozzájuk. Igyekeztem viszont, hogy minél ritkábban kelljen megnyomnom a lakásuk csengőjét. Egyedüli szórakozási lehetőségünk továbbra is az olvasás maradt. Szorgalmasan hordtuk a könyveket a könyvtárból, de a gyengénlátó barátnőm is rengeteget olvasott fel újságokból és könyvekből is. Igazából a rádió volt a mindenünk. Televíziókészüléket nem vettünk, de a rádiót alkalmassá tették arra, hogy fogni lehessen rajta a tévé hangját.

Nem akartunk gyereket. Egyikünk sem látott, és elég keserves példák voltak előttünk. A gyermekintézmények rendszere akkoriban még nem alakult ki, és nemlátókként az alapvető feltételek nélkül nagy elszántság kellett volna hozzá, hogy gyereket vállaljunk. Hozzá tartozik az igazsághoz, hogy én soha nem is akartam gyereket, a férjem viszont igen! Konfliktust nem okozott közöttünk ez a szemléleti különbség. A férjem beletörődött, meg azután belátta ő is, milyen nehézségek tömkelege várt volna ránk. Egymás iránti szeretetünk töretlen maradt, és a barátok változatosabbá tették az életünket. Férjem sziporkázó alkat volt, vidámságot teremtett bárhol, ahol csak megfordult. Harsogtunk a nevetéstől, könnyünk patakokban csordogált az arcunkon. Jó volt, szép volt!

Be tudtam osztani a pénzünket, szerényen éltünk, de fokozatosan gyarapodtunk. Összeköltözésünkkel semmink sem volt, de lett, mert akartuk. A társbérlekők lassan kiköltöztek, és a végén a miénk lehetett a belvárosi két és fél szobás lakás. Hűek voltunk a munkahelyünkhöz, nem lehetett ránk azt mondani, hogy vándormadarak lettünk volna. Férjem kétszer volt Bulgáriában, de én nem tartottam vele, nem volt rá igényem.

Látó emberekkel tulajdonképpen nem sikerült szorosabb kapcsolatot kiépítenünk, csak magunk között élhettük le az életünket. Gondolom, mindegyikünkben megvan a lázadás az ellen, hogy nem látunk. Sem én, sem a férjem nem bírtuk megemészteni a helyzetünket. Igazából az orvosokat okoltam a nemlátásomért, bár 1925-ben talán tényleg nem is tudtak volna mit tenni. Bár ki tudja? Erre választ kapni nem lehet, csak elmélkedni rajta, de azt is minek.

Ha jött volna egy jó tündér az életem bármely szakaszában és felajánlotta volna a látást, azonnal elfogadtam volna! Tele van a világ csodákkal. Szerettem volna látva utazni, látni a hegyeket, a hatalmas folyókat, a tengerről nem is beszélve! Milyen lehet a csillagos égbolt? Elmesélni elmesélhetik, de attól még nem fogom megtudni, hogy milyen, mert azt látni kell. A könyvek világa sok mindennel megismertetett, és hála az íróknak, a részletes leírások alapján némiképp fogalmam lehetett az amúgy fizikailag meg nem tapasztalható dolgokról. Elég jó a fantáziám, elképzelem a magam módján, és nekem olyan lesz. A makettek keresztül még közelebb lehet kerülni a valóságoshoz. Egy kikötőben horgonyzó luxushajót nehéz lenne végigtapogatva megismerni, egy játékboltban egy kis hajót sokkal egyszerűbb.

Ritkán álmodom, és persze képek nélkül. Az életem történései jelennek meg, de már felejttem az álmaimat, midőn felébredek. Ismerősök az álmodott hangok, mindig tudom őket valakihez kötni.

Ritkán érdeklődnek irántunk az utcán. Leginkább primitív kérdéseket tesznek fel, például, hogy hogyan tudunk öltözködni. Volt, aki megkérdezte, hogyan tudunk enni. Az ilyen kérdések nekem már bántóak. Nem lehet rajtuk nevetni. De talán egyre jobban haladunk azon az úton, hogy nem különböztetnek meg

minket a nemlátásunk alapján. Talán a kor fejlődése is hozzásegíti a fiatalokat ahhoz, hogy egyre jobban be tudjanak illeszkedni a látók közé. Régebben zavart a vakozás, mára már nem különösebben érdekel. Beletörődtem a sorsomba, normális ésszel nem is tehet mást az ember. Egészen biztos vagyok abban, hogy ha ma lennék fiatal, más lenne az életem. Teljesen megváltozott az emberi gondolkodás, nem kezelnek ma már annyira vakként, inkább emberként. Nyitottabb lett a társadalom, és a technika fejlődése is sok lehetőséget kínál a mai fiataloknak, segíti őket a látás hiányának a leküzdésében. A mi időnkben a kefekötés és a seprűvarrás jelentette a lehetőséget, a távírási munka már irigylésre méltónak számított. Ha látnék és fiatal lennék, mindenféleképpen tanulnék, és szeretném jó pedagógusként tanítani a fiatalokat.

Hamarabb elmehettünk nyugdíjba, mint a látó emberek. Örömmel és megelégedéssel emlékszem vissza a házasságunkra, mert szép volt. Virágot nem kaptam a férjemtől, bár még a mai napig is nagyon szeretem, különösen a szegfűt és a rózsát. A Garay téri piachoz közel laktunk, és híres voltam arról, hogy virág nélkül nem mentem haza a piacról. Messziről rám kiabáltak az árusok, hogy mijük van, odamentem hozzájuk és vásároltam a csokrokat. Barátilag egyszer sem kaptam a portékájukból. Jó volt megfogni, tapintani ezeket az illatos tüneményeket.

Kiszolgáltatott helyzetbe nem kerültem az életem során, ennek az is oka lehetett, hogy a testvérem hetente legalább egy alkalommal meglátogatott és segítségemre volt. A szép, idilli házasságunknak egy súlyos betegség vetett véget, a rák. Tudtuk, hogy nincs menekvés előle... Nagyon szerettük egymást, és a mai napig sem tudom, hogyan bírtam túlélni az elválásunkat. Mindig az volt a vágyam, hogy a férjem után kéne mennem. Ehhez

azonban nem volt lelkerőm. Nem tudtam megtenni, a mai napig is sajnálom. Úgy érzem, kötelességem lett volna utána menni.

Ma már nincs sok örömöm az életemben, nagyon egyhangúan telnek a napjaim. Teljesen értelmetlennek tartom a napok múlását. Öt évig éltem a saját lakásunkban magányosan. A rádió és a könyvek mellett fontos volt, hogy megmaradtak a barátaim. De az egyedüllét és a korommal járó nehézségek, igaz, hosszú vajúdás után, rábírtak, hogy intézetbe menjek. A terhek súlya kényszerített vissza az intézet falai közé. Az idő kereke forog és lassan visszaér a kiindulópontjára. Az önállóság feladása szörnyen nehezen megemészthető, talán ezért a mai napig is azon gondolkodom, hogy visszamegyek a lakásba. Az önállóság hiánya fáj a legjobban. Szeretném magam intézni a dolgaimat és ellátni magam. Tudom, nehéz lenne, de mégis. Itt a biztonság a legfőbb, de kiszolgáltatottak vagyunk, és akik úgy gondolkodnak, mint én, ezt nehezen tudják elviselni.

Egy látásra épülő világban éltem úgy, hogy semmit sem láthattam belőle. Borzasztó! Ez a tudat végigkíséri az embert az egész életén. Néha úgy érezzük, nem fáj, talán meg is feledkezünk róla és vidámak vagyunk, de ez nem igaz. Előbb-utóbb rájön az ember, hogy fölösleges álmodozni. Nem szabad belegondolni abba, hogy nem láthat soha, mert érezzük, hogy mitől lettünk megfosztva! A másvilágban nem hiszek. Csak itt láthattam volna a földön, és ez nem adatott meg. Most lenne jó látni. Milyen szép lehet a tenger, a hegyekben a tölgyesek!

Azért volt szép is az életemben. Igyekeztünk mindent megtenni egymásért, ezért azt mondhatom, hogy érdemes volt megszületnem. A mi lehetőségeinken belül megpróbáltuk teljességgel megélni az életünket, és azt hiszem, sikerült, ha a vége nem is olyan, amilyennek

szerettem volna. Elkeseredésre mindig van ok, mondom ezt azoknak a szülőknek, akiknek nemlátó kisgyermekük van. Igazságtalan a sors azokkal, akiktől elvette a látás lehetőségét, mert ezáltal megfosztott sok mindentől. A látás hiányát nem lehet pótolni, a vágyaink életünk végéig megmaradnak. De ha már megszülettünk, akkor éljünk emberi módon, emberként és ne vakként! Úgy lehet leginkább segíteni ezen a hiányon, ha bekapcsolják a gyermeküket a valós világba, elmesélnék róla mindent. Vigyék el mindenhová, ne zárják ki sehonnan sem. Láttassák vele azt, ami körülötte van, mert csak ülni a villamoson vagy a vonaton, az szörnyű. Kis figyelmességgel színeesebbé tehetik az amúgy mindkét értelemben képtelen világunkat. Bár sok mindenről csak szóbeli fogalmuk lesz, de az is sokkal több, mint a semmi. Amit lehet, azt tapintassák meg a gyerekekkel, fogja meg nyugodtan, és ha valaki rá szól, „tegyék helyre” az illetőt. Mi leginkább a kezünkkel látunk és a fülünkkel tájékozódunk.

Az egész életemet a maga valóságában nem tudtam örömmel megélni, mert a látás hiányát nem pótolhatja semmi. Ha ma jönne el az a jó tündér és teljesítené egy kívánságomat, már munka nélkül maradna.

UTÓSZÓ

Ez a könyv nemlátó és látó emberek széles körű összefogásából született. Látástól és nemlátástól függetlenül mindannyiunk közös érdekét szolgálja.

Amikor úgy éreztem, hogy az elkészült beszélgetések alapján már hitelesen be tudom mutatni a Magyarországon élő, csaknem negyvenháromezer, alig vagy egyáltalán nem látó ember életét, nagy elszántsággal útra keltünk Kicsivel, német juhász vakvezető kutyámmal, hogy megértő könyvkiadóra találjunk. Hat kiadót kerestünk fel, de végül is csak annyi eredménnyel jártunk, hogy az egyik ügyvezető igazgató azt mondta:

– Ha hoz nekem ajánlást a Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetségétől, akkor majd elgondolkodom a könyv kiadásán.

Nem szívesen mentem az említett hivatalba, de az ügy érdekében kihúztam magam, és bekopogtam a nagy, hangszigetelt ajtón... Két hét múlva a „Hivatal” pecsétetes, fejléces levélpapírján mindössze két nyúlfarknyi mondat állt, ám közülük is csak az egyik szólt érdemben az ügyről: „Szíves figyelmébe ajánlom Reményik László írását.” Hát ez remek. Szomorúan közölhetem: a Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége érdemben nem támogatta ezt a könyvet.

Megemlítettem a könyv tervét egy ismerősömnek, Dvorszky Csillának, a Fehérkereszt Állatvédő Liga egyik jó szellemének és elpanaszoltam, hogy minden eddigi kísérletem kudarcba fulladt. Ő ajánlotta a figyelmembe Simóné Avarosy Éva szerkesztőt, korábban a Háttér Könyvkiadó irodalmi vezetőjét. Az angyalföldi utcabál alkalmából rendezett keverékkutya-szépségversenyen találkoztam Évával, lemezen

átadtam neki az összegyűjtött beszélgetéseket. Miután elolvasta, Éva azt mondta:

– Kitűnő anyag, ismeretlen új világot tár fel előttünk, látók előtt, a legjobb értelemben sikerkönyv lehet!

Egyetértett vele a Háttér Könyvkiadó ügyvezető igazgatója, Balogh Anikó is, aki kijelentette:

– Ha meg tudjuk teremteni hozzá az anyagi alapot, örömmel adom ki!

Felhívták a figyelmemet a Fogyatékosok Esélye Közalapítvány egyik pályázatára. Közben Tímár Péter filmrendező és Szohár Ferenc gyártásvezető ajánlására a Megafilm Kft. ügyvezető igazgatója, Kálomista Gábor felvette a könyvet a készülő *Vak vagányok* című film promóciós költségébe. Remek lehetőség kínálkozott arra, hogy a kép és a betűk segítségével egyszerre jelenjünk meg mi, nemlátó emberek a nagyközönség előtt. Apait-anyait beleadtam a pályázatom könyves és filmes szakemberek támogató ajánlásával gazdagított indoklásába, alig fért bele a nagyméretű borítékba. A négy „fogyatékos” csoport egyikét teljes hitelességgel mutatta be az anyagom, sőt, népes táborukat magam is gyarapítottam. Mindezek ellenére a közalapítvány egyetlen forinttal sem járult hozzá a feltehetően még az országhatáron túl is páratlan vállalkozáshoz. Úgy döntöttem: csak azért is összeszedem a könyv kiadásához szükséges pénzt!

Éppen egy éve jártam a könyvmegjelentetés rögzös útját. Kicsi és fehér botom társaságában most újra útra keltem. Négy hét alatt száz céget kerestünk fel. A vállalati irodákban gyakran okoztunk tanácsstalanságot, de a döbrent csendet a mondanivalóm és Kicsi varázsa hamar feloldotta. A nyár folyamán újabb nyolcvan alkalmat ragadtunk meg a pénzgyűjtésre. Három hónap intenzív nyári kutyasétáltatás

eredményeként összegyűjtöttük a könyv kiadásához szükséges összeget. Ugye, megérte?

Szeretném megköszönni a következő személyek önzetlen segítségét: Antalóczy Attila, Aradi Zsoltné, Balogh Anikó, Buella Mónika, dr. Csaba József, Darvas Györgyi, Dvorszky Csilla, Fekete Gyöngyi, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár XIII. kerületi Dagály utcai könyvtára, dr. Fújér Angéla, Fülöp Edina, Gál Zoltán, Helesfai Katalin, Hunyadi Mátyás Általános Iskola (XIII. kerület), Ilonka Mária, Jádi Krisztina, Kálomista Gábor, Kelemen András, Kicsi, Koltai Ágnes, Láng Klára, Lepsényi Klára, Mayer Andrea, Néveri Katalin, Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola és Diákotthon (Vakok Általános Iskolája), dr. Papp László, Parai Sándor, Poór Erzsébet, Reményik Lászlóné (édesanyám), Rétiné Csilla, dr. Salacz György, Sass Manuela, Simóné Avarosy Éva, Szohár Ferenc, Szőcs Vanda, Tímár Péter.

Tisztelettel megköszönöm annak a kilencven embernek is a bizalmát, akik elmondták nekem életük fő eseményeit. A velük készült hetvenhét beszélgetésből válogattam ki a könyvben szereplőket. Általuk emberileg gazdagabb lettem, és nagyon örülök, hogy közös munkánk közkinccsé válhatott.

A Budapest Főváros XIII. Kerületi Önkormányzata által fenntartott általános iskolák és gimnáziumok, valamint a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár XIII. kerületi könyvtárai ingyenpéldányokat kaptak, hogy minél szélesebb olvasóközönséghez jusson el ez a könyv. Az Óvoda, Általános Iskola, Speciális Szakiskola és Diákotthon pontírási és síkírású példányokat kapott a könyvből.

Mindazok nevében, „Akik a sötétben is látnak”, köszönjük, hogy elolvasta sorainkat. Viszontlátásra!

Reményik László és Kicsi

Az első e-könyv a Vikk.netnél!

Chi Wicca: NemS negyedek

Érzelmi napló

A NemS negyedek című érzelmi napló a nőiségről, a nőiességről szól a férfiakkal való kapcsolatok számbavételén keresztül. A legjobb ajánló a kötethez - amelyet a Vikk.net (<http://www.vikk.net>) Választék rovatában találhatnak meg - azoknak olvasóknak a véleménye, akik kéziratban olvasták a könyvet.

1. A nemS isteni! :-) Nagyon tetszik, nem is tudom mit olvastam ennyire élvezettel az utóbbi időben. Bátor dolog volt tőled ezt mind leírni. Nekem is vannak néha meghökkentően hasonló gondolataim. Ennyire egyformák lennénk mi nők? Vagy rokon lelkek lennénk? A végén meg ez az erotikus beütés ;-) Hát nem semmi! Te mindig tartogatsz meglepetéseket. Sokoldalú vagy, az biztos! :-)

Nagyon jó az utolsó mondat is! Meg az egész! Zseniális...

Brunn Kati német nyelvtanár

2. Annyira megrázott az iszlám nőkről szóló rész (nekem ez teljesen új volt), hogy nem is mertem tovább olvasni... Napokon át egyfolytában, vagy legalábbis rendszeresen, mondhatnám félóránként visszakanyarodtak rá a gondolataim.

Minden nagyon érdekes, amit ebben a témában megosztottál velünk... de én a „festményeidet” mégis jobban szeretem nézegetni, mint a „kollázsaidat”, mert azokban a megragadott, jelenbeli élő és az emlékekből kristálytiszta, minden érzékkel követhetően felcsillanó pillanat van jelen. Eszméletlenül tetszett ez a spontán, keresetlen, iszonyú természetes történetfűzés, nem tudok most másik szót kitalálni: kristálytisza beszélő fénykép. Olyan mintha kulcslyukon nézelődne az ember, mégis mintha teleobjektíven át látná a szituációt ;-)))

Nagyon sokat segített a nemS a saját élményeimet újra átgondolni, visszaidézni azt a fejlődést, amin az én nőiségem keresztülment. Megtalálni azokat a pontokat, amikor az életem irányváltottatásai elkezdődtek. Hogyan változtak a kapcsolataim, az önérzetem, az önértékelésem, az elvárásaim másokkal és magammal szemben... Hogyan fogalmazom meg és hogyan alakult ki, hogy mi a boldogság-elképzelésem... Miért élem úgy az életemet, ahogy...

Amit írtál, igazi Önfeltárukozás. Annyira őszinte, amennyire egy négyszemközti intim beszélgetés sosem lehet. Az ember sokszor még saját magával sem tud: nem mer ennyire őszinte lenni. Vagy legalábbis nem képes egyszerre belülről is és kívülről is megfigyelni magát. Ritka áldásos pillanatai az életnek, amikor ilyenre képesek vagyunk. Ilyen pillanatokot megosztani: több, mint írás...

Bogár Zsuzsanna vegyész

3. Kicsit kába vagyok, mert alig négy órát aludtam, mivel nem tudtam letenni a nemS-t!!! Azaz pontosabban fogalmazva az egérhez hozzáragadt a kezem... Aztan abban a négy órában is a könyvhöz kapcsolódóan álmodtam: veled mászkáltunk a Városligetben, a beton tele volt avarral és zörgött a lábunk alatt és roppant elmélyült beszélgetést folytattunk a könyvről.

Nagyon nagy hatást tett rám, komolyan! Remélem, sikeres lesz, sokan elkapkodják!

Elképesztően mély, lírai önvallomás, csodállak érte! Ráadásul sokat segítettél, hisz nagyjából ugyanazok a gondolatok engem is foglalkoztatnak, a nőiségem „hogyan”-megélése engem is gyötör, és - tőled függetlenül - én is ugyanoda jutottam: az eperlekvárhoz :-). Már beletörődtem abba, hogy képtelen vagyok megfelelni annak a sztereotíp, mindenkibe beidegződött nőideálnak, akire pedig én is annyira vágnék, az agyagozós-szövös-dalolva-főzőcskézős, táncolva-porszívózós, tűzhelymeleg tündérasszonynak, mert más vagyok és kész. Mindezekkel együtt, ahogy ezt elfogadtam, egész szépen kezd „magától” beépülni az életembe. Ez épp csak annyira különös, mint amikor 100%-osan elfogadtam a tényt, hogy a szülés MAJD roppant fájdalmas lesz, de nem mondok le róla, át KELL élnem azt az élményt, a gyermekemért, a kapcsolatunkért, az anyaságom megszületéséért - hát erre föl nem is lett túlságosan fájdalmas. Talán a félelem fokozta volna a fájdalmat? Nem volt félelem, csökkent a fájdalom.

A mosogatás esetében meg: nincs az ellenállás, nincs a büntudat, nincs BLOKK, aztán már nincs is szenvedés vele.

Köszí az élményt!

e-lona - tündérasszony is ;-)

4. Megérte! Bizony meg, és jól tetted, hogy közreadtad. JÓK az írásaid: az egyes napok, hetek... Megfognak, és baromi őszinték. Én nem merném így, pedig lehetne.

Ha az ember nem lehet őszinte, akkor nagy a baj. Igaz, hogy én emiatt kaptam az összes pofont az életemben, de soha nem bántam meg, mert ami így jön ki az „flow”, az őszinte emberi érzés és ennél többet az ember nem tud adni sem magának, sem másnak. Ha megmagyarázod akkor már nem ér semmit az egész. Köszí... Julia Cameron tanácsolta is, hogy lazán könnyedén, csak írd! Igen, ez játééééé! :-). Kipróbáltad és az általam ismert írásaid közül ez lett a legjobb. EZ ÍGY JÓ! Aranyos az is, hogy mi, nők ugyanazt gondoljuk, csak nem mindenki írta le.

A nőiesség mindenkit foglalkoztat mostanában. Most én is elgondolkodtam rajta. Ismerős ez az egész... amiről írtál. Sokat tanultam belőle.

Gozmány Kriszta vegyésztechnikus

5. Köszí az „arisztokratát”. :-). Igen, azt hiszem, mindenkinek (még ha nem is vallja be magának se) a központi-egyetlen kérdés a boldogság. Én mostanra barátkoztam meg egy régóta elmémben morzsolgatott-ízlelgetett híres szólással, aminek itt most csak parafrázisa ez: Tanulj meg elfogadni mindent úgy, ahogy az történik. Ezen belül boldognak lenni számomra nem könnyű, de talán kezdem érteni-érezni, miről is van szó. Mindenesetre nagyon izgalmas a folytatásokat olvasni! Más a szappanoperákat várja, én annak örülök, ha egy újabb részt vehetek kézbe tőled. :-)

Juhász Ildikó angol nyelvtanár és fordító

6. Elolvastam a nemS-t, az érzelmi naplót... Fantasztikus!!!! Tegnapelőtt a Komjádi uszoda kövén fekve, a nap simogatása alatt olvastam, és vagy hangosan nevettem, mert annyira intelligens humorral írt irodalom, vagy sírva fakadtam (jelesül is akkor, amikor azokat a mondatokat olvastam, amikor a szerelemeddel, akit az interneten ismertél meg, találkoztatok). Ez az érzelmi napló annyira megérintett, szinte minden mondatát tudom, bennem van, és olyan megható az őszintesége...

Kovács Krisz-Tin költő

7. Zseniálisak a „nemeselek” (nem nemesek! :-)). Add ki mielőbb, ha ennyire stílusos és természetes is tudsz egyszerre lenni... Az egész kicsit mary-popsis :-)) és jadvigás is egyben. Egyszerre élheti bele magát az olvasó, és mégis van voyeur élménye is. Egy kis kukucska. :-)) Az összes idézetet találónak éreztem, hiszen magadról, a gondolataidról, az érzéseidről szolt, akár a lelked utoléréséről, akár a női szerepek változásáról, akár a szexuális normákról vagy az alkotó műzsájának szükségességéről írtál. A kommentár az esetleges összefüggéshiányt is mindig pótolta számomra. Nagyon élvezetes és szórakoztató volt a beszélgetések idézése, a szexuális emlékek, vagy a dinnye kéjes majszolása. :-))

Életöröm van jelen a művedben, ami hol spirituális, hol egészen földi örömek szintjén sugárzik belőle.

Kunsági Andrea pszichológus

8. Elolvastam könyvedet a férfiakról, ami rólad szól, a NŐről. De szinte akármelyik NŐ írhatta volna! Ez egy hölgy személyes vallomása életéről, tapasztalatairól a férfiakkal kapcsolatban,

egyben tükrözve a saját nőiességét, nőiségét. Nagyon jó stílusban, olvasmányosan írtad, bepillantást adva bizonyos magánéleti és írói kulissza titkokba. Gratulálok hozzá! Sok nő és férfi fogja „ahá!”-élménnyel olvasni. Az első oldalak bukdácsoló beindulásán látszik a kezdeti nehézkesség, ami eltűnik a gondolatok spontán forgatagában. Ha az ember túl jut az elején, néhány oldalon csupán, alig tudja letenni a könyvet. Ezzel én is így voltam.

Molnár Tamás szexuálpszichológus

9.CsodaChi, öröm olvasni a könyved! Őszinte, emberi, erotikus, s noha én - persze inkább csak saját dolgaimmel kapcsolatban - nagy prüdike tudok lenni, nem volt egyetlen sor sem, ami visszatetszést váltott volna ki belőlem. Ha netán lett volna valami polgárpukkasztó szándékod, akkor az ezúttal nem ért célba. :-))

Ritkaság: stílusod és mondanivalód is van. Nagyon sok hasonló érzés, emlékkép van bennem is, ez adódhat abból is, hogy nagyjából azonos korúak vagyunk. Képmutatás nélkül, de nem szemérmetlenül írsz. Gratulálok!

Nagy M. Natália üzletasszony

10. Ha igazságos akarok maradni, akkor majd csak arról fogok tudni írni, hogy az írásod milyen hatással volt rám. Önteltség lenne tőlem úgy fellépni, mint valami irodalmi kritikus. Annyira nem vagyok hozzáértő és képzett.

Először nem akartam részletekbe bocsátkozni, mert önzőségből is meg akartam tartani az egész benyomását. Gondoltam, így marad az egész a teljességében élvezetes. Most azonban, hogy visszatérek a részletekhez, nem változtatott az egész meglátásán. Újra és újra

élvezettel olvasgatom a részleteket. Olvasom egyszer sorrendben, máskor meg csak úgy itt-ott belebele olvasva. Mintha valami nagyon finom cukorka nyalókát szopogatnék.

Gondolom, ahogy írsz, önmagadat látod. Önmagadat ismerheted meg. De írásod azért elgondolkodtató, és magával ragadó, mert az ember akaratlanul is önmagát keresi és leli meg benne. Önmagadat kiadva írsz, a legmélyebb önmagad érzelmi megnyilvánulásairól. Olvasóidat ez arra bátorítja, hogy ők is merjenek belenézni önmagukba. Ezt olvasóid felhasználhatják önmaguk megismerésére is. Talán nekik sem kell folytatni szenvedéseiket, tanulhatnak tőled. Ezt tettem én is, még akaratlanul is. Belenéztem önmagamba. Hatott is rám.

Az, hogy más szerzők munkájával kapcsolatosan is írsz, idézed őket érzéseidről írva, két dologra jó. Az egyik az, hogy megismerteted azt a gazdag irodalmat, amiből Te merítettél, így lehetőséget adsz arra, hogy a másik is megismerkedjen vele. A másik az, hogy a Te viszonyulásodat közzétéve, újabb lehetőség az öntükrözésre másoknál is.

Nagyon érdekes folyamat, hogy milyen magból mi is kel majd ki. De épp ez a csodás. Benned és általad valami érlelődik. Felszínre tör és bemutatja magát. Ezt Te megfelismerve, magad hasznára és mások boldogulására szavakban öntve, könyvbe írva meg tudod formálni. Ez remek dolog.

Bizony nem kis dolog azt venni észre, hogy írásod arra kényszerített, hogy önmagamba nézzek és sok mindenre magamnál is rákérdezzek. Az önmegismerés szükséges folyamat, még ha sokszor váratlan dolgokkal találja magát az ember szembesítve. Meggyőződésem, hogy ebben nem vagyok egyedül. Biztos vagyok

benne, hogy leendő olvasóid is hasonló élményekről számolhatnak majd be.

Érdekes reakciókat válthatsz ki leendő olvasóidban. Sokaknak segíthetsz abban, hogy önmagukra ismerjenek. Ha Te mered ezt így gondolni, bevallani, az olvasóidat hasonló önmeglátásra bátorítja. A magyar nők hálásak lehetnek érte, hogy ilyen stílussal valaki mer példaképpen előállni. Ahogy én látom, épp abban van írásod ereje, hogy „kiöntöd magadból”. Álcázatlanul, őszintén. Érzelmek eredetiségében. Éppen ez adja a humorát, zamatát, hogy csak írtad a gépbe mindent, ahogy jött. Ez az eredeti folyamat adta írásod eredetiségét, magával ragadó sodrását. Tanulságos és egyben szórakoztató. Gyönyörűen írsz. Ihlető és felemelő. Köszönöm a szép élményt!

PÁL-Josef Kisch szülész és hipnoterapeuta (Stockholm)

Vikk.net - Virtuális KönyvKiadó
(<http://www.vikk.net>)
Budapest, 2000